

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

PAM JENOFF

BRO*SİS

KUMANDANIN

Âşığı



Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

AŞK İÇİN NELERİ GÖZE ALABİLİRSİNİZ?

1939 yazı. On dokuz yaşındaki Yahudi Emma Bau'nun hayatı Nazilerin Polonya'yı işgal etmesiyle bir gecede altüst olur. Üniversite kütüphanesindeki işinden ayrılmak zorunda kalır ve altı haftadır evli olduğu kocası Jacob direniş örgütüne katılmak için kaçar.

Gettodaki ailesinin yanına giden Emma direniş örgütü tarafından gettodan çıkarılır ve sahte bir kimlikle kocasının teyzesinin yanında yaşamaya başlar. Anna Lipowski adında bir Hristiyan olarak hayatını devam ettirmeye çalışan Emma'nın yaşamı, Nazi komutanı Richwalder'le tanıştığında daha da tehlikeli bir hal alır. Emma'dan etkilenen kumandan ondan sekreteri olmasını ister.

Nazi üssünde çalışmaya başlayan Emma'dan direniş için bilgi toplaması istenir, genç kadın da bunun için her şeyi yapmaya hazırdır. Ama bu görevin evliliğini ve hayatını riske atacığının henüz farkında değildir. Emma, ailesinin, kocasının ve halkının hayatını tehdit eden bu adama âşık olmaya başladığını fark ettiğinde ise iş işten geçmiş olacaktır.

"Göz kamaştıran bir sadelikle yazılmış, insanın nefesini kesen bir roman. Romantik tarihsel kitapların en iyilerinden."

Publisher's Weekly

"Pam Jenoff hayal dahi edilemeyecek bir durumda yaşayan insanların portresini etkileyici bir şekilde çiziyor."

Booklist

www.pegasus.com

ISBN 1 708 605 275 002 5



Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Kapak görseli © Hulton Getty. Kapak Tasarımı: www.chenrysteadman.com

KUMANDANIN ÂŞIĞI

Pegasus Yayınları: 1474
Bestseller Roman: 648

KUMANDANIN ÂŞIĞI
PAM JENOFF
Özgün Adı: The Kommandant's Girl

Yayın Koordinatörü: Yusuf Tan
Editör: Zeynep Şehiraltı
Düzeltili: Halûk Kürşad Kopuzlu
Sayfa Tasarımı: Meral Gök

Baskı-Cilt: Alioğlu Matbaacılık
Sertifika No: 11946
Orta Mah. Fatin Rüştü Sok. No: 1/3-A
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: 0212 612 95 59

1. Baskı: İstanbul, Ekim 2016
ISBN: 978-605-299-002-5

Türkçe Yayın Hakları © PEGASUS YAYINLARI, 2016
Copyright © 2007, Pam Jenoff

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Harlequin Enterprises II B. V. /
S.à.r.l.'den alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Bu kitapta yer alan fotoğraf/resim ve metinler
Pegasus Yayıncılık Tic. San. Ltd. Şti.'den izin alınmadan fotokopi dâhil,
optik, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla kopyalanamaz,
çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz.

Yayıncı Sertifika No: 12177

Pegasus Yayıncılık Tic. San. Ltd. Şti.
Gümüşsuyu Mah. Osmanlı Sk. Alara Han
No: 11/9 Taksim / İSTANBUL

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>
Tel: 0212 244 23 50 (pbx) Faks: 0212 244 23 46
www.pegasusyayinlari.com / info@pegasusyayinlari.com

PAM JENOFF

KUMANDANIN ÂŞIĞI

Nil DEMİRTÜRK
18.04.2017

İngilizceden Çeviren:
ENVER GÜNSEL

Aileme

TEŞEKKÜRLER

1998 yılında Amerika'ya döndükten birkaç sene sonra Polonya'da yaşananları, özellikle de oranın Yahudi cemaatinin beni oldukça etkilemiş olan deneyimleri hakkında yazmak istedim. Uzun süre boyunca Nazi işgali altındaki Kraków'un pazar meydanından elinden tuttuğu çocuğuyla geçmekte olan genç bir kadının imgesi beni ele geçirmişti. Ama Kraków Direnişi'nin olağanüstü hikâyesini ancak 2002 yılının başlarında, Washington D.C.'den Philadelphia'ya yaptığım bir tren yolculuğu sırasında, Yahudi Soykırımı'ndan kurtulan yaşlı bir çiftle tanışınca öğrendim. İşte *Kumandanın Aşığı* bu tarihi zemine dayanarak doğdu.

Fikrin doğuş aşamasından romanın bitmesine kadar geçen sürede birçok kişi bu yolda benimle yürüdü. Aileme, arkadaşlarıma ve meslektaşlarıma, özellikle de annem ve babam, kardeşim Jay (evet, artık bu kitabı okuyabilirsin), Phillip, Joanne, Stephanie, Barb ve sayamayacağım kadar çok kişiye bitmek bilmeyen ilgileri, sabırları ve sevgileri için sonsuza kadar minnetkâr kalacağım. Ayrıca bu yolun her adımındaki özgeci rehberlikleri, dostlukları ve destekleri için yazım eğitmenim Janet Benton'a ve diğer yazarlara da teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Kitabın potansiyelini herkesten önce fark eden, onu son haline getirmek için dur durak bilmeden çalışan ve bu işi yarı yolda bırakacak birçoklarının aksine hiç pes etmeyen Folio Literary Management'teki muhteşem temsilcim Scott Hoffman olmasaydı,

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranterey.org>

bu kitap da olmazdı. Ayrıca dâhi editörüm Susan Pezzack’a bu eseri hayata getirirken bana birçok fikir verdiği ve bana hayalimi gerçekleştirme şansı tanıdığı için teşekkür ederim.

Son olarak bu romanı yazarken “tarihî roman” kavramının bir nevi tezat oluşturduğunu fark ettim. Hayali kahramanlar ve olaylar yaratırken, İkinci Dünya Savaşı ve Yahudi Soykırımını sırasında yaşamış ya da hayatını kaybetmiş insanların anısına saygı duymaya ve bu aynı zamanda hem trajik hem de dikkat çekici dönemin insanlarda ortaya çıkardığı gücün, kırılğanlıkların ve duyguların tümünü gerçekçi bir şekilde aktarmaya çalıştım. Bu arada geçmişteki, bugünkü ve ilerideki Polonya’daki ve Orta Avrupa ile Doğu Avrupa’daki Yahudi cemaatlerine duyduğum sınırsız hayranlığı da belirtmek isterim: Sizin cesur mücadeleniz hepimize ilham kaynağı oldu.

1. BÖLÜM

Büyük pazar meydanından ve çamurlu su birikintileri etrafında toplanmış olan güvercinlerin yanından geçerken yorgun gözlerimi kaldırıp gökyüzüne bakıyor ve daha hızlı yürümesi için Łukasz'ın elini biraz daha sıkıyorum. Fakat kıvrıkcık sarı saçlarından damlayan yağmur damlasına rağmen çocuk kararan gökyüzünün farkında değilmiş gibi dondurmasını yalamayı sürdürüyor. Onun sarışın bukleleri Tanrı'nın bize bir armağanı ve bunun için Tanrı'ya şükrediyorum. Meydanda sert bir mart rüzgârı esiyor ve ben onun elini bırakıp eski paltoma biraz daha sarınmamak için kendimi zor tutuyorum.

Meydanı ikiye bölen sarı boyalı büyük üstü kapalı pazar yeri Sukiennice'nin yüksek orta kemerinin altından geçiyoruz. Kraków şehir merkezinin kuzey ucundaki açık pazar yeri Nowy Kleparz'a hâlâ birkaç blok uzaktayız ve Łukasz'ın adımlarının gittikçe yavaşladığımı, ince tabanlı küçük ayakkabılarını kaldırım taşlarında daha fazla sürdüğünü hissedebiliyorum. Onu kucağıma almayı düşünüyorum ama artık üç yaşında ve her geçen gün biraz daha ağırlaşıyor. İyi beslenmiş olsam bunu yapabilirdim tabii ama bu halimle onu ancak birkaç metre taşıyabileceğimi biliyorum. Çocuk biraz daha hızlı yürüyebilse çok iyi olacak. Hafif sesle ona, “*Szybko, kochana,*” diyorum. “*Chocz!*”” Mariacki Katedrali'nin

* (Leh.) Acele et canım. (yay. n.)

** (Leh.) Haydi. (yay. n.)

sütunları dibine dizilmiş çiçekçilerin önünden geçerken adımları daha da ağırlaşıyor.

Birkaç dakika sonra meydanın karşı tarafına geçiyoruz ve ayaklarımızın altında tanıdık bir titreşim duyarak duruyorum. Neredeyse bir yıldır tramvaya binmedim. Łukasz'la beraber tramvaya binip bir koltuğa oturarak sokaktaki binaları ve insanları seyretmeyi düşünüyorum. Böylece birkaç dakika içinde pazar meydanına varabilirdik. Ama bunu düşününce durup başımı iki yana sallıyorum. Yeni kâğıtlarımızın mürekkebi bile kurumadı ve tramvaya ilk kez binecek olan Łukasz'ın yüzündeki şaşkınlık ifadesi insanları kuşkulandırabilir. Rahat etmek için güvenliğimizi tehlikeye atamam. Bu yüzden yürümeye devam ediyoruz.

Bu hafta ortası sabahında başımı aşağıda tutup sokağın kenarına dizilmiş satıcılarla göz göze gelmemem gerektiğini düşünüyorum ama yine de merak edip etrafa bakmaktan alamıyorum kendimi. Şehir merkezine son kez gelişimin üzerinden bir yıldan fazla zaman geçti. Derin bir nefes alıyorum. Eriyen son karlarla nemlenen havada, köşedeki kestaneciden gelen kestane kebabının kokuları var. O sırada katedral kulesindeki trompetçi her saat başı olduğu gibi, yüzyıllar önce Tatarların Kraków'u istila etmelerini hatırlatan o kısacık *hejnal* melodisini çalıyor. Bana eski bir dost sesi gibi gelen o sese doğru dönmek için kendimi zorluyorum.

Floriańska Caddesi'nin sonuna yaklaşırken Łukasz birden üşüyüp titriyor ve elimi sıkıyor. Başımı eğip ona bakıyorum. Elindeki dondurmanın külahının son parçasını yere düşürmüş ama bunun farkında değilmiş gibi. Aylarca bir yerlerde saklanmaktan zaten solmuş olan yüzü morarmış gibi duruyor. Yanma çömelip, "Neyin var?" diye fısıldıyorum ama bana cevap vermiyor. Onun baktığı yere bakıyorum. On metre kadar ileride, tarihi Florian Kapısı'nın girişinde ellerinde makineli tüfek olan iki Nazi duruyor. Łukasz

titriyor. Kolumu onun omzuna dolayıp, “Sakin ol, *kochana*”. Korkacak bir şey yok,” diyorum ama onu sakinleştirmek zor. Çocuk sağa sola bakınıyor, dudakları oynuyor ama ağzından bir ses çıkmıyor. “Gel bakalım,” diyerek onu kucağıma alıyorum ve başım omzuma dayıyor. Etrafta girebileceğim bir yan sokak yok ve geriye dönmek dikkat çekebilir. Korkulu gözlerle etrafa bakınıp kimsenin bizimle ilgilenmediğini görünce, yere düşen dondurma külahını ayağımın ucuyla kaldırımdan aşağıya itiyor ve Nazilerin önünden geçip yoluma devam ediyorum, bize bakmıyorlar. Birkaç dakika sonra çocuğun sakinleştiğini görünce onu yine yere bırakıyorum.

Çok geçmeden Nowy Kleparz Pazarı’na yaklaşıyoruz. Tekrar sokağa çıkıp yürüyebilmenin ve normal bir insan gibi alışveriş yapabilmenin heyecanını saklamak kolay değil. Tezgâhlar arasındaki dar koridorda yürürken insanların şikâyetlerini duyuyorum. Lahaneler solmuş, bayatlamış, ekmekler sert ve bayat, ellerindeki etlerin hangi hayvandan geldiği belli değil ve daha şimdiden hoş olmayan bir koku yaymaya başlamışlar. Polonya kırsalının savaş öncesi bolluğuna alışmış olan şehirli ve kasabalılar için gıda maddelerinin durumu içler acısı. Ama bunlar benim için cennet sayılır. Midem açlıktan gurulduyor.

Başımı kaldırmadan ekmek karnemi fırıncıya uzatırken, “İki ekmek,” diyorum. Adamın yüzünde meraklı bir ifade belirliyor, ben kendime, “Sadece sana öyle geliyor,” diyorum, “sakin ol.” Bir yabancıнын gözünde diğer Polonyalıları gibi göründüğümü biliyorum. Açık renkliyim, mükemmel Lehçe konuşuyorum ve üzerimde özellikle dikkat çekmemesi için seçtiğimiz bir kıyafet var. Krysia, şehirdeki eski tanıdıklardan hiç kimsenin buralarda alışveriş yapmayacağını bildiği için, şehrin kuzeyindeki bu işçi sınıfından insanların geldiği semt pazarını bilerek seçti. Kimsenin beni tanımaması oldukça önemli.

* (Leh.) Canım. (yay. n.)

Kumandanın Âşığı

Pazar tezgâhları arasında dolaşırken un, yumurta, bulabilirsem tavuk gibi ihtiyacımız olan şeyleri kafamın içinde tekrarlıyorum. Hiçbir zaman alışveriş listesi yapmam ve kâğıdın zor bulunduğu bugünlerde bu da işime yarıyor. Dükkân sahipleri nazik ama ciddiler. Savaş başlayalı altı ay olduğu için gıda maddeleri zor bulunuyor, hiç kimse tatlı bir gülümseme için biraz fazla peynir ya da koca mavi gözlü çocuğa bedava bir bisküvi vermiyor. Çok geçmeden bütün gıda maddesi karnelerimi kullandım ama sepetin yarısı yine de boş kaldı. Oradan ayrılıp eve doğru yürümeye başlıyoruz.

Büyük pazar meydanından geçerken çok üşüdüğünü bildiğim için, dönüş yolunda Łukasz'ı yan sokaklardan geçiriyorum. Birkaç dakika sonra, iki yanında şık, güzel binalar ve mağazalar olan geniş Grodzka Caddesi'ne giriyoruz. Birden tereddüde düşüyorum, gelmek istediğim yer burası değildi. Nedense nefesim daralıyor, endişeleniyorum. Sakinleşmeye çalışıyor ve bunun da diğerleri gibi bir sokak olduğunu düşünüyorum. Birkaç adım sonra pencerelelerinde tahta çiçek saksıları olan, beyaz kapılı ve soluk sarı boyalı bir evin önünde duruyorum. Başımı kaldırıp ikinci kata bakıyorum ve boğazım düğümleniyor. Kendi kendime, "Yapma!" diyorum ama artık çok geç. Burası Jacob'un eviydi. Bizim evimizdi.

Jacob'la on sekiz ay önce, üniversite kütüphanesinde sekreter olarak çalışırken tanıştım. Hatırlıyorum, bir cuma öğleden sonrasındı, kitap kataloğunu güncelleştirmeye çalışırken, Şabat için eve zamanında yetişmek istiyor, acele ediyordum. Birden derinden gelen bir sesin, "Affedersiniz," dediğini duyunca, işim engellendiği için canım sıkıldı, başımı kaldırıp konuşana baktım. Konuşan orta boylu genç adamın başında kipası vardı, sakallı ve bıyıklıydı. Kahverengi saçları arasında kızılımsı lekeler görülüyordu. "Bana iyi bir kitap tavsiye edebilir misiniz acaba?"

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

“İyi bir kitap mı?” derken birden boş bulunmuştum, onun gözlerinin insanı içine çeken karanlığından olduğu kadar sorusundaki samimiyetinden de etkilemiştim.

“Evet, hafta sonunda kafamı derslerden biraz uzaklaştırıp rahatlatmak için şöyle hafif bir şeyler okumayı düşünmüştüm. Yani, *İlyada* gibi bir şey?..”

Kendimi tutamadım ve güldüm. “Yani siz Homeros’un hafif bir şey olduğunu mu düşünüyorsunuz?”

“Fizik dersleriyle kıyaslarsanız öyle sayılır.” Gözlerinin köşeleri kırıştı. Onu edebî eserlerin bulunduğu bölüme götürdüm ve o da Shakespeare’in komedilerinden birini seçti. Kitabı ona verirken ellerimiz birbirine hafifçe değdi ve birden ürperdim. Kitabın kaydını yaparak ona verdim ama hemen oradan ayrılmadı. O sırada adının Jacob, yaşının da yirmi olduğunu öğrendim, yani benden iki yaş daha büyüktü.

Jacob ondan sonraki her gün beni görmeye geldi. Çok geçmeden onun, bilimsel konularda eğitim almasına karşın politikayla yakından ilgilendiğini ve birçok aktivist grubuyla temas halinde olduğunu öğrendim. Sadece öğrenci gazeteleri ile yerel gazetelere Polonya hükümetini eleştiren yazılar yazmakla kalmıyor, “Almanya’nın, komşularına karşı yaptığı dizginlenemeyen baskılarını” anlatan makaleler yayımlıyordu. Onun bu kadar açık konuşup bu tür yazılar yazması beni korkutuyordu. Semtimizdeki Yahudiler kapı önlerinde, sinagogların dışında ve dükkânlarda yüksek sesle güncel durumu tartışırken, ben dış dünyayla temasta iken alçak sesle konuşmanın daha güvenli olacağını öğrenerek büyümüştüm. Fakat ünlü sosyolog Maximilian Bau’nun oğlu olan Jacob’un böyle bir kaygısı yoktu ve ben onun ateşli konuşmalarını dinler, parlayan gözlerini ve hareketli ellerini izlerken korkumu unuttuyordum.

Zengin, laik bir ailenin üniversiteli oğlunun, benim gibi fakir, Ortodoks Musevi' bir fırıncı kızıyla ilgilenmesine şaşırmıştım tabii ama o, aile geçmişlerimiz arasındaki farkı anladıysa bile bunu hiç belli etmedi. Bir süre sonra pazar günleri öğleden sonralarım Vistül Nehri kıyısında konuşarak ve yürüyerek geçirmeye başladık. Yine böyle bir pazar günü akşam karanlığı çökmeye başlarken, "Artık eve dönmeliyim," dedim. Wawel Şatosu'nun önünde, nehrin kıvrıldığı yerde yürüyorduk ve ben Jacob'un konuşmalarını dinlerken zamanı unutmuştum. "Artık gideyim, annemle babam beni merak ederler."

Jacob çok doğal bir ifadeyle, "Evet, haklısın, yakında onlarla tanışmalıyım," dedi bu dünyanın en doğal şeyiymiş gibi. Birden olduğum yerde kalakaldım. "Bir erkek bir kızla flört etmek istiyorsa böyle yapmalıdır, değil mi?" Ben ona cevap veremeyecek kadar şaşkındım. Son aylarda Jacob'la çok vakit geçiriyordum ve onun benden hoşlandığını biliyordum ama benimle flört etmek için ailemden resmen izin isteyebileceği hiç aklıma gelmemişti doğrusu. Eldivenli elini yüzüme uzattı ve çenemi tuttu. Sonra ilk kez olarak dudaklarımdan beni hafifçe öptü. Kısa bir süre dudak dudağa kaldık. Zeminin ayaklarımın altından kayar gibi olduğunu hissettim, başım döner gibi oldu ve bayılmaktan korktum.

Şimdi bile Jacob'un beni o gün öpüşünü düşünürken bacaklarım yanıyor. Kendi kendime sakın olmayı öğütlüyorum ama bir yararı olmuyor. Kocamı son kez görüşümün, onun bana son dokunuşunun üzerinden altı ay geçti. Onu bütün kalbimle, bedenimle özlüyorum.

Keskin bir çıtırdama sesi beni düşüncelerimden ayırıyor. Kendimi toparlıyor ve hâlâ o sarı boyalı evin önünde durmuş, üst kata bakmakta olduğumu fark ediyorum. O sırada evin kapısı açılıyor, şık giyimli, orta yaşlı bir kadın evden çıkıyor ve Łukasz ile beni

* Ortodoks Musevilik, Museviler arasında Tevrat'ın kuralları ve Musevi geleneklerini en sıkı uygulayan, günümüz İsrail'inde de yaygın olan bir mezheptir. (yay. n.)

görünce birden duraklıyor. Orada neden durup üst kata baktığımı ve kim olduğumuzu merak etmiş gibi bir hali var. Sonra başını çevirip dönüyor, evin kapısını kilitliyor ve merdivenden aşağıya iniyor. Burası artık onun evi. Kendi kendime, yeter artık, diyorum. İnsanların dikkatini çekecek şekilde davranmamalıyım. Başımı hafifçe silkip Jacob'un hayalini zihnimden çıkarmaya çalışıyorum.

Çocuğun elini tutup hafifçe çekerek, "Hadi, gel Łukasz," diyorum. Yürümeye devam ediyor ve bir süre sonra şehir merkezini çevreleyen geniş park alanı Planty'den geçiyoruz. Ağaçlarda zamansız açmış tomurcuklar muhtemelen geç gelen bir don yüzünden öleceklerdir. Łukasz elimi sıkıyor ve gözlerini açmış, sanki bahar gelmiş gibi çalıkların arasında koşan sincaplara bakıyor. Yürümeye devam ederken, arkamızda şehir silüetinin yavaşça kaybolduğunu hissediyorum. Beş dakika sonra geniş Ujazdów Bulvarı'na geliyoruz, yolun solundan gidilirse yol nehir üzerinden güneye gidiyor. Orada bir an durup köprüye bakıyorum. Diğer yakada, yaklaşık yarım kilometre kadar güneyde getto uzanıyor. Annemle babamı düşünerek o tarafa dönüyorum. Duvara gidersem belki onları görebilir, aldığım yiyeceklerden bir kısmını onlara verebilirim. Krysia aldırılmaz buna. Ama birden duruyorum – gün ışığında, yanımda bir çocuk da varken bu riske giremem. Midemde bir burkulma var ama bunun nedeni şimdi açlık değil, işgal ve savaş sanki yokmuş gibi özgürce sokaklarda dolaşabildiğim için sanki kendimden utanıyorum.

Yarım saat sonra evimiz dediğimiz kırsal kesime, Chelmska'ya varıyoruz. Bozuk toprak yolda yürümekten ayaklarım, yiyecekleri ve son birkaç metrede de çocuğu kucakta taşımaktan kollarım ağrıyor. Ana yolun ikiye ayrıldığı yerde köşeyi dönünce derin bir nefes alıyorum; hava biraz daha soğudu ve bir köylünün yaktığı kuru yapraklardan siyah bir duman yükseliyor. Sağ taraftaki aşağıya

doğru meyilli çiftlik arazisinde yanan ateşlerin dumanları yavaşça yeşil bir nehir gibi ufka doğru yayılıyor.

Sola dönüp yürümeye devam ettiğimiz yolun üzerinde çiftlik evleri var ve daha ileride arazi ormanlık Łas Wolski tepelerine doğru uzanıyor. Yokuşta, elli metre kadar ileride Krysia'nın çam ağaçları arasındaki koyu renkli, üç katlı ahşap dağ köşkü görülüyor. Bacadan yükselen dumanlar bizi uzaktan karşılıyor. Çocuğu yere bırakıyorum ve o da eve doğru koşuyor. Krysia onun ayak seslerini duyunca evin arka tarafından çıkıp ön kapıya doğru yürüyor. Tepesine topuz yaptığı saçlarıyla sanki operaya gidecekmiş gibi bir hali var ama ellerine ipek ya da dantelli eldivenler yerine derileri çatlamış bahçe eldivenleri giymiş. Benim sahip olamayacağım kadar güzel olan iş elbisesinin eteği toprakla kirlenmiş. Łukasz'ı görünce kadının kırışksız yüzünde hafif bir gülümseme beliriyor ve eğilip çocuğu kucığına alıyor.

Krysia çocuğu dizinde hoplatıp onun yüzüne bakarken, “Her şey yolunda gitti mi?” diye soruyor. Kadın bana bakmıyor ama ben onun çocukla bu kadar meşgul olmasına kızmıyorum. Çocuk bizim yanımızda olduğu süre içinde henüz gülüp konuşmadığı için ikimiz de endişeliydik.

“Öyle sayılabilir.”

Kadın aniden başını kaldırıp bana bakıyor. “Yaa? Bir şey mi oldu yani?”

Çocuğun yanında konuşmak istemiyor ve susuyorum. “Şey, birkaç Alman gördük.” Bunu söylerken başımla Łukasz'ı işaret ediyorum. “Ve biraz endişelendik işte. Ama onlar bize bakmadılar bile.”

“Güzel. Pazarda her şeyi bulabildin mi peki?”

Başımı iki yana sallıyorum. “Bazı şeyler bulup aldım.” Sepeti kaldırıp ona gösteriyorum. “Ama aradığım her şeyi bulamadım tabii.”

“Önemli değil, idare ederiz. Ben toprağı çapaladım ve biraz düzenledim, gelecek ay bir şeyler ekebiliriz sanıyorum.” Sesimi çıkarmadan ve her zamanki gibi Krysia’nın gücüne ve asaletine hayran bir halde onu eve doğru izliyorum. Kadın yürürken adımlarını bana kocamı hatırlatan bir tarzda atıyor.

Üst katta Krysia sepeti benden alıyor ve içindekileri boşaltmaya başlıyor. Ben salona doğru yürüyorum. İki haftadan beri burada yaşadığım halde hâlâ lüks mobilyalara ve her bir duvarı süsleyen sanat eserlerine hayran hayran bakmaktan kendimi alamıyorum. Büyük piyanonun önünden geçip şömineye doğru yürüyorum. Şömine rafının üzerinde üç tane çerçeveli fotoğraf var. Fotoğraflardan birinde Krysia’nın, smokin giymiş ve çellosunu önüne almış oturan rahmetli kocası Marcin görülüyor. İkinci fotoğraf göl kenarında oynayan Jacob’un çocukluk halini gösteriyor. Üçüncü fotoğrafı elime alıyorum, düğün günümüzde çekilen, Jacob ve benim fotoğrafım bu. Fotoğrafta Grodzka Caddesi’nde Bau ailesinin evinin önündeki merdivende duruyoruz, Jacob koyu renk takım elbisesi içinde, ben ise daha önce anneannemin ve sonra da annemin giydiğı ayak bileklerime gelen beyaz gelinlikleyim. Fotoğraf makinesine bakmamız gerekirken birbirimize bakıyoruz ve o anda ben onun fısıldadığı komik bir şeye gülümsüyorum.

Aslında Jacob bir yıl sonra mezun olacak ve o zaman evlenecektik. Fakat 1939 Temmuz’u sonlarında Almanya Südet’i Çekoslovakya’dan aldı ve diğer Batı Avrupa ülkeleri onu durdurmak için hiçbir şey yapmadı. Hitler saldırmaya hazır bir şekilde Polonya sınırında bekliyordu. O dönemde Nazilerin Almanya ve Avusturya’daki Yahudilere yaptığı zulmü duyuyorduk. Naziler Polonya’ya girerlerse bizim hayatımız ne olacaktı, kimse bunu bilemiyordu. Bu nedenle beklemeden evlenmeye ve gelecekteki belirsizliklere beraberce göğüs germeye karar verdik.

Jacob yine nehir kıyısında gezdiğimiz bir pazar günü, nemli bir öğleden sonra bana evlenme teklif etti. Birden durup bana döndü, bir dizinin üzerine çöktü ve “Emma...” dedi. Tam olarak şaşırdığım söylenemezdi. Jacob bir gün önce babamla beraber sinagoga gitmişti ve dönüşlerinde babamın bana düşünceli bakışlarından, onların politika ya da dinden söz etmediklerini ve bizim geleceğimiz hakkında konuştuklarını anlamıştım. Ama yine de gözlerim yaşardı. Jacob konuşmasına, “Bugünlerde neler olacağı belli değil,” diye başladı. İçimden gülmek geldi, bir evlenme teklifini siyasi bir konuşmaya ancak Jacob çevirebilirdi. “Ama ne olacaksa olsun, ben her şeyi seninle birlikte karşılamak istiyorum. Karım olmayı kabul eder ve bu onuru bana yaşatır mısın?”

Ben “Evet,” diye fısıldarken o da küçük elmas taşlı gümüş yüzüğü sol elimin parmağına taktı. Sonra ayağa kalktı ve beni her zamankinden daha uzun ve büyük bir aşkla öptü.

Birkaç hafta sonra Bauların evinin şık davet salonunda, bir çardak altında evlendik ve düğünümüzde sadece yakın akrabalar ve aile dostları bulundu. Düğünden sonra ben birkaç parça eşyayı Bauların evine, Jacob’la birlikte yaşayacağımız odaya taşıdım. Kısa bir süre sonra Profesör ve Bayan Bau Cenevre’de ders vermek için evden ayrıldılar ve Jacob’la beni kendi başımıza bıraktılar. Küçük, üç odalı bir evde yetiştığım için bu kadar büyük ve muhteşem bir malikânede yaşamaya alışık değildim. Malikânenin yüksek tavanları ve cilalı zemin parkeleri bence bir müzeye layıktı. İlk zamanlar bu muazzam malikâneye alışmakta zorlandım ama daha sonra müzik, sanat ve kitaplarla dolu bu büyük evi sevdim ve ona alıştım. Jacob’la geceleri geç saatlere kadar konuşuyor, bir yıl sonra onun mezun olmasıyla kendi evimizi satın alarak oraya taşınma hayalleri kuruyorduk.

Düğünümüzden yaklaşık üç hafta sonra bir cuma akşamı Yahudi mahallesi Kazimierz’e, babamın fırınına gidip akşam yemeği için

hamursuz ekmeği almaya karar verdim. Fırın kalabalıktı, herkes Şabat'a yetişmek için acele ediyordu, ben de ızdırıp içindeki babama yardım etmek üzere tezgâhın arkasına geçtim. Müşterilerden birine parasının üstünü veriyorum ki bir çocuk koşarak içeriye girdi ve "Almanlar saldırdı!" diye bağırdı.

Donup kaldım, fırındaki herkes bir anda sustu. Babam hemen arka tarafa gidip radyosunu getirdi ve herkes haberleri dinlemek için tezgâhın başına toplandı. Almanlar kuzeyde, Gdańsk yakınlarındaki Westerplatte Limanı'na saldırmıştı, Almanya ve Polonya savaş halindeydiler. Kadınlardan bazıları ağlamaya başladı. Çok geçmeden radyo spikeri sustu ve Polonya millî marşı çalınmaya başladı. Müşterilerin çoğu marşa katıldılar. Birinci Dünya Savaşı gazilerinden yaşlı Pan Klopowitz bir başka müşteriye, "Polonya ordusu korur bizi, merak etmeyin," dedi. Ama ben gerçeği biliyordum. Çoğunluğu atlı süvari ve piyade olan Polonya ordusu Alman tankları ve makineli tüfekleri karşısında çok zayıf kalacaktı. Babamla göz göze geldik. Bir eliyle *tallit*'inin ucunu tutmuş, diğer eliyle de tezgâhın kenarını kavramıştı, parmak boğumları bembeyazdı. Onun, başımıza gelecek kötülükleri düşündüğünü anlamıştım.

Müşteriler ekmeklerini alıp gittikten sonra babam bana, "Evine git hemen," dedi. Kütüphaneye uğramadan eve gittim. Jacob ben-den önce eve gelmişti ve yüzü bembeyazdı. Hiç konuşmadan beni kollarının arasına alıp sıkıca tuttu.

Polonya ordusu Alman ordusu karşısında ancak iki hafta dayanabildi ve yenildi. Kraków sokakları çok geçmeden tanklar ile çeneleri köşeli, iri yarı, kahverengi üniformalı askerlerle doldu ve halk onları görünce açılıp yol vermeye başladı. Beni kütüphanedeki işimden attılar ve birkaç gün sonra Jacob'a da Yahudilerin

* Musevilerin dua ederken kullandıkları mavi çizgili beyaz şal. (yay. n.)

artık üniversiteye gidemeyecekleri söylendi. Bilindik dünyamız bir günde yok olmuştu.

Jacob üniversiteden atılınca evde daha çok kalacağını sanmışım ama tam tersi oldu, siyasi toplantıları arttı, geceleri şehrin çeşitli evlerinde yapılan toplantılara katılmaya başladı. Bana bir şey söylemiyordu ama onların Nazi karşıtı toplantılar olduğunu biliyordum. Onunla konuşmak, ona yalvarmak, onu bu işlerden vazgeçirmek istedim. Bir gün tutuklanmasından ya da başına daha kötü bir şeyin gelmesinden korkuyordum. Ama bir yandan da endişelerimin onun tutkularını bastırmayacağını biliyordum.

Eylül ayı sonlarında bir salı gecesi evde onu beklerken uyuya kaldım. Bir süre sonra uyandım ve saate bakınca vaktin gece yarısını geçmiş olduğunu gördüm. Jacob şimdiye kadar gelmiş olmalıydı. Yataktan fırladım. Evde benim çıplak ayaklarımın sesinden başka ses duyulmuyordu. Aklıma bir sürü şey geliyordu. Deliler gibi evin içinde dolaşmaya, beş dakikada bir pencereye koşup sokağa bakmaya başladım.

Saat bir buçuğu geçmişti ki mutfakta bir ses duydum. Jacob eve arka merdivenden girmişti. Her zaman düzgün, taranmış olan saçları ve sakalı darmadağınaktı. Üst dudağının üst kısmı ter içindeydi. Kendimi onun kolları arasına attım, tir tir titriyordum. Jacob elimi tuttu ve beni hiç konuşmadan yatak odasına götürdü. Beni sırtüstü yatağa atıp daha önce hiç yapmadığı bir şekilde, sanki kaçacakmışım gibi üzerime uzanırken başka bir şey söylemedim.

Daha sonra karanlık odada, caddeden geçen tramvayların sesini dinleyerek yatarken Jacob, “Emma, benim gitmem gerekiyor,” dedi. Sevişmemizin tenimdeki terleri serin sonbahar havasında daha yeni kurumuştı, titriyordum.

Midemde bir ağrı hissettim. “Çalışmaların yüzünden mi?”

“Evet.”

Çalışmalarının üniversitedeki eski işiyle ilgili olmadığını biliyordum. Titreyen sesimle, “Ne zaman?” diye sordum.

“Çok yakında... Sanırım birkaç gün içinde.” Tereddüt içindeydi ve bana her şeyi söylemediğini sesinden anlamıştım. Dönerek karnını benim sırtıma dayadı ve dizlerini bükerek benim dizlerimin altına soktu. “Bir şeye ihtiyacın olduğu zaman harcaman için sana para bırakacağım.”

Karanlıkta elimi havaya kaldırıp salladım ve, “Ben para istemiyorum,” dedim. Gözlerim doldu. Ona, *lütfen gitme*, demek istedim. İşe yarayacağını bilsem yalvarırdım ona ama bunun yararsız olacağını bilincindeydim.

“Emma...” dedi ve durdu. “Annenle babanın yanına gitmelisin.”

Başımı salladım ve “Giderim,” dedim. *Sen gittikten sonra*, dedim içimden.

“Bir şey daha vardı...” Jacob geriye çekildi ve komodinin çekmecisini açtı. Bana uzattığı kâğıt yeniydi ve üzerinde balmumundan bir mühür vardı. “Bunu yak.” Bu bizim İbranice evlenme belgemiz ketubaydı. Olayların aniden gelişmesiyle evliliğimizi devlet daire-sinde onaylattıramamıştık.

Kâğıdı ona doğru ittim. “Bunu asla yapmayacağım.”

“Yüzüklerini çıkarmak zorundasın, evlenmemiş gibi davranmalısın,” diye devam etti. “Ailen de evlendiğini kimseye söylemesin. Ben gittikten sonra benimle evli olduğunu öğrenirlerse tehlike içinde olursun.”

“Tehlike mi? Jacob, ben Nazi işgali altında olan bir ülkede yaşayan bir Yahudi’yim. Bundan daha büyük tehlike olabilir mi yani?”

Ama Jacob, “Bunu yapmalısın,” diye ısrar etti.

“Pekâlâ,” diyerek ona yalan söyledim ve kâğıdı alarak yatağın altına soktum. Beni ona bağlayan tek şey olan bu belgeyi hiçbir zaman yakamazdım.

Jacob bir süre sonra uykuya daldı ama ben bir türlü uyuyamadım. Hafifçe saçlarını okşadım ve başımı onun ensesine yaklaştıırıp kokusunu içime çektim. Elimini onun eline götürüp şeklini hissettim ve bu şekli zihnime kazımaya çalıştım. Jacob bir ara yandı döndü ve bir şeyler homurdandı, uykusunda düşmanla savaşıyor olmalıydı. Bir süre sonra göz kapaklarım ağırlaştı ama uyumamak için direndim. Uyumak için daha sonra çok zamanım olacaktı.

Fakat sonunda yorgunluk galip geldi ve uyudum. Saatler sonra kaldırımları süpüren çöpçülerin ve at arabalarının sesleriyle uyan-dım. Hava hâlâ karanlıktı. Yanımdaki boş yeri yavaşça okşadım, Jacob'un yattığı yer hâlâ sıcaktı, çarşaf ve yatak örtüsü buruşup kalmıştı. Erkeksi kokusu hâlâ havada duruyordu. Giysilerinin gi-dip gitmediğini anlamak için bakmak zorunda değildim, gittiğini biliyordum.

Evleneli altı hafta olmuştu ve Jacob kaybolmuştu.

Krysia'nın "...aç mısın?" diyen sesi beni daldığım düşüncelerden ayırıyor. Krysia herhalde salona girerek bir süredir benimle ko-nuşuyordu ama galiba ben onun ancak son sözünü duymuştum. Güzel bir rüyadan uyanmışım gibi istemeyerek ona dönüyor ve uzattığı tabağa bakıyorum, içinde peynir ile ekmek var.

Hâlâ anıları yaşıyormuş gibi, "Hayır, teşekkür ederim," diyerek başımı iki yana sallıyorum.

Krysia tabağı masaya bırakıp yanıma geliyor ve düğün fotoğ-rafımızı gösterip, "Çok güzel bir fotoğraf," diyor. Sesimi çıkarmı-yorum. Bu kez Jacob'un çocukluk fotoğrafını alıyor. "Ama bunları kimse görmemeli, bu fotoğrafları saklamalıyız."

"Onları kim görecektir ki?" diye soruyorum. "Yani burada sadece üçümüz varız." Lukasız ve ben gelmeden önce Krysia hizmetçisini

ve bahçıvanını gönderdi ve biz geldiğimizden beri evde sadece o ve biz yaşıyoruz.

Krysia, “Hiç belli olmaz,” diyor. Sesinde bir gariplik var gibi. “Güvenli davranmak iyidir.” Elini uzatıyor ve ben de kocamla aramızdaki son bağlardan birini ona vermemek için direniyorum. Ama sonra ona hak veriyorum, başka çaremiz yok. İçimi çekip düğün fotoğrafımızı ona veriyor ve Krysia onu götürürken uyuşmuş gibi arkasından bakıyorum.

2. BÖLÜM

Jacob'un not bırakmaya cesaret edemeden kaybolduğu sabah dakikalarca yatakta oturdum ve gözlerimi kırparak etrafa bakındım. Sonra yüksek sesle, "O artık geri gelmeyecek," dedim. Ağlayamayacak kadar şaşkındım, sersemlemiş gibiydim. Yataktan kalktım ve sanki bin kez provasını yapmış gibi robotlaşmış hareketlerle giyindim. Küçük valizimi hızlı hareketlerle kısa zamanda doldurup hazırladım. İsteksiz bir tavırla nişan ve nikâh yüzüklerimi çıkardım ve evlilik belgesiyle birlikte valizin dibine sakladım.

Yatak odasının kapısında tereddüt içinde durdum. Kapının yanındaki kitap rafında, Jacob'un fizik kitapları ve siyasal yazılarının altında, çoğu yabancı yazarların eseri olan, *Ivanhoe*, *Aşk ve Gurur* ve benzeri bazı romanlar vardı. Uzandım ve anıları tazelemek ister gibi onların kaplarına dokundum. Jacob bunları bana tanışmamızdan kısa bir süre sonra vermişti. Beni görmek için her gün kütüphaneye gelir, çoğu zaman da bir elma, çiçek ya da kitap gibi küçük hediyeler getirirdi. Bunu ilk kez yaptığı gün gülmüş ve Charles Dickens'ın *Büyük Umutlar* adlı eserinin çevirisine bakıp, "Kütüphaneye kitap mı getiriyorsun?" diyerek onunla dalga geçmiştim.

O da gülerek bana bakmış ve kitabı bana doğru uzatarak, "Ama bu kitap sizde yoktur, bundan eminim!" demişti. Aslında haklıydı da çok kitap okumuştum ama o zamana kadar kendi kitabım hiç olmamıştı. Annemle babam okumam için beni teşvik etmişlerdi

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ve masraflarını karşılayabilecekleri kadar uzun süre boyunca beni Yahudi kızlar okuluna göndermişlerdi ama Tevrat ve dinsel kitaplar dışında kitaplara para harcayacak kadar zengin değildik. Bu nedenle Jacob'un bana hediye ettiği yaklaşık yarım düzine kitabı bir hazine gibi sakladım ve onları kütüphanede okuduğumu, hatta bazılarını neredeyse ezberleyecek kadar, birkaç kere okuduğumu ona söylemedim. Onun verdiği kitapları tekrar okudum (kitap benim olunca hikâye de sanki farklı oluyordu) sonra da elbise dolabımın çekmecelerinde sakladım. Ebeveyn evinden Bauların malikânesine getirdiğim birkaç parça eşyamın bir kısmı da bu kitaplardı.

Jacob'un bana ilk kitabı verdiği an gözlerimin önüne gelince ağlayacak gibi oldum. Kitap rafına bakarak, "Neredesin sen? Ne zaman döneceksin?" diye mırıldandım. Dolan gözlerimi sildim ve tekrar kitaplara baktım. *Onları yanıma alamam*, diye düşündüm. Kitaplar ağırdı ama hepsini de orada bırakmayacaktım. Sonunda iki kitap aldım ve çantama koydum.

Valizim ve çantamla Bauların evinin ön kapısına indim. Bir süre yüksek pencerelerin kenarlarına bronz renkli iplerle tutturulmuş gül pembesi ipek perdelere, koridorun duvarındaki camlı dolabın içindeki kenarları altın yaldızlı porselen takımlara baktım. Ev boşaldıktan sonra sokak serserileri, hatta Naziler burayı kolayca yağmalayabileceklerdi. Bir an için burada kalmayı düşündüm. Fakat Jacob haklıydı, burada yalnız başıma güvende olamazdım. Gestapo her yeri arıyordu ve şehir merkezindeki birçok zengin Yahudi'nin evi ya da dairesi elinden alınmış, yüksek rütbeli Nazi subaylarına verilmişti. Korumak için evdeki tablolardan ya da gümüş şamdanlardan birkaçını alıp saklayabilirdim belki. Fakat onları babamın evine götürmeyi başarsam bile, orada da güvende olmayacaklardı. Holde bir süre daha durup birkaç kez daha etrafa bakındım ve sonra evden çıkıp kapıyı arkamdan kapadım.

Şehir merkezinden uzaklaşıp Grodzka Caddesi'nden Yahudi mahallesine doğru yürümeye başladım. Bir süre sonra evler bakımsız harabelere dönüşmeye, sokaklar daralmaya başladı. O sırada, Jacob'un beni kütüphaneden alıp ailemin evine kadar götürüşünü hatırladım. Jacob aylardır beni evime bırakmayı teklif ediyordu ama ben ailemin fakir ve dindar dünyasını gösterip onu kaybetmekten korktuğum için buna izin vermemiştim. O gün benimle beraber Yahudi mahallesine gelirken onun yüzüne bakıyordum. Yanaklarının içini ısırp beni korumak ister gibi sıkıca kendine çekmiş, Yahudi mahallesinin gözden kaçmayacak fakirliğini, eski, harap evleri ve hırpani kılıklı insanları görünce oldukça şaşırılmıştı. Fakat bu konuda hiç konuşmadı. O günden sonra beni daha çok sevmeye başladığını ve kendi dünyasına götürmek istediğini hissettim. Önümde uzanan ıssız, harap sokağa baktım ve "İşte, o hayat bitti," diye mırıldandım. Jacob artık yoktu ve ben de yalnız başıma Kazimierz'e dönüyordum. Gözlerimin yeniden dolmaya başladığını hissedebiliyorum.

Çok geçmeden Yahudi mahallesinin ortasındaki ana meydan olan Szeroka Caddesi'ne vardım. Durdum ve meydanın çevresindeki sinagog ve dükkânlara baktım. Buraya birkaç hafta önceki son gelişimden beri bazı şeyler değişmiş gibi görünüyordu. Hafta ortası bir gün ve sabah olmasına karşın sokaklar boş ve garip şekilde sessizdi. Açık pencerelerden birbirine seslenen komşular, dükkânların önünde tartışan adamlar, başları şalla örtülü, yiyecek ya da soba yakmak için çalı çırpı taşıyan kadınlar yoktu görünürde. Mahalle sanki bir gece içinde yok olup gitmiş gibiydi.

Eve gitmeden önce fırına uğrayıp babamı görmeye karar verdim. Küçük bir fırını ve satış dükkânı olan bu yer babamın çalıştığı, çok sevdiği bir yerdi. Babam otuz yıl önce evlenip ailesini geçindirmek için bu küçük fırını açmıştı ve o zamandan beri hiç aksatmadan, her gün orada çalışıyordu. İşgalden sonra bile fırını ısrarla açık tutmuş,

azalan müşterilerine rağmen ailemize, komşularına ve dostlarına az miktarda olsa bile Şabat ve Hamursuz Bayramı için yasaklanmış olan hamursuz ekmeği ve matsa yapmaya devam etmişti.

Babam hiç kuşkusuz benim de orada kalmamı, valizimi bir köşeye bırakıp önüme bir önlük takarak onunla birlikte ekmek yapmamı isteyecekti. Ben de evlendiğimden beri, Kazimierz'de yaşamayı değil ama babama yardım etmeyi özlemiştim. Bir zamanlar babamla beraber hamur yoğurur ve fırına ekmek atarken saatlerce konuşur, sohbet ederdik. Babam çoğu zaman bana çocukluğunu, hiç tanımadığım dedemi, büyük annemi ve Almanya sınırına yakın büyük bakkal dükkânlarını anlatırdı. Bazen susar ve kendi kendine bir şeyler mırıldandığını duyardım. Unla beyazlanmış kara sakallı yüzünde bir gülümseme belirdiğini ona bakmadan da anlayabilirdim.

Józefa Caddesi'nin köşesinde sağa döndüm ve fırının önünde durdum. Kapıyı açmak istedim ama kilitliydi. Bir an için günleri şaşırdığımı ve fırının Şabat için kapalı olabileceğini düşündüm. Babamın fırını cumartesi günleri ya da bir Yahudi bayramı dışında açmadığı tek gün, benim doğduğum gün olmuştu. Yüzümü cama dayayıp içeriye baktım, karanlıktı. Birden içimde rahatsız edici bir his belirmişti. Saat sekizi geçiyordu ve babam birkaç saat önce işe başlamış olmalıydı. O ya da annem hasta mıydı yoksa? Birden ürperdim ve dairemizin bulunduğu apartmana, Miodowa Caddesi'ne doğru koşar adım yürümeye başladım.

Birkaç dakika sonra, Jacob'la evlenmeden önce hayatım boyunca yaşadığım loş binaya girdim. Holde ağır bir lahana ve soğan kokusu vardı. Valizim ve çantamla beraber merdivenden üçüncü kata çıktığımda nefes nefeseydim. Valizi yere bırakıp kapı tokmağını çevirdim ve daireye girip holde, "Merhaba, ben geldim," diye seslendim. Sabah güneşi iki büyük pencereden içeriye giriyordu.

Etrafa bakındım. Burada büyürken küçük ama sevimli dairemize

pek aldırmazdım ama Jacob’la evlenip onların büyük malikânesine taşındıktan sonra çocukluk evim bana değişmiş gibi gelmişti. Balayından dönüşte buraya geldiğimde sararmış perdelerimiz ve yıpranmış koltuk minderleri hiç hoşuma gitmemiş, dairemizin ne kadar küçük ve dağınık olduğunu ilk kez fark etmiştim. O zaman Jacob’un evinde konfor içinde yaşarken annemle babamı burada bıraktığım için kendimi suçlu hissetmiştim. Ama onlar buna aldırıyorlardı, onlar için bildikleri tek yuva burasıydı. Artık istesem de istemesem de burada yaşayacaktım. Böyle züppece düşündüğüm için birden kendimden utandım.

İçeriden cevap alamayınca, daha yüksek sesle, “Merhaba!” diye bağırdım. Ama yine cevap gelmedi. Şömine rafı üstündeki saate baktım. Saat sekiz buçuktu ve babam birkaç saat önce fırına gitmiş olmalıydı. Ama annem hiçbir zaman evden bu kadar erken saatlerde ayrılmazdı ve mutlaka evde olmalıydı. Yolunda gitmeyen bir şeyler vardı. Havayı kokladım, annemin her zaman kahvaltı için yaptığı soğanlı yumurta kokusu yoktu. Paniğe kapılarak annemle babamın yatak odasına koştum. Gardırobun bazı çekmeceleri açtı ve giysilerin bir kısmı dışarıya sarkmıştı. Annem hiçbir zaman evini böyle dağınık bir halde bırakıp bir yere gitmezdi. Her zaman yatağın ayak ucunda katlanmış olarak duran dedemin battaniyesi de ortalarda görünmüyordu.

Panik içinde, “Anne?” diye seslendim. Oturma odasına koşup koridora çıktım ve eğilerek merdiven boşluğuna baktım. Koca binada benim ayak sesimden başka ses yoktu, her yerde derin bir sessizlik vardı. Her zaman ince duvarlardan gelen komşu dairelerin sabah gürültüleri, konuşma ve su sesleri, yemek hazırlama sesleri gibi aşına sesler duyulmuyordu. Kalp atışlarım birden hızlandı. Binadaki insanların hepsi kaybolmuştu. Olduğum yerde donup kaldım, ne yapacağımı bilemiyordum.

Birden üst kattan gelen bir gıcırtı sesi duydum. Merdivene koştum ve yukarıya çıkarken, “Kimse var mı orada?” diye bağırdım. Tırabzan aralığında mavi bir elbise görür gibi oldum ve genç kızlık adımları kullanarak, “Benim, Emma Gershmann!” diye seslendim. “Kim var orada?” O anda korkmak aklıma bile gelmiyordu. Birden ayak sesleri duydum ve merdiven başında en fazla on iki yaşında bir erkek çocuk göründü. Onu tanıdım, dördüncü katta yaşayan Rosenkrantz ailesinin birçok çocuğundan biriydi. “Sen Jonas’sın, değil mi?” diye sordum ona. Çocuk başını salladı. “Herkes nerede?”

Çocuk birkaç dakika konuşmadı. Sonra adeta fısıldar gibi çok alçak bir sesle, “Onlar geldiği zaman ben avluda oynuyordum,” dedi.

Vereceği cevabı korkuyla bekleyerek, “Kimler geldi Jonas?” diye sordum.

Çocuk alçak sesle, “Üniformalı adamlar,” diye cevap verdi. “Çok adam vardı.”

“Almanlar mı?” Başını salladı. Birden dizlerimin titrediğini hissettim ve düşmemek için tırabzana dayandım.

“İki gün önce geldiler. Herkesi aceleyle evlerinden çıkardılar. Benim ailem ile seninkini de çıkardılar.”

Midemde bir sıkışma hissettim. “Nereye gittiler peki?”

Çocuk omuzlarım silktili. “Güneye, nehre doğru yürüdüler. Herkes bavulunu yanına almıştı.” Son basamağa çöktüm ve gettoya gittiklerini düşündüm. İşgalden kısa bir süre sonra Naziler nehrin güneyinde, Podgórze’de boş bir yeri duvarlarla çevirmiş, özel bir bölge yapmışlardı. Yakın köylerde yaşayan bütün Yahudilere oraya gitmeleri emredilmişti. Ama ben ailemin de oraya götürüleceğini hiç düşünmemiştim çünkü biz zaten Yahudi mahallesinde yaşıyorduk. Jonas, “Onlar gidene kadar saklandım ben,” dedi. Ona bir şey söylemedim ve kalkıp kendi dairemize gittim. Kapıda birden

durdum, *mezua*^{*} ahşap kapı çerçevesinden sökülmüş, gitmişti. Küçük metal kutunun onlarca yıldan beri asılı durduğu yere, onun bıraktığı hafif ize yavaşça dokundum. Babam bir daha geri dönmeyeceklerini düşünmüş ve giderken onu söküp almış olacaktı.

Onları bulmak zorundaydım. Valizimi alıp daire kapısını kapadım ve merdivende arkamdan gelen Jonas'a, "Burası güvenli değil, sen de burada kalamazsın Jonas," dedim. "Yanma gidebileceğin birileri var mı?" Çocuk başını iki yana salladı. Durup düşündüm, onu yanıma alamazdım. Çantamdan Jacob'un bıraktığı ufak paralardan birkaçını alıp ona verdim ve "Al bu parayı, yiyecek bir şeyler alırsın," dedim.

Çocuk paraları cebine koydu ve, "Sen nereye gidiyorsun?" diye sordu.

Bir an tereddüt ettim. "Gidip annemle babamı bulacağım."

"Yani gettoya mı gidiyorsun?"

Şaşkın bir ifadeyle onun yüzüne baktım. Bu küçük çocuk ailesinin de oraya götürüldüğünü anlamamıştır, diye düşünmüştüm. "Evet."

Jonas çocuk mantığıyla, "Oraya girersen bir daha çıkamazsın," dedi. Birden durdum. Telaş içinde ne yapacağımı düşünürken, gettoya girince orada hapis kalacağım aklıma bile gelmemiştir.

Elimi onun omzuna koydum ve "Gitmek zorundayım," dedim. "Sen dikkatli ol ve etrafta dolaşip onlara görünmemeye çalış. Anneni görürsem ona senin iyi olduğunu söylerim." Sonra onun konuşmasını beklemeden döndüm ve merdivenden aşağıya indim.

Evden çıkınca kapı önünde durdum ve ıssız sokakta bir süre sağa sola bakındım. Nazilerin bütün mahalleyi boşalttıkları belli oluyordu. Bir süre orada öylece durup ne yapacağımı düşündüm.

* Musevilerin giriş kapısının sağ tarafına yerleştirdiği, içinde Tevrat'tan bölümler bulunan levha. (yay. n.)

Jonas haklıydı tabii. Gettoya gidersem bir daha dışarıya çıkamayacaktım. Evet, ama ne yapabilirdim ki? Babamın evinde kalamazdım. Burada, kaldırımda durmak bile güvenli değildi herhalde. O anda Jacob'un yanımda olmasını çok isterdim; o burada olsaydı hiç kuşkusuz ne yapmamız gerektiğini bilirdi. O yanımda olsaydı, burada, sokakta, gidecek yerim bile olmadan duracağım yerde, Bauların malikânesinde, yatak odamızda güvende olacaktım. O anda onun ne kadar uzakta olduğunu merak ettim. Gittikten kısa bir süre sonra benim başıma bunların geleceğini düşünseydi yine de gider miydi acaba?

Bir süre düşündükten sonra gettoya gitmeye karar verdim. Annemle babamın orada ve iyi olup olmadıklarını öğrenmeliydim. Valizimi aldım ve Yahudi mahallesinin boş sokaklarında güneye, nehre doğru yürümeye başladım. Sabahın sessizliğinde, benim ayak seslerim ve yere sürten valizimin kaldırımda çıkardığı sestten başka ses duyulmuyordu. Terlemeye başlamıştım ve nemli sonbahar sabahında ağır valizim ve çantam yüzünden kollarım ağrıyordu.

Bir süre sonra eski dünyamızla yenisini birbirinden ayıran Vistül Nehri'nin kıyısına ulaştım. Demir yolu köprüsünün ucunda durdum ve diğer kıyıya baktım. Ticari binaların bulunduğu kalabalık Podgórze benim için yabancı bir semtti. Kirli, eski binaların arasından getto duvarının sadece üst köşesini görebiliyordum. Birden ürperdim. Kendi kendime, *sadece birkaç kilometre uzakta olacaksın*, dedim. Ama bu fikir beni rahatlatmadı. Getto, Kazimierz değildi, evimiz sayılmazdı. Bu bölge bana sanki başka bir dünya gibi geliyordu.

Bir an durdum ve geriye dönüp kaçmayı düşündüm. Fakat nereye gidebilirdim ki? Derin bir nefes aldım ve köprü üstünden karşı kıyıya doğru yürümeye başladım. Bacaklarım ağırlaşıyor ve ayrıldığım kıyıya vuran nehir sularının şıpırtısını aşağıda duyabiliyordum. Acı nehir suyunun kokusu köprünün aralıklarından

burnuma geliyordu. Kendi kendime, *sakın arkana bakma*, diye mırıldandım. Fakat karşı kıyıya vardığımda, arkamda bir sığırcık kuşunun ötüşünü duydum ve istemeyerek de olsa dönüp baktım. Karşı kıyıda biraz uzakta, nehre bakan setin üzerinde bulunan Wawel Şatosu'nun çatısı ve katedralinin kuleleri güneşin altın sarısı ışıkları altında parlıyordu. Bana sanki onun azametine ihanet ediliyormuş gibi geldi. Hayatım boyunca onun gölgesi altında çalışmış, oynamış, yürümüş ve yaşamıştım. Onun, yüzyıllar boyunca Polonya monarşisinin merkezi olan kale surları tarafından korunduğumu hissetmiştim. Şimdi ise bana artık istenmiyorum, bir kenara atılıyorum gibi geliyordu. Şimdi bir hapishaneye doğru yürüyordum ve kale surları artık bana aldırmıyor, beni korumuyorlardı. Krallar şehri Kraków artık benim değildi. Her zaman yuvam dediğim bu yerde artık bir yabancı olmuştum.

3. BÖLÜM

Köprünün ucundan itibaren gettonun granit duvarı boyunca birkaç yüz metre yürüdüm. Duvarın üst kenarı, her biri yaklaşık altmış santim genişliğinde kemerler şeklinde inşa edilmişti. Onları mezar taşlarına benzettim ve yüreğim burkuldu. Girişe geldiğim zaman demir kapı önünde biraz durdum, içimi çektim ve sonra Nazi nöbetçiye yaklaştım. Ben daha ağzımı açmadan asker bana, “Adın ne?” diye sordu.

“Şey...ben...” diye kekeledim.

Nöbetçi elindeki dosyaya baktı, başını kaldırdı ve sonra yine, “Adın ne?” diye kükredi.

Alçak sesle, “Gershmann, Emma Gershmann,” diyebildim.

Nöbetçi elindeki isim listesine baktı ve “Adın burada yok,” dedi.

“Hayır ama sanırım annemle babam buradalar, Chaim ve Reisa Gershmann.”

Asker listeye yeniden baktı, bir sayfa çevirdi ve sonra, “Evet,” dedi. “Limanowa Caddesi yirmi bir numaralı apartman, altıncı daire.”

“O halde onların yanına gitmek istiyorum.”

Asker şaşkın bir ifadeyle yüzüme baktı ve o anda bana, “İçeri giremezsin,” diyeceğini sandım. Ve bir anda rahatlar gibi oldum. Fakat asker bir an durup düşündükten sonra adımı annemle babamın adlarının yanına yazdı ve içeriye girmem için kenara çekildi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Bir an tereddüt ettim, sokağın iki yanına baktım ve sonra gettoya girdim. Kapı arkamdan hemen kapandı.

İçeride berbat bir insan kokusu vardı ve kusmamak için kendimi zor tuttum. Ağzımdan hafif nefesler almaya çalışarak bir adama adres sordum ve o da bana konuşmadan Limanowa Caddesi'ne giden yolu gösterdi. Getto sokaklarında yürürken, merakla yeni gelmiş olan insanı, beni, süzen zayıf, iskelete dönmüş ve pis kokan insanlara bakmamaya çalışıyordum. Birkaç dakika sonra Limanowa Caddesi'ne vardım ve askerin verdiği adresin önünde durdum. Apartman lanetlenmiş gibi duruyordu. Kapıyı açıp içeriye girdim ve merdivenden yukarıya çıktım. Üst katta biraz durdum ve terleyen avuçlarımı eteğime sildim. Dairelerden birinin çürümüş ahşap kapısının arkasından annemin sesi geldi. Birden gözlerimin dolduğunu hissettim. O ana kadar onların burada olacaklarına inanmak istememiştim. İçimi çekerek kapıyı tıklattım ve içeriden babamın, “Nu?” diye soran sesi geldi. Onun kapıya yaklaşan ayak sesini duydum ve kapı açıldı. Babam beni görünce şaşkınlıktan donakalmış gibi, büyüyen gözlerle yüzüme baktı ve “Emma!” diye bağırarak bana sarıldı, koca kollarıyla beni öylesine sıktı ki bir an ikimizin de yere düşeceğimizi sandım.

Annem gelip onun arkasında durdu, önlüğünün ucunu buruşturup üzgün gözlerle bana baktı ve “Ne işin var burada senin?” diye sordu. Babam bırakınca annem elimden tutup beni içeriye çekti.

Etrafa bakındım ve titreyerek içimi çektim; onlar gerçekten de burada mı yaşıyorlardı? Bizim mütevazı Kazimierz dairemiz bu küçük, loş, rutubet kokan tek odanın yanında saray gibi kalıyordu. Annem bu odayı yaşanabilir bir yer haline getirebilmek için uğraşmış, kirli, çatlak pencere camlarını soluk sarı perdelerle kapamış, odayı yatak ve ancak üç sandalye ve küçük bir masa alabilen bir

* (İbr.) Efendim? (say. 17)

oturma odası olarak bir perdeyle ikiye bölmüştü. Fakat yine de burası berbat bir yerdi.

Elimde olmadan sinirli ve sanki onları itham ediyordum gibi bir sesle, “Sizinle yaşamaya geldim ama sizi bulamadım,” dedim. “Neden bana oradan ayrıldığınızı bildirmediğiniz ya da bir not bırakmadınız?” diye sormak ister gibiydim.

Babam benim ve annemin oturması için iki sandalye çekerken, “Evden yarım saat içinde ayrılmamız gerektiğini söylediler,” dedi. “Sana haber gönderecek zamanımız yoktu. Jacob nerede?”

Ona sadece, “Çalışıyor,” diye cevap verdim. Bunu duyunca şaşırmamış gibi başlarını salladılar. Jacob’un siyasi çalışmalarından haberleri vardı. Onun dindar olmaması ve siyasete karışması hoşlarına gitmiyordu.

Babam bir adım geriledi ve, “Sen burada kalmamalısın,” dedi. “Biz yaşlı insanlarız, muhtemelen bize pek dokunmayacaklardır. Fakat gençlerin durumu...” Sustu ve cümlesini tamamlamadı. Almanlar Yahudi gençlerini Kraków’dan sürüyorlardı. Gettoda sürgün emri alanlar tuzağa düşüyor, buradan ayrılmaları mümkün olmuyordu.

“Fakat benim gidecek yerim yok, baba.”

Annem elimi tuttu ve, “Her neyse, en azından beraberiz,” dedi. “Hadi, yerleştirelim seni.”

Ertesi sabah *Judenrat*’a kaydımı yaptırmak için Yahudi Yönetimi Binasına gittim, Nazilerin getto işlerini yönetmek için seçtiği Yahudiler burada çalışıyordu. Bana da getto yetimhanesinde çalışma görevi verdiler. Annemle babama da idarede görev verilmişti ve işleri fena sayılmazdı; babam getto mutfağında yine eski işinde olduğu gibi ekmek yapacak, annem de revirde hasta bakıcı olarak çalışacaktı. Üçümüz de Yahudilere getto duvarları dışında zalim Nazi askerlerin gözetimi altında yaptırılan ağır işlerden kurtulmuştuk.

Kumandanın Aşığı

O gün öğleden sonra çalışmaya başladım. *Judenrat*'m Józefińska Caddesi'nde açtığı yetimhane küçük, iki katlı bir binadaydı. İçerisi oldukça karanlık ve kalabalıktı ama küçük çocuklar bölümü arkasındaki çim bahçe, çoğu yeni yürümeye başlayan küçük çocuklara oynayacak bir yer olmuştu. Yetimhanede, hemen hepsi savaşın başından bu yana anne ve babalarını kaybetmiş olan yaklaşık otuz çocuk vardı. Onları seyretmek hoşuma gidiyordu. Gettoda verilen yemeklerin yetersizliği ve iyi beslenmedikleri için hepsi çok zayıftı ama yine de çocuktular, savaştan habersiz ve bu dünyada anasız babasız, yalnız kalmanın acısını ve çevrelerindeki sefaleti hissetmiyor gibiydiler.

İşim oldukça zevkliydi ama her gün durmadan Jacob'u düşünmekten de kendimi alamıyordum. Çocukların arasında olduğum için, *eğer savaş olmasaydı bizim de çocuklarımız, güzel bir ailemiz olurdu*, diye düşünüyordum. Geceleri onunla tanışmamızı, birlikte geçirdiğimiz zamanları, evliliğimizi ve sonrasını hatırlıyordum. Onunla geçirdiğimiz gecelerin sayısı çok azdı ve her birini ayrıntısıyla hatırlıyordum. Geceleri çoğu zaman kaldığımız küçük odanın alçak tavanına bakıyor, onunla sevişerek geçirdiğimiz dakikaları hatırlayarak içimi çekiyordum. Jacob neredeydi acaba? Her gece yatağıma yattığımda onu düşünerek endişeleniyor, kimlerle beraber olduğunu merak ediyordum. Direniş örgütünde de kadınlar olmalıydı ama Jacob onun yanına gitmemi istememişti. Jacob'un iyi olup olmadığını değil de kalbini başka bir kadına kaptırıp kaptırmadığını düşündüğüm için kendimden utanıyordum.

Sadece Jacob'u değil, başka dostları, konuşabileceğim insanları da arıyordum. Annemle babam on iki saat boyunca ayakta çalışıp çok yoruluyor, akşamları bir tabak yemeklerini zor yiyor ve hemen yatıyorlardı. Getto işleri kısa zamanda annem ve babamdan çok şey alıp götürmüştü; ikisi de bu kısa süre içinde birden iyice yaşlı görünüşe bürünmüştü. Birkaç gün önce, bir günün sonunda, annem

babam sanki zor hareket eder gibiydi. Annem daha da ağır hareket ediyordu ve gözlerinin etrafında koyu renkli halkalar belirmişti. Zavallı kadının kestane rengi uzun saçları eski parıltısını yitirmiş, kırışmaya başlamıştı. Annemin çok az uyuduğunun farkındaydım. Bazı geceler yataklarımızı ayıran perdenin arkasından onun iç çekerek ağladığını duyabiliyordum. Babam bazı geceler, “Reisa, Reisa,” diye mırıldanıp onu teselli etmeye çalışıyor ama bunu başaramıyordu. Annemin ağlamaları içimi yakıyordu. Annem büyük savaştan önce Rusya’nın kontrolünde olan ve bölgedeki Yahudilere karşı birdenbire ortaya çıkan, yoğun şiddet olaylarından nasibini alan doğuda, Pale denen bölgede Przemyśl’in küçük bir köyünde büyümüştü. Yakılan evleri, insanların ellerinden zorla alınan hayvanlarını ve direnenlerin nasıl öldürüldüklerini görmüştü. Annesi ve babası korkunç yaşam koşullarına dayanamayıp hastalanarak öldükten sonra annem de Yahudi katliamından kurtulmak için batıya, Kraków’a kaçmıştı. Hayatta kalabilmişti ama hepimizin bizi bekleyen şeyler yüzünden ne denli korkmamız gerektiğini çok iyi biliyordu.

Yetimhanede çalışan diğer kadınlar da pek dost canlısı değillerdi. Çoğu ellili yaşlarında ya da daha yaşlıydı, köylülerdi, kaba sayılmazlardı ama bir sürü çocuğa bakmak, onları yıkayıp temizlemek ve beslemek konuşmaya zaman bırakmıyordu. Yetimhanede en samimi olduğum kadın, yakındaki Bochnia köyünden gelmiş olan, Hadassa Nederman adlı iri yarı bir duldu. Yuvarlak ve güler yüzlü olan bu kadın her zaman nazik konuşur ve espriler yapardı. Çoğu günler, çocukları öğleden sonra uykularına yatırdıktan sonra, açık çaylarımızı yudumlarken biraz sohbet edecek zaman bulurduk ve ben ona Jacob’dan söz edemesem bile, onun beni anladığına, yalnızlığımı hissettiğine emindim.

Yetimhanede yaklaşık iki aydır çalışıyordum ve bir gün Bayan Nederman kendisi gibi iri, siyah saçlı bir kızı elinden tutarak bana getirdi.

“Emma, bu benim kızım Marta.”

Marta birden “Merhaba!” diye bağırdı ve sanki iki eski arkadaşımız gibi beni kucaklayıverdi. Onu hemen sevdim. Marta benden birkaç yaş küçüktü, gözlüklerinin arkasından bana bakan parlak iri gözleri ve siyah bukleli saçları vardı. Genç kız bir süre gülerек konuştu. Marta gettoda postacılık görevi yapıyor, içeride ve bazen getto dışında mektuplar ve paketler getirip götürüyordu.

Birkaç dakika konuştuktan sonra sustu ve yüzüme bakarak “Bizim Şabat yemeğine gelmelisin,” dedi.

Şaşırdım ve “Aile yemeği mi?” diye sordum. Gettoda yaşayanlar, Şabat’ta misafir davet etmek bir yana, o günü kutladığını itiraf etmekten bile kaçınırlardı.

Genç kız başını iki yana salladı. “Ben ve arkadaşlarım her cuma gecesi şurada toplanırız,” diyerek sokağın diğer yanında, yetimhanenin karşısındaki bir binayı gösterdi. “Annem bana senden bahsedince arkadaşlarıma danıştım ve senin de gelebileceğini söylediler.”

Annemle babamı düşünerek bir an tereddüt ettim. Ben Şabat’ı her hafta annem ve babamla geçiriyordum. Babam getto mutfağından, yasak olan küçük bir hamursuz ekmeği somunu aşırıp getirir, şamdanlar Kazimierz’de kaldığı için annem de tabak içinde mum yakardı. Hafta içinde uzun saatler çalışıp yorulmalarına rağmen, annem ve babam cuma geceleri adeta yenilenirlerdi. Şabat dualarını alçak ama titremeyen bir sesle okurken sırtları dikleşir, yanaklarına biraz renk gelirdi. Saatlerce oturur ve yorgun olduğumuz diğer günlerde konuşamadığımız için birbirimize hikâyeler anlatır,

sohbetler ederdik. Bu nedenle bir cuma akşamı bile olsa onlardan ayrılmak istemiyordum.

Davete büyük olasılıkla gidemeyeceğimi biliyordum ama yine de Marta'ya, "Gelmeye çalışacağım," dedim. Aslında düşündüğüm sadece annemle babam değildi tabii; ben utangaç bir kadındım ve hiç tanımadığım insanların arasına girmek beni tedirgin ediyordu. Fakat haftanın sonuna yaklaşırken, Marta ile gitmenin iyi olabileceğini düşünmeye başladım. Perşembe akşamı da bundan anneme ve babama söz ettim.

İkisi aynı anda yüzüme baktılar ve, "Git kızım," dediler. "Kendi yaşında arkadaşlara ihtiyacın var."

Ertesi gün öğleden sonra çocukların yemeklerini yedirdim, çalışma saatim bitmek üzereyken Marta kapıda göründü ve sanki onunla gitmeyi garanti etmişim gibi, "Hazır mısın?" diye sordu. Onunla beraber dışarıya çıktım ve sokağın karşı tarafındaki Józefińska Caddesi on üç numaraya doğru yürüdük.

Marta beni loş bir merdivenden yukarıya çıkardı ve bir kapıdan içeriye girdik. Girdiğimiz uzun ve dar odanın sağ tarafı mutfaktı ve dip tarafta bir kapı daha vardı. Pencerelerdeki soluk, eski perdeler kapatılmıştı. Ortadaki uzun tahta masa odanın büyük kısmını kaplıyordu ve masanın etrafında hepsi birbirinden farklı sandalyeler dizilmişti. Marta beni, bir kısmı masaya oturmuş, bir kısmı da ayakta dolaşan yaklaşık bir düzine genç insanla tanıştırdı. Çoğunun adını hemen unuttum ama bu önemli değildi. Gençler aralarına yabancıların katılmasına alışık olmalıydılar ve ben de onlara bir süre sonra alıştım, tedirginliğim kayboldu. Onlardan bazılarını getto sokaklarından tanıyordum ama bu insanlar sokakta gördüğüm asık yüzlü gençlere benzemiyorlardı. Burada çok daha enerjik davranıyor, sanki gettodan binlerce kilometre uzakta bir partideymiş gibi birbirleriyle şakalaşıp gülüyor ve konuşuyorlardı.

Birkaç dakika sonra birisi küçük bir çan çaldı. O anda herkes sustu ve ayakta olanlar masanın etrafındaki boş sandalyelerin arkasında durdular. Marta beni alıp ön kapı yakınında boş olan iki sandalyeye götürdü. Etrafa bakındım ve en azından on sekiz kişi saydım. Bu kadar çok sayıda insana yer bulunmaz diye düşündüm ama çok geçmeden sıkışarak da olsa herkes masada kendine bir yer buldu. Gençler adeta omuz omuza ve sessizce ayakta duruyorlardı.

Çok geçmeden odanın sonundaki kapı açıldı ve iki adam içeriye girdi. Biri yirmili yaşlarının başında, tıknaz, diğeri ise biraz daha yaşlı, daha uzun boyluydu ve düzgün kesilmiş bir keçi sakalı vardı. Masanın baş tarafında boş bırakılmış olan yerde durdular. Yaşça büyük olan adamın yanında duran bir genç kadın mumları yaktı. Kadın ellerini mum alevlerinin üzerinden üç kez geçirip Şabat duasını mırıldanırken herkes sessizce ona bakıyordu.

Marta başıyla uzun boylu adamı gösterip, “Bu adam Alek Landesberg,” diye fısıldadı. “Bu grubun lideri sayılır.”

O sırada adam bariton sesiyle, “*Şalom Aleyhem*,” diyerek ilahi söylemeye başladı ve herkes geleneksel Şabat ayini için ona katıldı. Bir ara etrafa bakındım. Bir saat önce hiç tanımadığım yüzler şimdi mumların ışığında bana sanki aynı ailedenmişiz gibi tanıdık geliyordu. Herkes ilahi söylerken sesler yükseldi ve bu yeri korkunç, umutsuz dış dünyadan ayıran kalın bir duvar örtüsü oldu sanki. Gözlerim doldu ve Marta halimi görünce elimi sıktı.

İlahi bitince herkes yerine oturdu, Alek paslı bir şarap kadehi kaldırdı ve kutsama duası kuduşu mırıldandı. Sonra hamursuz ekmeğine amotzi duasını okuyup üzerine tuz serpti ve keserek herkese dağıttı. Ekmeğin getto fırınından gelmediği belliydi, kalın pişkin kabuğu ve yumuşak içi bana babamın fırınına hatırlattı. Tabak önümden geçtikten sonra, annemle babam için de bir parça ekmek almadığıma pişman oldum. Daha sonra birkaç kız kalkıp mutfığa gittiler ve havuçlu, patatesli tavuk çorbası doldurulmuş kâselerle

dönerek herkesin kâsesine bolca servis yaptılar. Midem bayram etti, bunun da getto çorbası olmadığı belliydi.

Yemek sırasında herkes birbiriyle konuştu. Kibarlardı ama sohbeta dalmış gitmişlerdi ve kimsenin bana açıklamaya gerek görmediği bir sürü gizli şaka, alay ve takma addan bahsettiler. Marta benim üzerimden eğilip sağımdaki kızla birkaç oğlan hakkında konuşurken onu dikkatle dinledim. Sonra soluna döndü ve orada oturan iki delikanlıyla Amerika'nın savaşa girip girmeyeceği konusunda tartıştı. Kimsenin bana bir şeyler söylememesine ya da soru sormamasına hiç aldırmadım. Bir süre sonra, masanın başında oturan ve duaları eden genç adamın bana baktığını fark ettim. Genç adam sonra yanındaki tıknaz arkadaşına eğilip bir şeyler söyledi. Birden kalabalık odada yanaklarımın kızardığını, yüzümün yanar gibi olduğunu hissettim.

Yemekten sonra kızlar çatlak ve birbirine uymayan tabaklar ve kupalarla sert ve koyu kahve servisi yaparken, genç adamlardan biri gitar çalmaya başladı. Herkes sandalyesini geriye çekti, arkasına yaslanıp gülerek sanki yaz tatilinde Krynice kaplıcalarında tatildeymiş gibi müzik dinledi. Birkaç saat boyunca, yıllardan beri dinlemediklerim de dâhil olmak üzere Yiddiş ve İbranice şarkılar söyledik ve dinledik. Bir süre sonra, gece sokağa çıkma yasağından korktuğumuz için daha fazla riske girmeden Marta ile birlikte diğerlerine teşekkür ettik ve oradan ayrıldık.

O geceden sonra her cuma Józefińska Caddesi'ndeki eve gitmeye başladım. Şabat gününü annem ve babamla geçirmediğim için hissettiğim suçluluk duygusundan kurtulmaya çalıştım. Her hafta o birkaç saat boyunca nerede olduğumu ve çevremde neler yaşandığını bir süre için de olsa unutabiliyordum. Şabat yemeği haftamın en önemli olayı oldu.

Kumandanın Âşığı

Józefińska Caddesi on üç numaradaki Şabat yemeklerine yaklaşık on altı haftadan beri katılıyordum. O cuma gecesi toplantı bittikten sonra gitmeye hazırlanır ve mantolarımızı giyerken, her hafta yemekleri hazırlayan Helga adlı kadın Marta ve benim yanıma geldi ve yüzüme bakarak, "Alek seninle konuşmak istiyor," dedi.

Birden irkildim ve Marta soran gözlerle yüzüme baktı. İlgisiz görünmeye çalışarak omuz silktim ve Marta'ya, "Beni beklemek zorunda değilsin," dedim. Kadın bana odanın sonundaki kapıyı gösterdi. Oraya doğru yürürken tedirgindim ve Alek'i kızdıracak bir şey yapıp yapmadığımı düşündüm. Ama yarı açık kapıya hafifçe vurduğumda Alek nazik bir ifadeyle beni içeriye davet etti.

Arka oda, toplandığımız büyük odanın yarısı kadardı, kenarda üzeri kâğıtlarla dolu küçük bir masa, birkaç sandalye ve bir de portatif karyola vardı. Genç adam elini uzatarak, "Gel Emma, ben Alek," dedi. Adımı bildiği için biraz şaşırdım ve uzattığı elini sıktım. Alek yemekte yanında oturan arkadaşını gösterdi ve, "Bu da Marek," dedi. Marek beni başıyla selamladı ve masanın üzerinden bazı kâğıtlar alarak odadan çıktı. Alek bana bir sandalye gösterip, "Otur," dedi ve sandalyenin kenarına iliştim. Yakından bakınca gözlerinin etrafındaki koyu renk halkalar ve kırışıklar daha çok belli oluyordu. "Seninle daha önce tanışmadığım için özür dilerim ama çok acil bazı işlerim vardı," dedi. Birinin gettoda acil işinin ne gibi bir şey olabileceğini merak ettim. Genç adam alçak sesle, "İzin verirsen açık konuşacağım," diye devam etti. "Seninle ortak bir dostumuz var." Durdu ve bir kaşını kaldırıp yüzüme baktı. "Çok yakın bir arkadaş bu, bir üniversite arkadaşı."

Kalp atışlarım birden hızlandı ve, Alek, Jacob'u tanıyor, diye düşündüm. Bu duyguyu saklayamadım ve ne düşündüğüm yüzümden belli oldu. Sonra birden toparlandım ve ona itiraz ettim.

"Şey, neden söz ettiğini..."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Elini kaldırıp beni susturdu ve “Endişelenme, bunu sadece ben biliyorum,” diye devam etti. “Bir süre önce bana senden bahsetti ve fotoğrafını da gördüm.” Birden yüzüm kızardı, adam bizim düğün fotoğrafımızdan, Krysia’nın sakladığı fotoğraftan söz ediyordu. Aynı fotoğraf Jacob’da da vardı ama onun o fotoğrafı başka birine gösterdiğini bilmiyordum. Fotoğraf hâlâ Jacob’un yanında mıydı acaba? Şaşkındım, fotoğrafı bu adama ne zaman gösterdiğini merak etmiştim. Alek, “Buraya gelersen sana göz kulak olmamı söyledi,” diye devam etti. “Buraya gelmeden önce senin kim olduğunu bilmiyordum. Aslında arkadaşın ve ben aynı işi yapıyoruz.” O anda Alek’in de direniş örgütünde olduğunu anladım.

“Onu?..” diye başladım ama sorunun devamını getirmeye cesaret edemedim.

“O gettoya gelemediği için biz genellikle haberciler aracılığıyla iletişim kuruyoruz. Ona seninle tanıştığım ve iyi olduğun haberini göndereceğim.”

“Çok teşekkür ederim, benim için bunun anlamı çok büyük.” Başını salladı. Ben tekrar konuşmadan önce bir an tereddüt ettim ve sonra, “Ben de yardım edebilir miyim?” diye sordum. “Yani sizin çalışmalarınız için?”

Alek kesin bir ifadeyle başını iki yana salladı. “Üzgünüm ama olmaz. Dostumuz senin bunu isteyeceğini biliyordu ama bu işe karışmanı kesinlikle istemedi. Senin güvenliğin için endişe duyuyor.”

“Keşke benim güvenliğimle biraz daha az, kendi güvenliğiylese biraz daha çok ilgilenseydi,” dedim ve sonra da bu kadar inatçı bir ifadeyle konuştuğuma kendim de şaşırdım.

Alek kaşlarını çatarak yüzüme baktı ve, “Kocan büyük bir savaşçı Emma,” dedi. “Onunla gurur duymalısın.”

Azarlanmış gibi hissettim ve, “Elbette gurur duyuyorum,” dedim.

Kumandanın Âşığı

“Güzel, şimdilik onun isteklerine saygı duyup ve seni bu işlerin dışında tutacağım. Fakat...” Durdu ve keçi sakalını okşadıktan sonra, “fakat elbette ne yapacağına sen karar vereceksin,” diye devam etti. “Eğer yardım etmek istiyorsan, bizim için yararlı olabileceğin bir zaman da gelecektir. Görebileceğin gibi aramızda çok sayıda kadın da var.” Bunu söyledikten sonra diğer odayı gösterdi ve ben de o zaman, Marta dâhil, Şabat toplantılarına katılan herkesin direnişe katıldıklarını anladım.

“Bu arada, sen her zaman aramızda olabilirsin Emma. Buna seviniriz. Diğerleri elbette senin kim olduğunu bilmeyecekler – evliliğin sır olarak kalmalı. Ben sadece seninle tanışmak, temas kurmak ve bağlantımızı bilmeni istedim.”

Minnettarlığımı ve rahatladığımı göstermek için Alek’in kolunu sıktım ve, “Teşekkür ederim,” dedim. Hafifçe gülümseyerek başını salladı ve önündeki kâğıtları okumaya başlayarak konuşmamızın bittiğini ve artık gitmem gerektiğini bana nazikçe hatırlattı. Diğer odaya geçtim ve neşe içinde dışarıya çıktım, neredeyse sevinçten dans edecektim. Alek, Jacob’u tanıyor ve bizim evli olduğumuzu biliyordu. Kocam kaybolduğundan beri ilk kez olarak yalnız olmadığımı hissettim.

4. BÖLÜM

Alek'le konuşmamdan sonraki pazartesi günü, çalışma saatim biterken Marta yetimhaneye geldi. Onu görünce şaşırmadım; tanıştığımızdan beri neredeyse her gün benimle konuşmaya gelmişti. Ona, "Tencereyi mutfağa götürmek zorundayım," dedim. Getto-daki merkez mutfağı her sabah yetimhanedeki çocuklara büyük bir tencere çorba gönderiyordu. Ama bu çorba çok suluydu ve içinde sadece küçük ve az miktarda patates ve lahana parçaları oluyordu. Çocuklara iki öğünden biri olarak verilen bir tas çorba onların beslenmeleri için yetersizdi; Bayan Nederman, ben ve diğer bazı yetimhane görevlileri kendi yemeklerimizi mümkün olduğunca çocuklarla paylaşmaya gayret ediyorduk.

Marta, "Ben de seninle geleyim," dedi.

"Pekâlâ," dedim ve askıdan mantomu alıp giydim. Marta'nın annesine veda ettik ve karlı sokağa çıktık. Kış havası buz gibiydi ama o sabah işe gelirken esen sert rüzgâr kesilmişti.

Sola, Lwowska Caddesi'ne dönüp getto duvarının dibinden yürümeye başlarken Marta, "Cuma akşamı Alek'le neler konuş-tunuz öyle?" diye sordu. Alek sadece benimle konuşmak istediği için beni kıskanmış gibi bir hali vardı.

Ona bakmadan, doğal bir ifadeyle, "Ortak bir tanıdık hakkında konuştuk," dedim.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

“Yaa.” Marta cevabımdan tatmin olmuş gibi bir süre konuşmadı ama merkez mutfak olarak kullanılan tuğla binaya yaklaşırken birden, “Savaştan önce bir sevgilin var mıydı?” diye sordu.

Birden şaşırdım ve ona ne cevap vereceğimi bilemedim. Evliliğimi Marta’dan saklamak, onu aldatmak zaten hoşuma gitmemişti. Daha önce sırlarımı paylaşacağım bir kız arkadaşım olmamıştı, ona Jacob’dan söz etmek, anılarımı onunla paylaşarak yeniden yaşamak istiyordum. Marta direniş içinde Jacob’la karşılaşmış bile olabilirdi. Fakat evliliğimizi kimseye anlatmayacağıma dair Jacob’a söz vermiştim. Onun gibi Alek de bu konuyu bir sır olarak saklamam gerektiğini söylemişti bana. Marta’ya, “Özel biri olmadı,” diye cevap verdim. Ama Jacob’un ve aşkımızın varlığını inkâr ettiğim için de içinde bir acı hissettim.

Marta, “O halde bir sürü sevgilin oldu!” diyerek kıkırdadı. Başımı iki yana salladım ve birden çok sevgilim olduğu düşüncesine gülmek için kendimi zor tuttum. Jacob’dan önce hiç erkek arkadaşım olmamıştı.

Mutfağın arka kapısında büyük boş tencereyi görevli kadına verdikten sonra Marta, “Sanırım Alek senden hoşlanıyor,” diye mırıldandı.

“Marta, evli bir adam o!” dedim ve içimden, *ben de evliyim*, diye ekledim. Marta gerçeği bilse ne derdi acaba? Alek’i bir dost olarak seviyordum ama bunun nedeni onun, Jacob’la olan bağlantısıydı.

Geriye dönerken, konuyu değiştirmek için, “Ya sen?” diye sordum. “Haberci olarak dolaşırken hoşlandığın biriyle tanıştın mı?” Marta bana cevap vermedi, başını çevirip başka tarafa baktı ve yüzünün hafifçe kızardığını fark ettim.

Bir süre sonra alçak sesle, “Birisi var,” diye itiraf etti.

“Vay canına!” diyerek ona baktım. “Biliyordum bunu. Bana ondan bahsetsene.”

“Bizden biri.” Demek sevgilisi direnişten biriydi. Sesi arzuluydu. “Ama o benim varlığımdan habersiz gibi, beni fark etmiyor bile.”

Onun omzunu hafifçe sıktım ve “Zamanla fark edecektir seni,” dedim. “Biraz sabırlı olmalısın.” Tam o sırada sağanak yağmur aniden başladı, arkasından da büyük bir fırtınanın geleceği belliydi. Geriye döndük ve koşarak yetimhaneye sığındık, konuyu da kapattık.

Birkaç hafta sonra dairemizde, mutfaktaki küçük lavaboda birkaç parça çamaşır yıkamaya çalışırken o gün Marta ile konuştuklarımızı hatırladım. Bir perşembe günü öğleden sonraydı ve evde yalnız kaldığım nadir zamanlardan biriydi. Normal olarak yetimhanede her gün çalışıyordum ama bir kızla nöbet değiştirmiştım ve o gün yerine bir sonraki pazar günü çalışacaktım. O anda Marta’nım bana sevgilim, özel bir ilişkim olup olmadığını soruşunu hatırladım. Arkadaşım belki de Jacob’u biliyor ve bunu itiraf etmemi sağlamaya çalışıyordu.

O sırada sessizlik aşağıdaki dar sokaktan gelen bir darbe sesiyle bozuldu. İrkilip sıçradım ve sabunlu sular etrafa sıçradı. Üzerimdeki suları silktim ve lavabonun üzerindeki pencereden bir kadının umutsuz ve yüksek perdeden sesiyle alçak sesle konuşan öfkeli bir erkek sesi duydum Lavabonun yan tarafına çekildim ve görünmeden sokağa bakabilmek için duvara yanaştım. Durduğum yerden aşağıdaki iki kişiyi zar zor da olsa görebiliyordum. Sokağın karşısındaki apartmanın kapısındaki adamın üzerinde Nazi üniforması görünce korktum. Naziler hastalıktan korktukları için gettoda pek fazla dolaşmazlar, günlük işlerin yönetimini *Judenrat*’a bırakmayı yeğlerlerdi. Nazi askeri tanımadığım sarışın bir kadınla

tartışıyordu. Kadın ufak tefekti ama karnının büyüklüğüne bakılırsa birkaç aylık hamile olmalıydı. Kadının, “*Prosze*,” dediğini duydum.

Nazi askeri ve kadın tartışmaya devam ediyorlardı. Söylediklerinin çoğunu anlamıyordum ama sanırım kadın, Nazi'nin eve girmesini engellemeye çalışıyordu. *Cesur bir kadın*, diye düşündüm. Belki de evde önemli bir şey saklıyordu.

Asker sonunda sert bir şeyler söyledi ve kadını kabaca bir hareketle, hızla yana doğru itti. Kadın kapı kenarına çarparak yere düştü ve hareketsiz kaldı. Nazi, kadının üzerinden atladı ve binaya girdi. Çok geçmeden alt kattan, sanki bir şeyler yerlere atılıyor-muş gibi, kırılan eşya sesleri duyuldu. Kısa bir süre sonra asker, ufak tefek, dindar görünümlü bir adamı yakasından sürükleyerek dışarıya çıktı.

Yerde hareketsiz yatan kadın bunu görünce birden canlandı ve ne kadar tehlikeli olduğunu bilmezmiş gibi, Nazi'nin ayak bileklerine sarılarak, “Ne olur, götürme onu!” diye yalvardı. Asker bacaklarını ondan kurtarmaya çalıştı ama kadın onu bırakmadı. Kadın, askere yalvarırken, ufak tefek adam da kapana kısılmış bir hayvan gibi korkulu gözlerle etrafa bakınıyor, kaçmaya çalışıyordu. Zavallı adam bir ara gözlerini yukarıya çevirince, beni görmesinden korktum ve hemen pencereden geriye çekildim.

Sesler yükseldi ve bir silah sesi duyuldu. Donakaldım, hayattımda ilk kez bir silah sesi duymuştum.

Ufak tefek adam da kadının bağırmış olduğu gibi tiz bir sesle bağırarak ağlamaya başladı. Dayanamadım ve pencereden aşağıya bakınca kadının kaldırımında hareketsiz yattığını gördüm, başı küçük bir kan gölünün ortasındaydı ve bir elini, korumak ister gibi büyümüş karnının üstüne koymuştu. Nazi askeri bağırان adamı sürükleyerek çekip oradan götürdü.

* (Leh.) Lütfen. (yay. n.)

Nefret ve umutsuzluk içinde geriye çekildim ve lavaboya kustum. Kendimi toparladıktan sonra elimi yüzümü yıkadım ve tekrar pencereden aşağıya baktım.

Apartmanın kapısı hâlâ aralıktı ve o anda kapı eşiğinde bir hareket gördüm. Dışarıya çıkan üç yaşlarındaki çocuk da kadın gibi sarı saçlıydı. Küçük çocuk bir süre kapı eşiğinde hareketsiz durdu ve parlak mavi gözlerle kadının cansız bedenine baktı.

Çok geçmeden dışarıya uzanan birkaç el çocuğu çekip içeriye aldı. Binanın kapısı hızla kapandı ve ölen kadın istenmeyen bir çöpmüş gibi kapı önünde bırakıldı.

Geriye çekildim ve titreyerek mutfak zeminine çöktüm, kusunun etkisiyle ağzımın içi hâlâ acıydı. O anda anladım ki ben şimdiye kadar başımı devekuşu gibi kuma gömmüş, gettonun da başka bir mahalle olduğunu şiddet ve cinayetlerin dışında kaldığını düşünmüştüm. Etraftan ormanlık alanlarda ve hatta sokaklarda insanların öldürüldüklerine dair hikâyeler duyuyor ama bunların abartılı olduğuna inanmak istiyorduk. Ama şimdi gördüğüm olay Tarnów ya da Kielce'den gelen abartılı bir söylenti değildi. Cinayetler kapımıza kadar gelip dayanmıştı işte.

O gün akşama kadar kendimi toparlamaya, gördüğüm korkunç olayı zihnimden çıkarıp atmaya çalıştım. Annemle babamın dertleri onlara yeterdi ve cinayeti anlatıp onların da uykusunu kaçırmaya niyetim yoktu. Fakat binamızda o sesleri duyan, olanları gören başka insanlar da vardı ve olay ağızdan ağıza yayıldı, herkes olanları öğrendi. Annemle babamın akşam eve geldiklerinde ağızlarından çıkan tek şey o cinayetti. Tanık olduğum cinayeti akşam yemeğinde bir kez de onların ağzından dinlemek zorunda kaldım. Sonunda dayanamadım, “Ben gördüm,” diyerek ağlamaya başladım. “Olanları ben de gördüm! Her şeyi gördüm!” Annemle babam sessizce yüzüme baktılar, babam kalkıp yanıma geldi. Annem mutfığa gitti ve bana sıcak bir fincan çay getirdi. Titreyen ellerle bardağı aldım ve o gün

neler görüp yaşadığını onlara anlattım. “Üstelik kadın hamileydi.” Babamın yüzü birden sarardı, gettodaki dedikodu çarklarından kaçan tek detay bu olmalıydı. Burnumu çekerek, “O zavallı kadın neden öldürüldü baba?” diye sordum. “Bunu hak etmek için ne yaptı? Sadece Yahudi olduğu için mi öldürüldü?”

Babam, “O kadının kocası, yani askerin götürdüğü adam, Lublinli bir haham olan Aaron Izakowicz’di, kızım,” dedi. “Adam yüzlerce yıllık, eski bir hahamlar ailesinden geliyordu. Pan Halkowski bana, onun karısı ve çocuğuyla birlikte gettoya birkaç gün önce geldiğini söyledi. Onların bize bu kadar yakın bir yere yerleştiğini bilmiyordum. Naziler onun, getto halkı üzerinde etkili olacağını biliyorlardı. Ve büyük olasılıkla onu bu nedenle tutukladılar.” Babam sustu ve başını iki yana sallayarak, “Ne acı şey! Büyük kayıp!” diye mırıldandı. Babam, adam sanki öldürülmüş gibi konuşmuştu.

“Bu kadar tanınmış ve saygın bir adamı öldüremezler herhalde,” dedim ama bu söylediğime kendim bile inanmakta güçlük çekiyordum.

Annem şimdiye kadar hiç duymadığım kadar öfkeli bir sesle, “Ama onun karısını öldürdüler işte,” diye söylendi. İçimden, *hem de hamile karısını öldürdüler*, diye ekledim. Bu sözcükler o gece kulaklarımdan gitmedi, sarı saçlı küçük çocuğun boş gözlerle bakışını bir türlü unutamadım.

Cuma günü öğleden sonra Marta beni görmeye gelmedi. Bayan Nederman birkaç saat önce onun soğuk aldığını söylemişti. Öğleden sonra çocukları yıkayıp yemeklerini yedirirken Şabat yemeğine onsuz gidip gitmemeyi düşündüm. O kalabalığın içine yalnız başıma girme düşüncesi korkuttu beni. Oraya aylardan beri gitmeme rağmen kendimi hâlâ onlardan biri değil de Marta’nın misafiri olarak görüyordum. Saat beşte mantomu giydim ve sokağa çıktım. Başımı çevirip sağ tarafa, Józefińska Caddesi on üç numaralı

binanın pencerelerindeki sarı perdelerin arkasından sızan zayıf ışığa baktım. Oraya değil de bizim soğuk, sessiz küçük dairemize gitme fikri bana pek de çekici gelmedi. Bir anda kararımı verdim ve sokağın karşı tarafına geçip o binaya girdim. Merdivenden yukarıya çıktım, koridorda bir an durup derin bir nefes aldım ve kapıyı tıklattım. Kimse cevap vermedi, birkaç saniye bekledim ve kapıyı açarak içeri girdim.

Helga mutfaktan gülerek karşıladı beni ve, “*Dobry wieczór*, Emma,” dedi.

“*Dobry wieczór*,” dedim. “Yardım ister misin?”

Başını iki yana salladı. “Hayır, ama daha sonra kalıp temizlik için bana yardım edersen sevinirim. Katya soğuk almış yatıyormuş.”

“Tabii, yardım ederim, Marta da hastaymış.” Salona girdim ve orada yaklaşık on kişi olduğunu gördüm, artık hepsini tanıyordum. Piotrek adlı delikanlı, “Emma, gel bize katıl,” deyince onların yanına gittim ve tek bacaklı ayakkabı satıcısının hikâyesini dinledim, bu hikâyenin gerçek olduğundan pek de emin değildim. Ama bu önemli değildi, onlardan bir olduğumu kabul ettikleri için mutluydum. Birkaç dakika sonra zil çaldı, Alek ve Marek geldiler ve haftalık toplantı başladı. Artık tanıdığım insanlar arasında oturup onların sohbetlerine ve ayinlerine katılarak onlarla yemek yemek hoşuma gidiyordu tabii ama yanımda ara sıra bana eğilip bir şeyler fısıldayan Marta olmadan aynı zevki alamadığımı hissettim.

Yemek ve tatlıdan sonra kalabalık azaldı ve sadece temizlik için birkaç kişi kaldık. Alek, Marek ve yemekte gördüğüm ama tanımadığım bir adam arka odaya geçtiler. Masadan boş tabakları toplarken arka oda kapısının aralık kaldığını fark ettim ve masanın o tarafını temizlerken kapıya biraz daha yaklaştım ve adamların

* (Leh.) İyi akşamlar. (yay. n.)

seslerini duydum. Marek, "...Plaszów dışındaki demir yolu..." diye bir şeyler söyledi ve sustu.

Alek, "Henüz çok erken," dedi. "Önceden gerekli hazırlıkları yapmalıyız."

Marek, "İki düzine silahımız, yüz kadar mermimiz, birkaç el bombamız var..." diyerek itiraz etti.

"Bunlar yeterli değil."

O anda tanımadığım adam söze karıştı ve "Varşova'da getto içinde organize oluyorlar," dedi.

Alek, "Varşova buradan farklı," diye cevap verdi. "Orada getto, hareket ve her şey daha kapsamlı, daha büyük!"

"Eğer Minka..."

O anda Helga arkamdan yaklaşıp, "Emma," deyince birden irkildim. "Tabakları toplamak için yardım ister misin?"

Gizlice içeriyi dinlediğimi anlamış olmasından korktum ve "Ha... hayır," diye kekeledim, "teşekkür ederim." Topladığım tabakları aldım ve mutfığa doğru yürüdüm. Tabakları lavaboya koyup musluğu açarken, arka odanın kapısı açıldı ve adamlar dışarıya çıkıp konuşmalarını sürdürerek ön kapıya doğru yürüdüler. Alek mutfak kapısında durdu ve Helga'ya eğilerek bir şeyler fısıldadı. Sonra üç adam dışarıya çıkıp gittiler.

Birkaç dakika sonra yıkadığım tabakları kurularken Helga gelip elimdeki bezi aldı ve "Ben bitiririm bu işi," dedi. Sonra mutfak kapısı yanında duran iki torbayı gösterip, "Aşağıya inerken şu çöpleri de götürür müsün?" diye sordu. Ona teşekkür ettim ve diğerlerine iyi geceler dileyip çıktım.

Merdivenden alt kata inince döndüm ve dar sokağa çıkan arka kapıyı buldum. Dışarıda hava iyice kararmıştı ve aşağıya inen merdiveni görmek için gözlerimin karanlığa alışmasını bekledim. Basamaklar sandığımdan daha fazlaydı ve buzlanmışlardı.

Bir basamakta kaydım ve çöp torbalarını düşürecek gibi olunca, “Ah!” diye bağırdım.

O anda karanlıkların içinden derin bir ses, “Dikkat et!” diye uyardı beni.

Birden irkildim, korktum ama sonra sesi tanıdım ve “Alek!” diyerek içimi çektim. “Ne yapıyorsun burada? Beni korkuttun.”

Alek, “Hişşt!” diyerek torbaları elimden aldı ve çöp kutularının yanma bıraktı. Sonra kolumdan tuttu ve, “Gel benimle,” dedi. Beni iki binanın birleştiği noktaya, arka sokağın ucuna doğru götürürken durumu anladım; Alek benimle konuşabilmek için Helga’dan, çöp atma bahanesiyle beni aşağıya yollamasını istemişti. Peki, ama Alek benden ne istiyordu? Onu kızdıracak bir şey mi yapmıştım yoksa? Acaba kapı arkasından onları dinlediğimi mi fark etmişti? Ama sesinden öfkeli olmadığını anlayınca rahatladım. “Bir mesajım var,” dedi ve elime küçük bir kâğıt parçası tutuşturdu.

Birden heyecanlandım ve “Yoksa Jacob’dan mı?” diye sordum.

Yine, “Hişşt!” diyerek susturdu beni ve bir kibrit yakarken, “Hemen oku,” dedi.

Küçük kâğıt parçasını açtım ve okudum:

Sevgilim,

Ben iyiyim. Seni tahmin bile edemeyeceğin kadar özledim. Kendine dikkat et ve pes etme. Yardım geliyor.

Emmeth

Yazıda imza yoktu. *Emmeth*, Jacob ortadan kaybolmadan önce birlikte kararlaştırdığımız şifreydi ve İbranicede “gerçek” demekti. Notu birkaç kez okurken, Alek parmağını yakmak üzere olan kibriti üfleyerek söndürdü.

“Anlamıyorum, yakınlarda mı o?”

“Hayır, aslında oldukça uzaklarda, bu not birkaç yüz kilometre mesafe katederek geldi sana.”

“Peki ama nerede o?”

Alek kesin bir ifadeyle, “Bunu bana sorma,” dedi. “Ama güvende ve şu anda bilmen gereken de sadece bu.”

“Fakat...” dedim ve sustum. Kafamın içinde bir sürü soru vardı.

Alek, “O şu anda bir tedarik görevinde,” dedi. “Bizim için büyük önemi olan malzemeleri bulmaya çalışıyor. Sana bundan fazlasını söyleyemem.”

O anda, onların arka odada hakkında konuştukları kişinin kocam olduğunu anlamıştım. Onları duymamam gerektiğini birden unuttum ve, “Minka mı?” deyiverdim.

“Evet. Getto dışında güvenlik açısından birbirimize takma adlarla hitap ederiz. Ama sen konuşmamızı dinlememeliydin. Ne kadar az şey bilersen senin için o kadar iyi olur, inan bana.”

“Anlıyorum,” dedim ama aslında anlamamıştım, kafam karışmıştı. Jacob neredeydi? İyi miydi? Bu notun anlamı neydi?

Alek, “Senin kocan ihtiyaçlarımızı sağlama ve insanları bize yardım için ikna etme konusunda çok yetenekli bir adam,” deyince, Jacob’un rica eden bakışlarını ve insanı ikna etmekte başarılı ses tonunu hatırlayarak güldüm. Bana bakışı karşısında hiçbir zaman itiraz edememiş, ona kızamamıştım. “Kocan ayrıca silah ve mühimmat konusunda da çok bilgili Emma.”

O anda, evlendiğim adam hakkında ne kadar az şey bildiğimi idrak ettim. “İyi, o zaman,” dedim. Alek uzanıp elimdeki kâğıt parçasını aldı ve, “Üzgünüm ama bunu saklayamazsın,” diyerek bir kibrit daha çaktı ve onu yaktı.

Önce onu yakmasına itiraz etmek istedim ama sonra haklı olduğunu düşünerek vazgeçtim. Not bir düşmanın eline geçerse Jacob için tehlikeli olabilirdi. O anda yatak şiltemin altına, bir ki-

tabın sayfaları arasına gizlediğim evlenme belgemi ve yüzüklerimi hatırladım. Onların orada olduğunu kimse bilmiyordu.

Alek kâğıdı yaktıktan sonra, “Bunun senin için zor olduğunu biliyorum Emma,” dedi. Hava zifiri karanlık ve çok soğuktu. “İnançlı olmalısın. Jacob çok iyi ve sen de yalnız değilsin. En azından ailenle bir aradasın.” Bu son cümleyi söylerken bana biraz üzölmüş gibi geldi.

Dayanamadım ve “Ya sen Alek?” diye sordum. Marta bana onun evli olduğunu ama karısının gettoda yaşamadığını söylemişti.

Alek içini çekti ve “Savaştan önce ailem Tarnów’da yaşıyordu,” diye cevap verdi. “Babam ve annem mücadelecı insanlar değillerdi. Korkuyorlardı ve Naziler bize gelmeden bir gece önce bir şey aldılar ve ertesi sabah onları yataklarında ölmüş bulduk.”

İçimi çektim ve, “Çok üzüldüm,” diye mırıldandım.

“Karım da gettoda değil,” diye ekledi. Sesinin tonundan bunun için sevinip sevinmediğini anlayamadım.

“Yani burada yalnızsın, öyle mi?”

“Evet, yanımda sadece kuzenim Helga var.” Birden yuvarlak yüzlü aşçı kadını düşündüm ve şaşırdım. Onların akraba olduklarını bilmiyordum. “Yani Jacob’dan ayrı yaşamamanın senin için ne anlama geldiğini anlıyorum ama sabırlı olmamız gerekiyor.” Başımı salladım. “Pekâlâ, haydi oylanmadan evine git. Ondan başka haberler alırsam sana hemen bilgi veririm, söz veriyorum.”

Eğer alırsan, diye düşündüm. “Teşekkür ederim Alek,” diyerek onu mahcup bir ifadeyle yanağından hafifçe öptüm, sonra dönerek karanlık arka sokaktan çıktım ve eve doğru yürüdüm. Yolda o akşam öğrendiklerimi düşündüm. Jacob direniş için silah sağlamaya çalışıyor, bunun için sürekli olarak seyahat ediyordu. Onun büyük tehlike içinde olduğunu düşünerek ürperdim. Ama en azından bana notu gönderdiği sırada iyiydi ve hayattaydı. Alek de

benim gibi sevdiği insandan uzaktaydı. Direnişin başındaydı ama annesi ve babası savaşmaktan korkup intihar etmişlerdi. Her geçen gün savaşmaya devam eden annemle babamı düşündüm. Birden sabahları yataklarından kalkma ve bir adımını diğerinin önüne atmak gibi basit hareketler bile gözüme oldukça cesaret gerektiren şeyler gibi gelmişti. Biliyordum, bunu benim için yapıyorlardı. Eve girince içimde onlara karşı bir minnet duygusu hissettim ve bir an için yatağa gidip uyuyan anne ve babamı öpmek geldi içimden ama onları uyandırmamak için kendimi tuttum.

Soyunup yatağıma uzandım ve bir süre Jacob ve gönderdiği kısıcak notu düşündüm. Alek nerede olduğunu bana söylemek istemişti ama ben onun bulunduğu yeri gösteren zarfı görmüştüm. Zarfın üzerindeki posta damgasında “Varşova” yazıyordu. Aslında Jacob şimdi orada olmayabilirdi ama yine de içim ürperdi. Varşova şu anda Kraków’dan çok daha tehlikeli bir yerdi. Mesajında Jacob, “Yardım geliyor,” demişti. Bu ifadeyi uzun süre düşündüm ama sonunda uykum geldi, gözlerim kapandı ve uyudum.

O gece rüyamda Jacob’la beraber dağlardaydım. Hava çok soğuktu ve biz karlı dağda kurtlardan kaçmaya çalışıyorduk. Koşarken bacaklarım uyuştı, hızım kesildi, yavaşladım, Jacob’un birkaç yüz metre gerisinde kaldım ama o bunun farkında değildi. “Jacob!” diye bağırdım ama o çok ilerideydi ve beni duymadı. Bir kurt üzerime sıçradı ve bağırarak yere düştüm.

Korkuyla uyandım, zemin parkesi hafifçe çıtırdamıştı. Berbat bir rüyaydı, diye düşündüm ve yorganı başıma çektim. Fakat uykum kaçmıştı. Perdenin diğer yanında annemin horultusunu duydum. Yer döşemesinde yine bir çıtırtı oldu, bu seferki daha da belirgindi. Ne olduğunu anlamaya çalışırken yatağımın yanında birden bir gölge belirdi. Aniden kalkıp oturdum ama ben harekete geçmeden önce adam elini uzatıp ağzımı kapadı.

Tanımadığım bir ses, “Sessiz ol!” diye fısıldadı. “Korkma, sana zarar vermeyeceğim!” Paniğe kapıldım, ondan kurtulmaya çalıştım ama adam çok güçlüydü. “Sakin ol, beni Alek gönderdi!” Karanlık odada birden onun yüzünü tanıdım. Yemekten sonra arka odada Alek ve Marek’le konuşan adamdı bu. Fısıldayarak, “*Emmeth*,” dedi. “*Emmeth*.” Adam Jacob’la şifremizi tekrarlayınca rahatladım ve onu bana Alek kanalıyla Jacob’un göndermiş olabileceğini düşündüm.

Adam elini ağzımdan çekerken, “Kim?..” diye sordum.

“Hişşt! Vaktimiz yok, hemen kalkıp giyin.” Aceleyle kalktım ve geceliğimin üstüne iş kıyafetimi giyerken, *belki de Alek bana ihtiyaçları olan bir şey buldu*, diye düşündüm. Belki de bana ihtiyacı olan kişi Jacob’dur. Botlarımı ve mantomu giydim ve adamı izledim. Kapıdan çıkmadan önce yatağımı diğer yataktan ayıran perdenin önünde durdum, kenarını açıp uyuyan annemle babama baktım, babam onu korumak ister gibi bir kolunu annemin üzerine atmıştı.

Adam koluma yapıştı ve beni çekerek, “Acele etmeliyiz,” diye fısıldadı. Perdeyi kapadım ve onu takip ettim, evden çıktık. Merdiven karanlıktı ve inerken basamaklar gıcırdayıyordu. Sonunda zemin kata indik ve binanın arka kapısından dışarıya çıktık.

Adam elimden tuttu ve gettonun arka sokaklarında yürümeye başladık. Taşları donmuş ve kaygan olan daracık sokaklarda, su olukları arasında koşan farelerden başka canlı yoktu. Bir süre sonra gettonun daha önce hiç görmediğim bir yerine geldik. Burada, iki dış duvar arasında, eni en çok otuz santim genişliğinde bir aralık vardı. Adam dikkatle iki yana baktıktan sonra beni bu aralığa doğru itti, oradan geçmemi istiyordu. Nefesimi içime çektim ve aralıktan geçmeye çalıştım ama vücudumun yarısı geçtikten sonra sıkışıp kaldım. Paniğe kapıldım ve, “Sıkıştım,” diye fısıldadım. Burada sıkışıp kalırsam Naziler beni kolaylıkla bulurlardı. Adam hemen yaklaştı ve beni dışarıya doğru itti. Taş duvarın sivri çıkıntıları ellerimi çizdi ve mantomun yırtılmasından korktum. Sonunda

adamın da yardımıyla aralıktan geçebildim ve kendimi getto duvarının dışında buldum. Adam da bir şeyler homurdanarak aralığa daldı ve kendini zorlayarak arkamdan geldi.

Bir arka sokağa girdik, adam etrafa bakındıktan sonra başıyla sağ tarafı gösterdi ve, “Beni takip et,” diye fısıldadı. Sırtını bina-
nın duvarına iyice yaklaştırdı, kısa ve seri adımlarla ilerlemeye başladı. Dediğini yaptım ve onu taklit ederek peşinden gittim. O anda şoktaydım, kafam öylesine karışmıştı ki gettoda kaçtığımı bile idrak edemedim.

5. BÖLÜM

Tanımadığım bu yabancı adam beni hiç konuşmadan Podgórze'nin bomboş arka sokaklarından geçirdi. Onun sessiz ve hızlı adamlarına uymak için kendimi oldukça zorladım. Her an şaşkınlık, gettonun dışında olmanın verdiği hayret ve her an yakalanabilme korkusu arasında gidip geliyordum. Buz gibi gece havasında ağzımızdan burnumuzdan çıkan buharlar bile bizi ele verebilirdi. Bir süre sonra evler azaldı ve sanayi bölgesindeki antrepolara yaklaştık. Çok geçmeden asfalt bitti, toprak yol başladı ve sonra da çarpık, karlarla kaplı bir yolda ormana doğru yürümeye başladık.

Yabancı ancak ağaçların tarafından sarıldığımızda konuştu ve, "Ben Alek'in arkadaşıyım," dedi. "Ve Jacob'un." Konuşurken dönüp bana bakmıyordu. "Seni alıp götürmem için gönderdiler beni."

"Beni Jacob'a mı götürüyorsun?" diye sorarken heyecandan sesim yükselmişti.

Yabancı durup etrafa bakındı ve, "Hiştt!" dedi. "Özür dilerim ama seni ona götürmüyorum." Yüzümü astığımı görünce, "Seni almak için kendisi gelmek istedi ama bu tehlikeli olurdu," diye ekledi.

Tehlike her yerde ve herkes için vardı zaten. "Peki ama nerede?"

Adam şifremizi bildiği için, benim her emre itaat edeceğimi garanti altına almış gibi yine, "Fazla soru yok, güven bana. *Emmeth*," dedi. "Bu kadar uzun yürüdüğümüz için özür dilerim. Ama başka türlü hareket ederek dikkat çekmek istemedim."

Ayak parmaklarım uyuşmuştu ama yine de, “Yürümek iyi geldi bana,” dedim. Sonra birden aklım başıma geldi ve, “Geri dönmeyeceğim, değil mi?” diye sordum.

“Hayır.”

Yüzümü buruşturdum. “Peki ama ya annemle babam?”

“Senin iyi olduğunu onlara bildireceğiz, merak etme. Ama ne kadar az şey bilirlerse onlar için o kadar iyi olur.”

O anda annemle babamı son kez gördüğüm şekilde, yataklarında mışıl mışıl uyurlarken düşündüm. Sonra sabah kalkıp beni evde göremeyince ne yapacakları geldi aklıma. Onlara veda bile edememiştim. Onları arkamda bırakamayacağımı söylemek istedim ama adam konuşmayı kesip tekrar yürümeye başlayınca sustum ve onu takip etmeye başladım, yoksa geride kalacak ve kaybolacaktım. Hava yavaşça aydınlanmaya başlamıştı ve sabah olmak üzereydi. Hiç bilmediğim bu yolda etrafa bakınca biraz ilerideki açıklıkta ahşap bir kilise gördüm ve onu tanıdım. Şehrin batısındaki ormanlık bölgede, Las Wolski'deydik. O zaman nereye gittiğimizi anladım ve, “Bayan Smok?..” diye sordum. Jacob'un yengesi Krysia Smok'un, Las Wolski'nin bu taraflarında yaşadığını biliyordum. Adam başını salladı. “Peki ama onu tehlikeye atmış olmaz mıyım?” diye sordum.

“Sana bazı belgeler vereceğiz, aynı kişi olmayacaksın.” Bunu duyunca biraz daha şaşırdım ve neler olduğunu sormak istedim ama bunun için yeterli zamanımız yoktu. Adam hızlı adımlarla yürüyordu ve onu takip etmeye çalışırken yoldaki ağaç köklerine ve taşlara takılıp düşmemek için önüme dikkat ediyordum.

Ormanda yürürken Jacob'un yengesini düşündüm. Jacob'la evlenmeden birkaç hafta önce Krysia ile Bauların evinde bir akşam yemeğinde tanışmıştım. Sanki bir kraliyet mensubuyla tanışacakmış gibi giyinmiş ve süslenmişim. Krysia, viyolonselci Marcin Smok'un karısı ve sosyal çevrelerde aranan bir kadın olarak Kraków'da ün

yapmış, saygın bir kadındı. Fakat tanıştığımız zaman hiç beklemediğim bir tarzda davrandı, geleneksel karşılama biçimi olan üç kez yanaktan öpmeyi bir yana bırakarak beni bütün samimiyetiyle kucakladı. Sonra da yüzü kızaran Jacob'a baktı ve, "Onu neden bu kadar sevdiğini şimdi anladım," diyerek güldü.

Krysia'nın bir Yahudi değil de Katolik olduğunu öğrendiğim zaman, gösterdiği samimiyet bana ironi gibi gelmişti. Kadının Bayan Bau'nun erkek kardeşi Marcin'le evlenmesi müthiş dedikodulara ve büyük bir skandala neden olmuştu – farklı dinlerden insanların evlenmesi laik Bau ailesinde bile şimdiye kadar duyulmamış bir olaydı. Marcin ve Krysia, Paris'e kaçmışlar ve Bau ailesi onlarla birkaç yıl görüşmemişti. Bayan Bau ancak Jacob doğduktan sonra, annesiyle babasını gençliğinde bir hastalık yüzünden kaybettiği ve başka yakını da olmadığı için yumuşamış ve oğlunun hatırına erkek kardeşi Marcin'i affetmişti.

Jacob'un Krysia'yı neden o kadar çok sevdiğini çabuk anladım – kadının zarafeti ve ne yapacağının hiç belli olmaması onu karşı konulamaz biri yapıyordu. Diplomat olan ailesi onu yatılı bir okula vermek istememiş ve Krysia, Roma, Londra, Paris gibi ancak adlarını duyduğum şehirlerde büyümüştü. Krysia, Marcin ile evlendikten sonra Kraków'a yerleşmiş ve kocası konserler için dolaşırken o evlerini kurmuştu. Çiftin Basztowa Caddesi'ndeki iki katlı evleri kısa zamanda şehrin kültürlü insanların uğrak yeri olmuş, Krysia orada muhteşem partiler vererek Polonya'nın geleceği parlak ressamı ve müzisyenlerini ülkenin zengin destekleyicilerine, hamilerine tanıştırmıştı. Fakat Krysia göze çarpan sosyal rolüne rağmen geleneklere uymayı reddetmişti; çoğunlukla, operaya ya da yardım balolarının yanı sıra kendisine gittiği şehrin tavan arası meyhanelerinde buz gibi patates votkası içerken ve gece geç saatlere kadar siyasi tartışmalara katılırken de rastlanabilirdi.

Krysia ve Marcin'in çocukları olmamış ve Jacob bir gün bana bunun istenen bir durum olup olmadığını bilmediğini söylemişti. Marcin iki yıl kanserle savaştıktan sonra ölmüştü. Krysia onun ölümünden sonra şehirdeki evini satmış ve Chelmska'daki sayfiye evlerinde yaşamaya başlamıştı. Krysia orada bir yandan yalnız yaşamamanın keyfini çıkarırken bir yandan da sosyal yaşantısına devam etti; hafta içi bahçesiyle uğraştı, hafta sonlarıysa ziyaretine gelen dostlarına yemek davetleri verdi. Bu yabancının beni şu anda götürdüğü ev işte buydu.

Bir süre sonra orman yolu aşağıya doğru ilerlemeye ve ağaçlar seyrelmeye başladı. Çok geçmeden orman bitti. Altımızda Chelmska bölgesinin çiftlik evleri görünüyordu. Bir süre sonra horozlar ötmeye, köpekler havlamaya başladı ve bu seslerin bizi ele verebileceğini düşündüm. Adam bir ara elini omzuma koydu ve bir çalılığın arkasına çömelerek seslerin kesilmesini bekledik. Sonra kalktık ve adam etrafa bakınıp kimse olmadığını görünce beni büyük evlerden birinin arka tarafına götürüp arka kapıyı hafifçe vurdu. Kapı birkaç saniye içinde açıldı ve loş ışıktaki Krysia Smok'u gördüm. Onun zengin görünüşü karşısında eski kıyafetimden ve dağınık saçlarımdan utandım ama o beni tutup içeriye çekti ve samimi bir tavırla kucakladı. Üzerindeki tarçın ve elma kokusu bana Jacob'u hatırlattı. Krysia saçlarımı okşayarak, "*Kochana*," dedi. Bir süre hiç kımıldamadan onun kollarının arasında kaldım. Sonra beni buraya getiren adamı hatırladım, dönüp ona teşekkür etmek istedim ama adam gitmişti.

Krysia kapıyı kapadı, beni üst kata, salona çıkardı ve şömüne yanındaki bir koltuğa oturarak, "Yorgun musun?" diye sordu. Başımı iki yana salladım. "Hemen dönerim," diyerek gitti, üst kata çıkan ayak seslerini ve sonra da bir musluktan akan su sesini duydum. Şaşkın bir halde etrafa bakındım. Şömüne rafında birkaç çerçeveli fotoğraf vardı. Kalkıp oraya gittim ve Jacob'un çocukluk fotoğra-

fıyla bizim düğün fotoğrafımıza uzun uzun baktım. Burada onsuz durmak bana tuhaf gelmişti.

Krysia birkaç dakika sonra döndü ve önümdeki sehpayı büyük bir kupa sıcak çay koyarak, "Sıcak bir banyo yapmalısın," dedi. "Seni buraya bu şekilde getirdiğimiz için özür dilerim ama başka şansımız yoktu."

Başımı ellerimin arasına aldım ve, "Annemle babam..." diye mırıldandım.

"Biliyorum," diyerek yanıma geldi ve o güzel kokusunu tekrar duydum. "Hepinizi birden oradan çıkarabilmemiz olanaksızdı. Onlar senin iyi olduğunu duyunca mutlu olacaklardır. Biz de dışarıdan onlara yardımcı olabilmek için elimizden geleni yapacağız."

Sonunda dayanamadım ve aylarca çektiğim umutsuzluğun ağırlığı altında ağlamaya başladım. Sonra, "Özür dilerim," diye mırıldandım. Krysia sesini çıkarmadı, kolunu omzuma koyarak beni yukarıya çıkardı ve akan sıcak suyun yanında temiz kıyafetlerin durduğu banyoya götürdü. O gidince soyundum ve aylardan beri ilk kez olarak gerçek bir banyo küvetine girdim. Saçlarımı ve bedenimi iki kez yıkadım ve su soğuyup iyice kirleninceye kadar küvetin içinde kaldım.

Banyodan çıkınca iyice gevşedim, kendimi ayakta duramayacak kadar yorgun hissettim ve Krysia gelip beni yatak odasına götürdü. Gece masası üzerinde duran taze gardenyalara şaşkın gözlerle baktım; dünyada hâlâ böyle güzel şeyler var mıydı yani? Krysia tertemiz örtüleri kaldırıp beni yatırdı ve, "Şimdi güzelce uyu bakalım," dedi. "Söz veriyorum, uyandığın zaman sana her şeyi açıklayacağım."

Aylarca gettodaki saman dolu ince yatakta yattıktan sonra bu kalın yatak ile yumuşacık örtüler bana rüya gibi gelmişti. O gece

yaşadığım garip olaylara rağmen hiç düşünmedim ve hemen derin bir uykuya daldım.

Uyandığım zaman şaşkın gözlerle etrafa bakındım ve bir an için kendimi Bauların malikânesinde, Jacob'la kaldığımız o muhteşem yatak odasındaymış gibi hissettim. Sonra birden, bir gece önce yaşadıklarımı hatırladım. Şimdi Krysia'nın evindeydim, pencereden orman görünüyordu ve güneş alçalmaya başlamıştı. Alt kata inip mutfağa, fırının yanında duran Krysia'nın yanına gittim. "Bu kadar çok uyuduğum için özür dilerim," dedim.

"Güzel bir uykuya ihtiyacın vardı, iyi bir yemek yemen de gerekiyor." Üzerinde taze meyveler olan masayı gösterdi ve, "Hadi, otur," dedi. Gösterdiği yere otururken midemin guruldamasını duyacak diye korktum. Krysia önüme koca bir bardak posalı portakal suyu koydu ve, "Gelen habere göre, durumunu ailene haber vermişler," dedi. "İyi olduğunu söylemişler ve yetimhanede senin yerine çalışacak başka bir kız da bulunmuş, hiç merak etme." Bunu duyunca rahatladım ama onun bunları nasıl öğrendiğini de merak ettim.

Bir an düşündüm ve ona Jacob'u sormak istedim ama tereddüt ettim. Krysia önüme bir tabak tavada yumurta koyup otururken bunun yerine, "Baulardan haber var mı?" diye sordum.

Krysia başını iki yana salladı. "Onlardan iki ay önce haber aldım, sonra hiç haber gelmedi. Onlar iyiler ama Fania'nın alıştığı tarzda yaşadıklarını söyleyemeyeceğim." Bunu söylerken sesinde biraz alaycı bir ifade varmış gibi geldi bana. Sessizce başımı salladım. Ne kadar fazla olursa olsun Polonya parası İsviçre'de fazla uzun süre dayanmazdı ve Baular savaş nedeniyle servetlerinin büyük bir kısmına ulaşamıyor olmalıydılar. "Onlar da seninle temasa geçmek istediler ama onlarla akrabalığın olduğunu belli etmekten korktular."

"Peki ya malikâne..." derken o muazzam evi düşünerek üzüldüm.

“Orası yüksek rütbeli Nazi subayları tarafından işgal edildi. Baular bunu biliyorlardır ya da tahmin etmişlerdir sanırım.” Elini uzatıp elimin üstüne koydu ve, “Orasını kurtarmak için hiçbir şey yapamazdın,” dedi. “Şimdi yemeğini ye.” Bu emre uyup kırk yıl aç kalmış gibi aceleyle yemeğe başladım ve portakal suyunu yudumladım. Fakat yerken de gettoda karneyle beslenmek zorunda kalan annemle babamı düşünmekten kendimi alamadım.

Yemeğimi bitirdiğim zaman Krysia, “Bundan sonra adın Anna Lipowski,” dedi. “Kuzeyde, Gdańsk şehrinde büyüdün ama annenle baban savaşın başlarında öldükleri için buraya gelip benimle, yani Krysia teyzenle yaşamaya başladın.”

Şaşkın bir ifadeyle onun yüzüne baktım. “Nasıl yani, anlamadım...”

Doğal bir ifadeyle, “Yani artık bir Hristiyan olarak, herkesin gözü önünde bir hayat süreceksin,” diye devam etti. “Tek çıkar yol bu. Şehirde Yahudilerin saklanması çok zor, kırsalda daha da zor. Sen kumralsın ve kolayca bir Leh olarak görülebilirsin. Üniversite-deki çalışma arkadaşların dışında şehirde senin Yahudi olduğunu bilen kimse kalmadı ve eski arkadaşlarına da görünmeyeceksin.” Onun bu sözlerini unutmuyacaktım. Şehir öylesine değişmişti ki yaşamımı hayatım boyunca yaşadığım yerde bir yabancı gibi sürdürebilirdim.

Krysia masanın üzerinden bana kahverengi bir dosya uzattı ve, “Yeni belgelerin burada,” dedi. Dosyanın içinde bir kimlik kartı ve iki doğum belgesi vardı.

İkinci belgeyi alıp okudum ve, “Lukasz Lipowski,” dedim. “Üç yaşında bir çocuk mu?”

“Evet, öyle, anladığım kadarıyla sen Jacob’a görevinde yardımcı olmak istiyormuşsun...” Krysia durdu ve yüzüme baktı. “İşte sana bunu yapabilme şansı. Gettoda aylardan beri saklı tutulan annesiz

babasız bir çocuk var. Onu buraya getireceğiz, burada bizimle beraber yaşayacak ve senin küçük kardeşin olacak. Bu gece getirecekler onu.” Başımı hafifçe salladım, şaşkındım, başım döner gibiydi. Bir gün önce gettoda annem ve babamla birlikte yaşarken birden Krysia ile birlikte bir Hristiyan olarak yaşamaya başlamıştım ve bir de küçük kardeşim oluyordu.

Krysia bana küçük bir zarf uzattı ve, “Bir şey daha var, Emma,” dedi. Zarfı açtım ve içinden çıkan altın zincir kolyeye şaşkın gözlerle baktım, ucunda küçük, altın bir haç vardı. Birden irkildim ve elimi geri çektim.

“Seni anlıyorum Emma ama bu bir önlem. Bunu takmak zorundasın.” Bunu söyledikten sonra haçlı kolyeyi aldı ve arkama geçerek boynuma taktı. Yeni hayatıma başlamıştım ve bundan böyle Yahudi değil de bir Hristiyan olarak yaşayacaktım.

Kahvaltıdan sonra Krysia ile birlikte üst kata, onun yatak odasına çıktık. Gardırobunu açarak tavan arasına çıkan merdiveni bana göstermek için askıda duran elbiselerin bir kısmını geriye çekti. Sonra merdivene çıktı ve oradan aldığı bazı metal parçalarıyla küçük bir yatağı bana uzattı. Onları misafir odasına götürdük, çocuğun yatağı orada olacaktı. Karyolayı monte ederken Krysia, “Bu, Jacob’un çocukluk beşiği,” dedi. “Jacob büyüdükten sonra bunu onun annesiyle babası için saklamış ve belki kendi çocuğum için de kullanabilirim diye düşünmüştüm.” Bunu söyledikten sonra dalgın gözlerle karşıya baktı ve o zaman onun çocuk özlemi çektiğini anladım, çocuksuz olması onun arzusu değildi. Karyolayı monte ettikten sonra, içinde Jacob’un yattığını hayal ederek onun cilalı tahta kenarını okşadım.

Krysia öğle yemeğinde masaya soğuk et dilimleri ve peynirle dolu tabaklar ve ekmek getirdi. Bir an tereddüt ettim, bu etler koşer değildi ve etle peyniri bir arada yemek de haramdı. Krysia

benim tereddüt ettiğimi görünce, “Özür dilerim,” dedi. “Yahudi âdetlerine göre kesilmiş etlerden almak istedim ama...”

“Artık şehirde Yahudi kasabı kalmadı,” diyerek onun sözünü kestim. Başını salladı. “Gerçekten artık bunun bir önemi yok.” Bauların evindeki yemekler Yahudi âdetlerine bire bir uymayabiliyordu, gettoda da bize ne verilirse onu yemek zorundaydık. Annemle babam benim bunları yememi anlayacak ve iyi beslendiğim için sevineceklerdi, bundan emindim. O anda midemin guruldadığını hissettim, bana açlığımı hatırlatıyordu. Bir tabak dolusu soğuk et ve peyniri önüme çekerken Krysia’nın rahatladığını, hafifçe gülmüşediğini fark ettim.

Öğleden sonra sohbet ederken Krysia, “Biliyor musun, hayatımda hiç çocuk bakmadım,” dedi. Salonun hemen dışında, balkonda, Krysia’nın bir arkadaşı tarafından verilmiş ve yeni yıkanmış olan çocuk giysilerini asıyorduk.

Onun yüzüne baktım ve, “Getto yetimhanesinde çalışmaya başlayana kadar ben de çocuk bakmamıştım,” dedim. O sırada elindeki ıslak, mavi çocuk gömleğine bakıyordu ve yüzünde umutsuzmuş gibi bir ifade vardı. Onun gerçekten üzgün olduğunu görebiliyordum. “Fakat aslında sen de çocuk bakmışsın Krysia,” dedim. “Jacob çocukluğunda burada çok kaldığını söylemişti bana.”

Ama o başını iki yana salladı. “Bir yenge olarak küçük bir çocukla oynamak aynı şey sayılmaz.”

Onun elindeki ıslak çocuk gömleğini alıp ipe astım ve, “Bunları daha sonra konuşuruz, her şey yoluna girecektir, sana söz veriyorum,” dedim.

Krysia’nın dediğine göre, küçük çocuğu da benim gibi gecenin geç bir saatinde getireceklerdi. Akşamüstü Krysia’nın yüzündeki yorgun ifadeyi görünce, “Neden biraz dinlenmiyorsun?” dedim ama başını iki yana salladı. Hol duvarına asılı büyük çalar saat gece

yarısından sonrayı gösterirken Krysia evin içinde sinirli adımlarla dolaşmaya, eline geçen bazı şeyleri temizlemeye başladı, oyalanmaya çalışıyordu. Işıkların çoğunu kapatmıştı, sadece mutfakta küçük bir lamba yanıyor, dolaşırken koridorda gölgelerimiz iyice uzuyordu. Krysia sık sık arka salona gidiyor ve kalın perdeyi aralayıp arka kapıya gelen biri olup olmadığını kontrol ediyordu.

Gece yarısından sonra, saat ikiye yaklaşırken mutfak masasına oturduk ve koyu kahvelerimizi yudumlamaya başladık. Konuşmadan önce bir süre tereddüt ettim. Krysia'ya soracağım o kadar çok soru vardı ki nereden başlayacağımı bilemiyordum. Sonunda daha fazla dayanamadım ve, "Nasıl oldu da?.." diye sormaya kalktım ama hemen sustum.

Krysia kahvesini karıştırdı ve kaşığı çıkarıp tabağın kenarına bırakarak, "Nasıl oldu da direnişe katıldım diye mi soracaktın?" dedi. "Ben Jacob'un neler yaptığını her zaman biliyordum. Annesi bu konuyla pek ilgilenmezdi ve babası da onun güvende olmayabileceğinden korktuğu için Jacob yaptıklarını bana anlatırdı. Ben de onun başına bir şey gelmesinden korkuyordum tabii..." Durdu ve kahvesinden bir yudum alıp devam etti, "Ama onu engelleyemeyeceğimi biliyordum..." İçimden, ben de, diye ekledim. "İşgalden kısa bir süre sonra bir gece geç saatlerde buraya geldi..." Jacob'un gitmesinden bir gece öncesinden, eve geç geldiği geceden söz ediyor olmalıydı. "Bana neler olduğunu tam olarak anlatmadı ama kendisine bir şey olması halinde seni korumamı söyledi. Ona nasıl yardımcı olabileceğimi sordum ve bir süre düşündükten sonra, evimin ve sosyal durumumun onlar için yararlı olabileceğine karar verdik. Böylece o beni bazı kişilerle tanıştırdı... ama bana ancak o ortadan kaybolduktan sonra bilgi vermeye başladılar."

"Fakat bu iş çok tehlikeli Krysia! Korkmuyor musun?"

Dudaklarında hafif bir gülümseme belirdi ve, "Elbette korkuyorum hayatım," dedi. "Çocuksuz yaşlı bir dul bile yaşamak ister tabii. Fakat bu savaş devam ederken..." Sustu ve kaşlarını çatarak

gözlerime baktı. “Bu savaş halkımın utancıdır. En azından seni ve o küçük çocuğu burada, evimde koruyabilirim.”

“Evet ama bu savaşı Polonya halkı başlatmadı,” diyerek itiraz ettim ona.

“Elbette biz başlatmadık fakat...” O sırada arka kapıda bir tıkırtı duyduk ve Krysia birden sustu. “Sen burada kal.”

Ayaklarının ucuna basarak aşağıya indi. Kısa süren bir fısıldaşma, bazı hafif sesler duydum, sonra kapı kapandı. Krysia merdivenden çıkarak geriye döndü ama bu kez adımları ağırlaşmıştı. Sahanlığa çıktığı zaman kucağında kalın mavi bir kumaşa sarılmış büyük bir şey olduğunu gördüm. Koşup ona yardım ettim ve battaniye içinde uyumakta olan küçük çocuğu üst kata çıkardık.

Çocuğu karyolasına yatırdık ve Krysia onun üzerine sarılı olan battaniyeyi açıp aldı. Çocuğun yüzünü görünce şaşkınlıktan donakaldım. Karşı binanın kapısında gördüğüm, annesi vurularak öldürülen kadının sarışın çocuğuydu.

Krysia bana bakarak, “Ne var?” diye sordu ama ona açıklama yapmama fırsat kalmadan çocuk iç çekişimden ve Krysia’nın sesinden uyandı, gözlerini açtı ve sessizce ağlamaya başladı. Krysia çocuğun sırtını sıvazlayarak, “Hişşt,” diye mırıldandı. Küçük çocuk sustu ve tekrar uykuya daldı.

Sessizce odadan çıktık. “Bu çocuk,” diye fısıldadım, “Krysia, bu çocuk...”

“Biliyorum, büyük Lublin hahamı Izakowicz’in çocuğu bu. Annesi vurularak öldürüldü...”

“Evet, biliyorum! O cinayeti bizim evin penceresinden gördüm.”

Krysia hafifçe omzuma dokundu ve, “Ah, zavalcılık,” diye mırıldandı.

“Çocuğun anne babasının olmadığını söyledin bana. Annesi öldü, biliyorum ama babasına ne oldu?”

“Bunu bilmiyoruz, ya Chernichow yakınlarındaki ormanda vurulup öldürüldü ya da bir toplama kampına götürüldü. Her iki halde de durum iyi görünmüyor tabii.”

O anda gözlerimi kapayıp apartman kapısındaki cinayeti bir kez daha hatırladım. O gece annemle babama olayı anlatırken, “Elbette Haham’ı öldürmezler,” demiştim. “Öldürülen kadın, yani çocuğun annesi hamileydi,” diye eklerken gözlerim yaşardı.

Krysia başını salladı. “Bunu duydum. Bu da görevimizi daha önemli hale getiriyor. Bu çocuk büyük bir hahamlar ailesinin son vârisi. Onu çok iyi korumalıyız.”

O gece çocuk uyanıp yabancı bir yerde olduğunu görerek korkabilir düşüncesiyle Krysia ve ben nöbetleşerek uyuduk ama küçük çocuk hiç uyanmadı. Ertesi sabah onu beşiğinden aldığımda üzerinde hâlâ sokakta giydiği elbiseleri vardı. Terlemiş, sarı bukleleri alnına yapışmıştı. Onu kucağıma aldığımda gözlerini kırpıştırarak yüzüme baktı ama sesini çıkarmadı. Tam aksine, sanki beni çok eskiden tanıyormuş gibi, kollarını boynuma doladı ve başını omzuma koydu. Onu aşağıya, mutfığa, kahvaltı hazırlayan Krysia’nın yanına götürdüm. Krysia bizi görünce çok sevindi ve gülümseyerek karşıladı.

Bir hafta sonra Łukasz ve ben ilk kez Yahudi olarak değil de birer Polonyalı olarak sokağa çıkıp şehir merkezine gittik. Dondurmacının arabasını görünce çocuğun gözleri parladı ve ben de dayanamayıp yiyecek parasından birkaç kuruş ayırarak ona bir külâh vanilyalı dondurma aldım. Ve işte, ünlü Łublin hahamının küçük oğlu Łukasz ile zavallı bir Kazimierz fırıncısının kızı olan Emma, böylece Chelmska’da zarif Krysia Smok’un saray benzeri evinde yaşamaya başladılar.

6. BÖLÜM

Krysia o gün bana, sanki havadan sudan bahseder gibi doğal bir ifadeyle, “Cumartesi günü bir yemek daveti veriyorum,” diyor. Elimdeki temiz, beyaz havluyu yere düşürüyorum.

Bahçedeyiz, Krysia tomurcuklanmaya başlayan ağaçlar arasındaki yabancı otları temizlerken ben de bir saat önce büyük leğende yıkadığımız çamaşırları ipe asıyorum. Łukasz birkaç metre ileride elindeki değnekle sessizce toprağı kazıyor. Ben ve Łukasz bir aydan beri Krysia’nın evinde yaşıyoruz. Bazen tüm bunların ona çok geldiğini hissediyorum. Buraya geldiğimden beri ev işlerini onun üzerinden mümkün olduğunca almaya çalışıyorum ama tüm bu işler yine de onu yıpratıyor. Zarif elleri yavaş yavaş nasırlaşıyor, iş kıyafetleri gün geçtikçe kirlenip yıpranıyor. Ama o yapmak zorunda kaldığı fedakârlıklara rağmen bizim orada yaşamamızdan hoşlanıyor gibi görünüyor. Marcin öldükten sonra biz onun ilk gerçek can yoldaşları olduk. Onunla bazen evde iş yaparken sohbet ediyor, bazen hiç konuşmadan oturuyoruz ama iyi anlaşıyoruz. Aslında ikimizin de düşünecek çok şeyi var. Benim gibi o da Jacob’u düşünüyor ama aynı zamanda bizim aslında kim olduğumuzun hiç ortaya çıkmaması gerektiğini, çıkarsa neler olacağını da düşünüyor.

Ama küçük çocuk varlığıyla fazla endişe etmemizi, derin düşüncelere dalmamızı engelliyor. Łukasz çok güzel, sakin, uslu bir çocuk, hiçbir şey istemiyor. Fakat birkaç haftadan beri aramızda olmasına rağmen henüz hiç konuşmadı. Çaresizce onu güldürmeye

çalışıyoruz. Bazen ben çocuksu oyunlar uyduruyorum, Krysia da, genelde akşamları, piyanoda neşeli şarkılar çalıyor, ben de çocuğu kollarıma alıp dans ediyorum. Fakat şimdiye kadar bunların hiçbir yararı olmadı. Biz onu eğlendirmeye çalışırken Łukasz bize bakıp sanki bunları onun için yapmıyormuşuz da kendimizi eğlendirmek için yapıyormuşuz gibi sessizce bizi seyrediyor. Müzik ve oyun sona erince, buraya gelirken üzerinde olan eski, mavi battaniyeyi alıp sessizce bir kenara çekiliyor.

Elimden düşürdüğüm havluyu yerden alırken, “Yemek daveti mi?” diye soruyorum.

“Evet, savaştan önce sık sık bunu yapardım. Arada bir hâlâ yapıyorum ama bu davetlerden eskisi kadar zevk almıyorum. Davetli listesi...” Duruyor ve dudaklarını büzerek, “Bugünlerde liste biraz farklı oluyor,” diye devam ediyor. “Ama görüntüyü devam ettirmek önemli tabii!” Onu anlıyor ve başımı sallıyorum. Savaştan önce Krysia’nın davetlileri sanatçılar, entelektüeller ve yüksek sosyeteden insanlardı. Ama sanatçıların ve entelektüellerin çoğu artık ortadan kaybolmuştu; başka ülkelere kaçmışlar ya da dinsel veya siyasi görüşleri yüzünden hapse girmişlerdi. Krysia’nın yemek davetlerinde onların yerini şimdi farklı insanlar alıyor olmalıydı.

Krysia ellerini önlüğüne siliyor ve parmaklarıyla misafirlerini saymaya başlıyor. Alaycı bir ifadeyle, “Belediye Başkan Yardımcısı Baran,” diyor. Wladislaw Baran herkesin tanıdığı bir işbirlikçi, şehir meclisindeki pek çok başka işbirlikçi gibi o da o makama Naziler tarafından getirilen bir kukla. “Yeni başkan yardımcısı ve eşi...”

Tükürmemek için kendimi zor tutuyor ve arkamı dönerek, “Naziler,” diye homurdanıyorum.

Krysia, sakın bir ifadeyle, “Şimdi güçlü olan onlar,” diyor. “Onları yanımızda tutmalıyız.”

Bu tür hainlerle aynı çatı altında bulunacağımı düşününce mideme kramp girmiş gibi oluyor.

“Sen buraya geleli birkaç hafta oldu Emma. Bu kadar zamandır benimle birlikte yaşayan yeğenimi şehirdeki önemli kişilerle tanıştırmamam ayıp olur.”

“Şey... fakat...” diye kekeliyorum. Krysia’nın yemek davetine beni de katacağı hiç aklıma gelmemişti. Ben davet bitene kadar üst katta saklanacağımı ya da en çok mutfakta yardım edeceğimi sanıyordum.

“Senin yemekte bulunman çok önemli Emma,” diyor Krysia ve onun kararlı ses tonundan bu konuda daha fazla tartışmamam gerektiğini anlıyorum.

Krysia yemek davetinden söz ettikten hemen sonra hazırlıklar başlıyor ve bütün hafta devam ediyor. Krysia bu davet için, benim gelişimden önce işten çıkardığı al yanaklı hizmetçisi Elzbieta’yı çağırıyor. Kadın hiç gücenmemiş olarak hemen geliyor ve benimle Krysia’yı utandıracak bir çabayla evi baştan aşağıya fırçalayıp temizliyor.

Krysia eski hizmetçisini tekrar çağırdığı için mutlu görünüyor ama bunun nedeni sadece onun aşçılık ve temizlik işlerindeki ustalığı değil, kadının sevgilisi Mirosław davet için dükkânlarda bulamayacağımız nadide yiyecek ve malzemeleri karaborsadan bulma konusunda çok usta. Adam iki gün içinde bir sihirbaz gibi füme somon balığı, nadir peynir çeşitleri ve bitter çikolata gibi bulunması zor yiyecekleri bize buluyor. Krysia adamın getirdiği şeylere bakarak, “Savaşın başladığı günden beri bunları görmemiş-tim!” diye bağırıyor. Ben bunların çoğunu hayatım boyunca zaten hiç görmediğim için sadece başımı sallıyorum. Davet için bahçede şimdiden olmuş marulları topluyor, mahzendeki kışlık patates ve lahanalardan bir kısmını çıkarıyor, komşularda işe yarayacak ne kadar sebze meyve varsa alıyoruz.

Kumandanın Âşığı

Davet sabahı Krysia masa örtüsünü ütöleyip gümüş yemek takımlarını parlatan Elzbieta'ya yardım ederken, ben de fırında küçük ekmekler ve pasta yapmaya çalışıyorum. Hamuru yoğururken babamın fırınındaki çalışmalarımı hatırlıyorum. Çocukluğumda hamurun şekle girmemeye inat etmesine sinirlenirdim. İlk zamanlar hamura şekil vermek için ne kadar uğraşırsam uğraşayım, bunu beceremez ve kendime kızardım. Yaptığım çöreklerden ancak pek azı raflarda yer bulur ve onlar da satılmaz, akşama kadar müşteri beklerdi. Ama artık bu çok sevdiğim bir zorluktu. Bir ara babamın da yanımda olduğunu, benimle beraber o usta elleriyle hamur yoğurduğunu hisseder gibi oldum. O kalın ama nazik parmaklarıyla hamura istediği şekli kolayca verebiliyordu: Örgülü hamursuz ekmekleri, özellikle Purim Bayramı'nda yenen *hamantash* çörekleri ya da hem Musevi hem Hristiyan Lehlerin çok sevdiği *obwarzanek* denen açmalardan yapardı.

O gün öğleden sonra Krysia kahverengi kâğıda sarılı bir paketi bana uzatarak, “Şunu aliver, Emma,” diyor. Her şeyin yolunda olduğunu kontrol etmek için evi son bir kez dolaşmış, mutfığa giriyoruz. Uzattığı paketi alıp şaşkın bir ifadeyle ona bakarak masaya koyuyor ve açıyorum. Bu, üzerinde zarif çiçek desenleri olan açık mavi renkli yeni bir elbise.

Elbiseyi havaya kaldırıyor ve içimi çekerek, “Çok güzel,” diyorum. O güne kadar Krysia'nın eski elbiselerini, kollarını ve eteklerini kendime göre ayarlayıp giyerek durumu idare ettim. Büyürken hep başkalarının verdiği ya da evde dikilmiş elbiseler giymiştim. Bu benim mağazadan satın alınmış ilk elbisem. “Teşekkür ederim Krysia.”

Krysia hiç önemi yokmuş gibi elini havada sallıyor ve, “Rica ederim,” diyor. “Artık hazırlanmamız gerekiyor.”

Birkaç saat sonra merdivenden tekrar aşağıya iniyorum. Evde büyük değişiklik var, her yerde kokulu mumlar yanıyor. Elzbieta'nın

dikkatli gözetimi altında ocakların üzerinde sıcak duran tencere-lerden iştah açıcı kokular geliyor burnuma. Gramofonda yumuşak bir klasik müzik çalıyor; sanırım bu, Marcin'in plaklarından biri.

Saat yediye çeyrek kala, Krysia üzerinde şarap rengi uzun sa-ten bir etek ve beyaz bir ipek bluzla merdivenden aşağıya iniyor, sıkıca topuz yapılmış saçlarını ensesinde toplamış, uzun boynuna dikkat çekmek için de bir sıra inci takmış. Dinlenmiş ve savaşın tüm üzüntüsünü üzerinden atmış gibi bir hali var, yüzünde son ayların sıkıntısından hiçbir iz kalmamış sanki. Ben ona kompli-man yapmaya hazırlanırken o benden önce davranıyor ve, "Çok güzel görünüyorsun," diyor. Uzanıp yakamda gördüğü bir parça tozu parmağıyla silkeliyor ve sonra biraz geriye çekilip hayran bir ifadeyle beni ve elbisemi süzüyor.

Bir kez daha kızarıyor ve, "Teşekkür ederim," diyorum. Bukle yaptığım saçlarım omuzlarıma dökülüyor. Şimdiye kadar giydiğim en güzel elbise bu. "Keşke..." diyor ve susuyorum. "Keşke şu anda Jacob da burada olsaydı," diyecektim ama Krysia'yı yine üzmemek için vazgeçiyorum.

Ama o beni anlıyor ve gülümsüyor. "Görseydi seni eskisinden de güzel bulurdu." Gözlerimin mutluluktan parlamasına engel ola-mıyorum ve ikimiz yan yana yemek salonuna geçiyoruz. Krysia uzanıp masanın ortasındaki orkideyi düzeltiyor ve, "Yemek davetleri her zaman telaşlı ve hareketli geçer," diyor. "İstedğim kadar plan ve hazırlık yapayım, her zaman öngörülemeyen şeyler ortaya çıkar ve o birkaç saatin karmaşa içinde geçmesine neden olur."

Sanki hayatım boyunca yemek davetleri vermiş ve onu an-lıyormuş gibi başımı sallıyorum. Aslında Jacob'la birkaç davete gitmişim ama buna hâlâ hazır değilim gibi hissediyordum. Bu benim Gdańsklı yetim kız Anna Lipowski olarak ilk gecem ola-caktı, yeni bir hayatın başlangıcıydı. Gettodan ayrıldıktan sonra, ev dışında hemen hiç kimseyle konuşmadım ve yabancılar ara-

sında yeni kimliğimle geçireceğim bu gece beni korkutuyor. Yeni hayat hikâyemi zihnimde birçok kez tekrarladım. Krysia da son birkaç hafta içinde benimle beraber prova yaptı, davranışlarımı, konuşmamı yeni rolüme göre düzeltti ve kuzeybatı Polonya aksanıyla nasıl konuşmam gerektiğini bana öğretti. Krysia ayrıca bana Katoliklik hakkında da birçok şey öğretti ve şimdi ben de azizler ve dualar hakkında manastırda yaşamayan tüm Polonyalı kızlar kadar çok şey biliyorum. Ama yine de yüzümdeki bir ifadeden ya da söylediğim bir sözden Yahudi olduğum anlaşılacak diye çok korkuyorum.

Ama gergin olmaya vaktim yok. Biz yemek salonuna girdikten birkaç dakika sonra sokak kapısının zili çalıyor. Krysia yüzüme bakıp, “Hazır mısın?” diye soruyor ve yutkunup başımı sallıyorum. Davetliler tüm Almanlar ve Polonyalılar gibi tam zamanında geliyorlar. Elzbieta misafirleri kapıda karşılayıp şalları ile paltolarını alıyor. Ben, Krysia ile birlikte birinci kat sahanlığında duruyorum, Krysia beni misafirlerle tanıştırtıyor, ben de onları alıp salona götürüyor ve birer kokteyl ikram ediyorum. Łukasz bir süre ortalıkta dolaşüyor, misafirler onun sarı saçlarını hayran hayran okşadıktan sonra da onu götürüp yatağına yatırıyorum.

Saat yediyi on geçe altı davetliden beşi, Belediye Başkan Yardımcısı ve karısı ile üç Alman geldiler; General Dietrich büyük savaşta madalyalar almış yaşlıca bir duldu ve şimdiki yönetimde rolü daha ziyade sembolikti. Diğerleri, şişman, saçları dökülmüş ve şaşı bakan Tuğgeneral Łudwig ve karısı Hilda idi.

Aradan yirmi dakika geçti ama altıncı misafir hâlâ gelmiyor. Bu davetlinin gecikmesinden kimse söz etmiyor ve o gelmeden de masaya oturup yemeğe başlamayacağımızı biliyorum. Krysia’nın bana daha önce söylediğine göre, Genel Hükümet’in ikinci adamı olan Georg Richwalder davetlilerin en önemlisi.

Oturup beyaz şaraplarımızı yudumlarken Bayan Baran bana, “Kraków’u nasıl buldun bakalım Anna?” diye sordu.

Doğup büyüdüğüm şehre yeni gelmiş biri gibi görünmek hoşuma gidiyor ve, “Çok güzel ama henüz şehri istediğim gibi gezip göremedim,” diye cevap veriyorum.

“O halde bir gün Łukasz’ı da alıp bize gel de size biraz etraflı göstereyim. Şu ana kadar kilisede karşılaşmamış olduğumuza şaşırdım doğrusu.” Bunu duyunca biraz bocalıyor ve ne diyeceğimi bilemiyorum.

O anda Krysia yanımıza geliyor ve, “Çünkü daha kiliseye gidemedik,” diyerek sohbete katılıyor. “Çocuklar gelince işler biraz karıştı, ben de kiliseye gidemedim. Geçen hafta da Łukasz soğuk aldı.” Sakin görünmeye çalışıyor ve ona bakıyorum. Aslında çocuk buraya geldiği günden beri burnu bile akmamıştı ve Krysia’nın yalan söylediğine ilk kez tanık oluyorum.

Bayan Baran, “Pazar günü kilise ayininden sonra belki birlikte çay içebiliriz,” diyor.

Nazik bir ifadeyle hafifçe gülümsüyorum. Bu tür sohbetlerde durumu idare etmek zor değil tabii. “Buna çok...” diye cevap verirken birden susuyor ve kapıya bakıyorum.

Bayan Baran bana, “Kumandan Richwalder geldi,” diye fısıldıyor. Sessizce başımı sallıyor ve salona giren heybetli adama bakıyorum. Adamın boyu bir seksenin üzerinde, geniş omuzlu ve göğsü sanki üniformasından dışarı fırlayacakmış gibi gerilmiş. Köşeli çenesi ve burnu sanki granitten oyulmuş gibi duruyor. Gözlerimi ondan alamıyorum, daha önce bu Kumandan gibi bir adam hiç görmemiştim. Bir sinema filminden ya da bir kitap sayfasından fırlamış bir roman kahramanı sanki. Ama hayır, o bir kahraman olamaz, diyorum içimden, o bir Nazi.

Krysia kapıya gidip, “Kumandan, hoş geldiniz,” diyor. Adam hafifçe onu yanaklarından öpüyor ve elindeki çiçek buketini ona veriyor. “Bize şeref verdiniz Kumandan.” Krysia sanki eski bir arkadaşıyla konuşur gibi rahat ve samimi görünüyor.

Adam derinden gelen, etkileyici bir sesle, “Sizleri beklettiğim için özür dilerim Bayan Smok,” diyor. Sonra başını çeviriyor ve çelik gibi gri mavi gözleriyle odadakilere bakıyor. Sonra gözleri bana takılıyor. “Eviniz çok güzel.” Yanaklarımın kızardığını hissediyor ve başımı çeviriyorum.

Krysia, “Teşekkür ederim,” diyor. “Gecikmediniz, yemek de yeni hazırlandı zaten. Lütfen bana Krysia deyin.” Adamı kolundan tutuyor ve onu karşılamak için ayağa kalkan diğer misafirlerin önünden onu ustalıkla kaçırıp benim yanıma getiriyor. “Kumandan, izin verin de size yeğenim Anna Lipowski’yi tanıştırayım.”

İki yudum şarap içtiğim halde sarhoşmuşum gibi hafifçe sallanarak hemen ayağa fırlıyorum. Kumandan uzakta görüldüğünden daha da uzun boylu gibi geliyor bana; başım ancak onun omzuna geliyor. Uzattığım elimi kocaman elinin içine alıyor, birden elektrik çarpmış gibi ürperiyor ve bunu hissetmemiş olmasını diliyorum. Elim kaldırıyor ve kalın dudaklarını hafifçe dokunduruyor üstüne. Baş hafifçe öne eğik ama gözleri gözlerimde. “*Miło cię poznać*,” diye mırıldanıyor. Lehçe konuşması oldukça aksanlı ama yine de fena değil, oldukça iyi sayılır.

Yanaklarımın yandığını hissediyor ve ben de onun gözlerine bakarak, Almanca, “O zevk bana ait,” diyorum.

Kumandan kaşlarını kaldırıp, şaşkın bir ifadeyle, “Demek Almanca?..” diyor ama cümlesini tamamlamadan susuyor.

“Evet.” Almanya sınırında bir köyde yetişmiş olan babam küçükken bana Almanca öğretmişti ve Yiddişe yakın olan bu dili

* (Leh.) Tanıştığımıza memnun oldum. (yay. n.)

kolay öğrenmiştim. Bu eve geldiğim zaman Krysia bana Almancamı yeniden çalışmamı, geliştirmemi söylemişti. Bir zamanlar Danzig adlı bir Alman şehri olan Gdańsk'tan gelmiş bir kızın Almanca bilmesi çok doğaldı.

Krysia, "*Herr Kumandan*," deyince adam istemeyerek de olsa ona doğru dönüyor. Krysia onu diğerlerine de tanıştırmak için bekliyor. Tanışma faslı bitince rahatlayıp mutfığa gidiyor ve kendimi toparlamaya çalışıyorum. Neler oluyor bana? Bir bardak su alıyor ve yudumluyorum, ellerim titriyor. Kendi kendime, *herhalde tedirgin ve sinirlisin*, diyorum, ama başka bir şey olduğu belli – diğer misafirlerin hiçbiri beni böylesine etkilemedi. Ama onların hiçbiri de Kumandan Richwalder gibi değil tabii. Elimi öperken gözlerime diktiği çelik gibi gözlerini düşününce yine irkiliyorum ve bardaktaki suyun bir kısmı yere dökülüyor. O sırada kâselere çorba koyan Elzbieta, "*Dikkat et*," diyor ve bana kuru bir havlu uzatıyor. Kadın elbiseme de sıçrayan suyu kurulamama yardım ederken kendi kendime, *yeter*, diyorum. *O adam bir Nazi, ayrıca ben evli bir kadınıyım. Başka bir erkek karşısında böyle hissetmemeliyim.* Derin bir nefes alıyor ve salona dönüyorum.

Birkaç dakika sonra Elzbieta küçük çanı çalıyor ve misafirler ayağa kalkıyorlar. Yemek salonuna geçerken Krysia'nın masaya koyduğu isim kartlarını hatırlamaya çalışıyorum. Beni Kumandan'ın yanına değil de yaşlı generalin, hatta geveze Bayan Ludwig'in yanına oturtmuş olması için dua ediyorum. Yerim Kumandan'ın yanında olursa yemeğin sonuna kadar çok rahatsız olacağımı biliyorum. Ama ne yazık ki korktuğum başıma geliyor ve masanın bir yanında, solumda General Ludwig, sağımda da Kumandan var, ikisinin ortasında kalıyorum. Belki yerimi değiştirir umuduyla masanın başında oturan Krysia'ya bakıyorum ama o sırada Başkan Yardımcısı Baran'la konuşuyor. Kumandan, "*İzin verin*," diyerek

oturmam için sandalyemi hafifçe geriye çekiyor. Üzerime hafifçe eğilince tıraş losyonunun çam kokusunu alıyorum.

Elzbieta ilk yemek olan mantar çorbası servisini yapıyor. Kaşığı çorbaya uzatırken elim titriyor ve kâsenin kenarına vurup çınlatıyorum. Krysia bir kaşını hafifçe kaldırıp bana bakarken, diğerlerinin dikkat etmemiş olmasını diliyorum.

General Ludwig benim başımın üzerinden Kumandan'a bakarak, "Berlin'den son gelen haberler neler Kumandan?" diye soruyor. Adamın beni atlayıp ona hitap etmesi üzerine biraz rahatlıyor ve en azından bir süre konuşmak zorunda kalmayacağım için seviniyorum.

Kumandan çorbasını kaşıklamaya devam ederken, "Bütün cephelerde kazanıyoruz," diye cevap veriyor. Almanların kazandığını düşününce içim yanıyor ve istemesem de hafifçe yüzümü buruşturuyorum.

Ludwig, "Evet, General Hochberg de bana aynı şeyi söyledi," diyor. Sanki Kumandan'ı etkilemek ister gibi bu ismi üzerine basarak söylüyor. "Berlin'den resmî bir ziyaretçi üzerinde de konuşuyorlar," diye devam ediyor ve bunu doğrulamasını ya da yalanlamasını bekler gibi Kumandan'a bakıyor.

Kumandan bir an tereddüt ediyor, çorbasını karıştırıyor, sonra ifadesiz bir yüzle, "Olabilir," diyor. Ona yakından bakınca kusursuz yüzünde iki yara izi olduğunu fark ediyorum. Alnının sağ tarafında, saçlarının dibinden şakağına doğru inen derin, soluk bir yara izi var. Sol çene kemiğine doğru inen yara izi o kadar ciddi değil ama daha uzun. O yaraların bir kaza ya da kavga sırasında mı olduklarını merak ediyorum. İkisi de bana mantıklı gelmiyor.

O sırada Kumandan, "E, Bayan Anna," diyerek bana dönüyor.

Ona baktığımı fark etmiş olmalı. Yine yanaklarımın kızardığını hissediyor ve, "E-evet *Herr* Kumandan," diye kekeliyorum.

“Bana Gdańsk’taki hayatınızdan bahsedin biraz.” Elzbieta boşalan çorba kâselerini alırken, bana öğretildiği şekilde yaşantımı anlatıyorum; ben bir öğretmendim ve annemle babam bir yangında ölünce işimden ayrılmak zorunda kalıp küçük kardeşimi alarak buraya gelmiştim. Hikâyemi o kadar inanarak anlatıyorum ki artık bana bile gerçekmiş gibi gelmeye başlıyor. Kumandan, her kelimeme yoğunlaşmış gibi, beni büyük bir dikkatle dinliyor. Belki de herkesi böyle dinleyen dikkatli bir dinleyici ama diğer misafirlerle pek konuşmadığını görüyorum. Hikâyemi bitirdiğim zaman, “Çok üzücü bir olay,” diyor ve gözlerini yine gözlerime diyor. Konuşamıyor, sessizce başımı sallıyorum. Bir an için tüm diğerleri kaybolmuş ve orada sadece ikimiz kalmışız gibi hissediyorum. Sonunda dayanamıyor ve gözlerimi başka yana çeviriyorum.

Sonra birden toparlanıyor ve daha fazla soru sormaması için, “Peki, siz nerelisiniz Kumandan?” diye soruyorum.

“Kuzey Almanya’da, Hamburg yakınlarında büyüdüm. Ailem gemi işindedir,” derken yine dikkatle gözlerime bakıyor. Kulaklarım uğuldamaya başlıyor ve onun sesini duymakta zorlanıyorum. Sanki anasız babasız büyümüş olmak bizi birbirimize yaklaştıracakmış gibi, “Ben de genç yaşta annemle babamı kaybettim,” diyor. “Ama benimkiler doğal nedenlerle öldüler.”

“Peki, burada ne yapıyorsunuz?” diye sorarken cesaretime kendim de şaşıyorum. Kumandan böyle bir soru beklemediği için bir an şaşırıyor, tereddüt ediyor; herkesin onun ne yaptığını bilmesi gerektiğini düşünüyor olmalı.

Ludwig araya giriyor ve, “Kumandan Genel Vali Frank’ın yardımcısıdır, yani Genel Hükümet’in ikinci adamıdır,” diyor. “Kumandan, Genel Hükümet’in emirlerinin hepimiz tarafından yürütülmesini sağlar.”

Kumandanın Âşığı

Kumandan rahatsız olmuş gibi oturduğu yerde hafifçe kıpırdanıyor. “Aslında biraz abartıyorsunuz General. Ben sadece *Reich*’a hizmet veren bir gemicilik şirketinin sahibiyim.” Bunu söyledikten sonra başını çevirip başka tarafa bakıyor ve o zaman siyah saçlarının şakaklarında hafifçe kırışmış olduğunu görüyorum.

Şarabı fazla kaçırıp yüzü kızarmış olan Ludwig, “Hiç de abartmıyorum,” diyor. “Siz de biraz fazla mütevazısınız efendim.” Adam bunu söyledikten sonra bana dönüyor ve, “Kumandan Richwalder gençliğinde büyük savaşta denizlerdeki kahramanlığı nedeniyle madalya aldı,” diye devam ediyor. Başımı sallarken düşünüyorum. Kumandan büyük savaşa katıldıysa en azından kırk beş yaşında olmalı, diye düşünerek şaşırıyorum. Ben onu daha genç sanıyordum. “Kumandan ağır yaralandı ve Almanya’ya büyük hizmetler verdi.”

Kumandan’ın yüzündeki yara izlerine tekrar bakıyorum ve onların büyük olasılıkla savaştan kalma olduğunu düşünüyorum. O da benim düşüncemi okumuş gibi gözlerime bakarak parmağının ucuyla şakağına dokunuyor. Birden, “Lütfen bana tuzu uzatır mısınız?” diyerek onu başını çevirmeye zorluyorum.

Fakat Ludwig, Kumandan’ı övmeye devam ediyor. “Kumandan son olarak Sachsenhausen’i olağanüstü bir şekilde yöneterek de *Reich*’a hizmet etti.” Sachsenhausen kelimesini ilk kez duyuyor ve ne olduğunu bilmiyorum ama Ludwig onu sanki herkes biliyormuş gibi, çok doğal bir tarzda söylüyor, ben de onun ne olduğunu soramıyorum.

Yemek devam ederken başım dönmeye, şarabın etkisiyle gözlerim bulanmaya başlıyor ama sanki Kumandan benim şarap kadehimi hiç boş bırakmıyor ve bir yudum alsam bile hemen dolduruyor gibi geliyor bana. Fırın patates ve havuçlu sülün etini bitirirken, “Çok güzel Almanca konuşuyorsunuz,” diyor.

* Almanca “imparatorluk” anlamına gelen kelime. Alman tarihi üç döneme, yani üç *Reich*’a ayrılır, Hitler yönetimindeki Nazi dönemine de “Üçüncü *Reich*” adı verilir. (yay. n.)

Birden şaşırıyorum. Yiddiş gibi Almanca da bana doğal dilim gibi geldiği için, Lehçe değil de Almanca konuştuğumuzun farkında bile değildim. Sonunda, “Okulda öğrendik Almancayı,” diyorum. “Gdańsk’ta yaşayan çok Alman var.”

Ludwig hemen atılıyor ve şehrin Lehçe adım söylediğim için alınmış gibi, “Danzig demek istiyorsunuz herhalde,” diyor. Onun yüksek sesle, sinirlenmiş gibi konuşması üzerine masadaki diğerleri konuşmalarını kesip bize bakıyorlar.

Yine kızardığımı hissediyorum ve, “Özür dilerim,” diyorum. “Ben yaşadığım şehrin adını Gdańsk olarak biliyorum, çocukluğumda öyle öğrendim.”

Ludwig hâlâ öfkeli gibi görünüyor. Yine yüksek sesle, “Pekâlâ, *fräulein*,” diyor. “Yeni gerçeklere alışmanızın zamanı geldi.”

Kumandan araya girip sakın ama kesin bir ifadeyle, “Yapmayın General, bu güzel yemekte siyaset konuşmayalım,” diyor. Ludwig bunu duyunca, azarlanmış bir çocuk gibi somurtup kaba bir hareketle diğer yanında oturan Bayan Baran’a dönüyor. Kumandan’a bakıyor ve teşekkür eder gibi gülümsüyorum. Kumandan daha yumuşak ve sempatik bir ifadeyle konuşarak, “Adı ne olursa olsun, orası güzel bir şehir,” diye ekliyor.

“Sizinle aynı fikirdeyim,” diyerek sağ elimi su bardağıma uzatıyorum. Kumandan da aynı anda kendi bardağına sol elini uzatınca ellerimiz hafifçe birbirine değiyor. Birden yüzüm kızarıyor ve elimi hemen geriye çekiyorum. Onun eli ise sanki donmuş gibi havada kalıyor. Bir süre konuşmuyoruz.

Ben daha fazla suskun kalmadan, her zaman konuşabileceğim bir konuyu açıyor ve, “Alman yazarları çok severim,” diyorum.

Kumandan bardağını yerine bırakıp elini geriye çekerken, “Gerçekten mi?” diye soruyor.

* (Alm.) Evlenmemiş kadınlar için kullanılan hitap sözü. (yay. n.)

O sırada Elzbieta boş tabağımı almak için sol tarafıma gelince, ona yer açarak hafifçe sağa eğiliyor ve Kumandan'a birkaç santim kadar yaklaşmış oluyorum. O anda onun erkeksi kokusuna karışan tıraş losyonunun kokusunu bir kez daha alıyorum. Elzbieta tabağı alıp çekilince doğruluyor ve, "Evet," diyorum. "Goethe'yi ana dilinde okumak gerekir..." Önümdeki peçeteyle dudaklarımı kuruluyorum. "Onun kitaplarını çevirilerinden okumak ona haksızlık etmek gibi geliyor bana."

Kumandan o akşam ilk kez hafifçe gülümsüyor ve başını sallıyor. "Evet, aynı fikirdeyim." Bu kez daha dikkatli davranarak şarap kadehini kaldırıyor ve ben de onu taklit ediyorum. "Alman edebiyatının şerefine!" diyerek kadehini yavaşça benimkine değiştiriyor. Şarabımı yudumlamadan önce bir an tereddüt ediyorum. Başım gerçekten hafifçe dönüyor. Ama Kumandan kadehindeki şarabı bir yudumda içip bitirince ben de onun dikkatli bakışları altında büyükçe bir yudum almak zorunda kalıyorum.

Elzbieta boşalan tatlı tabaklarını toplamak için gelince Krysia, "İsterseniz salona geçelim," diyor. Salonda Elzbieta erkeklere ve Krysia'ya konyak, geriye kalan bizlere de sıcak çay ikram ediyor. Sıcak çay fincanını iki elimle tutarak salon kapısının kenarına dayanıyorum. Konuşamayacak kadar çok yemek yiyip şarap içtiğim için mutfığa kaçıyorum. Lavaboya eğilmiş bulaşık yıkayan Elzbieta'ya, "Yardım ister misin?" diye soruyorum ama kadın başını iki yana sallıyor.

Lavabodaki sabunlu suyun baloncuklarına boş gözlerle bakıyorum ve sarhoş olduğumu düşünüyorum. Daha önce hiç böyle olmamıştım. Hayatımda aldığım tek alkollü içki, çok tatlı olduğu için Şabat'ta ve bayramlarda ancak birkaç yudum içebildiğim Yahudi şarabıydı. Jacob'la beraber bir iki kez biraz viski ya da yemekte birkaç yudum şarap içmiştim ve içimin ısındığını hissetmiştim. Ama şimdiki durum farklı. Dilim kurumuş ve sanki kalınlaşmış

gibi. Alnımda soğuk ter damlaları var ve zemin sanki ayaklarımın altında sallanır gibi oluyor. Hafif bir sele, “Elzbieta!” diye mırıldanıyorum.

Hizmetçi kadın dönüp bembeyaz yüzümü görünce hemen bir bardak su veriyor ve, “İç,” diyor. Suyu içip boş bardağı ona veriyor ve teşekkür ediyorum. Elzbieta bardağı alıp köpüklü su dolu olan lavaboya, diğer kirli tabakların arasına bırakıyor. Yavaşça mutfak sandalyelerinden birine çöküyor ve derin bir nefes alıyorum. Hayatımda bu kadar çok içmek için bu geceyi bulduğuma söyleniyorum.

Elzbieta omzuma dokunuyor ve başımı kaldırıp ona bakınca başıyla salonu işaret ediyor. O sırada salondan Krysia’nın, “Anna!” diye seslendiğini duyuyorum, sesinin tonuna bakılırsa, daha önce de seslenip cevap alamamış. Yavaşça yerimden kalkıyor ve salona doğru yürüyorum.

“Tak?” Su içip biraz da oturduğum için kendimi daha iyi hissediyorum.

Krysia eliyle beni Kumandan’la birlikte oturduğu geniş kanepeye çağırıyor ve ikisi arasındaki minderi kabartıyor. “Gel otur şuraya.” Kumandan’a birkaç santim mesafede, kanepenin kenarına ilişıyorum ama yüzüne bakmıyorum. Krysia bir kez daha hiç zorlanmadan takma adımı söylüyor. “Anna, Kumandan’ın sana bir teklifi varmış.” Bunu söyledikten sonra Krysia bir şey bekler gibi Kumandan’a dönüyor ve odanın sessizleştiğini hissediyorum. Nefesim daralır gibi oluyor. Krysia’nın ne demek istediğini bilmiyorum ama ne olursa olsun, bundan hoşlanmayacağıma eminim.

Kumandan fazla beklemeden, “Ofisimdeki günlük yönetim çalışmalarını düzene sokacak bir sekretere, daha doğrusu bir asistana ihtiyacım var Anna,” diyor. “Teyzen bana bu tür bir işle ilgilenebileceğini söyledi.” Bunu duyunca mideme bir kramp giriyor.

* (Leh.) Evet? (yay. n.)

Krysia, “Gurur verici bir iş teklifi bu Anna,” diye araya giriyor. Söylediklerinin bir anlam var gibi ama o anda bunu çözemiyorum.

Cevap vermek için zaman kazanmak istiyor ve, “Ben mi?” diye soruyorum.

Kumandan, “Evet,” derken herkesin bize baktığının farkındayım.

Birden yüksek sesle, “Fakat ben bunu yapamam!” diyorum. Sonra herkesin şaşırdığını görüyor ve sesimi biraz alçaltıyorum. “Şey, yani ben bir öğretmenim. Böyle bir pozisyon için uygun olacağımı sanmıyorum.” Bunu söylerken, hangi fikrin daha imkânsız olduğunu düşünüyorum; benim için Nazi karargâhında çalışmak mı daha uygunsuz olur, yoksa her gün, beni tedirgin eden bu adamın yakınında çalışmak mı, bilemiyorum doğrusu.

Kumandan benim cevabımla niyetinden vazgeçmiş görünmüyor. “Almanca harika. Krysia senin daktilo kullanabildiğini söylüyor. Bunların dışında bu görev için sana gerekecek tek şeyler iyi bir muhakeme yeteneği ve hoş bir tutuma sahip olmak.”

“Evet ama bunu yapabileceğimi sanmıyorum. Łukasz’a bakmak ve Krysia’ya yardım etmek zorundayım...” Destek ister gibi Krysia’ya bakıyorum ama o sadece kaşlarını çatarak yüzüme bakıyor ve sonra, “Biz durumu idare ederiz canım,” diyor.

Ne diyeceğimi bilemiyorum, “Şey...” diye mırıldanıyor ve itirazımı nasıl sürdürebileceğimi düşünüyorum.

Diğerleri ses çıkarmadan dinlerken Ludwig birden, “Saçmalık bu!” diye homurdanıyor. “Böyle onurlu bir görevi kimse reddedemez!”

Kumandan şişman adama bakıp kaşlarını çatıyor ve, “Kızı zorlayamam herhalde!” diyor. Sonra tekrar bana dönüyor ve yumuşak bir sesle, “Kararı sen vereceksin,” diye ekliyor. “Kararını bana daha sonra da bildirebilirsin.”

Yutkunuyor ve bir şey söylemiyorum. Krysia bu garip iş teklifini kabul etmemi ister gibi görünüyor ama bunun nedenini bilmiyorum.

Bir an düşünüyor ve gülümsemeye çalışarak, “Hayır, hayır, beklemeye gerek yok,” diyorum. “Sizinle çalışmaktan gurur duyarım.”

Krysia yavaşça ayağa kalkıyor ve, “Pekâlâ, o halde karar verildi,” diyor. “Sanırım Bayan Baran’a gece bitmeden bir şeyler çalacağım konusunda söz vermiştim.” Büyük piyanoya gidip oturuyor ve diplomatça davranarak önce Wagner, arkasından da Chopin çalıyor. Yeteneğine, kendisinden on yaş genç birinin el çabukluğu ve zarafetiyle parmaklarının tuşların üzerlerinde gezinmesine ve klasik eserlerin tamamını ezberden çalabilmesine hayran oluyorum.

Birkaç saat sonra misafirler gidince Krysia bana, “Böyle bir şey olacağını biliyordum,” diyor. Davet elbiselerimizi çıkarmadan, önümüze birer önlük takarak yıkanmış olan çay fincanlarını kurularken söylüyor bunu. Yandaki salonu süpüren Elzbieta’nın bizi duymaması için alçak sesle konuşuyoruz. “Kumandan’ın kendine bir asistan aradığını duymuştum ve buraya gelip seni görür görmez senden hoşlandığını anladım.”

Alnıma düşen saçlarımı geriye itiyor ve, “Krysia, mademki böyle bir şey olabileceğini anladın, o zaman onu neden benim yanıma oturtun?” diye soruyorum.

Krysia kuruladığı kâsedan başını kaldırıp yüzüme bakıyor. “Ama bunu ben yapmadım ki!” diyor. “Şimdi söylediğin zaman hatırladım, Elzbieta’ya, onu mutlaka benim yanıma oturtmasını söylemiştim. Biraz şarap içtikten sonra adam bana belki işe yarar bazı haberler verebilir diye düşünüyordum.” Kuruladığı fincanı bir kenara koyup mutfak kapısına gidiyor ve “Elzbieta?” diye sesleniyor.

Geç kadın elinde süpürgeyle onun yanına geliyor

“Tak Bayan Smok?”

“Masadaki oturma yeri kartlarını sen mi değiştirdin?”

Elzbieta başını iki yana sallıyor. “Nie”, Bayan Smok. Siz bana Kumandan ile General Lugwig’in arasına oturmak istediğinizi söylemiştiniz. Oturma şekli değişince ben de şaşırdım.”

“Teşekkür ederim Elzbieta.” Genç hizmetçi kadın gidince Krysia dönüp bana bakıyor ve şaşkın bir halde kaşlarını kaldırıyor. “Nasıl olduğunu anlayamadım doğrusu.”

Elimdeki lekelenmiş tencereyi kurularken başımı kaldırmadan, “Yerler belki de yanlışlıkla karıştı,” diyorum. *Kumandan benim yanıma oturmak için kartların yerini değiştirmiş olmalı,* diye düşünüyorum ve mideme yine hafif bir sancı girer gibi oluyor.

“Her neyse, olan olmuş... ama senin Kumandan’ın yanında çalışmanın kötü bir şey olacağından emin değilim.”

Alçak sesle, “Bunu nasıl söylersin?” diyorum ona. “Tehlikeli bir iş bu! Sahte kimliğim, buradaki durumumuz...”

Sahte adıma alışmamız için yalnız olduğumuz zamanlarda bile bana “Anna” diye hitap etmesi konusunda anlaşmıştık. Bu nedenle bana, “Anna, o pozisyon sana mükemmel bir gizlilik sağlayacak,” diyor. “Kaçak bir Yahudi bir Nazi karargâhında dolanmaz. Ve Kumandan şu anda Polonya’daki en önemli adamlardan biri.” Durup bir an düşünüyor ve sonra, “Zamanla ona daha da yaklaşacak ve bize işimizde yardımcı olacaksın,” diye ekliyor.

“Yardımcı olmak mı? Ben Naziler için çalışamam!” Farkında olmadan sesimi yükseltiyorum ve o da parmağını dudaklarına götürüp salonu işaret ediyor. “Özür dilerim,” diye fısıldıyor ve birden risk altında olduğumuzu düşünüyor. Bundan sonraki günlerde Kumandan Richwalder’in gözünün önünde olacağıma göre, bu duruma ne kadar tahammül edebilirim? Birden midem bulanır gibi oluyor.

* (Leh.) Hayır. (yay. n.)

O gece yatağıma sırtüstü yatıp gece geç saatlere kadar yatak odasının tavanındaki kirişlere bakarak düşünüyor ve dışarıda havlayan köpeklerin seslerini dinliyorum. Sanırım hayatım bir kez daha değişiyor ve savaşın başlamasından bu yana, günüm üçüncü kez olarak başladığı gibi değil, çok farklı bir şekilde bitiyor.

Bir gün Jacob'un evinde uyandım ve o gece gettoda bir esir olarak yatıp uyudum. Çok geçmeden gettoda yaşayan bir Yahudi olmaktan çıktım ve Krysia'nın evinde yaşayan bir Hıristiyan oldum. Şimdi ise hayatım yine değişecek ve Naziler için çalışmaya başlayacağım. Birden ürperiyor ve mayıs ayında olduğumuzu, havanın hiç de soğuk olmadığını unutup yorganı başıma çekiyorum.

Birden birkaç saat öncesini, misafirlerin gidişlerini hatırlıyorum. Kumandan Richwalder en sona kalmış, uzun gri üniforması içinde kapı eşiğinde oyalanıp durmuştu. Sonra ince deri eldivenli elini uzatıp elimi tutmuş ve bir kez daha dudaklarına götürmüştü. "Sizi birkaç gün sonra, çalışmanız için gerekli kâğıtlar tamamlandıktan sonra arayacağım."

Titreyen elimi geriye çekerken, "Te... şekkür ederim *Herr* Kumandan," diye kekelemiştim.

O da bana, "Hayır Bayan Anna, ben teşekkür ederim," demiş ve dönüp gitmişti. Yatağımda uzanmış bunu düşünürken yine hafifçe titriyorum. Bana bakışı, bir sineğe bakan bir örümceği hatırlatmıştı. Bundan sonra her gün gidip o örümceğin ağında çalışmak zorunda kalacaktım. Sokaktaki köpeklerin havlamalarını dinlerken tekrar ürperiyorum.

7. BÖLÜM

Kumandan Richwalder birkaç gün bizi aramıyor. Bundan söz ettiğim zaman Krysia, “Senin geçmiş yaşantını araştırmak biraz zaman alıyor olmalı,” diyor.

Nazilerin geçmişi araştırırken gerçek kimliğimi öğreneceklerini düşünüyor ve paniğe kapılıyorum. “Geçmişimi araştırmak mı?” Krysia bana sakın olmamı söylüyor ve birkaç gün sonra onun haklı olduğunu anlıyorum. Direnişin bütün Polonya’da şubeleri, adamları var ve Gdańsk’ta Anna Lipowski’yi tanıyan, onun komşusu olan, onunla beraber okula gitmiş insanlar ortaya çıkıyor. *Hem anne babasını böyle kaybetmesi ne kadar trajik değil mi?* Davetten yaklaşık bir hafta sonra, cuma sabahı, bir haberci çalışma iznimin çıktığım ve pazartesi sabahı Kumandan’ın ofisine gitmem gerektiğini bildiriyor.

O cumartesi gecesi Łukasz’ı yatırdıktan sonra Krysia, “Yarın şehre inmemiz gerekiyor,” diyor.

Holde duruyor ve şaşkın gözlerle ona bakıyorum. “Yarın mı?” Dükkânlar pazar günü kapalı.

Krysia benim şaşkın halime bakıyor ve, “Kiliseye gitmemiz gerekiyor,” diyor. “Başkan Yardımcısı’nın karısı davette seni ve Łukasz’ı alıp kiliseye gitmediğim için şaşırmış gibi konuştu, unuttun mu?”

Ancak, “Haa,” diyebiliyorum. Onun mantıklı konuşmasına itiraz edecek değilim elbette. Krysia dindar bir Katolik ve Łukasz’la benim de doğal olarak öyle olmamız gerekiyor. Onun her hafta kiliseye

giderken, biz geldikten sonra gitmemesi kuşku uyandırabilir. Ama kiliseye gitme fikri yutulması zor bir hap gibi boğazıma takılıyor.

“Özür dilerim ama bunu yapmak zorundasın, başka seçeneğimiz yok. Durumu kurtarmak için bunu yapmalıyız.”

Ses çıkarmadan yatak odama gidiyor ve gardırobumu açıp kilise yolunda benim yaşımda kızların üzerinde gördüklerime en çok benzeyen elbiseyi arıyorum. Krysia arkamdan geliyor ve, “Şu pembe elbise güzel,” diyor.

Kolları dirsek altına kadar uzanan pamuklu elbiseye bakıyor ve, “Bunu mu diyorsun?” diye soruyorum.

“Evet, o güzel işte. Ben kahve içeceğim, sen de ister misin?”

Başımı sallıyor ve onun arkasından aşağıya iniyorum. Birkaç dakika sonra sıcak kahvelerimizi alıyor ve salona geçiyoruz. Sehpanın üzerinde parlak mavi yün yumağı ve örgü şişleri görüyorum. Krysia oraya baktığımı görünce, “Łukasz’a kazak örüyorum,” diyor. “Kışın ihtiyacı olacaktır.”

O halde Krysia kışı bu evde, onun yanında geçirmemizi istiyor, diye düşünüyorum. Buna neden şaşırdığımı bilemiyorum. Polonya’yı işgal eden Nazilerin yakın zamanda gitmeyecekleri belli ve bizim de gidecek başka bir yerimiz yok zaten. Ama yine de kışa daha altı ay var. O anda Jacob’u ve ondan uzun zaman ayrı kalacağımı düşünüyor ve üzülüyorum.

Üzüntümü ona belli etmemek için sehpa üzerinde duran örgüyü alıp bakıyorum. Krysia henüz birkaç santimlik bir parça örmüş ama işine bakınca çok dikkatli çalıştığını ve bu işi ustalıkla yaptığını görebiliyorum, güzel bir süveter olacak bu. Yumaktaki yün daha önce kullanılmış gibi görünüyor, Krysia onu kendi elbiselerinden birinden sökmüş olmah. Onun bizim için bu kadar çok şey yapması beni duygulandırıyor ve yüne tekrar dokunarak, “Bu renk onun gözlerine çok yakışacak,” diyorum.

“Ben de öyle düşündüm. Örgü örmesini bilir misin?” Başımı iki yana sallıyorum. “Pekâlâ, o halde bak, göstereyim sana.” Benim cevap vermeme fırsat bırakmadan yanıma gelip kollarını bana sarıyor, elleriyle benimkileri tutarak, “İşte, böyle yapacaksın,” diyor ve şişleri verip örgü örer gibi oynatıyor. Onun zayıf ve nazik elleri bana Jacob’u hatırlatıyor ve elime tutuşturduğu şişleri unuttur gibi oluyorum. Bana nasıl örgü öğreceğimi gösterip birkaç dakika sonra geriye çekiliyor ve, “İşte, bu kadar basit,” diyor. Ama ben şişleri kenara bırakıp ellerimi kucağıma koyuyorum.

“Özür dilerim ama ben bu tür işlerde pek becerikli sayılmam.” Annem ben on iki yaşındayken bana dikiş dikmeyi öğretmeye kalkmış ama beceremediğimi görünce vazgeçmişti. Ördüğüm birkaç ilmiğe baktım ve Krysia’nın onları söküp yine yumağa saracağını düşündüm.

Krysia şişleri ve yün yumağını alıyor ve, “Saçmalama, biraz pratik yapman gerekiyor, hepsi bu,” diyor. “Örgü örmeyi öğrenirsen Jacob için de bir şeyler öğrebilirsin.”

Jacob’un yüzünü hayal ederek adını mırıldanıyorum. Gerçekten de, kahverengi yün alır ve onun göz rengine uygun bir süveter örmeyi başarabilirim herhalde. Ördüğüm süveteri zayıf bedenine giyerken onun ne kadar mutlu olacağı geliyor gözlerimin önüne. Bazen onun bir çocuk kadar güçsüz, zayıf olduğunu düşünüyorum. Onu bir direnişçi olarak düşünmek bana zor geliyor. O anda, giderken yanına kalın giysiler alıp almadığını merak ediyorum.

Krysia dalıp gittiğimi görünce yumuşak bir sesle, “Onu özlüyorsun, değil mi?” diye soruyor.

Jacob’un hayalini zihnimden çıkarmaya çalışıyor ve “Evet, hem de çok,” diye mırıldanıyorum. Şu anda hayallere dalıp kalmak istemiyorum. Pazartesi sabahı Anna olarak işe başlama konusuna odaklanmalıyım. Yemek davetinden beri aklımda olan soruyu sor-

madan önce bir an durup düşünüyor ve sonra, “Krysia...” diyorum. “Sachsenhausen nedir?”

Krysia örgüye başlamışken duruyor ve, “Neden sordun?” diyor.

“Yemekte Ludwig, Kumandan’ın Sachsenhausen’i de iyi yönettiğini söylemişti, onun ne olduğunu merak ettim.”

Krysia dudaklarını büzüyor ve kaşlarını çatıyor. “Sachsenhausen bir Nazi hapishanesi canım. Almanya’da, Münih yakınlarında bir çalışma kampı.”

İçinde bir acı hissediyorum. “Yani Yahudiler için mi?”

Krysia başını iki yana sallıyor. “Hayır, hayır! Siyasi mahkûmlar ve diğer suçlular için bir cezaevi.” Onun bunu söylediğini duyunca rahatlar gibi oluyorum ama bir yandan da benden tüm gerçeği saklar gibi olduğunu hissediyorum. Krysia örgüsünü bırakıyor ve hafifçe elime vuruyor. “Üzülmeyi bırak şimdi. Richwalder seni sevdi, sana kaba davranmayacaktır.”

“Tamam,” diyorum ama sözleri beni yatıştırmaya yetmiyor.

O birden duvar saatine bakıyor ve, “Aman Tanrım!” diyor. Saat on buçuğa geliyor. “Zamanın farkında bile değilim. Yatıp uyuman gerekiyor. Yarın sabah erken çıkacağız, güçlü olmalısın.”

İçimden, *evet, yarın ve daha sonraki günler için güçlü olmalıyım*, diye söyleniyorum. Hâlâ sıcak olan kahvemi bitiriyor ve kalıyor. Kapıda duruyor ve yeniden örgüsünü örmeye başlayan Krysia’nın hızla işleyen ellerine bakıyorum. Başını kaldırmadan, “İyi geceler,” diyor. Ona yatıp yatmayacağım sormuyorum. Krysia genelde çok geç yatıyor ve az uyuyor. Bu haliyle Jacob’u hatırlatıyor bana – o da geç saatlere kadar uyumazdı ve onu sabahları çoğu zaman masada bir kitap üzerine kapanmış uyurken bulurdum. Fakat Jacob en azından ertesi sabah geç saatlere kadar uyuyup uykusunu alırdı. Ama geç yatmasına rağmen Krysia’nın sabah yine çok erken kalkacağını ve günlük işlere başlayacağını biliyorum.

Bazen bana ve Łukasz'a bakmanın onu çok yorduğunu düşünerek üzülüyorum. Şimdi de ertesi sabahki kilise maceramızı ve bir gün sonra da benim Richwalder bürosunda işe başlayacağımı düşünerek endişeleniyor olmalı.

O gece iyi uyuyamıyor ve rüyamda karanlık, tanımadığım bir sokakta olduğumu görüyorum. Uzaktan sesler ve gülüşmeler duyuyor, onların kaynağını bulmak için gözlerimi ovuşturuyorum. On beş metre kadar ileride üzerlerinde üniforma olan, konuşup gülüşerek yürüyen gençler görüyorum. Sesler içinden birini, bariton bir sesi tanıyorum, "Jacob!" diye bağıriyorum. Onlara yetişmek için koşmaya başlıyorum, ıslak kaldırımda kayıp düşüyor ama hemen kalkıp yine koşuyorum. Sonunda onlara yetişiyor ve nefes nefese, "Jacob," diyorum. Ama o beni duymuyor ve tanımadığım bir kadınla konuşmaya devam ediyor. Umutsuzluk içinde uzanıp ona dokunmak istiyorum ama yürüyen kalabalık arasında kayıp tekrar düşüyorum. Başımı kaldırıp bakıyor ve onların gittiğini görüyorum, soğuk, ıslak sokakta dizlerim üstünde yalnız kalıyorum.

Birden irkilerek uyanıyor ve yüksek sesle, "Jacob!" diye sesleniyorum. Birkaç kez gözlerimi kırparak etrafa bakınıyorum, tabii ki hâlâ odamdayım. Gördüğüm sadece bir rüyaydı. Ama yine de Jacob sanki gerçekten orada olabilirmiş gibi bir süre karanlığın içine bakıyorum. Rüyanın etkisinde kalıyor ve birkaç kez, "Jacob! Jacob!" diye mırıldanıyorum. Onu çok özliyorum, rüyada görüyor ama ona ulaşamıyorum. Ya gerçekten de görevine iyice dalıp beni unuttuysa? Ya başka bir kız bulduysa? Ya da... bu korkunç olasılıkları daha fazla düşünmek istemiyorum ama en korkunç düşünceyi, ona bir şey olması ve onu bir daha görememe düşüncesini tamamlamaya gücüm yetmiyor. Başımı yastığa gömüyor ve ağlamaya başlıyorum.

Krysia ertesi sabah saat yedide kapımı tıklatıyor. Hemen kalkıp giyiniyor ve aşıya iniyorum. Krysia, Łukasz'ı yıkamış ve kahvaltısını yedirmiş bile. Kiliseye giderken çocuğu bırakacağımızı düşünmüştüm ama artık evde ona bakacak başka kimse kalmadığını hatırlıyorum. Bir süre sonra evden çıkıp köşedeki otobüs durağına doğru yürüyoruz. Çok geçmeden gelen otobüs oldukça dolu, yolcuların çoğu çiftçiler ve köylüler. Tırnaklarının arasındaki toprakları temizleyip elbiselerini de ütölemiş olmalarından onların da kiliseye gittikleri belli oluyor.

Dönemeçli yolda sarsılarak giderken pencereden dışarıya bakıyor, alışverişe çıktığımızı düşünmek istiyorum ama ilk kez bir kiliseye gittiğim gerçeğini kafamdan çıkarıp atamıyorum. Çocukluğumda bazen şehirdeki çeşitli kiliselerin ahşap kapılarının önünde pazar ayını için toplanmış kalabalıkların yanından geçirdim. Başları öne eğilmiş şekilde ayakta durup açık kapılardan dışarı süzülen dua melodilerine uygun olarak hafifçe sallanan insanları seyrederdim. Başlarının üzerinde ise sadece karanlık görünürdü. O devasa ahşap kapıların arkasında saklanan gizemleri ise hayal bile edemezdim. Ama bugün o kapıların ardındaki gizemi öğreneceğim. Kafamın içinde, babamın üzgün gözlerle bana bakan yüzünü, annemin, yaptığımı inanamıyormuş gibi başım iki yana salladığını görür gibi oluyorum.

Planty'de otobüsten iniyoruz ve Łukasz ikimizin arasında, ellerimizden tutarak bizimle beraber yürüyor. Meydanın karşı tarafına geçerken, Mariacki Katedrali'nin muazzam kulelerine bakıyorum. Kraków'da yüzlerce kilise var ama Krysia'nın en büyük ve görkemli kiliseye gitmek istemesi çok doğal bir şey. Kilisenin kapısında bir an duraklıyorum ama Krysia çocukla benim elimi tutarak, "Hadi, gel," diyor. Kilisenin loşluğuna alışmak için birkaç kez gözlerimi kırıştırıyorum. Burada farklı bir hava var, taş duvarlardan serin bir rutubet yayılıyor. Krysia duruyor, elimi bırakıp göğsünde haç

çıkartıyor. Bunu yaparken yan gözle, dudaklarını kısarak bana baktığını hissediyorum. Benim de kendisini taklit etmemi ister gibi bir hali var. İçimden başımı iki yana sallıyor ve bunu en azından henüz yapamayacağımı düşünüyorum.

Krysia elimden tutup beni orta koridorda ön tarafa doğru götürürken kilisenin ön duvarında duran birkaç metre boyundaki altın yaldızlı, çarmıha gerilmiş İsa heykeline bakmamaya çalışıyorum. Koridorun iki yanındaki tahta sıralarda oturan insanlar bize bakarak bir şeyler mırıldanıyorlar. Onlardan biri olmadığımı anlayabilirler mi acaba? Aslında şehre yeni geldiğimiz için bize böyle baktıklarını biliyorum. Dedikodular Kraków'da çabuk yayılıyor ve yetim yeğenlerinin Krysia'nın yanına geldiği haberini de bu insanların çoğu duymuş olabilir. Krysia insanların tepkilerini görse bile aldırıyor, koridorun iki yanında oturanları selamlıyor ve bazen eğilip bazılarının ellerine dokunuyor. Ön tarafa yakın bir tahta sırada boş bir yer bulup oturuyoruz. Org çalmaya başlarken etrafa bakınıyor ve kilisede oldukça kalabalık bir cemaat olduğunu görüp şaşıyorum. Naziler dine karşılar ve birçok rahip tutukladılar. Halkının hemen hemen tamamı Katolik olan bir ülkede kiliseyi tamamen kapatmaya cesaret edemediler tabii ama daha çok insanın yakalanmaktan korkarak kiliseye gelmekten vazgeçmemiş olması beni şaşırtıyor.

Çok geçmeden ön tarafta bir rahip beliriyor ve Latince bir ilahi okumaya başlıyor. Birkaç dakika sonra Krysia ve tüm cemaat sanki emir almışlar gibi aynı anda sıralarından kayıp diz çöküyorlar. Ben tereddüt ediyorum. Yahudiler diz çökmez, bu yasaktır. Fakat Krysia dirseğime dokunuyor ve ben de kolumu Łukasz'ın omzuna atıp onu çekerek diz çöküyorum. Çocuk gözlerini iri iri açarak yukarıya bakıyor, birkaç dakika dizlerimizin üstünde kalıyoruz. Ben buna alışık olmadığım için dizlerim taş zeminde acımaya başlıyor. Krysia'nın başını öne eğdiğini görünce ben de onun gibi yapıyo-

rum. Rahip ilahisine devam ediyor ve cemaat de bazı yerlerde ona katılıyor. Benim bilmediğim gizemli ayinlerden biri bu. Bir süre sonra Krysia ve diğerleri haç çıkarıyorlar. Ben de bir an tereddüt ettikten sonra elimi yüzümün önünde belirsiz bir şekilde hafifçe sallıyor ve bu hareketin yeterli olmasını diliyorum. O sırada gözümün ucuyla Łukasz'a bakıyor ve haham çocuğunun, Krysia ve diğerlerini aynen taklit ederek haç çıkardığını görüyorum. Bunu görünce canım sıkılıyor, tüylerim diken diken oluyor.

Yan gözle Krysia'ya bakınca onun da bir şeyler mırıldandığını görüyor ve dua ettiğini anlıyorum. Başımı kaldırmadan etrafa bakmaya çalışıyor ve benim dualarımın da burada kabul edilip edilmeyeceğini düşünüyorum. Uzun zamandır dua etmediğimi hatırlıyorum. Nereden başlayacağımı bilemiyor ve birden Şema'yı okumayı düşünüyorum, bu en temel Yahudi duasıdır. *Duy bizleri ey Israel, Tanrı bizim Tanrımızdır, Tanrı tektir.* Ama birden duruyorum, duayı burada okumak doğru değil gibi geliyor bana. *Lütfen*, diyorum ama bundan sonra ne demem gerektiğinden pek emin değilim. *Lütfen, Tanrım..* Bu kez sözcükler bir şelale gibi dudaklarımdan dökülmeye başlıyor. Annemle babamın ve Jacob'un güvenliği için dua ediyorum. Krysia, Łukasz ve benim için, şu Kumandan'ın ofisinde çalışma şaklabanlığını sürdürebilmemiz için Tanrı'ya yakarıyorum. Kiliseye geldiğim, diz çöktüğüm için Tanrı'dan af diliyorum. Łukasz'ın da kiliseyi unutmasını istiyor ve bunun için de dua ediyorum.

Bir süre sonra diz çökme faslı sona eriyor, herkes gibi ben de sıraya oturup Łukasz'ı kucağıma alıyor ve onun soğuk yanağını yanağıma dayıyorum, rahip ilahiye devam ediyor. Bir süre sonra gümüş kadeh ve tabakla birlikte mihrabın önünde duruyor ve cemaat yerlerinden kalkıp sıraya giriyor. Krysia, zor duyabileceğim bir sesle, "Komünyon," diye fısıldıyor bana. Bunu daha önce duymuştum. Çok geçmeden Krysia hafifçe omzuma dokunuyor

ve kendisini izlememi istiyor. Bacaklarım sanki taş kesilmiş gibi. Koridora çıkıp sıraya girmiş cemaatin arasına katılıyoruz, Łukasz da yanımızda tabii ama onun Komünyon ayini için çok küçük olduğunu düşünüyorum. Krysia bizim önümüzde duruyor, rahibin önünde diz çöküp onun komünyon ekmeğini ağzına koymasına izin veriyor, sonra kalkıp Łukasz'ın elini benden alıyor. Sıra bana geliyor. Rahibin önünde diz çöküyorum ve o da, "İsa'nın bedeni," diyerek küçük, kuru hamur parçasını ağzıma koyuyor. Dilimin üstündeki kuru hamuru hissediyor ve çarpılacağım anı bekliyorum.

Birkaç dakika sonra yine eski yerlerimize oturuyoruz. Bağış tepsisi elden ele geçiyor ama önümüze geldiğinde neredeyse boş gibi olduğunu görüyoruz. Krysia tepsiye birkaç bozuk para atıyor ama onun da savaş öncesinde olduğu kadar çok para veremediğine eminim. Bu kadarını bile verecek durumu olup olmadığını merak ediyorum. Sonunda ayin bitiyor ve kilisenin kapısına doğru yürüyoruz. Ben bir an önce kiliseden çıkıp oradan uzaklaşmak istiyorum ama Krysia kapının önünde bazı kişilerle konuşmak zorunda kalıyor ve bizi onlarla tanıştırıyor. Sonunda gün ışığına adım atıyoruz.

Kiliseden oldukça uzaklaştıktan sonra, Krysia, "O kadar da kötü gitmedi, değil mi?" diye soruyor. Ona cevap vermiyor, sadece başımı iki yana sallıyorum. Ne kadar denerse denesin anlayamayacağı şeyler var. Kendimi zorlanmış hissediyorum ve kiliseye tekrar gitmek zorunda kalacağım için midem bulanır gibi oluyor.

Krysia'nın evine dönünce bu kez de ertesi günü düşünmeye başlıyorum. Yirmi dört saatten az bir süre sonra Kumandan'ın bürosunda çalışmaya başlayacağım. Bu konuyu unutmak için ev işlerine dalıyor, Łukasz için güzel bir pancar çorbası pişiriyor, ertesi gün giyeceği kıyafeti hazırlıyorum. Krysia elbiseyle uğraştığımı görünce, "Bunu yarın ben de yapabilirim," diyor.

Başımı iki yana sallıyor ve küçük çocuğun yeni yıkanmış gömleklerini dördüncü kez katlayarak, “Çalışmak istiyorum,” diyorum. “Bu gece rahat uyuyamayacağım nasıl olsa!”

O akşam ancak gece yarısına doğru yatıyorum ama uzun süre yatakta dönüp duruyorum. Ertesi gün beni bekleyen tehlikeleri düşünmemeye çalışırken, çoğu zaman aklımdan kovmak istediğim, ailemin durumu, getto yaşantısı ve korkutucu bilinmezler gibi şeyleri düşünmek bana iyi geliyor. Bir yıl, bir ay ve hatta bir hafta içinde hayatım nasıl oldu da bu kadar değişebildi? Jacob bile şu halimi görse, beni tanımakta güçlük çekebilir. Ona bir mektup yazmaya kalksam nasıl başlardım acaba? Kafamın içinde, “Evet, sevgilim, karın artık bir Yahudi değil ve yanımda bir çocuk olduğunu biliyor musun? Yarın da Naziler için çalışmaya başlıyorum,” diyorum ona. Sonra da karanlık odamda bir kahkaha atıyorum.

Ama durumumun çok ciddi olduğunun bilincindeyim. Her gün Nazi karargâhına, yani aslanın inine gireceğim. Riske attığım sadece kendi güvenliğim değil, gerçek kimliğim ortaya çıkarsa annem, babam, Łukasz, hatta Krysia da dâhil olmak üzere çevremdeki herkes büyük bir tehlike altında olur. Hele de Krysia. Kumandan’ın teklif ettiği işi kabul etmemi isterken bile endişeliydi, bunu yüz ifadesinden anlamıştım ve o günden beri bana bakan gözlerinde tedirginlik ifadesi görüyorum. O da işin tehlikesini idrak ediyor tabii. Ama bunu yapmamı istemesinin de çok iyi nedenleri olmalı. Uzun süre düşünüp yatağımda debelendikten sonra nihayet göz kapaklarım ağırlaşıyor, yavaşça kapanıyor ve uykuya dalıyorum.

Şafaktan önce komşuların horozları öterken uyandığımda sanki bir dakika önce uykuya dalmışım gibi hissediyorum. Pencereimin önündeki akçaağacın dalları arasında içeriye giren loş ışıklara ve havanın hafif ağarmasına bakılırsa saat beşe yakın olmalı. Çiftçilerin pazarlara götürdüğü sebze ve meyvelerle yüklü arabaları

toprak yolda çeken atların nal seslerini dinleyerek bir süre daha yatıyorum. Tavana bakıyor ve düşünüyorum, tereddüt içindeyim. Yatağımdan kalkıp ayağımı yere bastığım an her şey başlamış olacak. Yatakta kalırsam belki zamanı durdurabilirim, diye düşünüyorum. Çocukken de yapmak istemediğim bir şey olduğu zaman bu oyunu oynardım. Ama hatırladığım kadarıyla bu oyun işe yaramazdı ve şimdi de yarayacağını pek sanmıyorum. Ayrıca başladığım ilk gün işe geç kalmam iyi olmaz. Derin bir nefes alıyor ve doğruluyorum.

Yataktan kalkıyor ve sessizce elimi yüzümü yıkıyorum. Krysia ve Łukasz'ı erkenden uyandırmak istemiyor, ayakkabılarım tahta basamakları gıcırdatmasın diye ayaklarımın ucuna basarak aşağıya iniyorum. Ama Krysia kalkmış bile, mutfak masasına oturmuş, çayını yudumlayarak gazete okuyor. Belki de bütün gece uyumadı, bilemiyorum. Fakat canlı bir sesle, "*Dzień dobry*," diyor. Yerinden kalkıp beni baştan aşağıya süzüp inceliyor. Bana verdiği eski kıyafetleri arasından beyaz bir gömlekle gri bir etek seçmiş ve bana biraz büyük gelen gömleğin belini kemerle sıkarak ayarlamıştım. Ama diz boyu olması gereken etek neredeyse topuklarıma kadar iniyor. Oturmam için işaret ederken, "Bir iş kadını gibi görünüyorsun," diyor ve içinde yağda çırpılmış yumurta olan bir tabağı önüme doğru itiyor. "Şunu güzelce ye."

Ama kokudan midem bulanmış bir halde başımı iki yana sallıyor ve, "Yiyemeyecek kadar tedirginim," diyorum. Yüzümü buruşturuyor ve, "İşe geç kalmak istemiyorum, hemen gitmeliyim," diye ekliyorum.

Krysia bana paketlenmiş öğle yemeği ile ince, yün bir pele-
rin uzatıyor. "Sakin olmaya çalış. Sinirli ve tedirgin olursan hata yapman ihtimali artar. Fazla konuşma, mümkün olduğunca sessiz kal ve çevreni gözetle... ve kimseye güvenme." Duruyor ve hafifçe

* (Leh.) Günaydın. (yay. n.)

omzuma vuruyor. “Telaşlanma, her şey yolunda gidecek. Eve döndüğünde Łukasz’la birlikte karşılayacağız seni.”

Saat yediye gelirken evden çıkıyorum. Chelmska’da yaşayanlar çok erkenci insanlar, yolda yürürken uzaktaki çiftliklere ve yol kenarındaki evlere bakıyor, bahçelerde çalışan, hayvanlarla uğraşan ya da evlerinin önünü süpüren insanlar görüyorum. Yakın komşular merakla bana bakıyorlar, Krysia’nın evinde kalan yeğen onlara hâlâ ilginç geliyor olmalı. Sabahın bu erken saatinde şehre inmem çok doğalmış gibi onlara bakıp gülümsüyor ve onları selamlıyorum. Yolun sonundaki yuvarlak kavşağa varınca biraz duruyor ve derin bir nefes alıyorum. Krysia’nın evine geldiğim günden beri böyle sabahın erken saatleri çok hoşuma gidiyor. Uzakta, tarlaların üzerinde ince bir sis tabakası var ama bu sisin güneş yükselirken birden havalanan kuş sürüleri gibi kalkacağını biliyorum. Havada ıslak çimen kokusu var. Kırsal manzaraya bakarken neşeleniyor ve kısa bir süre için de olsa tedirginlikten kurtuluyorum.

Otobüs durağında, eski sepetinde çeşitli otlar olan yaşlı bir kadının yanında hiç konuşmadan bekliyorum. Otobüs gelince kadının arkasından biniyor ve Krysia’nın verdiği jetonlardan birini şoföre uzatıyorum. Otobüs bozuk yolda hoplaya zıplaya gidiyor ve hemen her yarım kilometrede bir, her durakta durup yolcu alıyor. Bazı ağaçların dalları yola doğru iyice eğilmiş ve yaprakları altından geçen otobüsün tavanına değiyor. Bir süre sonra otobüs iyice doluyor ama yolcu almaya devam ediyor, ben de yerimi yaşlı bir adama veriyorum ve adam dişsiz ağzını açarak bana gülümsüyor.

Yirmi dakika sonra otobüsten iniyor, kısa bir yürüyüşten sonra Wawel Şatosu’nun dibine geliyor, taş surlara bakıp içimi çekiyorum. Geçen sonbaharda gettoya gittiğimden beri Wawel’i görmemiştim. Şimdi ona yaklaşıırken, kubbeleri ve kuleleri hatırladığımdan daha büyükmüş gibi geliyor bana. Kraków yüzyıllar boyunca Polonya’nın başkentiymiş Wawel kralların şatosuydu ve katedral mezarlığında

pek çok kraliyet mensubunun mezarı var. Varşova uzun zaman önce başkent olunca Wawel'i müze yaptılar ama bu şato ve kale sekiz ay önce Nazi Genel Hükümeti'nin merkezi oldu. Şatoya giden uzun taş yolda yürürken sakın olmaya çalışıyorum ama bacaklarımın titremesini bir türlü engelleyemiyorum.

Girişte bekleyen nöbetçiye, "Anna Lipowski," derken sesimi iyi kontrol edebiliyorum. Nöbetçi bana bakmıyor, sadece adımları listede kontrol ediyor, bir arkadaşını çağırıyor ve o da beni üstü kemerli bir yoldan şatoya götürüyor. Baş döndürücü bir sürü yüksek tavanlı dehlizden geçiyor, mermer merdivenlerden çıkıyoruz. Havadaki rutubet kokusu bana sınıf arkadaşlarımla şatoyu gezdiğimiz günü hatırlatıyor. Ama burası artık çocukluğumda gördüğüm Wawel Şatosu değil. Koridorlar iyice temizlenmiş, Polonya krallarının resimleri duvarlardan kaldırılmış. Duvarlarda artık gamalı haçlı kırmızı bayraklar asılı. Koridorlarda gördüğüm bütün insanların üzerinde Nazi üniforması var ve herkes birbirine, "Heil Hitler!" diye selam veriyor. Onların selamına karşılık veremiyor, sadece kısaca baş sallıyorum. Yanımdaki rehber benim sessizliğimi tedirgin olmama veriyormuş gibi bağırarak ikimiz adına da herkesi selamlıyor.

Sonunda gideceğimiz yere varıyoruz ve muhafızım, üzerinde Kumandan Richwalder'in adı yazılı bir plaka bulunan büyük, meşe bir kapının önünde duruyor. Asker kapıya iki kez sert bir şekilde vuruyor, sonra içeriden cevap gelmesini beklemeden açıyor ve eliyle bana girmemi işaret ediyor. Girdiğim yer bir çeşit bekleme salonu olmalı ve içerisi çok sıcak. Odanın ortasındaki küçük masada basık burunlu, teni bozuk, iri yarı bir kadın oturuyor. Kadın başını eğmiş önündeki kareli bir kâğıda bir şeyler yazarken kalın telli kahverengi saçları sallanıyor. Onun bir sekreter olduğunu düşünüyorum ve zaten burada bir sekreter varsa benim görevimin ne olacağını merak ediyorum. Birden umutlanıyorum, belki de bir hata olmuştur ve bana verebilecekleri bir iş yoktur, diye düşünüyorum.

Belki de hemen eve dönebileceğim. Ama birden bunun mümkün olamayacağını anlıyorum, Kumandan Richwalder'in böyle bir hata yapması imkânsız.

Kapının önünde bir süre şaşkın bir halde bekliyorum. Kadın başını kaldırıp bana bakmıyor bile. Canım sıkılıyor, geriye dönüp beni oraya getiren askeri arıyorum ama adam ortadan kaybolmuş. Masadaki kadın bir şey söylemiyor ama sonunda iyi sıkılıyor ve, "Przepraszam..." diyorum.

Kadın, "Ja?" diyor ama aksanından onun Almanca bilmediğini tahmin edebiliyorum.

"Ben Anna Lipowski," diyorum ama kadın sesini çıkarmıyor. "Kumandan Richwalder buraya gelmemi söylemişti ve..."

"Ah, evet." Kadın sonunda ayağa kalkıp beni baştan aşağı süzüyor. "Siz Kumandan'ın yeni özel sekreteri olmalısınız." Görevimden söz ederken garip, sanki beni kıskanıyormuş gibi bir tavırla konuşuyor ve bu da beni rahatsız ediyor. Kadın masanın arkasını gösteriyor ve oradaki kapıya doğru yürüyor. "Burası ara odadır, giriş holü de diyebilirsiniz." Etrafa bakıyorum, giriş holü bekleme salonundan daha küçük ama daha şık döşenmiş ve iki yandaki geniş pencerelerden serin bir esinti geliyor. "Siz burada çalışacaksınız, Kumandan'ın odası da şu kapının arkasında." Bunu söylerken başıyla bana odanın arka tarafındaki başka bir kapıyı gösteriyor. "Bu sabah Kumandan'ın bir toplantısı var ve sizi kendisi karşılayamadığı için özür diledi." Heybetli Kumandan'ın herhangi bir şey için özür dilediğini düşünemiyorum doğrusu.

Kadın orada duruyor ve nutuk çeker gibi olan konuşmasına devam ediyor: "Biz hükümetin idare ofislerinde çalıştığımız için ayrıcalıklı sayılırız. Wawel'de sadece en yüksek rütbeli yetkililer ve

* (Leh.) Affedersiniz. (yay. n.)

** (Alm.) Evet. (yay. n.)

Kumandanın Âşığı

onların emrindekiler bulunuyor. Genel Hükümet'in geriye kalan memurları şehrin diğer tarafında – Pomorskie Caddesi'ndeki idare binasında çalışıyorlar.” Naziler için çalışmanın bir ayrıcalık olduğunu kabul etmeye gayret ederek başımı sallıyorum. “Kumandan, Vali'nin birinci yardımcısıdır. Güney Polonya'daki çeşitli direktörlüklerin hepsi ona rapor verir. Döndüğü zaman görevlerinizin ne olduğunu kendisi ayrıntılı olarak size açıklayacaktır. Başlangıç olarak onun günlük programlarını takip edecek ve haberleşmesine yardımcı olacaksınız.” *Haberleşme* sözcüğünü sanki bir ulusal güvenlik konusuymuş gibi, üzerine basarak söylüyor. “Benim adım Malgorzata Turnau, size yardımcı olabileceğim bir şey olursa lütfen çekinmeden söyleyin.”

“Teşekkür ederim,” diyorum. Anladığım kadarıyla bu kadının pozisyonu benim altımda olacak ve benim pozisyonumdan söz ederken yüzünde gördüğüm garip ifade de kıskançlıktı. Belki benim aldığım özel sekreterlik pozisyonunu o bekliyordu. Ama ona karşı gösterebileceğim sempati, görevimi anlatırken sergilediği saygı ve gözlerindeki ateş yüzünden oldukça azalıyor. Kadının, vatana sadakati bırakıp Nazilerin yanına geçen Polonyalılardan biri olduğu ve Kumandan'a yaranmak için her şeyi yapabileceği belli. Krysia bana, “Kimseye güvenme,” derken, hiç kuşkusuz bu Malgorzata gibi insanları kastediyordu. Kadının beni göz hapsine alacağından eminim.

Malgorzata odanın solunda, pencere altında duran masaya gidiyor ve, “Kumandan'a gelen mektuplar işte bunlar,” diyor. Bir klipsli dosya alıp bana uzatıyor. “Mektupları açın ve gönderici, tarih ve konusuna göre bu klipsli dosyaya takılı kâğıda kaydedin.” Bunu söyledikten sonra mektupları türüne göre nasıl ayıracağımı gösteriyor: Mektuplardan bazıları Kumandan'ın kendisine verilecek, bazılarına belirli bir şekilde yanıt verilecek ve bazıları da başka ofislere sevk edilecek. Kadın odadan çıkıp kapıyı arkasından çar-

parak kapamadan önce, “Üzerinde ‘gizli’ yazan zarfları da sakın açmayın,” diye uyarıyor.

Odada yalnız kalınca içimi çekerek masanın arkasına geçip oturuyorum. Masanın üzerinde benim için bırakıldığı belli olan birkaç ofis malzemesi var, onları toplayıp çekmecelere koyuyorum. Sonra etrafa, yeni çalışma alanıma bakıyorum. Arka oda yaklaşık üç metreye beş metre büyüklüğünde ve masanın karşı duvarında küçük bir kanepeler var. Masanın ve kanepenin arkasındaki iki pencere dışarıyı göremeyeceğim kadar yüksek ama ayaklarımın ucuna basarsam sanırım nehri görebilirim.

Zarfları alıyor ve açmaya başlıyorum. Krysia’nın söylediklerini hatırlayarak mektupları okumaya çalışıyorum, çoğu sıradan şeyler, sosyal faaliyetler için gönderilmiş davetiyeler, bazıları da Almanca ve askerî terimlerle yazılmış, anlamakta zorlandığım resmî raporlar. Mektuplardan yaklaşık üçte birini açtıktan sonra, mührün üzerine kırmızı renkli “Gizlidir” yazısı eklenmiş bir zarf görüyorum. Onu alıp ışığa tutarak bakıyorum ama kalm zarf kâğıdından içini görmek olanaksız. Zarfın kapağını inceliyor ve zedelemekten tırnağımla açıp kapama olanağı olup olmadığına bakıyorum.

O sırada kapı birden açılıyor ve Kumandan pelerinini omzuna atmış olarak ara odaya giriyor. Adam daha önce gördüğümde daha da etkileyici ve nefesimi tutuyorum. Arkasındaki üniformalı ama ondan biraz daha kısa boylu adamın ellerinde iki tane siyah deri çanta var. Ben ayağa kalkarken Kumandan gülümseyerek, “Anna,” diyor ve bana doğru geliyor. Sağ elimi tutunca yine yemekte olduğu gibi öpeceğini sanıyorum ama bu kez benimle resmî bir tavırla tokalaşıyor. “Hoş geldin,” derken yanındaki adamı gösteriyor. “Bu Bay, Albay Diedrichson, benim askerî ataşem.”

Albay Diedrichson ellerindeki çantaları bırakıyor ama gülümsemiyor ve sol elimi işaret ederek, “Onunla ne yapıyorsun?” diye soruyor.

Birden donup kalıyorum. Üzerinde “Gizlidir” yazısı olan ve kapağının ucu hafifçe kalkmış olan zarfın hâlâ elimde durduğunu unutmuşum. “Şe-şey...” diye kekeliyorum. “M-Malgorzata mektupları açmamı söylemişti...”

Albay, “Üzerinde gizli yazan zarfların açılmayacağını söylemedi mi sana?” diye soruyor. Omzumu silkip başımı hafifçe iki yana sallarken kadına sormaması için dua ediyorum.

Kumandan tam o sırada araya giriyor ve, “Bunun bir yanlış anlaşılma olduğuna eminim,” diyor.

Albay uzanıp zarfı elimden alıyor ve, “Berlin’den sekreter getirmemizi işte bunun için istedim,” diyor.

Kumandan, “Teşekkür ederim Albay,” diyerek susturuyor onu.

Diedrichson sağ elini kaldırıyor ve, “*Heil Hitler*,” diyerek selam verdikten sonra çantalardan birini alıyor ve dönüp odadan çıkıyor. Kumandan hiç konuşmadan odasının kapısını açıyor ve bana girmemi işaret ediyor. Ellerim titreyerek not defterimi alıyor ve onun arkasından odasına giriyorum.

Kumandan’ın odası şimdiye dek görmediğim kadar muazzam bir yer, Krysia’nın evindeki bir kattan daha büyük. Sanki üç oda birleştirilmiş ve bir ofis yapılmış gibi görünüyor. Kapının hemen yanında bir kanep ve etrafında yarım düzine sandalye dizilmiş olan alçak bir masayla bir oturma alanı yaratılmış. Salonun diğer ucunda, çevresinde en azından on dört sandalye sayabildiğim büyük bir toplantı masası duruyor. Bu iki bölge arasında da yine büyük, maun bir çalışma masası var ve bu masanın bir köşesinde bir tek çerçeveli fotoğraf görünüyor. Kumandan’ın masasının karşısındaki duvarda büyük bir sarkaçlı saat var. Masanın arkasındaki pencerelerde bulunan kalın kadife perdeler kenara çekilip altın renkli iplerle tutturulmuş ve pencerelerden muhteşem bir nehir manzarası görülüyor.

Kumandan doğrudan masasına giderken bana kapının yanındaki kanepeyi gösteriyor ve, "Lütfen otur," diyor. Dediğini yapıyor ve o, masadaki kâğıtları karıştırırken tedirgin bir halde bekliyorum. Birkaç saniye sonra başım kaldırıp bana bakıyor ve, "Malgorzata'nın temel görevin ve gelen mektuplarla ilgili yapacakların konusunda sana bilgi verdiğinden eminim," diyor. Başımı sallıyorum. Yerinden kalkıp bana doğru gelirken, "Eğer ihtiyacım sadece bu olsaydı, bu işleri Malgorzata dâhil herhangi birine yaptırabilirdim Anna," diye devam ediyor. Bana doğru yaklaşırken elimde olmadan ürperiyorum.

"Üşüdün mü?" diye soruyor.

Sakin olamadığımı için kendime kızıyor ve, "Ha – hayır *Herr* Kumandan," diye kekeleyorum. Kendime hâkim olmalı, hislerimi daha iyi saklamalıyım.

"İyi o zaman," diyerek kanepeye, yanıma oturuyor. O anda yakasındaki gamalı haç rozetini görüyorum. Yemekte de takmış mıydı onu acaba? Demek ki o akşam dikkat etmemişim, diye düşünüyorum. Ama o akşam Sachsenhausen'in ne olduğunu da bilmiyordum. Kumandan, "Anna, ben Vali'nin birinci yardımcısıyım," diye devam ediyor. "O Ludwig aptalı yemek davetinde konuşurken aslında yalan söylemiyordu – ben Vali'nin tüm emirlerinin yerine getirilmesinden sorumluyum." Durup söylediğinin önemini belirtmek ister gibi kaşlarını kaldırıyor. "Benim koltuğuma oturmak isteyen pek çok insan var..." Birden kalkıp önümde dolaşmaya başlıyor. "Genel Hükümet'te, *Reich*'a hizmet ettiğini söyleyerek elimi sıkarken beni sırtımdan bıçaklamak isteyen bir sürü zehirli yılan var..." Durup sesini alçaltıyor. "Bu nedenle akıllı, tedbirli, esnek ve her şeyden çok da bana sadık olacak bir özel sekretere ihtiyacım var. Sen benim asistanım değil, gözlerim, kulaklarım olacaksın..." Birden gelip önümde duruyor ve gözlerime bakıyor. "Anlıyor musun beni?"

Kumandanın Âşığı

Beni sadık biri olarak gördüğü için çok şaşırıyor ve, “Ev – evet *Herr* Kumandan,” diyerek yine kekeliyorum.

“Güzel. Seni sadece çok zeki olduğun ve çok güzel Almanca konuştuğun için değil, sana güvenebileceğimi hissettiğim için seçtim.”

“Teşekkür ederim *Herr* Kumandan.” Onun bana güvendiğini düşününce mideme kramp giriyor.

Odanın içinde ağır adımlarla dolaşırken, “Her sabah seninle bir toplantı yapacağız, sana o günkü programını anlatacak ve neler yapman gerektiği konusunda talimat vereceğim,” diye devam ediyor. “Şimdilik sadece gelen mektuplarla uğraşabilir, onlarla ilgili ne yapman gerekiyorsa yapabilirsin. Bir aydan fazla zamandır özel sekreterim yoktu ve mektuplara tanımadığım kişilerin bakmasını istemedim...” O anda benden önceki sekretere ne olduğunu düşünüyorum. “Ve Albay Diedrichson’un söylediği gibi, üzerinde ‘Gizli’ kelimesi bulunan mektupları açmayacaksın,” diye sürdürüyor konuşmasını. “Anlaşıldı mı?” Başımı sallıyorum. “Güzel, sana bir Polonyalıya verilebilecek en yüksek güvenlik izni verildi ama hâlâ senin için yasak olan şeyler var.” O anda gizli mektuplarda direniş için çok değerli bilgiler olabileceğini düşünüp üzülüyorum.

“Albay Diedrichson’a, öğleye doğru gelip seninle görüşmesini söyleyeceğim. İhtiyacın olan her şeyi sana sağlayacak ve yokluğumda neler yapmam gerektiğini sana o söyleyecek.” Kumandan bunları söyledikten sonra masasına gidiyor ve ben de konuşmanın bittiğini anlayıp çıkmak üzereyken, “Anna,” diyerek durduruyor beni. Dönüyor ve çok ciddi bir ifadeyle bana baktığını görüyorum. “Kapım sana her zaman açık,” diyor.

“Teşekkür ederim *Herr* Kumandan,” diyerek kendi odama geçiyor ve masama oturuyorum ama her yanımda titriyor.

Kumandan’la konuşmamızdan sonra karargâhtaki ilk çalışma günüm oldukça çabuk geçiyor. Öğleye kadar, gelen mektuplarla

uğraşıyorum ve öğleden biraz önce Albay Diedrichson gelip beni alarak diğer bürolara götürüyor ve çalışanlarla tanıştırıyor. Sekreterlerin ve memurların bakışlarından, Kumandan'ın yeni özel sekreterini çok merak ettiklerini anlıyorum, hepsi de beni dikkatle süzüyor. Albay beni en sonunda güvenlik bürosuna götürüyor ve orada bana binaya giriş kartı veriyorlar. Kumandan'ın ofisine geri dönerken, üzerinde sarı pirinç levha olan büyük bir meşe kapının önünden geçiyoruz ve Albay yürümeye devam ederken saygılı bir sesle, "Burası da Vali'nin bürosu," diyor.

Öğleden sonra odamdaki dosya dolabının çekmecelerini düzenliyorum, dosyaları yeniden diziyorum. Dosyalar öylesine karıştırılmış ki selefimin sadece bir ay önce gitmiş olduğuna inanmak kolay değil. Eski bir kütüphaneci olarak hemen işe koyuluyor, dosyaları öncelikle coğrafi bölgelerine göre ayırıyorum, bir kısmını Kraków'a ait olan yere, geri kalanını da diğer bölgelere göre yerleştiriyorum. İki saat sonra işimi bitiriyorum ama hâlâ önemli bir belge görmüş değilim. Bir an için Kumandan'ın başka kanallardan da haber, bilgi alıp almadığını düşünmekten kendimi alamıyorum.

O gün akşama kadar Kumandan'ı bir daha görmüyorum. Saat beşte paltomu giyip, çantamı alıp çıkıyorum ve otobüs durağına doğru yürüyorum. Otobüse binince boş bir koltuğa çöküyor ve zonklayan başımı cama dayıyorum. İş yoğunluğundan çok tedirginlikten yoruldum. Ama sonuçta ilk iş günümü olaysız tamamladım.

Krysia'nın evine girip mantomu çıkarır çıkarmaz Łukasz koşup dizlerime sarılıyor. Onu kucağıma alıp üst kata çıkarken Krysia, "Bütün gün seni aradı," diyor. "Onu parka götürdüm, onunla oynamaya çalıştım ama hep seni aradı."

Salona girip oturuyor, çocuğu biraz ileride tutup yüzüne düşen sarı buklelerini düzeltiyorum. Gözlerini açıp sağa sola bakınıyor ve sanki tekrar gitmemden korkuyormuş gibi sıkıca kollarıma yapışıyor. Zavallı çocuk çok güvendiği insanların evden çıkıp gitti-

ğini ve bir daha da geri dönmediğini gördüğü için çok korkuyor. Onu göğsüme çekip, “Hişşt,” diye fısıldıyor ve kucağımda hafifçe sallıyorum. “Gündüzleri bazen gidecek ama akşamları her zaman geri döneceğim, *kochana*,” diyorum. Parmakları gevşemiyor, başını omzuma gömüyor ama hâlâ konuşmuyor, hiç ses çıkarmıyor.

Akşam yemeğinden sonra salonda kahvelerimizi yudumlar-ken Krysia, “Ee, çalışma günün nasıl geçti bakalım?” diye soruyor. Łukasz yemekte bile kucağımdan inmiyor, kolları hep boynumda duruyor ve onu ancak kollarımda uyuduktan sonra yatağına yatırabiliyorum.

Krysia’ya, “Pek fena geçmedi,” diye cevap verirken dikkatliyim. Ona ilk günümün hem korku içinde hem de heyecanlı geçtiğini nasıl söyleyebilirim ki? Nazilerin arasında bulunmaktan nefret ettim ama Wawel Şatosu’nda, öyle büyük bir ofiste çalışmak da çok heyecanlıydı. Aynı zamanda Kumandan Richwalder de beni etkiliyor. Fakat o bir Nazi, onun hakkında sadece nefret ya da tiksinti hissedebilirim... Bunu düşünürken bile kendimden utanır gibi oluyorum. Bir an düşündükten sonra çantamı alıyor ve Albay Diedrichson’un güvenlikten alıp bana verdiği giriş kartını ona gösteriyorum.

Krysia kartı ışığa tutup bakıyor ve, “Bir Polonyalıya verilebilecek en yüksek Nazi izin belgesi bu,” diyor. “Gdańsk’taki dostlarımız senin geçmişin araştırılırken çok iyi bir iş çıkarmışlar doğrusu. Bu izin belgesi ile istediğin yere gidebilirsin.”

“Ama hâlâ göremeyeceğim bazı şeyler var Krysia. Gizli belgelere bakmam yasak. Gördüklerim sadece normal mektuplardı.”

“Biraz sabırlı olmalısın hayatım. Kumandan seni zamanla daha iyi tanıyacak ve sana daha çok güvenecek. O zaman bazı gizli bilgileri de paylaşabilir seninle.” İzin kartını bana veriyor ve, “Bu durumu Alek’e hemen bildireceğim,” diye ekliyor.

Şaşkın bir ifadeyle ona bakıyor ve, “Alek’e mi bildireceksin?” diyorum. Onun hâlâ gettoda olup olmadığından bile emin değilim. Krysia onunla nasıl temas kuruyor, Jacob’la da teması var mı acaba? Ama fazla meraklı görünmek istemiyor ve bunları ona soramıyorum. Krysia, Jacob’la ilgili bir haber alsa bana da söyler, diye düşünüyorum.

“Evet, senin Wawel’deki beklenmedik iş şansını ona bildirmiştim. Alek orada bizim için çok yararlı olabileceğini söyledi.” Kahvesinden bir yudum alıyor ve pencereden dışarıya, Las Wolski’deki ağaçların arkasında batmakta olan güneşe bakıyor. “Bunu hemen yapamazsın elbette. Naziler ilk haftalar seni yakından izleyeceklerdir. Onların ve Polonyalı casusların gözleri senin üstünde olacaktır.” Bunu söylerken dudaklarını nefretle büzüyor.

“Biliyorum, sanırım onlardan biriyle tanıştım bile,” derken, Malgorzata adlı kadının şahin gibi yırtıcı gözlerini hatırlıyorum.

Krysia yavaşça elimin üstüne vuruyor. “Endişelenme ve şimdi işini iyi yapmaya çalış. Kumandan’ın güvenini tam olarak kazanmalısın. Ben de bu arada Alek’le temasa geçip neler düşündüğünü öğrenmeye çalışacağım.”

8. BÖLÜM

Kumandan'ın bürosundaki büyük saat beşi vururken, toplanıp Odamdan kabul odasına geçiyor ve yine bir idari grafik çizmekte olan Malgorzata'ya, "Ben çıkıyorum," diyorum.

Kadın başını kaldırmadan, "İyi akşamlar," diyor. Ofisten çıkıp başımı sallıyorum ve kendisinden başka kimsenin pek önemsemediği işlerle bu kadar fazla uğraşmasına şaşıyorum.

Şatonun çıkışından aşağıya doğru yürürken, güneş hâlâ Wawel Katedrali kulelerinin üzerinde parlıyor. Krysia'nın evine gitmek için otobüs durağına doğru yürümek yerine, bu akşam Grodzka Caddesi'ne dönüyor ve şehir merkezine doğru yürüyorum. Bugün ilk maaşımı aldım ve kütüphanedeki işimden ayrıldığımdan beri ilk defa harcayabileceğim kendi param oluyor. Łukasz ve Krysia için bir şeyler almak istiyorum.

Günlerden pazartesi ve Kumandan için çalıştığım üçüncü haftaya başlıyorum. Zamanın bu kadar çabuk akıp geçmesine şaşıyorum. İşimin ilk günlerinde çok zorlandım, sinirliydim, tedirgindim. Odamın kapısı ne zaman açılrsa yerimden sıçıyordum ve ellerim öyle titriyordu ki daktiloda yazı yazarken zorluk çektim. Akşamları Chelmska'ya dönerken kendimi sinirli ve yorgun hissediyordum. Krysia birkaç kez, "Sakin olmayı öğrenmelisin," diye öğüt vermişti bana. "Böyle devam edersen hastalanacaksın." Kendimi ele vermem de cabası olur, diye de eklemiştim içimden. İşimin ilk haftasında Malgorzata bile birkaç kez solgun görüldüğümü söylemişti.

Sonunda sakinleşmeyi başarıyor, derin nefesler alarak Jacob'la mutlu yuvamızı düşünmeye başlıyorum. Artık sinirlerim yatıştı ve sabahları Wawel'e girerken eskisi gibi titremiyorum. Ama bazı şeyler var ki alışamayacağıma eminim. Şato koridorlarından geçerken gözlerimi hâlâ gamalı haçlı bayraklardan kaçırıyorum. Gereksiz yere odamı pek terk etmiyor, koridora günde sadece birkaç kez, yemeğe ya da tuvalete gitmek için çıkıyorum. Her görüşlerinde beni şevkle "Heil Hitler!" diye selamlayan diğer memurlarla karşılaşmaktan mümkün olduğunca kaçınıyorum. Birisi beni böyle selamladığı zaman ben de elimi kaldırmak ve ona benzer bir şeyler mırıldanmak zorunda kalıyorum. Aslında içimden, "Geber Hitler!" diye söyleniyor ya da bir yıl önce aklıma bile gelmeyen küfürler ediyorum.

Her gün öğle yemeği zamanı yemeğimi alıp nehir kenarında bir banka oturuyor, o saati ofisten ödünç aldığım bir gazeteyi okuyarak ya da yalnızca köprü'nün altından akan nehir sularını seyrederek geçiriyorum. Uzun zamandan beri Vistül'ün kenarında oturmuyordum. Bir zamanlar çocukken bu nehrin kenarında oynamak ve daha sonra da Jacob'la flört ederken oralarda dolaşmak çok doğal gelirdi bana. Şimdi de nehrin kenarında, çimlerde oturuyorum ama içimde sanki oraya ait değilmişim gibi bir his var. Çoğu zaman nehrin diğer yakasına, gettoya doğru bakıyor ve aslında orada ailemle ve komşularla birlikte yaşamam gerektiğini düşünüyorum. Ama tam tersine, her gün öğle saatinde burada, nehrin kenarında oturuyor, Krysia'nın verdiği hindili sandviçi ve elmayı yiyorum. Çoğu zaman akarsuyun diğer yakasına, Podgórze'ye doğru bakıyor ve buradan kaçıp gettodaki annemle babama yiyecek bir şeyler götürmeyi hayal ediyorum.

Öğle yemeğimi yalnız yemeyi yeğliyorum ama çoğu zaman Wawel'deki diğer bürolardan birkaç sekreter gelip bana katılıyor. Bunlar genç Polonyalı kadınlar, Naziler için çalıştıkları umurlarında

bile değil, güvenli ve ayrıcalıklı bir yerde çalışmaktan ve bu zor zamanlarda düzenli bir gelire sahip olmaktan mutlular. Babamın gettoda polis görevi ve idari işler yapan Yahudiler için söylediği gibi, onlar için de, “Bu zavallı kadınları ayıplama,” dediğini duyar gibi oluyorum. “Zor günler yaşıyoruz kızım, bu insanlar da yaşamlarını sürdürmek için bunu yapmak zorundalar.” Ama ben yine de Nazi işgalinden yararlanan ve okul çocukları gibi elbiselerden, sinema filmlerinden ve erkeklerden söz eden bu genç kadınlara kızmaktan kendimi alamıyorum. Onlar üst rütbeli Nazi subaylarına ve özellikle de patronum Kumandan Richwalder’e hayran ve her fırsatta bana onun hakkında sorular soruyorlar. Bunlar çoğu zaman onun hiç evlenip evlenmediği ya da sevgilisi olup olmadığı, yüzündeki yara izlerinin nasıl olduğu konusunda sorular oluyor. Onlara her zaman, “Gerçekten de bilmiyorum,” diye cevap veriyorum bu sorulardan bıktığımı belli etmeden. Ve özür diler gibi bir ses tonuyla, “Çok içine kapanık bir adam,” diye de ekliyorum.

Genç kadınların bana inanmadıklarını, hatta benden hoşlanmadıklarını biliyorum. Onlar benim başka bir yerden geldiğimi, onlardan biri olmadığımı sanıyorlar. Malgorzata gibi onlar da uzun zamandır orada çalıştıkları halde benim aniden ortaya çıkıp Polonya’daki en yüksek rütbeli Nazi yetkililerinden birine özel sekreter olarak atanmamı kıskanıyorlar. Hatta onlardan bazıları Kumandan’la benim aramda romantik bir ilişki olduğunu ve benim o pozisyonu bu sayede aldığımı düşünüyorlar, biliyorum. Çalışmaya başladığım ilk haftada kızlardan biri, koridorun köşesinde durduğumu fark etmeden benden, “Kumandan’ın âşığı,” diye söz etti. Çoğu zaman bu dedikoduların Malgorzata’dan kaynaklandığını düşünüyorum. Ama düşman kazanmamak için hiçbir şey duymamış gibi ögle yemeği paydoslarında onlarla konuşmaya devam ediyorum.

Bazen yemek paydoslarında onların basit dedikodularını dinlerken birden ayağa fırlamak ve, “İleride korkunç bir getto

olduğunu ve eskiden tanıdığınız komşularınızın orada korkunç koşullarda yaşadıklarını ve öldüklerini bilmiyor musunuz siz?” diye bağırarak geliyor içimden. Elbette bunu yapamıyor, benim gerçekte kim olduğumu sormamaları için sesimi kısmak zorunda kalıyorum. Fakat onların yanında gerçek kimliğimi hatırlamaktan ve yakalanma korkusu yaşamaktan da kendimi alamıyorum. Ama mantığım beni yakalamaları olasılığının çok düşük olduğunu biliyor: kimlik belgelerim güvenli ve burada benim daha önceki hayatımı bilen, gerçek kimliğimi tanıyan bir tek insan bile yok. Ağzımdan İbranice bir şeyler kaçırmazsam ya da eskiden beni tanıyan birine rastlamazsam gerçek kimliğim asla ortaya çıkmayacaktır.

Grodzka Caddesi'nin sonunda, pazar meydanına yakın bir yerde, küçük bir oyuncakçı dükkânının önünde duruyorum. Vitrindeki oyuncak trenler ve bebeklere bakarken buradan Łukasz için bir şeyler alabilirim, diye düşünüyorum. Dükkâna girerken çocuğun nelerden hoşlandığını bilmediğimi fark ediyorum. Łukasz çok pasif bir çocuk ve en küçük bir şeyi bile sanki ona büyük bir lütuf yapılmış gibi kabul ediyor. Krysia ya da ben ona mutfaktan bir tencere bile versek onu değerli bir hediye gibi alıyor ve saatlerce oynuyor onunla. Dükkânın raflarındaki oyuncak çeşidi kısıtlı, ayrıca ona oyuncak tabanca ya asker gibi şeyler almak istemiyorum. Eve fazla gecikmemek için çabuk karar veriyor, oyuncak tuğlalar ve bir tahta atta karar kılıyorum.

Aldığım oyuncaklarla dükkândan çıkıyorum, karşı kaldırıma geçmek için beklerken birden tüylerim ürperiyor; birinin beni gözetlediğini hissediyorum. Omzumun üstünden başımı hafifçe geriye çevirip bakıyorum ama akşam kalabalığında kaldırımda kuşkulu kimseyi göremiyorum. Bir şekerciden meyan kökü şekeri alıyor ve en yakın otobüs durağına doğru yürümeye başlıyorum. Köşede bir manav görünce cebimde kalan paraları yokluyorum, aslında paramın bir kısmını biriktirmeliyim ama bizim için çok şey yapmış olan

Krysia için de bir şeyler almalıyım. Yalnızca bir portakal bile olsa, diye düşünüyorum. Tezgâhtaki meyvelere bakarken, ufak tefek bir kadın arkamdan yavaşça bana yaklaşıyor, sıcak nefesini enseme hisseder gibiyim. Kadın kapıda duran manavın duyabileceği kadar yüksek sesle, “Şu koyu renkli olanlar çok suludur,” diyor.

Birden şaşıyor ve ne diyeceğimi bilemiyorum. Ses tanıdık gibi ama birden hatırlayamıyorum. Kadın benim de oyuna katılmamı ister gibi görünüyor. “Evet ama açık renkli olanlar daha tatlı oluyor,” diyorum.

Biraz meyve alıp parasını ödedikten sonra yabancı kadın yavaşça, “Birlikte biraz yürüyelim,” diyor. Manavın önünden biraz uzaklaştıktan sonra dönüp bakıyorum ona ve şaşıyorum. Marta bu! Kalın camlı gözlükleri ve parlak gözleri olmasa onu tanıyamayabilirdim. Siyah kıvrırcık saçlarını düzleştirmişti, rengi de biraz açılmıştı, üzerinde Polonyalı köylü kızların giydikleri gibi mavi bir etek ve başında bir eşarp var. Üzerine daha önce onda olmayan bir olgunluk gelmiş; genç kızlara özel o tombul görünüşü gitmiş, artık karşımda düzgün kıvrımları olan olgun bir kadın duruyor. Aylar önceki son görüşmemizden beri çok değişmiş.

“Marta, buralarda ne işin?..”

Bana cevap vermiyor, “Hişşt!” diyerek oyun oynar gibi elimi tutuyor, birlikte gezmeye çıkmış iki kız arkadaş gibi yürümeye başlıyoruz. Yumuşak bir sesle tekrar, “Yürüyelim biraz,” diyor.

Yan yana yürürken düşünüyorum, gettoden kaçtığımdan beri onu görmedim ve soracağım çok şey var aklımda. Gettodan nasıl kaçabildi? Beni nasıl buldu? Sokakta rahatça konuşmanın mümkün olmayacağını düşünüyor ve susuyorum. Ama bir süre sonra daha fazla dayanamıyorum ve, “Nasıl yaptın?..” diye fısıldıyorum.

Gülümseyerek, “Başını kaldır,” diyor ve o zaman başımı heyecanlı bir tavırla, sanki gizli bir şey konuşuyormuşuz gibi ona

doğru eğdiğimi fark ediyor ve susuyorum. Sesini biraz alçaltarak, “Gettonun kapısı kapanmadan önce haberci kimliğimle çıktım,” diye cevap veriyor. “Şimdi çoğumuz Kraków dışında, ormanlarda ve köylerde yaşıyoruz.”

Ona Jacob’u sormak için sabırsızım. *Marta onu görmüş ya da direniş örgütü kanalıyla hakkında bir şeyler duymuş olabilir.* Ama daha önce onunla kocam hakkında hiç konuşmadım. Sormak istediğim soru yerine, “Nereye gidiyoruz?” diye soruyorum.

Marta, “Alek seni görmek istiyor,” deyince birden şaşırıp nefesimi tutuyorum. Alek bana Jacob hakkında haber verebilir. Marta’yı takip ederken, onun beni getto tarafına, terk edilmiş, boş bir binaya, bir arka sokağa ya da şehir dışına doğru götüreceğini sanıyorum ama o kendinden emin bir tavırla pazar meydanına doğru yürüyor. Güzel bir yaz akşamındayız, meydanı çevreleyen kaldırım kahvelerinde oturan Naziler ve Polonyalılar kahve ya da biralarını içerek sohbet ediyorlar.

Marta beni kalabalık bir kaldırım kahvesine doğru götürürken, şaşıyor ve, “Buraya mı?” diyorum.

“Bundan daha iyi yer var mı?” diyor, aslında hakkı var. Benim Nazi karargâhında çalışmamda olduğu gibi kimse birkaç Yahudi’nin gündüz vakti, kalabalık bir pazar meydanında, bir açık hava kahvesinde buluşacak kadar cesur olabileceğine inanmaz.

Bir an tereddüt ediyorum ama masaların arasından geçen Marta’yı takip ederken kimse bize bakmıyor. Kafenin arkalarında bir masada iki adam oturuyor. Biraz daha yaklaşıncı onların Alek ve Marek olduklarını fark ediyorum. Alek saçlarını çok kısa kestirmiş ve saçlarının altından kafa derisi görünüyor. Sakalını tıraş etmiş olan Marek bir öğrenciye benziyor. Biz masaya gidince ikisi de kalkıyor ve kız arkadaşlarıyla buluşan iki genç adam gibi bizi yanaklarımızdan üç kez öpüyorlar.

Masaya oturunca Alek, takma adımı kullanarak, “Merhaba Anna,” diyor. Onu görünce heyecanımı gizlemeye çalışıyorum. Kafamın içinde bir sürü soru var. Benim kaçışımı nasıl ayarladı? Jacob’dan haber alıyor mu?

O sırada masaya bir kadın garson geliyor ve Alek dört kahve sipariş ediyor. Kadın gidince, “E, işler nasıl gidiyor bakalım?” diye soruyor.

Bu soruyu sıradan bir şeymiş gibi sormasına şaşıyor ve, “Şey... iyi gidiyor?” diye kekelıyorum.

Alek, “Geçen salı Lwów’daki amcanı gördüm,” deyince iyice şaşıyor ve böyle bir amcam olmadığını söylemek istiyorum. Ama birden toparlanıp onun Jacob’dan söz ettiğini anlıyorum.

Heyecan içinde, “Ee, nasılmış, iyi miymiş?” diye soruyorum.

“Çok iyi,” deyince rahatlıyorum. Alek, “Çok işi var ve yeğenini çok özlemiş,” diye devam ediyor. Gülümsüyorum. Özlenen yeğenin ben olduğum belli.

Garson kahvelerimizi bırakıp gidince Marta ve Marek yüksek sesle ve gülüşerek havadan sudan konuşmaya başlıyorlar. Alek bana bakıp sesini alçaltarak, “Senin büronun bulunduğu koridorun ilerisinde idare müdürü Albay Krich’in bürosu var,” diyor. “Şehirde rahatça dolaşmak için gerekli izin belgelerini o veriyor.” Başımı sallıyorum. İlk iş günümde aldığım izin belgesini de Albay Krich imzalamıştı. Alek, “Albay Krich ve diğer bazı subaylar her salı sabahı Pomorskie Caddesi’ndeki bir binada toplantı yapıyorlar,” diye devam ediyor. “Bu toplantılar sırasında Krich’in sekreteri çoğu zaman ya kuaföre gidiyor ya da Wawel dışında bir yerlerde, alışverişe çıkıyor. Ortalıkta kimse olmazsa odasına girebilirsin. Albay’ın odasının anahtarı sekreter masasının altmda bantla yapışık duruyor.” Alek bunu söylerken masanın altından elimi tutuyor ve avucuma bir şey veriyor.

“Kasanın şifresi burada. Şifreyi ezberle ve kâğıdı yok et. Kasa seri numaraları birbirini takip eden boş izin belgeleri var. Her hafta en fazla altı tane al. Kâğıtların kaybolduğu belli olmasın diye destenin ortalarından ve sona doğru olanlardan almalısın.

“Her salı işten çıkınca, akşamüstü buraya geleceksin. Ben, Marek ya da seni tanıyan biri gelip seninle çay içecek. Masaya oturunca el çantanı masanın ayağının dibine koyacaksın ve giderken sana başka bir çanta verilecek. Kâğıtları alamadığın ya da takip edildiğini sandığın zaman buraya gelmeyeceksin. Ortam güvenli değilse seninle buluşacak olan kişi de buraya gelmeyecek. Anlıyorsun, değil mi?” Başımı sallıyor ve yutkunuyorum. Alek benden direniş için güvenlik izin belgeleri çalmamı istiyor.

Marek birden Marta ile konuşmayı bırakıyor ve, “Bu hafta birkaç belge getirmelisin!” diye fısıldıyor. “Buna çok ihtiyacımız var ve...”

Alek elini kaldırıp onu susturuyor ve, “Bunu ancak ortamı güvenli görürse yapabilir,” diyor. “Onu riske atamayız herhalde.” Marek azarlanmış bir çocuk gibi susup başını çeviriyor. Alek bana dönüp elini elimin üstüne koyuyor ve kaşlarını kaldırıyor. “Anna, sana yalan söylemeyeceğim. Bu iş tehlikeli, direnişteki en tehlikeli işlerden biri olabilir. Fakat sen bize yardım etmek istedin ve bunu yapabilmen için eline muhteşem bir fırsat geçti.”

Hiç düşünmeden, “Anlıyorum,” diyorum. Aslında benden istediği görevin ne kadar büyük ve tehlikeli olduğunu ancak anlamaya başlıyorum.

Alek, “Bu en fazla iki ya da üç seferlik bir iş,” diye devam ediyor ve ben yine başımı sallıyorum. “O halde tamam.” Alek kahvesini bir yudumda içip bitiriyor ve ayağa kalkıyor. Marek de onu takip ediyor. “Sizi gördüğümüze sevindik hanımlar.” Marek elini şapkasının kenarına götürüp bizi selamlıyor ve ikisi kalabalığın arasına karışıp meydanın karşı tarafına geçiyorlar.

Onlar gidince Marta'nın yüzüne bakıyor ve, "Deli mi bu adam?" diye mırıldanıyorum. "Ben bunu nasıl yapabilirim?"

Marta gözlüğünün arkasından gözlerini birkaç kez kırptırınca bir hata yaptığımı anlıyorum. Alek'in eleştirilmesine alışık olmadığı belli oluyor. "Onu duydun. Senden başka bunu yapabilecek kimse yok işte."

"Evet ama ben? Ben sadece..." Susuyor ve bu işte yetersizliğimi anlatmak için uygun kelimeyi arıyorum.

Marta gözlerini açarak yüzüme bakıyor. "Sadece ne? Sadece bir kız mısın yani?" Onun kızdığını ilk kez görüyorum. Bir şey söylemeye niyetleniyorum ama sonra utanarak susuyorum. Söylediklerim kulağa aptalca geliyor olmalı! Marta da benim gibi bir kız, yaşı benden de küçük ve haberci olarak her zaman tehlike içinde çalışıyor.

Kahve kaşığını alıp parmaklarımın arasında çevirerek, "Özür dilerim," diyorum. "Sadece bu tür işlerde deneyimsiz olduğumu hissediyorum."

Marta bana bakmadan, biraz asabi bir tavırla, "Kimse bunun eğitimini almaz zaten," diyor.

"Haklısın, tekrar özür dilerim."

Bir süre konuşmadan oturuyoruz. Aramızda hafif bir gerginlik var ama yine de kahvelerimizi yudumlayarak oyalanıyoruz. İki eski arkadaşın bu şekilde bir araya gelmesi, soğuğa çıkmadan önce ateşin yanında durmaya benziyor. İkimiz de yerimizden kalkmak istemiyoruz. Sonunda Marta, "E..." diyor.

"E..." diye onu taklit ediyorum. Ona sormak istediğim o kadar çok soru var ki, nereden başlayacağımı bilemiyorum.

"İyi görünüyorsun Anna."

"Teşekkür ederim. Krysia'nın evinde kalmak benim için büyük bir şans. Bana karşı çok nazik." Krysia'nın evinde yaşadığım süre

içinde yanaklarımın kızarıp tombullaştığını düşünerek kendimden utanıyor gibi oluyorum. Marta'nın solgun ve yorgun yüzüne bakınca, ormanda nasıl yaşadıklarını düşünmekten kendimi alamıyorum.

Ama o, kendini savunmak ister gibi, "Sandığın kadar kötü değil oraları," diyor. Alek gibi sanki o da aklımdan geçenleri okuyor. Yüz ifadelerime daha çok dikkat etmem gerekiyor. Yüzümle her şeyi böyle belli etmem Wawel'de bana köstek olabilir. Marta, "En azından özgürüz," diyor.

Bunu söyledikten sonra gitmek için kalkıyor ve ben de onu izliyorum. Yürümeye başlıyoruz ve onun direniş kanalıyla getto içinden haber alabileceğini düşünerek, "Annen nasıl?" diye soruyorum. Marta yere bakıyor ve başını iki yana sallıyor.

"Yo, hayır! Ne oldu?"

"Tifüs. İki hafta önce." Dişlerini sıkıyor. Genç yüzü birkaç ay öncesine kıyasla çok daha yıpranmış, yaşlanmış gibi duruyor.

"Ah, Marta!" derken gözlerim doluyor. İnsanların dikkatini çekmekten korkuyor ve ona sarılmamak için kendimi zor tutuyorum. "Nasıl?.." diye mırıldanıyorum. Bayan Nederman çok güçlü bir kadındı.

"İçeride işler artık daha kötü," diyor ve annemle babamı düşündüğümü yüzümde beliren panik ifadesinden anlayınca susuyor. Ama sonra, gerçeği saklamanın yararı olmayacağını düşünmüş olacak ki omuz silkiyor ve, "Doğru dürüst yiyecek ve su yok," diye devam ediyor. "Sular pis, bizim gettoda olduğumuz zamandan çok daha fazla insan yaşıyor orada. Salgın hastalıklar arttı. İnsanlar durmadan ölüyor ve yetim kalan çocukların sayısı durmadan artıyor. Hasta çocukları karantinaya almaya çalışıyorlar ama bunun hiç yararı olmuyor. Annem de hastalığı orada kaptı."

"Çok üzıldüm," derken Bayan Nederman'ın nazik yüzünü hatırlıyorum. O olmasaydı Marta'yla tanışamayacaktık. O zaman

Alek ve diğerlerini de tanımayacak ve gettoda kalacaktım. Birden annemle babamı düşünüyorum. Onlar da zaten savaşıla beraber iyice zayıf düşmüşlerdi ve büyük olasılıkla şimdi kötü durumdaydılar.

Yürümeye devam ederek St. Anna Katedrali'nin önünden geçiyoruz ve takma adımı aldığım şey diye düşünüyorum kendimle dalga geçerek. Kütüphanede çalışırken her sabah bu sokaktan karşıya geçtiğimi hatırlıyorum. O günlerde katedralin merdivenlerini temizleyen yaşlı adam beni selamlardı. Yıkanan ıslak merdivenlerin rutubetli kokusunu duyar gibi oluyorum.

"Marta, sana bir şey sorabilir miyim?" diyorum ve başını sallıyor. "Direniş tam olarak nedir?"

Şaşkın bir ifadeyle yüzüme bakıyor ve, "Yani bu işi neden yaptığınızı mı soruyorsun?" diyor. Onu tekrar sinirlendirmiş olmaktan korkuyorum.

"Evet."

"Çünkü bir şeyler yapmak zorundayız. Burada oturup halkımızın yok edilmesine seyirci kalamayız."

Bunu Jacob'dan da duymuştum ve bu kadarını anlayabiliyorum. "Evet ama amaç nedir?"

Marta sanki bunu ilk kez düşünüyormuş gibi duruyor. "Çeşitli direnişçilerin farklı amaçları vardır." O anda Józefińska Caddesi'nde on üç numaralı binada, arka odada Alek, Marek ve diğer adamın konuşmalarını hatırlıyorum, onlar da direniş örgütünün görevleri hakkında tartışmışlardı. "Bazıları halkımıza yardımcı olmak için sessizce çalışmak istiyor. Bazılarıysa harekete geçip Nazilere saldırma fikrini savunuyor."

"Anlıyorum," diyerek susuyorum. Bana göre onlara saldırmak intihar olur ama Marta'nın önünde direniş liderlerini tekrar sorgulamak istemiyorum. *Acaba Jacob hangi gruba dâhil, o ne yapmak*

istiyor, diye merak ediyorum. Kocamın benden ayrılmak uğruna yaptığı görevi nasıl olur da bilmem?

“Fakat Marta, onlara saldırma fikri... yani bunu herhalde sembolik olarak düşünüyorlardır, değil mi? Demek istiyorum ki onlara saldırmakla bir şey değiştiremeyeceklerini biliyorlardır herhalde, değil mi?”

Marta birden durup yüzüme bakıyor ve, “Buna inanmak zorundayız,” diyor. “Aksi takdirde hiç umut yok demektir.”

Konuşmadan bir süre daha yürüyoruz. Anny Caddesi’nin Planty ile birleştiği köşede Marta yine duruyor ve burada ayrılacağımızı anlıyorum. Onu öpmek için eğiliyorum ama tereddüt ediyor ve geriye çekiliyor. “Anna, sana söylemek istediğim bir şey var...”

Birden durup merakla ona bakıyorum. “Evet?”

“Senin Lwówlu amcan hakkında... Yani ben Jacob’la tanıştım.”

Birden nefesim daralıyor ve başımı çevirip başka tarafa bakıyorum. “Ne demek istediğini anlamıyorum.” Marta ile samimi arkadaş olmamıza rağmen içgüdüsel olarak evliliğimi hâlâ ondan gizlemek istiyorum.

Marta ısrarlı bir şekilde, “Ben her şeyi biliyorum,” diyor. “O senin kocan. O da bunu benden gizlemeye kalktı ama ben tahmin ettim. Seni tarif etmesinden anladım.”

“Öyle mi?” Yere bakıyor ve ayağımı kaldırım taşına sürüyorum. Ne diyeceğimi bilemiyorum, bir an düşünüyor ve sonra, “Bunu sana söylemediğim için özür dilerim,” diyorum. “Herkesin güvenliği için bunu bir sır olarak saklamanın daha doğru olacağını düşündük, anlıyorsun, değil mi?”

Marta, “Seni anlıyorum, harika bir adam o, Anna,” diyor. “Seni de çok seviyor.” Sesinde garip bir ifade var gibi geliyor bana ama ne olduğunu anlayamıyorum.

Sakin olmaya çalışarak, “Tekrar görürsen benim de onu çok sevdiğimi söyle, olur mu?” diyorum.

“Tamam, bunu yaparım,” diyor ve onun kocamı bir daha göreceğinin kesin olduğunu düşünmek içimi acıtıyor. Jacob’un eline değmiş olabileceğini düşünerek onu hissetmek ister gibi Marta’nın elini tutuyorum. Beni öperken dudaklarının soğuk olduğunu fark ediyorum. “Tanrı yardımcın olsun Anna!” dedikten sonra gidiyor.

Planty’nin diğer yanındaki otobüs durağına doğru yürürken, Marta, Jacob’u tanıyor, diye düşünüyor ve buna inanamıyormuş gibi yüzümü buruşturuyorum. Ama aslında bunda şaşılacak bir şey yok. Direniş örgütü hiç kuşkusuz o kadar da büyük bir teşkilat değildir. Marta evliliğimizi öğrenmiş. Jacob bunu söylediğine göre ona çok güveniyor olmalı. Ya da... bunu düşünmemek için başımı şiddetle iki yana sallıyorum. Ama Marta, Jacob’dan söz ederken sesinde anlayamadığım garip bir ifade vardı. O anda, gettoda iken onunla yaptığım bir konuşmayı hatırlıyorum. Marta bana, direniş örgütünde çok hoşlandığı ama kendisinin farkında olmayan genç bir adam olduğundan söz etmişti. Şimdi o genç adamın Jacob olup olmadığını düşünüyorum. Marta çok açık konuşan bir kız, belki de duygularını Jacob’a açtı, hatta onu öpmeye çalıştı, Jacob da Marta’yı incitmemek ve kendisinden uzak tutmak için ona evliliğinden söz etti. Bu sahneyi gözümde canlandırırken beynimden ateş çıkıyor. Kendine hâkim ol, diye kendi kendimi azarlıyorum. *Hayal gücünün çığırından çıkmasına izin verme!* Ama sahne gözümün önünden gitmiyor. Otobüse binerken içimden, Marta onu yine görecek, derken, rahatsız oluyorum.

Krysia’ya arkadaşlarla buluşmamızdan söz etmemeye karar veriyorum ama o bana sanki bundan haberdarmış gibi bakıyor. Łukasz getirdiğim yeni oyuncaklarıyla oynarken Krysia’nın gözlerini sürekli olarak üzerimde hissediyorum. Sonunda dayanamıyor ve, “Bugün Alek’i gördüm,” diyorum.

Hiç şaşırmamış gibi, “Ya, öyle mi?” diyor.

“Evet, bana bir görev verdi,” diyor ve Alek’in istediği izin belgelerinden söz ederek ne yapacağımı soruyorum.

O anda takma adımı unutup gerçek adımı kullanıyor ve, “Emma...” diyerek susuyor. Gözlerinde çelişkili bir ifade görüyorum. Kendisi de güçlü bir direniş savaçısı olan Krysia, Alek’in gereksiz riskler almayacağım biliyor. Ona göre, Alek bunu yapmamı istediye bu mutlaka direniş için çok gerekli bir şeydir. Ama Krysia aynı zamanda benim için endişe de ediyor. “Korkuyor musun?” diye soruyor bana.

O gün, akşamüzeri Marta ile paylaşmadığım duygularımı daha fazla dizginleyemiyor ve, “Hem de çok korkuyorum,” diye itiraf ediyorum. “Sadece kendim için değil, senin için, Łukasz, ailem ve çevremdeki herkes için korkuyorum.”

Krysia, “Sen başarılı olamamaktan korkuyorsun,” diyor. Başımı sallıyorum, kendimi çıplak ve utanmış gibi hissediyorum.

“Evet, yakalanmaktan ve bunun hepimiz için ne anlama geleceğinden korkuyorum.” Her zaman olduğu gibi onun beni yatıştırmasını ve bu işi başarabileceğimi söylemesini bekliyorum. Fakat o, kaşlarını kaldırıyor, dudaklarını büzüyor ve konuşmuyor. Sonunda dayanamıyor ve bu kez ben ona, “Merak etme, her şey yolunda gidecek Krysia,” diyorum.

“Ne olacaksa olacak hayatım,” diyor. “Bazen hiçbir şeyden emin olamayız ve yaşlı bir kadını boş yere teselli etmene de gerek yok. Ama bildiğim bir şey var ki...” Birden durup rahatlamış gibi elimi tutuyor ve gözlerinin parlamış olduğunu görüyorum. “Senin gibi gençlerin cesaretleri bana hâlâ umut veriyor.” Onun bu sözünü duyunca, yapacağım görevin öneminin ağırlaştığını hissediyorum.

9. BÖLÜM

Ertesi sabah her zamankinden daha erken uyanıyor ve Krysia'yı dün akşam bıraktığım yerde, kanepede uzanmış uyurken buluyorum. Uyandırmamak için yavaşça örgü şişlerini elinden alıp üstüne bir battaniye örtüyor ve ayaklarımın ucuna basarak mutfığa gidiyorum. Çay yapar ve kahvaltı hazırlarken, hemen çıkıp işe erken gitmemek için kendimi zor tutuyorum. Gizli görevimi kimseye belli etmemek için sakın olmam ve insanların dikkatini çekecek davranışlardan kaçınmam gerektiğinin bilincindeyim.

Saat tam sekizde Wawel'de oluyorum. İşim her sabah aynı işlerle başlıyor. Masama oturuyor ve Kumandan tam sekizi çeyrek geçe gelene kadar, bir önceki gün, çalışma saati sonrasında gelmiş olan mektup ve belgeleri düzenliyorum. Kumandan odasına girdikten birkaç dakika sonra beni çağırıyor, onun günlük programı ile önümüzdeki önemli toplantıları gözden geçiriyoruz. Üst düzey yetkililerden gelen ya da benim bilmediğim konular hakkında olan mektupları okuyor ve bana cevapları yazdırıyor. Yapmam gereken özel görevleri, planlamam gereken toplantıları ve beklediği raporları bana hatırlatıyor, onlarla ilgili notlar yazdırıyor. Onunla toplantılarımız konuşulması gereken şeylerin sayısına göre on beş dakika ile bir saat arasında değişebiliyor. Bir süre sonra, Kumandan'ın, ikimizin toplantılarına öncelik verdiğini görüyorum. Malgorzata'ya toplantı yaparken rahatsız edilmememizi ve gelen ziyaretçiler ile

telefonları bekletmesini söylüyor, onunla bu sabah toplantılarımız ise ancak en acil durumlarda erteleniyor.

Ama bu sabah, "Saat dokuzda Pomorskie'de olmam gerekiyor," diyerek toplantımızın kısa süreceğini belirtiyor. Başımı sallıyor, her zaman olduğu gibi, kapının yanındaki kanepeye oturuyor ve not defterim ile kalemim elimde bekliyorum. Hafifçe boğazını temizliyor ve, "Şimdi lütfen not al ve söylediklerimi daktilo ederek Vali'ye gönder..." diyor. Onun yeni toplantı programları hakkında söylediklerini not ediyorum. Kumandan konuşarak odanın içinde dolaşırken elini kısa kesilmiş saçlarının üzerinde gezdiriyor ve o anda saçlarının daha önce daha uzun olup olmadığını merak ediyorum.

Bir cümlemin ortasında birden durup dönüyor ve pencereden dışarıya bakıyor. Bir şey düşünüyormuş, hatta bir şeye cam sıkılmış gibi duruyor. Bir an için ters bir şey yapıp yapmadığımı düşünüp korkuyorum. O anda aklıma geçiş belgeleri geliyor. Hiç kuşkusuz belgeleri çalacağımı öğrenmiş olamaz ama yine de... Sonunda dayanamıyor ve, "*Herr* Kumandan, canınızı sıkan bir şey mi var?" diye soruyorum.

Kumandan birden geriye dönüyor ve benim orada olduğumu unutmuş gibi şaşkın bir ifadeyle yüzüme bakıyor. Bir an tereddüt ediyor ve sonra, "Özür dilerim," diyor. "Bu sabah Berlin'den gelen bir telgrafı düşünüyordum."

Düşünceli ifadesinin benimle ilgili olmadığını öğrenince rahatlıyorum. Ama Berlin'den gelen bir telgraf direniş örgütü için de yararlı olabilir, diye düşünmekten de kendimi alamıyorum. Çok fazla ilgilenmiş görünmemeye çalışarak, "Kötü bir haber mi vardı?" diye soruyorum.

"Henüz bilemiyorum. Benden istedikleri..." Birden, bu konuyu benimle konuşmaması gerektiğini hatırlamış gibi duruyor. "Her neyse, senin endişe etmeni gerektirecek bir şey yok." Dönüp masasına oturuyor. "Pekâlâ, biz işimize bakalım, şu nota dönersek..."

Birkaç dakika sonra yazdırdığı notlar tamamlanınca başımı kaldırıp ona bakıyorum. “Başka bir şey var mı efendim?”

“Evet, şunları almanı istiyorum,” diyerek bir deste kâğıdı bana doğru kaldırıyor. Masasına giderken göz ucuyla, masanın köşesinde daha önce görmediğim bir çerçeveli fotoğraf görüyorum. Fotoğrafta Kumandan’la beraber ondan biraz daha genç, siyah saçlı bir kadın var. Onun kim olduğunu merak ediyorum. Kumandan’ı daha yakından görünce gözlerinin griden ziyade mavi olduğunu fark ediyorum. Birden dizlerim titriyor. Kâğıtları ondan alırken, yemek davetinde olduğu gibi, ellerimiz yine bir an için hafifçe birbirine değiyor.

Kâğıtları alıp aceleyle geriye dönüyorum, masasından uzaklaşırken nedense kulaklarım yanar gibi oluyor. Kapıya doğru yürürken, “Te-teşekkür ederim *Herr* Kumandan,” diyorum.

“Anna, dur.”

Durup dönüyorum. “Evet?”

Bir şey hatırlamak ister gibi önündeki kâğıtları karıştırıyor. Sonra, “Nasıl, alıştın mı buraya?” diye soruyor. Bu soru karşısında birden bocalar gibi oluyorum. “Yani işini yaparken Malgorzata ve diğerlerinden gerekli yardımı alabiliyor musun?”

“Evet *Herr* Kumandan, herkes bana yardımcı oluyor.”

“Güzel. Ya işe gidip gelme konusu?” Şaşkın gözlerle ona bakıyorum. “Yani Krysia’nın evinden şehre olan yol çok uzun ya da zor mu? Senin yollarda yorulmanı istemem, gerekirse şoförüm...” Duruyor ve ne diyeceğini şaşırmış gibi yüzüme bakıyor. Onun da benim yanımda tedirgin olduğunu hissediyorum.

Kalp atışlarım hızlanıyor ama sakinleşmeye çalışıyor ve, “Yol rahat *Herr* Kumandan,” diyorum. “Otobüsle rahatça gelip gidiyorum.”

“Güzel,” diyor. Yine göz göze geliyoruz. Odada derin bir sessizlik var, sadece büyük saatin tik takları duyuluyor.

Birden kapının ardından bir ses geliyor ve aniden sıçrayıp geriye dönüyorum. Albay Diedrichson kapıda duruyor. "Efendim, toplantı vakti..."

Kumandan hafifçe boğazını temizliyor ve, "Elbette," diyor. Masadan kalkıyor ve bana başka bir şey söylemeden Albay Diedrichson'un arkasından dışarıya çıkıyor.

Odama dönüyorum ama Kumandan'la her konuşmamdan sonra olduğu gibi ellerim yine hafifçe titriyor. Ama tepkisi... Onunla çalışmaya başladığım günden beri onu ilk kez bu kadar tedirgin görüyorum. Merak ediyorum... ama sonra kendi kendime, *saçmalamanın zamanı değil*, diyorum. *Kendine gel*. Koridordan toplantıya giden subayların konuşma ve çizme sesleri geliyor. Sesler kesildikten birkaç dakika sonra not defterimi ve bazı kâğıtları alıp önce giriş holüne, oradan da bekleme salonuna geçiyorum.

Normal görünmeye çalışarak, "Malgorzata, diğer bürolarda yapılacak bazı işlerim var," diyorum.

Kadın, "Yardımcı olabilir miyim?" diyor ama elimi kaldırıyorum.

"Teşekkür ederim ama bunu kendim yapabilirim." Bunun onu etkilediğini fark ettiğim için, otoriter bir ses tonuyla konuşuyorum. Ama surat astığını görünce sesimi biraz yumuşatıyor ve, "Zaten o küçük odada fazla kapalı kaldım, biraz yürüsem iyi olacak," diye devam ediyorum. Kadın omuz silkiyor ve işine dönüyor.

Albay Krich'in ofisi aynı katta, şatonun diğer ucundaki koridorda. Koridora çıkıp yürümeye başlıyor ve gördüğüm memurlar ve sekreterlerle selamlaşıyorum. Krich'in bürosuna yaklaşıp sekreterinin hâlâ masasında oturduğunu görünce şaşıyorum. *Alek'e yanlış bilgi gelmiş olmalı. Kadın belki de bu hafta kuaföre gitme ihtiyacı hissetmedi*. Sakin olmaya çalışarak odanın önünden geçiyor ve yürümeye devam ederken ne yapmam gerektiğini düşünüyorum. O katta bir tur atıp geriye dönüyor ve Albay Krich'in ofisi önün-

den bir kez daha geçiyorum ama sekreter hâlâ yerinde ve hiç de çıkacakmış gibi bir hali yok. Dikkat çekmemek için oralarda fazla oyalanmak istemiyorum. Önce diğer işi halletmeye karar veriyorum – nerede olduğum sorulduğu takdirde verilecek bir cevabım olsun diye gerçekten halledecek bir işim olmasının iyi bir fikir olduğunu düşündüm. Alt kata inip malzeme ofisine gidiyor ve oradaki memura, Kumandan'ın bürosuna kâğıt göndermesini söylüyorum. Memur bu basit işi telefonla ya da başka birini göndererek halletmek yerine kendim geldiğim için şaşırsa bile bunu belli etmiyor ve doldurduğum talep fişini alıyor. Oradan uzaklaşırken, Naziler böyledir işte, diye düşünüyorum; Hitler silgi istemek için buraya kendisi gelse bile, talep fişini doldurmuşsa kimse şaşırmaz buna.

Üst kata çıkıyorum ama kendi odama gideceğim yerde sola dönüyor ve yine Krisch'in bürosuna doğru yürüyorum. Oraya yaklaşırken omzumun üzerinden hafifçe dönüp arkama bakıyor ve koridorda başka kimse olup olmadığını kontrol etmek için her iki tarafa da döküyorum.

Bu kez ofisin camlı kapısından bakınca sekreterin gitmiş olduğunu görüyorum ve kısa süreli bir iş için değil de kuaföre gitmiş olmasını diliyorum. Bekleme odasının kapısını açıyor ve içeriye giriyorum. Elimi sekreter masasının altında gezdirince, Alek'in dediği gibi, masa altına bantla yapıştırılmış bir maymuncuk anahtarı buluyorum. Koridordan geçen birinin camlı kapıdan beni görmesinden korkuyor, telaş içinde hemen Albay'ın odasına giriyorum.

Odayı hızla gözden geçiriyorum. Kumandan'dan çok daha düşük rütbeye sahip olan Krisch'in bir özel sekreteri ve ara odası yok, oda Kumandan'ın odasının üçte biri kadar ve küçük pencerelelerinden bir manzara da görünmüyor. Karşı duvarda, sağ köşede büyük bir çelik kasa duruyor. Kasaya doğru giderken, "74-39-19," diyerek ezberlediğim şifreyi mırıldanıyorum. Kasanın önünde diz çöküp titreyen ellerimle kolu sağa sola çevirerek şifreyi uyguluyor ve

kapağı çekiyorum. Ama kapak açılmıyor ve buz gibi bir ter tabakası yüzümü kaplıyor. Herhalde şifreyi değiştirdiler, diye düşünüyorum. Sakinleşmeye çalışıyorum ve içimden bir ses, bir daha dene, diyor. Şifreyi bir kez daha, yavaşça ve dikkatle uyguluyor ve dualar ederek kapağı tekrar çekiyorum. Kapak bu kez aralanıyor ve açılıyor.

Kasada üç deste halinde dizilmiş boş izin belgesi duruyor. Alek bana destelerin ortasındaki belgelerden almamı söylemişti. İlk desteyi çıkarıyor ve orta yerinden, farklı yerlerden iki kâğıt çekip alıyorum. Desteyi yerine koymak üzereyken dışarıdan, koridordan gelen bir sesle irkiliyorum. Kolum kasanın kapağına vuruyor ve elimdeki kâğıtlar yere dağılıyor. Onları ellerim titreyerek, aceleyle topluyor ve numaralarına göre sıraya koymaya çalışıyorum. Ama bu iş uzun sürecek ve sekreter her an odasına girebilir. Onları topluyor ve sıralarına bakmadan deste halinde kasaya koyuyorum, umarım karışıklığı fark etmezler. Diğer iki destenin ortasından da ikişer kâğıt almam gerekiyor ama yeterince vaktim yok. İkinci destenin en üstünden ve diğerinin de en altından birer kâğıt çekip alıyorum. Umarım bu yeterli olur.

Kasayı kapıyor ve kasanın kolunu bulduğum yerine getiriyorum. Kâğıtları elimdeki diğer belgelerin arasına koyuyor ve ofis kapısına koşuyorum. Ama odanın ortasında birden duruyor ve dosya dolabının kenarına koyduğum bina içi izin kartımı alıyorum, onu orada unutmam kartvizitimi bırakmamla aynı şey olurdu. Dışarıda kimseyi görmüyor, anahtarı yerine yapıştırıyor ve koridora çıkıyorum. Kimse beni görmüyor.

Kumandan ofisine girerken Malgorzata başını hafifçe kaldırıp bana bakıyor ve, “İşini hallettin mi?” diye soruyor.

“Evet, teşekkür ederim.” Sakin olmaya çalışarak onun yanından geçip odama gidiyorum. Aldığım izin belgelerini diğer kâğıtların arasından alıp çantamdaki gazetenin içine koyuyorum. Çalışma saati bitiminde kapıdaki nöbetçiler bazen çıkan memurları arı-

Kumandanın Âşığı

yorlar. Gerçi ben önemli bir sekterim ve beni şimdiye kadar hiç aramadılar ama yine de risk alamam. O gün akşama kadar kendimi işime veremiyorum. Masamın üstündeki saatin akrep ve yelkovanı sanki hiç ilerlemiyor gibi geliyor bana. Sonunda saat beş oluyor ve sakın olmaya çalışarak giriş yolundan aşağıya, oradan da otobüs durağına doğru yürüyorum.

İzin kâğıtlarını o salı günü teslim etmeyi düşünmüştüm ama ertesi gün yağmur yağmaya başladı. Yaz mevsimi o güne kadar kurak, yağışsız geçmişti. Şehir dışındaki Błonia Çayırı'nda otlar kurumuş, çiftçiler atlarını bile rahatça otlatamaz olmuşlardı. Vistül Nehri'nin suları iyice alçalmış, tekneler karaya oturma korkusu içinde kıyılara çekilmişlerdi. Nazi hükümeti suyun idareli kullanılmasını istiyor, kısıtlama getiriyordu ama Kraków halkı hapse girmekten çok açlıktan korktuğu için, bahçelerindeki sebze meyveleri geceleri kaçak olarak suluyordu.

Ama izin belgelerini çaldığımın ertesi günü, gökyüzü de savaştan mahvolmuş Polonya halkına acımış olacak ki gözyaşlarını tutamıyor ve bulutlardaki bütün suları yeryüzüne bırakıyor. Sağanak yağmurlar başlıyor. O gece fırtına çıkıyor ve sağanak yağmurlar evin düz çatısıyla pencere camlarını dövüyor. Yağmur ertesi gün ve daha sonra da yolları kalın bir çamur tabakasıyla kaplayıp çukurları doldurana ve kanalizasyon sularını caddelere taşıyıp yolları neredeyse geçilmez yapana kadar devam ediyor. Bu havada işe gidiş gelişim de çok zorlaşıyor. Ne yağmurluk ne de şemsiye fayda ediyor ve işe ya da eve sıırıslıklam ıslanmış olarak gidiyorum, ayaklarım çamur içinde kalıyor. Bu hava koşullarında pazar meydanındaki üstü açık bir kafeye giderek Alek ya da bir başkasıyla çanta değiştirmek de olanaksız. Çaldığım izin belgelerini her gün işe götürmeye cesaret edemediğim için yatağımın altına saklıyorum. Her gece yatıp

onların yatağın altında olduğunu düşündüğümde aklıma *Prences ve Bezelye* masalı geliyor.

Böyle yağmurlu bir günde koridordaki tuvalette ıslanan çoraplarımı çıkarıp sıkarak kurulamaya çalışırken yine hava durumuna küfrediyorum. Ama birden kendimden utanıyor ve durup düşünüyorum. Ben rahat bir ofiste çalışır, geceleri de sıcak yatağında uyurken Jacob nerede acaba? O anda onun bu fırtınalı havalarda, yağmur altında, ormanda açık bir yerde uyumaya çalıştığını hayal ediyorum.

Yaklaşık iki hafta sonra yağmurlar hafifliyor ve güneş bulutların arasından kendini göstermeye başlıyor. Salı sabahı Krysia, mutfakta portakal suyu sıkarken başını kaldırmadan, “Sonunda hava açılıyor,” diyor. “Bu havada akşamüstü kafelerde rahatça oturulabilir.”

Ağzımdaki lokmayı yutuyor ve, “Evet,” diyorum. Alek’i gördüğüm günden sonra gizli görevimle ilgili olarak Krysia’yla hiç konuşmadım.

Krysia elindeki portakalı bırakıp önlüğünü çıkarmadan ve bana bir şey söylemeden mutfaktan çıkıyor. Ama kısa bir süre sonra dönüyor ve, “Bu akşam işten çıkınca benim için bir şey yapar mısın?” diye soruyor.

Ona ne istediğini bile sormadan hemen, “Elbette yaparım,” diyorum. O benim için o kadar çok şey yapıyor ve benden o kadar az şey istiyor ki onun her istediğini yapmanın benim görevim olduğunu düşünüyorum.

“Güzel, pekâlâ,” diyor ve önlüğünün cebinden beze sarılı küçük bir paket çıkarıyor. Onu alıyorum ama düşürür gibi oluyorum, oldukça ağır. İçindeki sert ve yuvarlak şeylerin bozuk para olduğunu anlıyorum. Ağırlıklarına bakırsa bunlar gerçek gümüş para, bugünlerde de ancak bu paralar işe yarıyor zaten. Krysia,

“Bunu Alek’e ver,” diyor. “Söyle ona, bunlarla işe yarar bir şeyler satın alsm.” Şaşırıp başımı sallıyorum. Krysia’nın, Jacob kanalıyla direnişe katılmış olduğunu biliyordum tabii ama onlara para yardımı yaptığından haberim yoktu. Aslında böyle bir şey beklemeli ve buna hiç şaşırmamalıyım.

Masamda çalışıp Alek ile buluşacağım saati beklerken vakit geçmek bilmiyor. Sonunda saat beşi vurunca çantamda kâğıtlar ve gümüş paralarla şatodan çıkıp pazar meydanına doğru yürüyorum. Sakin adımlarla dikkat çekmeden yürümeye çalışıyorum ama çantamda sanki bomba taşıyormuşum gibi hissediyorum – yakalanırsam öldüm demektir.

Meydanda karşı kaldırıma geçip buluşacağımız kafeye yaklaşırken kalabalık arasında bir masada sadece Alek ve Marek’in oturduklarını fark ediyorum. Marta onların yanında değil ve o garip son konuşmamızdan sonra benden kaçıp kaçmadığını merak ediyorum. Belki de Jacob’la gizli bir göreve gitti, diye düşünüp bir kıskançlık alevinin içimi yaktığını hisseder gibi oluyorum. Masaya gidince Marek hemen kalkıp ben daha oturmadan çantayı elimden alıyor ve, “Bunlara günler öncesinden ihtiyacımız vardı,” diye söyleniyor. Marek’in bu davranışının etrafın dikkatini çekebileceğini düşünen Alek endişeli bir ifadeyle arkasına bakıyor.

Adamın garip davranışına canım sıkılıyor ve sandalyeye otururken, “Sağanak yağmurlar benim suçum değil herhalde,” diyorum.

Alek ortamı sakinleştirmeye çalışarak, yumuşak bir sesle, “Elbette senin suçun değildi, iyi iş çıkardın” diyor. “Sadece bir *akcja* vardı ve ondan önce bu kâğıtlarla bazı kişileri oradan kaçırmayı umuyorduk.”

Fısıldar gibi, “*Akcja* mı?” diye soruyorum. Gettoda yaşarken diğer şehirlerdeki *akcja*lar hakkında söylentiler duymuştum. Naziler gettoları basıp orada yaşayan halkı sokaklara diziordu. Rastgele seçilir gibi alman yüzlerce Yahudi bir gün içinde toplanıp çalışma

kamplarına götürülüyordu. Gitmemek için direnenler hemen oracıkta vurulup öldürülüyordu. “Kumandan’ın bürosunda bu konuyla ilgili bir şey görmedim ve duymadım,” diyorum.

Alek, “Bu çok doğal,” diyor. “Yahudilerle ilgili konular Pomorskie Caddesi’ndeki Operasyonlar Direktörlüğü’nde konuşulup planlanıyor. Bu konuda Kumandan’a gelen yazılar da hiç kuşkusuz gizli damgasıyla gelmiştir ki sen bunları göremezsin.”

“Aman Tanrım!”

Marek, “Krich’in ofisine bir dahaki girişinde...” diye başlıyor ama benim kaşlarımı kaldırdığımı gören Alek onu susturuyor.

Benim yüzüme bakarak, “Canını sıkın nedir?” diye soruyor.

Durup yutkunuyorum. “Alek, lütfen, annemle babam hâlâ gettodalar,” diyorum. Ama *akcja*’dan sonra onların da alınıp götürüldüğü gibi bir his var içimde. “Onlar için bir şey yapamaz mıyız?”

Alek derin bir nefes alıyor ve nefesini tutuyor. “Anlaman gerekiyor ki...”

Marek soğuk bir tavırla araya giriyor ve, “Hepimizin annesi babası vardı,” diyor. O anda onun babasının savaşın başlarında Nowy Sącz’da vurulduğunu hatırlıyorum.

Alek elini nazık bir tavırla elimin üstüne koyarak, “Emma,” diyor. *Emma*. Gerçek adım artık bana yabancı geliyor. “Sen gittiğinden beri gettoda durum çok değişti. Duvarlar iyice kapandı, delikler tılandı ve nöbetçi sayısı arttı. İnsanları dışarıya çıkarmak için sadece geçiş izni, çalışma kartı ya da haberci izni kullanmamız gerekiyor. Bu nedenle getireceğin boş izin belgeleri bizim için çok önemli.”

“Bu izin belgelerinden ikisini annem ve babam için kullanamaz mısınız?” diye soruyor ve sonra da bunu sorduğuma şaşıyorum.

Alek bir an düşünüyor, sonra, “Durum şu ki...” diyor. “Seni gettoda kaçtırdıktan sonra Jacob bana, annen ve babana göz kulak

olmamı söyledi, ben de ara sıra onların ne durumda olduklarını kontrol ettim. Ama... annen hasta Emma.”

Birden paniğe kapılıyorum ve sesim yükseliyor. “Hasta mı? Nedir hastalığı?”

Alek, “Hişt,” diye beni sakinleştirmeye çalışıyor. “Gettoda görülen salgın hastalıklardan birine yakalandı işte, tifüs olup olmadığından emin değilim.” O anda Marta’nın annesini hatırlıyorum. “Dizanteri ya da güçlü bir grip de olabilir. Ama annen yüksek ateşle yatıyor ve sağlığına kavuşması da zor görünüyor. Bu nedenle ona bir çalışma izni hazırlayamayız. Ayağa kalkıp yürüyebilse bile çalışabilecek kadar güçlü görünmez. Naziler elindeki iznin sahte olduğunu anlarlar ve böyle bir durumda sonu daha da kötü olur.”

Ne diyeceğimi bilemiyorum. Babam için de yardım isteyemem, çünkü biliyorum ki o, annem olmadan hiçbir yere gitmez. Bir an düşünüyor ve yüksek sesle, “O halde ben onlara giderim,” diyorum.

Marek şaşıyor ve, “Geri mi döneceksin?” diye adeta bağırınca arkamızda oturan çift şaşkın gözlerle bize bakıyor. Onlar başlarını çevirince Marek bu kez alçak ama öfkeli bir sesle, “Oranın ne hale geldiğini biliyor musun sen?” diye soruyor. “Seni oradan kaçırmak için ne kadar uğraştığımızın farkında mısın.”

Alek de ona hak veriyor ve, “Bu mümkün değil!” diyor. Yenik düşüyor ve oturduğum yerde susup kalıyorum.

Ama bir süre sonra, “Ya annem iyileşirse?” diyorum.

“Eğer iyileşirse elimizden geleni yaparız elbette. Sana şimdilik sadece bunun için söz verebilirim. Şu anda gettoda işler berbat ve her geçen gün daha da kötüye gidiyor. En kısa zamanda mümkün olduğunca çok sayıda insana yardım etmek zorundayız. Bu nedenle işimiz çok önemli ve sen de bizim için ne yapabilirsen yapmaya devam etmelisin. Ailelerimize yardımcı olabilmemizin tek yolu bu!

Anlıyor musun beni?" Elimi onun elinden çekiyor ve susuyorum. "O halde gelecek hafta buluşuyoruz, değil mi?"

Başımı sallıyor ve ayağa kalkıyorum. Alek bana Jacob hakkında hiçbir şey söylemediği ve onun güvende olup olmadığını sormak istiyorum. Ama onların yüzüne bakınca bana başka bir şey söylemeyeceklerini anlıyor ve sadece, "Evet," diye mırıldanıyorum.

Alek, "Güzel," diyerek ayağa kalkıyor ve ben dönüp yürüyene kadar ayakta kalıyor.

Meydanın diğer ucuna kadar kendimi tutuyorum ama orada bir yerde durup ağlamaya başlıyorum. Gettoda kaçtığım gece yatıklarında uyumaları geliyor gözlerimin önüne. Kendi kendime, *onları asla terk etmemeliydim*, diyorum. Annem hasta yatıyor ve Almanlar onları da kampa götürebilirler. Yapabileceğim hiçbir şey yok ve direniş örgütü de onlara yardım etmek istemiyor. Kendi ailelerimize bile yardım edemedikten sonra bu casus oyunlarını oynamamızın yararı nedir? O anda en çok güvendiğim insanlardan, Alek'ten, Krysia'dan ve hatta çok sevdiğim Jacob'dan bile şüpheleniyorum.

Bir an için Kumandan'ı, bana nazik bir ifadeyle bakan gözlerini hayal ediyor, *belki o bana yardım eder*, diye düşünüyorum... Ama sonra, hayır, saçmalama, diyorum kendi kendime. O adamın bir Nazi olduğunu hatırlıyorum. Eğer Kumandan senin Yahudi yakınların olduğunu, sende bir damla bile Yahudi kanı olduğunu öğrenirse, sana olan yakınlığı nefrete dönüşür, sen, ailen, direniş örgütü ve sana yardım etmiş olan herkes ölür, diye düşünüyorum. Dolan gözlerimi elimin tersiyle siliyor ve istemeden bile olsa, onun hakkında böyle düşündüğüm için kendimden utanıyorum. Hayır, Kumandan'ı dostum gibi görmemeliyim.

Bir saat sonra Krysia'nın kapısından hızla içeri giriyorum. Krysia bahçede, Łukasz ile beraber yabancı otları yolup temizliyor. Krysia kızarmış olan gözlerimi görünce elindeki küçük küreği bırakıyor, Łukasz'ı kucağına alıyor ve benimle beraber eve giriyor. Kapıyı kapadıktan sona yüzüme bakıyor ve, "Ne oldu?" diye soruyor. Üst kata çıkarken Alek ile konuşmamızı ve annemin hastalığını ona anlatıyorum. "Ah, zavallı yavrum!" diyerek bana sarılırken, aramızda kalan küçük Łukasz da şaşkın gözlerle bize bakıyor.

"Alek, onun için yapabileceği bir şey olmadığını söylüyor."

Krysia, sakın bir ses tonuyla, "Yapabilse yardım edeceğinden eminim," diyor. Marta gibi o da direniş örgütü liderlerine ve onların kararlarına tamamen güveniyor. Beni kanepeye oturtuyor ve, "Duruma onun açısından bakman gerekiyor," diye devam ediyor. "Bugünlerde direnişin işi çok zor, binlerce Yahudi'yi düşünmek zorundalar. Bir kişiyi kurtarmak için her şeyi riske atamaz."

O anda Marta'nın annesi Bayan Nederman'ı hatırlıyorum. Marta direniş için benden daha uzun zamandır çalışıyor ama örgüt onun annesi için de bir şey yapmadı ve zavallı kadın öldü. "Onları asla bırakmamalıydım," diyerek ağlamaya başlıyorum.

Krysia, "Böyle mi düşünüyorsun Emma?" diye sorarak çenemi tutuyor ve başımı kaldırıyor. "Dinle beni, bunlar senin suçun değil. Sen orada olsaydın da annenin hastalanmasını önleyemezdin. Orada, onların yanında olsaydın sen de hastalanabilirdin." Cevap vermiyorum. Krysia, "Dur bakalım ben ne yapabilirim," deyince şaşkın gözlerle ona bakıyorum. Gettoyla temasları olan Alek ve arkadaşları bile annemle babama yardım edemezken, Krysia ne yapabilir ki?

Birkaç gün sonra, ben banyoda Łukasz'ı yıkarken Krysia gelip banyo kapısından bize bakıyor ve, "Pankiewicz eski bir dostumdur," diyor.

Sabunlu bezi tutan elim havada kalıyor. Eczanesi etrafına getto duvarları örülürken Podgórze'den kaçmayıp orada kalan ve Yahudi olmadığı halde Yahudilere yardım etmeyi yeğleyen nazik ve cesur eczacıyı neredeyse unutmuştum. “Bu sabah anneni ziyaret etmiş. Annen çok hastaymış ve onun elindeki ilaçlar da azalmış. Ama Pankiewicz annen için elinden geleni yapacağına dair söz verdi bana.”

“Ah, teşekkür ederim Krysia!” diyerek ayağa fırladım ve onun boynuna sarıldım. “Teşekkür ederim! Teşekkür ederim!” Pankiewicz belki annemi kurtaramazdı ama en azından ortaya çıkmış ve yardımcı olacağını söylemişti.

Łukasz o karmaşada ellerini suyu içinde şapırdatarak ve benim söylediğimi taklit etmeye çalışarak, “*Dank!*” diyor ve mimikleriyle sevincini gösteriyor. Krysia ve ben birbirimizi bırakıp şaşkın gözlerle ona bakıyoruz. Łukasz yanımıza geldiği günden beri ilk kez konuşuyor.

Yirmi dakika sonra ben onu kurularken, Łukasz aylardan beri içinde biriken kelimeleri ortaya dökmeye, anlaşılabilir bir şeyler söylemeye çalışıyor. Ona pijamasını giydirirken bir kez daha annemi düşünüyorum. Krysia'nın yardım etme çabası ve Pankiewicz'in yardım elini uzatması iyi niyetli davranışlar ama onların çektiği açlık, hastalık ve umutsuzluğa çare değil ve Naziler aniden gelip onları da çalışma kamplarına götürebilirler. Bu üzücü düşünceleri kafamdan silip atmaya çalışıyorum. İnsan derin sularda boğulmamaya çalışırken eline geçen her şeye tutunmak ister – ve tutunduğu dalın aslında güçlü akıntıda hiçbir işe yaramayacak bir kamış parçası olduğunu görmezden gelmeye çalışır.

10. BÖLÜM

Kryisia bana Pankiewicz'den söz ettikten birkaç gün sonra, giriş holünün köşesinde durup elimdeki bazı belgeleri dosya dolabındaki yerlerine koyuyorum. Yeni geliştirdiğim dosyalama sistemi iyi çalışıyor ama geride kalmamak için belgeleri haftada en az bir kez dosyalamam gerekiyor. Bir ara durup alnımı siliyorum. Temmuz ayının ortasındayız, saat sabahın onu bile olmadı ve iki pencere de açık ama hava çok sıcak.

Çok geçmeden Kumandan aniden odamın kapısından giriyor. Malgorzata onun hemen arkasında. Kumandan yanımdan geçerken yüzüme bakmadan, "Odama gel lütfen," diyor. Şaşırıyor ve tereddüt ediyorum. Günlük toplantımızı yaklaşık iki saat önce yapmıştık ve o beni ikinci kez, hem de Malgorzata ile birlikte asla çağırmazdı. *Bir şeyler oldu galiba*, diye düşünüyorum. Tüylerim diken diken oluyor. Birden çaldığım izin belgeleri geliyor aklıma ve mideme kramp girdiğini hissediyorum. Birisi çaldığım belgelerin eksikliğini anlamış olmalı. Belki de Malgorzata, belgeleri aldığım gün garip davrandığımı Kumandan'a söyledi ya da o gün Albay Krich'in bürosu dışında dolaştığımı birileri görüp beni ihbar etti. Birden bayılacak gibi oluyorum ve dosya dolabının kenarına tutunuyorum.

Birisi, "Anna?.." diye seslenince yerimden sıçrayıp sesin geldiği yere bakmak için arkama dönüyorum. Albay Diedrichson, giriş holüne girmiş, Kumandan'ın kapısına bakarak oraya gitmemi bekliyor.

“Evet, geliyorum,” diyorum. Ellerimin titremesini engellemeye çalışarak dosya dolabının üzerine koyduğum not defterimi alıyor ve Kumandan’ın kapısına doğru yürüyorum. Albay da arkamdan geliyor.

Kumandan bana, “Otur,” diyor. Otururken göz ucuyla yüzüne bakıyor, bana kızgın olup olmadığını anlamaya çalışıyorum ama o başka tarafa bakıyor ve yüzü tamamen ifadesiz. Albay Diedrichson koltuğa oturunca, ben de Malgorzata’nın yanına oturuyorum, oturmak için koltuğun Kumandan’a en yakın köşesini seçmiş. O anda izin kâğıtları konusunda soru sorulursa, o sabah neden Albay Krich’in ofisinin yakınlarında olduğumu mantıklı şekilde açıklayabilecek bir cevap bulmaya çalışıyorum. Kumandan hafifçe boğazını temizliyor ve, “Yakında Berlin’den resmî ziyaretçilerimiz olacak,” diyor.

Bu ani toplantının çaldığım kâğıtlarla ilgili olmadığını anlayınca derin bir nefes alıyorum.

Albay Diedrichson şaşkın bir ifadeyle, “Efendim?” diyor. Onun böyle heyecanlı bir ifadeyle konuştuğunu ilk kez görüyorum. “Bir delegasyon mu efendim?” Ben de şaşıyorum. Gerçi yemek davetinde Ludwig bir delegasyondan söz etmişti ama o günden sonra bu konuda hiçbir gelişme olmamıştı.

Kumandan, masasından aldığı bazı kâğıtları hepimize verirken, “Evet, buna dün karar vermişler,” diye devam ediyor. “SS liderliğinden üst düzey üç kumandan perşembe günü burada olacak. Sadece üç günümüz kaldı ve yapılacak çok işimiz var. Delegasyonla görüşecek kişi Vali Bey tabii ama bütün hazırlıkları bizim yapmamız gerekiyor. Albay Diedrichson programla ilgili planlamayı yapacak. Anna, sen Albay’a yardım edecek, hiçbir aksaklık olmamasına çalışacaksın.” Benden tam olarak ne istediğini bilmiyor ama başımı sallıyorum. “Malgorzata, sen de ofisin tertemiz ve düzenli olmanı sağlamalısın.”

Malgorzata sanki kendisinden devlet sırlarını saklaması istenmiş gibi başını kaldırıyor ve, “Emredersiniz *Herr* Kumandan,” diye cevap veriyor.

“Pekâlâ, şimdilik bu kadar.” Albay Diedrichson yerinden kalkıp kapıya doğru yürürken biz de onu izliyoruz. Kumandan bana bakıp, “Anna, bir dakika bekle lütfen,” diyerek beni masasının yanına çağırıyor ama diğerleri çıkmadan bir şey söylemiyor.

“Buyurun *Herr* Kumandan,” diyerek masaya yaklaşıyorum. Yakından bakınca yüzünün solgun, gözlerinin kanlanmış olduğunu fark ediyorum.

“Bu ziyaretin Genel Hükümet ve benim, daha doğrusu bizim için ne kadar önemli olduğunu söylememe gerek yok.” Başımı sallıyor ama bunu bana neden söylediğini anlamıyorum. “Her şey mükemmel olmalı ve bunun için de senden çok şey bekliyorum.”

“Benden mi?” derken sesimdeki şaşkınlık ifadesini saklayamıyorum.

“Evet, sen çok yeteneklisin, hiçbir ayrıntı gözünden kaçmıyor. Albay Diedrichson ve diğerlerinin hiçbir şey unutmamaları için elinden geleni yapmalısın. Hazırlıklar sırasında gözüne çarpan en küçük bir aksaklık ya da eksikliği hemen bana bildirmeni istiyorum. Anlıyorsun beni, değil mi?”

“Evet, *Herr* Kumandan.”

“Güzel.” Başını eğiyor ve başını ellerinin arasına alıyor.

“İyi misiniz efendim?”

Başını kaldırmadan, “Biraz başım ağrıyor,” diyor. “Arada sırada baş ağrıları olurdu ama son zamanlarda işlerin baskısı altında sıklaşmaya başladı.”

“Bir aspirin getireyim mi?” diye soruyorum ama başını iki yana sallıyor.

“Bu baş ağrıları için daha kuvvetli bir ilaç gerekiyor. Doktorumun yazdığı bir ilaç var aslında.”

“Pekâlâ, benden istediğiniz başka bir şey var mı efendim?”

Başını biraz kaldırıp bana bakıyor ve, “Şimdilik yok,” diye cevap veriyor. “Teşekkür ederim, Anna. Senin burada olduğunu bilmek beni rahatlatıyor.” Ona cevap vermiyor ve dönüp acele adımlarla odasından çıkıyorum.

Ondan sonraki birkaç gün büyük bir telaş ve hazırlık çalışmasıyla geçiyor. Önemli kişilerin geleceği haberi binada hemen yayılıyor ve her büroda hummalı bir hazırlık çalışması başlıyor. Wawel’deki temizlik işçileri günün yirmi dört saati aralıksız çalışıyor, mermerler ve devasa pencerelerin camları pırıl pırıl oluyor. Koridorlardaki Nazi bayrakları yıkanıp ütüleniyor ve yeniden yerlerine asılıyor. Malgorzata kimseye tam olarak güvenmiyor ve bizim büronun odalarını işçilerle beraber temizliyor. Bazen onu dizlerinin üstüne çökmüş, yerleri fırçalarken görüyorum.

Hazırlık çalışmalarında benim görevim sınırlı. Toplantıdan sonra ziyaret programına son şeklini verip daktilo edilmesi konusunda Albay Diedrichson’a yardımcı oluyorum ve o da bana bu programın güvenlik nedenleriyle gizli olduğunu söylüyor. Üç yüksek rütbeli Nazi kumandan ve askerî ataşelerinden oluşan delegasyon burada bir gece kalacaklar, Plaszków ve Auschwitz çalışma kampları ile gettoyu ziyaret edecekler. Programın son kısmını okurken ürperiyorum. Gettonun büyük bir alana yayıldığını ve delegasyonun annemle babamı görmesi ihtimalinin çok küçük olduğunu biliyorum ama yine de... Birden tüylerim diken diken oluyor, bunları düşünmek için kendimi işime veriyorum. Cuma günü Kumandan ziyaret programım gözden geçirmek üzere Albay ile beni odasına çağırıyor. Her şeyi bir kez daha inceleyip tartışıyoruz ve Kumandan sonunda hazır olduğumuzu söylüyor.

O gece delegasyonun ziyaretini düşünmekten rahat uyuyamıyorum, mideme sancılar giriyor. Akşam yemeğinden sonra masayı temizlerken Krysia'ya, "Yarın sabah hasta olmayı çok isterdim," diyorum. "İşe başladığım ilk günden bu yana hiç bu kadar tedirgin olmamıştım."

Masada oturup Łukasz'a bezelye yedirmeye çalışan Krysia, "Her şey yolunda gidecek, sakın olmaya çalış," diyor. "Her gün zaten Naziler arasında çalışıyorsun, değil mi?"

Başımı iki yana sallıyor, "Ama onlar farklı," diyorum. Bunlar Berlin'den gelen SS kumandanları ve benden kolayca kuşkulananabilirler, diye düşünüyorum. Kesinlikle beni ele verecek bir şey çıkacaktır.

Krysia bana bir tabak uzatıyor ve, "Aldırma, onlar da kendilerini çok önemli gören diğer adamlar gibiyse senin farkına bile varmazlar," diyor. Dönüp ona baktığımda yüzünde alaycı bir gülümseme olduğunu görüyorum.

"Krysia!" diye hafif bir çığlık atıyor ve ben de onunla beraber gülüyorum. Ama söylediği şey komik olduğu kadar gerçek de. Aslında, bizim Kumandan istisna olsa da, Nazi de profesör de olsa belli bir mevkideki erkekler, benim gibi genç kadınları pek önemsemez gibi davranıyorlar. Krysia ile beraber gülmeye başlıyorum. Bizi güldüren şey sadece onun yorumu değil, durumun komikliği ve aylardan beri dışa vuramadığımız endişeler. Łukasz şaşkın bir ifadeyle bize bakıyor. O da ikimizi böyle, hem de birlikte kahkahalar atarken ilk kez görüyor. Sonunda o da gülmeye ve kaşığını masaya vurmaya başlıyor. Tabagındaki bezelyeler masaya saçılıyor. Onun bu hali bizi daha da çok güldürüyor, kahkahalar atıp duruyoruz. O gece yatağıma yatınca fazla gülmekten boğazımda gıcık var gibi hissediyorum. Bu kadar çok gülmenin nasıl bir şey olduğunu vücudum da unutmuş.

Ertesi sabah işe yarım saat daha erken gidiyorum. Kumandan, Albay Diedrichson ve Malgorzata, delegasyon sanki öğleden sonra değil de birkaç dakika sonra gelecekmiş gibi her şeyi bir kez daha gözden geçiriyor, programda eksik bir şey kalıp kalmadığını kontrol ediyorlar. O gün öğle yemeği bile yiyemiyoruz. Her zaman sakin ve rahat olan Kumandan bile kendi odasıyla diğer iki oda arasında dolaşıp duruyor. O gün ilk kez olarak gözü beni görmüyormuş gibi davranıyor. Saat tam on iki kırk beşte bekleme salonundaki telefon çalıyor ve Malgorzata telefonu açmak için kendini masanın üzerine atıyor. Bir an dinliyor ve sonra, “*Herr* Kumandan, geldiler!” diye sesleniyor.

Kumandan, bu sanki kötü bir habermiş gibi, “Erken geldiler...” diye mırıldanıyor. Ceketini düzeltiyor ve, “Masalarınızda oturun, hanımlar,” diyor. “Albay, sen benimle gel.” Onlar ofisten çıkarken Malgorzata’ya bakıyorum. Masasında dimdik oturup saçlarını düzeltiyor, heyecanlı ve yanakları kıpkırmızı olmuş. Bu haliyle ona eskisinden de çok sinirleniyorum. Ondan hiç bu kadar tiksinmemiştim.

Odama dönüp kapıyı kapatıyorum. Masama oturuyor ve iyi bir sekreter gibi görünmek üzere not defterim ile kalemimi elime alıyorum. Bir süre sonra koridordan konuşma ve ayak sesleri geliyor ve çok geçmeden ofisin bekleme salonunun kapısı açılıyor. Sesleri şimdi daha yakından duyuyorum. Nefes al, diye kendi kendime hatırlatıyorum ve doğal görünmeye çalışıyorum. Odanın kapısı açılıyor ve Kumandan kapıda görünüyor. Arkasında yedi adam var. Başımı kaldırmıyorum ama Kumandan’ın hemen arkasından gelen ve göğüsleri madalya dolu üç adamın kumandanlar, onların arkasında duran ve biraz daha genç olanların ise askerî ataşeleri olduklarını tahmin ediyorum. Gelenlerin hiçbirisi bizim Kumandan kadar uzun boylu ve heybetli değil. Adamlar yüzüme bile bakmadan

yanımdan geçip giderken Krysia'nın haklı olduğunu anlıyorum. Onlarla fazla bir işim olmazsa bu ziyareti atlatabilirim.

Albay Diedrichson en arkadan geliyor ve Kumandan'ın odasına girmeden önce bana dönerek, "Anna, bize hemen sekiz tane kahve getir," diyor.

Bunu duyunca irkiliyorum. Gelenlere kahve servisi yapacağımı hiç düşünmemiştim doğrusu. Bir an için bu işi Malgorzata'ya yaptırmayı düşünüyorum ama Kumandan'm benim yapmamı tercih edeceğini düşünerek vazgeçiyorum.

"Başüstüne efendim," diyorum ve çıkıp koridorun biraz ilerisindeki küçük mutfığa gidiyorum. Birkaç dakika sonra, üzerinde sıcak kahve dolu bir demlik ve kahve fincanları ve tabaklarıyla dolu bir tepsiyle geri dönüyorum. Malgorzata bana kapıyı açıyor ve arkamdan geldiğini görünce onun da Kumandan'ın ofisine girmek istediğini anlıyorum. Kadın bana Kumandan'ın kapısını açarken başımı hafifçe çevirip kesin bir ifadeyle, "Teşekkür ederim Malgorzata," diyorum. Yenilmiş bir şekilde yerine geri dönüyor.

İçeriye girince tepsiyi sehpaaya bırakıp odadan çıkmayı düşünmüştüm ama ziyaretçilerin farklı yerlerde, masanın uzağında oturduklarını görünce kahve servisi yapmak zorunda olduğumu anlıyorum. Önce ofisin arka tarafına, Kumandan'ın iki kumandanla birlikte bir haritayı inceledikleri toplantı masasına gidiyorum. Başımı kaldırmadan tepsiyi masaya koyuyor ve fincanlara kahve dolduruyorum. Son fincanı doldururken elim istemeden hafifçe titriyor. Sıcak kahve fincanının kenarından elime sıçrayıp elimi yakınca onu biraz hızlıca tepsiye bırakıyorum. Ziyaretçilerden biri başını kaldırıp sert bir ifadeyle bana bakıyor.

Kumandan yumuşak bir sesle, "Anna," diyor. Onun kızmadığını görünce rahatlıyorum. Göz göze geliyoruz, yüzünde şefkat ve ne olduğunu tarif edemediğim başka bir ifade var. "Teşekkür ederim," diyor, ben de başımı sallıyorum. Birkaç saniye daha bakışıyoruz.

O sırada birisi, “Kumandan Richwalder...” diyor ve sağa dönüyorum. Bir an için sanki nerede olduğumuzu, odada başkalarının da bulunduğunu unutmuş gibi oluyorum. Masadaki adamlar önlerindeki işi bırakmış bize bakıyorlar. Bana sert bakan kumandan şaşkın bir ifadeyle gözlerini Kumandan Richwalder’e dikmiş. Kumandan Richwalder pozisyonundaki bir adamın, emrinde çalışan bir sekreterle böyle yumuşak bir ifadeyle konuşmasına alışık olmadığı belli ve Kumandan’ın bana bakış tarzı onu daha da şaşırtmış gibi görünüyor.

Kumandan, “Teşekkür ederim Anna,” diye tekrarlıyor. “Gidebilirsin.” Boğazını temizliyor ve önündeki kâğıtları düzelterek diğerlerine dönüyor. “Evet, şimdi üçüncü sayfadaki krokiye bakarsanız...”

Yeniden kahve dökmemeye çalışarak tepsiyi Kumandan’ın masasına, telefonla konuşan üçüncü kumandana götürüyorum. Adam yüzüme bakmıyor. Ona kahve koyarken Kumandan ve siyah saçlı kadının masanın köşesindeki fotoğrafının kaldırılmış olduğunu görüyorum. Sonra kapıya yakın sehpanın etrafında oturan Albay Diedrichson ve diğerlerine de kahve ikram ediyorum. Alçak sehpayı doğru eğilince, genç ateşelerin beni dikkatle süzdüklerini fark ediyorum. Birden yüzüme ateş basıyor, aceleyle işimi bitirip odama dönüyorum.

Masama otururken titriyorum, başım zonkluyor. Kendi kendime, *sık dişlerini, bu durum fazla uzun sürmeyecek*, diyorum. Programa göre, delegasyon ofiste sadece kısa bir süre kalacak ve adamlar bir daha da buraya dönmeyecekler. Yirmi dakika sonra Kumandan’ın odasındaki sesler biraz yükseliyor ve kapı açılıyor. Kumandan diğerlerinin önünde yürüyor ve masamı geçerken bana bakmıyor, kahve döktüğüm için bana kızmış olabileceğinden endişeleniyorum. Ama Kumandan kapıdan çıkarken dönüp bana bakıyor ve, “Sana haber vereceğim,” diyor. Başımı sallıyorum. Dün bana, mesai saati

bitince çıkmamamı, ziyaretçilerin bir ihtiyacı olabileceği ihtimaline karşı beklememi söylemişti. Ziyaretçiler akşam için odalarına çekildiklerinde bana haber vereceğine söz verdi, böylece ben de evime eve gidebileceğim.

Bekleme odasının kapısının kapandığını duyunca rahat bir nefes alıyorum. Birkaç dakika sonra kahve fincanlarını ve tepsiyi almak için Kumandan'ın odasına giriyorum. Onların alınmasını temizlik işçilerine ya da Malgorzata'ya bırakabilirdim ama delegasyonun geride herhangi bir belge bırakıp bırakmadığını merak ediyorum. Kumandan'ın masası ziyaretçilerin gelişinden önce olduğu gibi tertemiz duruyor. Ama toplantı masasına yaklaştığım zaman şaşıyorum. Kahve servisi yaptığım zaman üzerinde çalıştıkları harita masada duruyor. Sakin ol, diyorum kendi kendime, bu sadece bir harita. Önemli bir şey olsaydı herhalde bu kumandanlar onu orada bırakmazlardı.

Omzumun üzerinden bakarak Malgorzata'nın arkamdan gelip gelmediğini kontrol ediyorum. Kumandan'ın odasının kapısı kapalı duruyor. Birisi gelirse temizlik yapıyormuş gibi görünmek için elime boş bir fincan ile tepsiyi alıyor ve haritaya bakıyorum. Bu, Lejandı Almanca olan bir Kraków haritası. Wawel Şatosu, Pomorskie Caddesi'ndeki resmî daireler, Kazimierz ve getto gibi önemli yerler kırmızı kalemle daire içine alınmış. Kazimierz'den gettoya doğru çizilmiş kırmızı oklar var. Fincanları toplamaya başlarken, bu kırmızı işaretli yerlerin muhtemelen delegasyonun ziyaret edeceği yerler olduğunu düşünüyorum. Son fincanı tepsiye koyarken birden duruyorum. Kırmızı okların gettoyu göstermekle kalmayıp daha ilerideki Plaszów'a, çalışma kampına doğru uzatıldığını fark ediyorum. Gettonun üzerinde de kalemle çizilmiş büyük bir X harfi var. Birden donup kalıyorum, tüylerim diken diken oluyor. Gettonun üzerini çizmişler. Ne anlama geliyor bu? Yoksa bir *akcja* daha mı yaşanacak? Gettoda yaşayanların hepsini Plaszów'a mı

gönderecekler yani? Mideme kramp giriyor ve sakinleşmeye çalışıyorum. *Hakkında hiçbir şey bilmediğin konularda fikir yürütme*, diyorum kendi kendime. Ama salı günü Alek'i gördüğüm zaman bunu ona söylemeliyim.

Kahve tepsisiyle içindekileri mutfğa bırakıp odama dönüyorum. Akşama kadar önemli bir şey olmuyor, her yer sakin. Sadece bir kez kalkıp tualete gidiyorum, onun dışında Kumandan'ın arayabileceğini düşünerek masamdan ayrılamıyorum. Saat beşte Malgorzata kapıdan bakıp, "İstersen ben de kalıp seninle beraber bekleyebilirim," diyor.

Başımı iki yana sallıyorum. Kadının ona delegasyon hakkında bir şeyler söylerim umuduyla yanımda kalmaya istekli olduğunu biliyorum. Aslında ben de odamda boş oturup beklemek konusunda pek hevesli değilim ama bu aşırı meraklı kadının bana eşlik etmesi düşüncesi de hiç hoşuma gitmiyor. "Hayır, teşekkür ederim. Aslında yapılacak hiçbir şey yok artık," diyorum.

Kadın çıkarken koridorda işten çıkan diğer çalışanların seslerini duyuyorum. Hafta başında başladığım dosya düzenlemesi ve Kumandan'ın adres listesi üzerinde çalışarak bir saat kadar oyalanıyorum. Ofiste derin bir sessizlik var, sadece masamın üzerinde asılı duvar saatinin tik takları duyuluyor. Biraz daha çalışıyor ve bir süre sonra saate bakınca saatin altı kırk beş olduğunu görüyorum. Delegasyon şu anda, Diedrichson'a tavsiye ettiğim ünlü Polonya restoranı Wierzynek'te yemeğe yeni başlamış olmalı. Bu gidişle burada birkaç saat daha kalabilirim. Çantamdan akşam yemeği olarak getirdiğim, dün akşamdan kalma haşlanmış et dilimi ile ekmeğimi çıkarıyorum. Boş odada etrafa bakınıp içimi çekiyor ve Krysia ile Łukasz'ın da yemeğe oturmuş olmaları gerektiğini düşünüyorum. Çocuk benim geciktiğimi fark edip huysuzlanırmı acaba diye merak ediyorum.

Bir saat daha geçiyor ama Kumandan hâlâ aramıyor. Beni unutup unutmadığını merak ediyorum. Bir süre sonra iyice sıkışıyor ve koşarak tuvalete gitmek üzere masamdan kalkıyorum. Odama geri dönmek için bekleme salonunu katederken masamdaki telefonun çaldığını duyuyor ve hemen koşarak masama gidiyorum. Kumandan arıyor olabilir.

Nefes nefese ahizeyi kaldırıyor ve Almanca konuşmayı unuttarak, “*Tak?*” diyorum.

Arayan Kumandan değil, Albay Diedrichson ve, “Orada mı?” diye soruyor.

“Kim?”

Albay canı sıkılmış gibi, “Kim olacak, Kumandan tabii,” diyor. “Ofise uğramak zorunda olduğunu söyledi ve benden delegasyonu otellerine götürmemi istedi.”

“Şu anda burada...” derken birden susup Kumandan’ın oda kapısına bakıyorum. Kapalı kapının altından sarı bir ışık sızıyor. “Ah, evet, burada,” diyorum. “Birkaç dakika için dışarıya çıktığımda gelmiş olmalı. Onunla mı konuşmak istiyorsunuz?”

Albay, “Hayır, oraya gelip gelmediğini merak ettim, o kadar,” diyor ama adamın sesinde bir gariplik sezer gibi oluyorum. “Gitmek istediği zaman arabası aşağıda onu bekliyor olacak.”

“Pekâlâ, onu görünce söylerim bunu,” diyerek telefonu kapıyor ve Kumandan’ın kapısına bakıyorum. Bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sormak için kapısını vurmali mıyım acaba? Kapıya doğru bir adım atıyor ama birden durup tereddüt ediyorum. Birkaç dakika daha beklesem daha iyi olacak gibi geliyor bana. Masama dönerken pencere camında aksimi görüyor ve dağılmış saçlarımı düzeltiyorum. Masama dönüyor ve endişeli gözlerle Kumandan’ın kapısına bakıyorum. Onun gecenin bu saatinde ofisinde oturması bana hiç de normalmiş gibi gelmiyor. *Neden ofise geri geldi? On,*

sonra yirmi dakika daha geçiyor ama Kumandan'ın odasından hâlâ ses çıkmıyor. *Çok yorgun olup masasında uyuyakalmış olabilir mi acaba?*

Sonunda dayanamayıp kalkarak kapısını hafifçe tıkladıyorum. İçeriden ses gelmiyor ve kapıyı birkaç santim aralıyorum. Kumandan masadaki haritanın üzerine eğilmiş bakıyor, başı da hafifçe sağ omzuna doğru yatmış.

"*Herr Kumandan?*" diyorum. Beni duymamış gibi davranıyor. Birkaç saniye bekliyor ve, "Bir şeye ihtiyacınız var mı, efendim?" diye soruyorum. Toplantı masasından birden geriye, kendi masasının arkasındaki büyük pencereye dönüyor ama hafifçe sallanıyor. İçki içmiş olmalı. Ona doğru biraz yaklaşıncı konyak ve ter kokusu karışımı bir koku alıyorum. Onu her zaman sakın ve ciddi gördüğüm için şaşıyorum, masasının kenarında duran kahverengi içki şişesine dokunduğunu hiç görmedim onun.

Tekrar, "*Herr Kumandan,*" diyorum ama bana yine cevap vermiyor. Sağ elinde tuttuğu ve daha önce görmediğim dosyayı gösterip, "Bunu bana mı vereceksiniz?" diye soruyorum. Başını dengesiz bir şekilde iki yana sallıyor ve dosyayı masasının üst çekmecesine bırakıyor. Dosyayı merak ediyor ve onun olmadığı bir zaman ona bakmaya karar veriyorum. "Yarın sabah siz delegasyonla beraberken yapmamı istediğiniz bir iş var mı efendim?" Ona biraz daha yaklaşıncı sakalının biraz uzadığını fark ediyorum. Dağınık bir hali var ve gözlerinde ilk kez olarak üzgün bir ifade görüyorum.

Kumandan dönüp gecenin karanlığında pencereden dışarıya, nehre doğru bakıyor. Sonra birden, "Bugün Auschwitz'i gördüm," diyor. Auschwitz sözcüğünü duyunca tüylerim diken diken oluyor, içimde büyük bir acı hissediyorum. Daha gettoya gitmeden önce, neredeyse savaş başlar başlamaz Auschwitz'le ilgili hikâyeler duymaya başlamıştık. Hikâyelerin çoğunu kırsaldan Kraków'a kaçan Yahudiler anlatmıştı. Bazıları oranın siyasi mahkûmlar için

bir çalışma kampı olduğunu söylüyordu. Ama gettoda yaşadığım son aylarda duyduğum hikâyeler daha da korkunçtu. Anlatılanlara göre, kampta çok sayıda Yahudi vardı ama çalışmak yerine kitleler halinde ölüyorlardı. Krysia'nın evine sığındıktan sonra bu konuda başka bir şey duymamıştım. Delegasyonun geleceği haberi ulaşmadan önce Wawel'de çalışanlar bu konuda hiç konuşmazdı. Kumandan'ın neden üzülüp içtiğini şimdi anlıyorum.

Ne diyeceğimi bilemiyor, sadece, “Öyle mi?” diye mırıldanıyorum. Sesimde onu konuşturmak istediğimi gösteren davetkâr bir ifade var, ondan Alek'e aktarabileceğim yararlı bir şeyler öğrenmek istiyorum. Ama Kumandan birkaç dakika hiç konuşmuyor.

Sonunda, “Evet...” diye devam ediyor. “Ben hiçbir zaman...” Cümlesini tamamlamasına gerek bile yok, onu anlıyorum. Kumandan kendisini bir centilmen, bir müzik, sanat ve kültür adamı olarak görüyor. Onun çarpık düşüncesine göre, *Reich*'a hizmet etmek asil ve vatansever bir görev, Yahudi sorunu da uzaktan bakılıp hoş görülmesi gereken bir çirkinlik. O kendisini Wawel'de tecrit etmiş, bölgesini yukarılardan yönetiyor ve cinayetlerden uzak duruyor. Onun oturduğu yerden baktığı getto, Yahudilerin yaşamak zorunda kaldığı bir mahalle sadece. Plaszów sadece bir çalışma kampı. Onun, Sachsenhausen'i bir cezaevi ve oradaki mahkûmları da cezalarını hak etmiş suçlular olarak görüp oradaki hizmetini de akladığından eminim. Masum insanların açlıktan ve hastalıktan öldüklerini, öldürüldüklerini görmemiş, görmek de istememiş bir adam o. Bugüne kadar bundan haberi yokmuş gibi yaşamış. Ama bugün Auschwitz'e gitmek zorunda kalıp oradaki gerçek vahşeti görünce çözülmüş ve dayanamayıp içki şişesine sarılmış. Bu durum beni, savaşın başından beri gördüğüm her şeyden çok dehşete düşürüyor.

“Eminim çok korkunçtu.” Keşke onun zihnine girebilsem de bugün gördüklerini öğrenebilsem. Yapmak istememe rağmen, daha

önce gettoda yaptığımı yapıp başımı devekuşu gibi kuma gömem artık. Ailem ve direniş için, ondan mümkün olduğunca çok şey öğrenmek istiyorum. Fakat Kumandan daha fazla konuşmak istemiyor gibi görünüyor.

Boş gözlerle bir süre daha duvara baktıktan sonra, “*Herr Kumandan*,” diyorum. Beni ya da orada neden bulunduğumu unutmuş gibi şaşkın bir ifadeyle bana bakıyor. “Yorgun görünüyorsunuz efendim,” diyorum. Başını hafifçe sallıyor ve bir koluyla koltuğunun arkasına dayanıyor. “İzin verin de sizi arabanıza götüreyim.” Kanepeye gidip oraya attığı ceketini alıyor ve ona veriyorum. Kolunu uzatıyor, Łukasz’a yaptığım gibi ona ceketini giydiriyorum ve teninin sıcaklığını hissediyorum. Sonra koluna girip, “Hadi, gelin,” diyerek onu ofisten çıkarıyorum. Koridorda biraz toparlanıyor, doğrulup merdivenden aşağıya iniyor ve dışarıya çıkıyor.

Kumandan’ın şoförü Stanislaw girişte, yan tarafında gamalı haçlı bir bayrak sallanan otomobilin yanında bekliyor ve biz açık arka kapıya yaklaşıncı, derin bariton sesiyle, “*Dobry wieczor*,” diye bizi selamlıyor. Kumandan başını çarpmamak için eğilip arabanın arka koltuğuna otururken ben de elimi onun sırtına koyup yardımcı oluyorum. Otururken düşer gibi oluyor ve kolumu çekiyor. Birden dengemi kaybediyor ve arabanın içine, onun üzerine düşüyorum. Ama hemen doğruluyorum ve yüzüm kıpkırmızı oluyor.

“Özür dilerim efendim,” diyerek arabadan inmek istiyorum ama Stanislaw kapıyı birden kapatıp beni içeride bırakıyor. “Dur...” diye itiraz ediyorum. Yardım etmesi için Kumandan’a bakıyorum ama o başım koltuğun arkasına dayamış ve gözlerini kapamış bile. Sesimi duyunca bir an gözlerini açıyor ve, “*Pekâlâ*, sanırım sizi evinize de bırakmak zorundayım,” diyorum.

* (Leh.) İyi akşamlar. (yay. n.)

Wawel'den Kumandan'ın Planty yakınındaki evine giden yol kısa ve oraya doğru giderken arabanın içine bakıyorum. Daha önce birkaç kez güzel arabalara bindim ama hiçbiri bu kadar büyük değildi. Parmağımla yumuşak deri kaplı koltuğun kenarına dokunuyor ve pencereden dışarıya bakıyorum. Sokaklar işlerini halledip evlerine giden insanlarla dolu. Yan tarafında gamalı haçlı bir bayrak sallanan büyük, siyah araba geçerken insanlar merakla bize bakıyor. Gözlerindeki korku ifadesini görür gibiyim.

Araba birkaç dakika sonra, kahverengi kum taşından inşa edilmiş şık bir binanın önünde duruyor. Stanislaw'la beraber hâlâ sarhoş olan Kumandan'ın arabadan inmesine yardım ediyorum. Kapıcı bahçe kapısını açıyor ve geçmemiz için yana çekiliyor. Kumandan'ı mermer basamaklardan bir üst kata çıkarıyoruz, Stanislaw dairenin kapısını açıyor. Kumandan içeriye gidince hemen gidip kanepeye oturuyor ve başı önüne düşüyor.

Stanislaw salondan çıkıp kapıyı arkasından kapatıyor ve beni orada, salonun ortasında yalnız başıma bırakıyor. Bütün katı kaplayan daire tam bir bekâr evi; büyük ve kişiliksiz bir yer, salonda birkaç parça ağır meşe mobilya ve kahverengi kadife kaplı büyük bir kanepa var. İçerisi sanki yıllardan beri havalandırılmamış gibi sönmüş puro ve konyak kokuyor. Güzel bir şehir manzarasının görüldüğünü tahmin ettiğim pencereler, kalın, koyu renk perdelerle kapanmış.

Olduğum yerde durup arada bir ayak değiştirerek Kumandan'ın konuşmasını bekliyorum ama hiçbir şey söylemiyor. Sonunda dayanamıyor ve, “*Herr* Kumandan, vakit geç oldu,” diyorum. “Eğer yapabileceğim bir şey...”

Kumandan o zaman başını biraz kaldırıp, “Anna, dur,” diyor mırıldanıyor. “Gitme.” Eliyle beni yanına çağırıyor.

Kanepeye doğru gidiyorum. “Evet, ne istemiştiniz?”

Tereddüt içinde, “İstediğim bir şey değil de,” diye mırıldanıyor. “Yani biraz daha kalabilirsen...”

Yalnız kalmak istemediğini anlıyor ve şaşırıyorum. Kanepenin diğer ucuna oturuyor ve, “Birkaç dakika kalabilirim,” diyorum.

“Teşekkür ederim,” diyor ve çekilmeme fırsat vermeden uzanıp sol elimi yakalıyor. Elimi avucum yere bakacak şekilde çevirip, “İyi misin?” diye soruyor. “Yani elini kahveyle yaktın bugün, değil mi?”

Birden şaşırıp ne diyeceğimi bilemiyorum. Elimi çekiyor ve, “Yanan diğer elimdi,” diyorum.

Sesi şimdi daha net çıkıyor ve, “İzin ver de bakayım,” diyor. Sağ elimi yavaşça kaldırıyorum, onu iki koca elinin arasına alıp bakıyor. Günün telaşı içinde elimi yaktığımı unutmuştum fakat başparmağımın hemen üstü kızarmış ve su toplamaya başlamış. Kumandan bunu görünce, “Bekle,” diyor.

İtiraz etmek istiyorum ama o acele adımlarla mutfığa girip gözden kayboluyor. Buradan kaçma isteğimle savaşıp, o gitmişken buradan kaçmalıyım, diye düşünüyorum. Onun yerine kendimi sakinleştirmeye çalışıp tekrar etrafa bakınıyorum. Şömine rafında duran çerçeveli bir fotoğraf dışında salonda kişisel bir eşyası yok.

Huzursuzum ama yine de merakımı yenemiyor, gidip fotoğrafa bakıyorum. Fotoğraftaki kişi, Kumandan’ın masasında gördüğüm fotoğraftaki kadının aynısı. Dalgalı siyah saçları, kalkık kaşları ve pürüzsüz teniyle güzel bir kadın bu.

O sırada Kumandan, “İşte geldim,” diyerek içeriye girince yerimden sıçırıyor ve ona doğru dönüyorum. Elinde ıslak bir bez, küçük bir kavanoz ve sargı bezi var. “Otur şuraya,” diyor. İsteksiz bir tavırla kanepenin ucuna oturuyorum, elimi temizleyip merhem sürüyor ve sardıktan sonra, “İşte, şimdi oldu,” diyor. Elimi bir süre bırakmıyor, yine göz göze geliyoruz.

Elimi geri çekiyor ve, “Teşekkür ederim,” diyorum.

Doğruluyor ama yüzüme bakmaya devam ederken, “Eli yanmış bir sekreter işime yaramaz, değil mi?” diyor.

“Haklısınız,” diyerek başımı çeviriyor, sonra kalkıp yine şömine rafı üstündeki fotoğrafın önüne gidiyorum. Çerçeveyi yavaşça alıp bakıyor ve, “Çok güzel bir fotoğraf,” diyorum.

Kanepede oturmaya devam ediyor ve alçak sesle, adeta fısıldar gibi, “Margot,” diyor.

“Eşiniz mi *Herr* Kumandan?” diye soruyorum.

“Öyleydi,” derken birden kalkıp yanıma geliyor. Fotoğrafı elimden alıyor ve sanki bakışlarıyla canlandırmak ister gibi uzun uzun bakıyor. Kadına ne olduğunu merak ediyorum. Bana bir şeyler söylemesini bekleyerek ona bakıyorum ama Kumandan sanki benim orada olduğumu unutmuş gibi, hiç konuşmadan fotoğrafa bakmaya devam ediyor. Bu fırsattan yararlanarak gidebileceğimi düşünüyor, hemen kapıya gidiyor ve açıyorum. “Vakit çok geç oldu efendim, ben gideyim artık.” O konuşmadan fotoğrafa bakmaya devam ediyor. “İyi geceler efendim,” diyor ve hızlı adımlarla merdivenden aşağıya iniyorum.

Stanislaw binanın girişinde, arabanın yanında beni bekliyor. Hiç konuşmadan arabaya biniyorum, şoför kapıyı kapatıp direksiyona oturuyor ve uzun, dolambaçlı yoldan Krysia’nın evine doğru yola çıkıyoruz. Kumandan’ı yemek davetine getirdiği için Stanislaw’ın yolu bildiğini anlıyorum. Yüzümü serin araba camına dayıyor, zihnimde Kumandan’ın yüzünü canlandırıyorum. Bu akşam ve özellikle de evinde yalnız kaldığımız zaman, yüzünde şimdiye kadar görmediğim bir umutsuzluk ifadesi gördüm ve bunu unutamıyorum. Onu yalnız bırakmamamı istedi ama bunun nedeni belki de sarhoş olmasıydı. Ya da sadece yalnız kalmak istemedi.

Birden Bauların evinde uyanıp Jacob’un ortadan kayboluşunu ve sonra da annemle babamın gidişlerini hatırlıyorum. O zaman

hayatımda ilk kez kendimi tamamen yalnız hissetmiş ve dehşete düşmüştüm. Łukasz ve benim gelişimden önce Krysia'nın yaptığı gibi, bazı insanların yalnız başlarına rahatça yaşayabildiklerini biliyorum. Ama yine de Kumandan'ın o koca dairede karısı Margot'un anısıyla baş başa kalarak gecelerini yalnız başına geçirmesi berbat bir şey olmalı. Wawel'de Kumandan'ın daha önce evli olduğu konusunda sözler duymuştum ama kendisi bu konuda hiç konuşmamıştı. Fakat bu gece adeta bir hayalet görmüş gibiydi. Belki de içkinin etkisiyle öyle davranmıştı. Ya da o gün Auschwitz'de gördükleri onda kötü ve rahatsız edici anılar uyandırmıştı.

Auschwitz kelimesini duyunca bile kötü oluyorum, tüylerim ürperiyor. Bir sonraki buluşmamızda Kumandan'ın oraya gidişini ve masada gördüğüm şehir planını Alek'e anlatmalıyım. Bu bilgi işlerine yarayabilir, diye düşünüyorum ve gözümün önüne Kumandan'ın boş bakan ve eziyet çeker gibi görünen gözleri geliyor. Güneş iyice battıktan sonra hızla ağaçların, evlerin önünden geçip giderken yine ürperiyorum.

Eve girdiğimde Krysia ve Łukasz'ın uyuduklarını görünce sessizce odama çıkıp soyunuyorum. Akşam yaşadıklarım kafamı karıştırıyor ama delegasyon ziyareti beni de yormuş olmalı ki gözlerim kapanıyor ve hemen yatağa girip yatıyorum. Hemen uyuyor ve rüyamda kendimi dağlara doğru giden bir trende buluyorum. Jacob'un trende olduğundan eminim ama onu bulamıyorum. Vagonları, kompartımanları arıyorum. Bir süre sonra, birkaç metre önümde yürüyen bir adamın sırtını görüyorum, bana tanıdık geliyor. Adam Jacob gibi narin bir yapıya sahip ve aynı renk saçları var. Ona yetişmek için hızlanıyor, sonra koşmaya başlıyorum. Sonunda ona yetişiyor, elimi omzuna atıyor ve adam bana dönerken, "Jacob!" diyorum. Fakat birden şaşkınlıktan kalakalıyorum; karşımda gördüğüm yüz kocamın değil, Kumandan'ın yüzü.

“Aman Tanrım!” diye bağırıp uyanıyor ve yatağında doğrulup oturuyorum. Kafam karmakarışık. Aylarca Jacob’un peşinden koştuğum rüyalar görmüştüm ve bunlar akla yatkın mantıklı rüyalardı çünkü kocamı özlemiştim. Ya bu rüya neyin nesiydi? Ne anlama geldiğini bir türlü anlayamıyordum. Sonunda kendime, *kes şunu*, dedim. *Bu sadece bir rüya. İşte büyük bir stres altındasın ve bu akşam Kumandan’la aranızda garip bir konuşma geçtiği için gerginsin. Bu rüyayı görmenin tek nedeni bu.* Yatıp battaniyeyi başıma çekiyorum ama huzursuzum. Kafamın içinde beni rahatsız eden düşünceler var; bu rüyanın belki de başka bir anlamı vardır. Sonra başımı hafifçe iki yana sallıyor, içimden, hayır, bunun herhangi bir anlamı olamaz, diyorum. Kendimi zorlayarak Jacob’la ilgili hoş anılarımızı düşünüyorum ve bir süre sonra yeniden uykuya dalıyorum.

Ertesi sabah ofise gittiğimde Kumandan’ın henüz gelmemiş olduğunu görüyorum. Yapılan programına göre, Kumandan bu sabah otelde misafirlerle buluşacak ve onlara getto ve Płaszów’da eşlik edecek, öğle vakti de heyet Berlin’e doğru yola çıkacak. O gün yine masamda yokken aranırım korkusuyla öğle yemeği için odamdan çıkmıyorum. Saat tam on ikiyi çeyrek geçe odamın kapısı açılıyor, Kumandan içeriye giriyor ve masamın yanından geçerken kuru bir sesle, “Anna, lütfen içeriye gel,” diyor.

Onu takip ederek odasına giriyorum. Masasına gidiyor ve benim o sabah bıraktığım kâğıtları alıyor. Birkaç metre uzağında duruyor ve yüzüne bakarak dün gece hakkında bir şeyler söyleyip söylemeyeceğini merak ediyorum. Ama eğer önceki akşamki sarhoş halinden utanmışsa bile bunu belli etmiyor. Belki de hatırlamıyor. Gözlerinin altındaki iki hafif, koyu renk halka dışında yüzü tamamen normal görünüyor. Bir süre kâğıtlara bakıyor ve sonra, “Yarın Berlin’e gidiyorum,” diyor.

Birden şaşıyor ve, “Berlin’e mi gidiyorsunuz?” diye soruyorum.

“Evet. Delegasyonun ziyaretinde ortaya çıkan bazı meseleler var ve onları kendim halletmek zorundayım.”

Bana birkaç kâğıt uzatıyor ve, “Burada seyahat planım var,” diyor. Odanın diğer yanına yürüyüp bana da yanına gelmemi işaret ediyor. Kanepenin ucuna iliştiriyor ve onun her zaman yaptığı gibi büyük odada dolaşacağını sanıp bekliyorum. Ama o gelip yanımdaki sandalyeye oturuyor ve serin çam kokulu tıraş losyonu yine içimi gıcıklıyor. “Kâğıtlardan da görebileceğin gibi, Albay Diedrichson yolculuğumla ilgili gerekenleri yaptı,” diye devam ediyor. Kulaklarım hafifçe uğulduyor ve onu duymakta zorlanır gibi oluyorum. Kumandan’ın beklenmeyen seyahati ve tıraş losyonunun erkeksi kokusu beni adeta sarhoş ediyor.

Kumandan birkaç dakika sonra elindeki kâğıtlara tekrar bakıyor, sonra gözlerini yüzüme çeviriyor ve sözlerini, “Seyahatim on gün sürecek,” diye bitirdikten sonra gözlerini kâğıtlardan kaldırıp yüzüme bakıyor. Gözlerimi kırptırıyorum ve söylediklerinin çoğunu anlamamış olduğumu fark ediyorum. “Anna, iyi misin sen? Biraz solgun görünüyorsun?”

“Bugünlerde böyle bir yolculuk tehlikeli olmaz mı?” diye soruyorum. Ama bunu söyler söylemez, sanki başka biri tarafından söylenmiş gibi sorduğuma kendim şaşıyorum.

“Bazı tehlikeler olabilir tabii,” diye cevap veriyor. “Fakat her halükârda gitmem gerekiyor. Önemli bir toplantıya çağırıldım ve kişisel güvenliğim açısından gitmiyorum diyemem.” Başımı sallıyorum ama gözlerimi ondan alamıyorum. “Pekâlâ, şimdilik sana söyleyeceklerim bu kadar.”

Konuşmamızın bittiğini anlıyor, ayağa kalkıyorum ama sağ bacağım uyuşmuş ve hafifçe sendeliyorum. Kumandan hemen uzanıp kolumdan yakalıyor ve, “Dikkat et,” diyor. Yine göz göze geliyoruz.

Doğrulurken, “Özür dilerim efendim...” diyorum ve cümlemi nasıl bitireceğimi bilemiyorum. “Şey, sadece...” Elbisemin kolu üstünden elinin sıcaklığını hissedebiliyorum.

“Son günlerde çok çalıştın,” diyor. “Delegasyon ziyareti yüzünden geç saatlere kadar çalıştın.”

Onun bulduğu bahaneye sarılıyor ve, “Sanırım öyle efendim,” diyorum.

“Yolculuk hazırlığı için de yardımına ihtiyacım olacak. Ama ben gittikten sonra bir gün izin yapabilirsin.”

“Teşekkür ederim *Herr* Kumandan,” diyor ve hemen kapıya doğru dönüp yürüyorum. Odama girerken onun arkamdan baktığını hissediyorum. Masama oturuyorum ve bana verdiği kâğıtları incelerken ellerim titriyor. Son birkaç haftadır Krysia’nın davette fark ettiği bir his beni rahatsız ediyor: Kumandan Richwalder benden hoşlanıyor. Fakat beni düşündüren ve rahatsız eden şey sadece Kumandan’ın davranışları değil. Ona yolculuğun tehlikeli olup olmadığını neden sorduğumu bilemiyorum. Kendi kendime, *Anna’nın onun güvenliğiyle ilgilenmesi iyi bir şey*, diyorum ama soruyu bu kadar hesaplayarak sormadığımı da farkındayım. Dün geceki rüyam da düşünülüp tartılarak yapılan bir şey değildi keza. Sarsılmış bir halde sandalyemde arkama yaslanıyorum. Kumandan’ın bir süre buradan uzaklarda olması belki de benim için daha iyi olacak.

Günün geriye kalan kısmı olaysız geçiyor. Saat çabucak beşi geçiyor ama Kumandan kapalı kapılar ardındaki odasından çıkmıyor. Kırk beş dakika daha geçiyor ve sıkılmaya başlıyorum. Kumandan haklıydı; fazla mesai beni yordu. O anda sanki Krysia ve Łukasz’ı bir aydan beri görmemişim gibi hissediyorum. Bir süre sonra Kumandan’ın kapısı açılıyor, ellerinde iki küçük çantayla dışarıya çıkıyor ve hemen ayağa kalkıyorum.

Çantaları yere bırakıyor ve, “Evet, işte gidiyorum,” diyor.

Çantaları görünce gerçekten de gidiyor olduğu kafama dank ediyor. Düğümlenmiş boğazımla zorla yutkunarak, “İyi yolculuklar dilerim efendim,” diyorum yarım yamalak bir şekilde.

“Teşekkür ederim. Acil bir durum olursa ya da herhangi bir konuda benimle konuşmak istersen telgraf çekmekten çekinme.” Başımı sallıyorum. Birkaç adım atıp bana yarım metre mesafede duruyor. Uzanıp bana dokunup dokunmayacağını merak ediyorum. Bir süre konuşmadan bakışıyoruz. Neler olduğunu anlayamıyorum. Aramızda olan nedir? Son birkaç günün etkisi olmalı bu, diye düşünüyorum. Her şey delegasyon ziyaretinin stresi ve onun yolculuğa çıkacağı gerçeği yüzünden oluyor. Bir süre sonra, “Pekâlâ...” diyor.

“Kendinize iyi bakın,” diyorum ve bunu içimden gelerek söylüyorum. Ama aslında ölmesini istemem gereken bir Nazi’ye karşı iyi dilekte bulunduğum için kendimden utandığımı hissediyorum.

Kumandan başını sallıyor ve yere bıraktığı evrak çantalarını tekrar alıyor. Hafifçe boğazını temizliyor, “Hoşça kal, Anna,” diyor. Ve bir an tereddüt ettikten sonra dönüp gidiyor.

11. BÖLÜM

Kumandan'ın Berlin'e gidişinden beş gün sonra, onun odasında çalışıp onun yokluğunda gelen belgeleri masasının üstüne koyarak düzenliyorum. Programa göre Kumandan'ın üç gün sonra dönmesi gerekiyor ama hava koşulları yüzünden gecikme olup olmayacağını bilemiyorum. Gelen telgraflardan öğrendiğime göre, batı bölgeleri hâlâ demir yollarını geçilmez hale getiren sağanak yağışın etkisi altındaymış, bu da Alman askerî ikmal hatlarının işleyişini yavaşlatıyormuş. Silah, mühimmat ve sağlık ihtiyaçlarının geciktiğini, Alman ordusunun ilerlemesinde de gecikmeler olduğunu öğreniyorum. Bunları öğrenince, birkaç hafta önce kızdığım yağmurlara seviniyorum.

Kumandan'ın yokluğu sırasında Krich'in ofisine bir kez daha girme fırsatı yakaladım. Fakat çaldığım izin kâğıtlarını bir sonraki salı günü pazar meydanındaki kafede Alek'e teslim ettiğim zaman, bana başka kâğıt çalmamamı ve ondan gelecek talimatları beklememi söyledi. Elbette onun dediği gibi bekleyeceğim, ayrıca o sınır bozucu gizli görevi yapmak zorunda olmadığım için çok sevindim tabii. Ama yine de içimde bir boşluk hisseder gibiyim – o gizli görev bana bir amaç ve heyecan veriyordu. Şimdi direniş örgütünün verdiği görev bittiği ve Kumandan da burada olmadığı için günlerim heyecandan uzak geçiyor. Kimse aradaki farkı görmesin diye aynı enerjik tavrımı takınmaya çalışıyorum.

Kâğıtları düzeltirken gözlerim yine, Berlin delegasyonu gittikten sonra tekrar masaya konan Kumandan'ın karısıyla birlikte çekilmiş fotoğrafına takılıyor. Fotoğrafta üzerlerinde ince, yazlık kıyafetler var ve deniz kıyısında bir sayfiye yerinde gibi görünüyorlar. Kumandan'ın yüzünde hiç görmediğim neşeli bir ifade var. Karısı başına bir eşarp bağlamış ve sevecen, mutlu bir gülümsemeyle onun yüzüne bakıyor. Kadının gözleri siyah ve teni bir Alman için biraz fazla koyu. Kadına ne olduğunu yine merak ediyorum. Tozunu silmek için fotoğrafı alıyor ve sanki bana kendisi ve Kumandan hakkında bir şeyler söyleyebilirmiş gibi, kadının gözlerine bakıyorum.

Tam o sırada arkamdan derin ve tanıdık bir sesin, “*Dzien dobry*” Anna,” dediğini duyuyor ve sıçrayarak arkama dönüyorum. Çerçevesi fotoğraf elimden düşüyor ve halının üstünde bir kez zıplayıp orada kalıyor.

Telaş içinde hemen eğilip fotoğrafı alıp masanın üstüne koyarken, “Hoş... hoş geldiniz *Herr* Kumandan,” diye kekeliyorum. “Dönüşünüzde hazır olsun diye masanızdaki kâğıtları düzenliyordum.”

Telaşımı fark ettiyse bile belli etmiyor. “Evet, işte ben de döndüm,” diyor. Masasına geçebilmesi için kenara çekilirken farklı görüldüğü kaçmıyor gözümden. Saçları sanki biraz daha kırışmış, gözlerinin çevresindeki hatlar daha da belirginleşmiş gibi. Burada olmadığı birkaç gün içinde birkaç yaş ihtiyarlamış gibi bir hali var. Yüzündeki kirli sakala bakınca, belki de yol yorgunluğundan böyle görüldüğünü düşünüyorum.

O masasına otururken, “Sizin cuma döneceğinizi sanıyorduk,” diyorum.

“Erken dönmeye karar verdim. Katıldığım toplantılarla ilgili yapmam gereken çok işim var. Seller yüzünden birçok tren seferi iptal edildi ve karargâh beni buraya uçakla gönderdi.”

* (Leh.) İyi günler. (yay. n.)

Şaşıyor ve, “Uçakla mı?” diyorum. Filmlerden ve gazetelerden insanların uçakla seyahat ettiklerini biliyorum ama Polonya’da böyle bir şey yok. Havada gördüğüm birkaç uçak da arada sırada üstümüzden geçen Alman bombardıman uçakları.

“Evet, ilginç bir deneyim oldu.”

“Eminim,” diyorum. “Her neyse, döndüğünüze sevindim.” Bunu hiç düşünmeden söylüyor ve sonra da suç işlemiş gibi susuyorum.

Gözlerime bakıyor ve, “Ben de sevindim döndüğüme,” diye mırıldanıyor. “Özledim... yani, Berlin politika ile yaşayan, stresli bir yer. Kraków çok daha sakin bir şehir.”

“Elbette, öyledir.” Yine birkaç saniye hiç konuşmadan birbirimize bakıyoruz. Uzayan sessizliği bozmak için, “Programa bakmak ister misiniz?” diye soruyorum.

Büyük sarkaçlı saate bakıyor, saat üç buçuk. “Önce biraz kendime geleyim,” derken alt dudağını ısırtıyor ve bir şeyler düşündüğünü anlıyorum. “Mesai saatinden sonra biraz kalabilir misin? Kâğıtlara saat beşte bakabiliriz.”

“Elbette,” diyerek hemen odama dönüyorum. Masama otururken ellerim yine titriyor. Kumandan’ın beklenenden önce ve aniden gelişi beni şaşırtıp dengemi bozdu. Ona, “Döndüğünüze sevindim,” diyen sesim hâlâ kulaklarımda gibi. Neden söyledim ki bunu? Elbette Anna’nın bunu söylemesi gerekirdi. Fakat bu cümlenin provası yapılmadığı halde içten bir ifadeyle söylenmişti. Sonraki bir buçuk saati uğraşarak ve kendimi toparlamaya uğraşarak geçiriyorum ama kendimi ne kadar oyalamaya çalışırsam çalışayım, Kumandan’ın her zamankinden de mavi görünen gözleri hep gözlerimin önünde duruyor.

Wawel Katedrali’nin çanları beş kez çalınca, Malgorzata’nın bekleme salonundan çıkıp gittiğini duyuyorum ve Kumandan’ın yokluğunda gelen ve henüz masasına koyamadığım mektup ve

belgeleri topluyorum. Onun kapısına doğru giderken açık pencereden, işten çıkıp şato kapısından aşağıya doğru yürüyen diğer sekreterlerin ayak seslerini duyuyorum.

Kumandan'ın aralık duran kapısını hafifçe vuruyor ve açıyorum. Pikapta yumuşak bir müzik var, Mozart'ın sonatı tüm odayı dolduruyor. Onu masasında, bıraktığım kâğıtları incelerken bulacağını sanıyordum ama o koltuğunu çevirmiş, pencereden Podgórze'ye doğru bakıyor. Birkaç kez, onun bu pencerelerden bakarken neler gördüğünü merak etmişimdir; o tarafa bakarken nehrin diğer tarafında, gettodaki Yahudilerin acı içindeki bağırıışlarını duyuyor muydu acaba? Yoksa dalıp başka yerlere mi gidiyor, karısını ve başka anıları mı düşünüyordu?

Kapıda bir süre onun haberi olmadan bekledikten sonra hafifçe öksürüyorum, o zaman bana dönüyor. Sanki kim olduğumu ve neden orada bulunduğumu unutmuş gibi bir süre sessizce bana bakıyor. "Programınızı gözden geçirmek istediğinizi söylemişsiniz," diyorum.

Yüzündeki şaşkınlık ifadesi kayboluyor ve, "Evet, tabii," diyor. "İçeri gir." Kanepeye oturuyorum ve o da bir sandalye alıp yanıma geliyor. Onun yokluğunda gelen önemli mektupları, davetiyeleri, gazete kupürlerini ve raporları tek tek sayıyorum. "Geçen salı yapılan Pomorskie toplantısının zabıtlarına göre..." diyor ve birden susup ona bakıyorum. Kumandan gözlerini bana dikmiş, kırpmadan bakıyor. "Bir şey mi var *Herr* Kumandan?" diye soruyorum.

Başını iki yana sallıyor. "Hayır, hayır, lütfen devam et."

Elimdeki kâğıda bakıyorum ama nerede kaldığımı unutuyorum. Boynumdan başıma doğru sıcakladığımı hissedip boğazımı temizliyorum. Notlarımın sonuna atlıyor ve, "Gelecek cuma akşamı yöneticiler için düzenlenen yemeğe katılıp katılmayacağınızı soruyorlar," diyorum. "Fakat Belediye Başkanı Baran ve eşinin yemek davetini kabul ettiğiniz için burada durum biraz karışık gibi görü-

nüyor efendim.” Hangisini tercih edeceğini söylemesini bekliyorum ama sanki söylediğimi duymamış gibi, hâlâ konuşmadan yüzüme bakıyor. “*Herr* Kumandan?..”

Birden irkiliyor ve gözlerini kırıştırıyor. “Ne demiştin?”

“Yöneticiler için verilecek yemek ile Belediye Başkanı Baran’ın daveti arasında bir tercih yapmanız gerekiyor... Yani, hangisine katılacağınızı bilmem gerekiyor.”

Sanki zor bir soru sormuşum gibi şaşkın gözlerle yüzüme bakıyor ve, “Hımm, öyle mi?” diye mırıldanıyor. “Sence hangisine gitmeliyim?”

Fikrimi sorduğu için bu kez ben şaşıyorum. “Şey, politik açıdan yöneticiler için düzenlenen yemek daha önemlidir sanıyorum. Belediye Başkanı Baran’ın davetini daha önce kabul etmenize rağmen ben sizin yerinizde olsan Bay Baran’a özürlerimi gönderir, belki yanına eşi için bir buket çiçek ekler, yöneticiler için verilecek davete katılırdım..”

Çok önemli bir sorunu çözmüşüm gibi, “Mükemmel,” diyor. “Senin dediğin gibi yapalım.”

“Ben gerekeni yaparım,” diyorum ama hâlâ yüzüme bakıyor. Birden oda dayanamayacağım kadar sıcak geliyor bana. Bir an önce kaçmak için, “Başka bir şey var mıydı efendim?” diye soruyorum.

Başını iki yana sallıyor. “Hayır, bu akşamlık bu kadar çalışma yeter. Teşekkür ederim Anna.” Tekrar pencereye dönüyor. Kahve masasına bıraktığım kâğıtları topluyor ve gitmek üzere yerimden kalkıyorum. Tam o sırada pikap iğnesi çıt sesiyle beraber kalkıyor ve müzik değişiyor. Bu kez babamın sevdiği uzun, kederli parçalar-dan biri çalmaya başlıyor. Babam üzgün olduğu zamanlar dinlerdi bu parçayı. Gettoda birkaç kez onun bu müziği mırıldandığını da duymuştum. Şimdi bu parçayı dinlerken viyolonsel nağmeleri ru-

humu yaralıyor. Boğazım düğümleniyor ve farkında bile olmadan, yüksek sesle, “Wagner,” diyorum.

Kumandan başını kaldırıp bana bakıyor. “Alman bestecilerini sever misin?” Krysia’nın yemek davetinde ona Goethe’den Almanca alıntı yaptığım zaman olduğu gibi, yine şaşkın bir ifadeyle bakıyor bana.

“Evet,” derken yanaklarımın kızardığını hissediyorum.

Ayağa kalkıyor ve çok yakınımda duruyor. “Anna, bekle.” Elini kolumun üstüne koyuyor, titriyorum. “Ben...” Diğer eliyle yakasını düzeltiyor. “Cuma akşamı benimle beraber senfoniye gelir misin? Orkestra Wagner çalacak ve biletim var.”

Şaşkınlıktan ne yapacağımı bilemiyorum. Kumandan bana buluşma teklif ediyor. Biraz zaman kazanmak için, “Şey... çok... naziksiniz efendim,” diye kekeliyorum.

“Benimle geleceğini söyle,” diye ısrar ediyor. Tereddüt içindeyim, onunla çıkamam. Ben evli bir kadını. Fakat Anna değil. Umutsuz durumdayım, onunla çıkamayacağımı söylemek için bir bahane arıyorum. Ne düşündüğümü anlamış gibi, “Cuma günü senin için uygun değilse başka bir akşam da gidebiliriz,” diye ekliyor.

Onun patronum olduğunu hatırlıyorum. Onu reddetmem mümkün değil. Zorlukla yutkunuyor ve, “Teşekkür ederim *Herr* Kumandan,” diyorum. “Çok sevinirim buna.”

“O halde cuma akşamı gidiyoruz. Seni teyzenin evinden akşam saat yedide alırım.” Başımı sallayıp odama kaçarken arkamdan baktığını, beni gözleriyle takip ettiğini hissedebiliyorum.

Uzun eve dönüş yolunda sükûnetimi korumayı başarıyorum ama bahçe kapısından girdiğimde daha fazla dayanamıyorum. Üst kata çıkarken nefes nefese kalıyorum, yüzüm kıpkırmızı. Krysia bahçeye bakan balkonda oturuyor. Kendimi tutamıyor ve, “Kumandanla olanlar artık kontrolden çıktı!” diye söyleniyorum.

Krysia elindeki kitabı bırakıyor ve, “Sorun nedir?” diyor.

Lukasz’ın uyuduğunu anlayınca sesimi alçaltıyor ve, “Bana bir buluşma teklif etti,” diyorum.

Krysia yanındaki sandalyeyi gösterip oturmamı işaret ediyor. “Neler olduğunu anlat bana.” Söylediğim onu şaşırtmamış gibi görünüyor.

Oturuyor ve Kumandan’m Berlin’den dönüşü sonrası olanları ona anlatıyorum. “En sonunda bana, filarmoni orkestrası konserine bileti olduğunu söyledi.”

Krysia düşünceli bir ifadeyle, “Bu da büyük bir olasılıkla doğru değil, çünkü bir haftadır yurt dışında,” diyor.

“Elbette! Ve eğer biletler o Berlin’de iken ofise gelmiş olsaydı onları önce ben görürdüm.” Krysia olayın ciddiyetini anlayarak başını sallıyor. Kumandan’ın elinde fazla bilet yok, sırf benimle çıkmak için o biletleri kendi alması gerekecek.

Krysia, “Fakat Georg Richwalder’in Vali’nin birinci yardımcısı olduğunu sakın unutma,” diyor. “Yakışıklılığı bir yana, çok güçlü bir adam o. Anna Lipowski bundan gurur duymalı.”

Krysia’nın haklı olduğunu düşünüyor ve sakin olmaya çalışıyorum. Aklıma diğer sekreter kızların konuşmaları geliyor, eğer bekâr bir Polonyalı genç kız olsaydım hiç kuşkusuz Kumandan’ın benimle ilgilenmesinden gurur duyardım. “Ama ben evli bir kadıyım!” diyorum gözlerim yaşlarla dolarken.

Krysia elimi okşuyor ve, “Biliyorum,” diyor. “Zor durumdasın.”

“Ayrıca ben bir Yahudiyim.” Aylardan beri ilk kez Yahudi sözcüğünü ağızma alıyorum ve söylerken bir garip oluyorum.

“Belki bu da Yahudilere yardım etmenin bir yoludur.” Şaşkın gözlerle ona bakıyorum. “Büyük resmi görmeye çalışmalısın,” diye devam ediyor. “Kumandan’a yakın olman direnişin çok işine ya-

rayabilir. Örgüt için şimdiye kadar yaptığından çok daha büyük işler yapabilirsin.”

Derin bir nefes alıyorum. Olaya bu açıdan hiç bakmamıştım. “Evet ama ya Jacob...”

Krysia kesin bir ifadeyle, “Jacob seni anlayacaktır,” diye devam ediyor. Ona hak veriyorum. Jacob beni seviyor ama kendini direnişe adanmış durumda, onlar için her şeyi yapmaya hazır olduğuna eminim. Örgüte yardım için bir Nazi yetkilisiyle buluştuğumu duyarsa beni affeder, diye düşünüyorum. Bir de işin tersi geliyor aklıma, eğer o böyle bir şey yapsaydı ben onu affeder miydim acaba?

“Biliyorum ama ben...” Birden bencilce düşündüğüm için kendimden utanıp susuyorum.

Krysia, “Onu özlüyorsun, biliyorum,” diyerek sözümü benim için tamamlıyor. O da heyecanlı ve beni anlıyor. Ben nasıl Jacob’u özlüyorsam o da Marcin’i özlüyor. Ama durumumuz farklı tabii – ben Jacob’u tekrar göreceğim, bundan eminim, başka türlü düşünmem mümkün değil. Bizim Jacob’la bir geleceğimiz olabilir. Ama Krysia ve Marcin’in böyle bir şansı yok.

“Özür dilerim,” diyorum. “Senin de Marcin’i çok özlediğini biliyorum.”

Gözleri dalıyor ve, “Önemli değil artık,” diyor. “Ama bazı küçük şeyleri gerçekten çok özlüyorum. Dışarıda uzun bir gece geçirip eve döndüğümüzde bana bir bardak suyla aspirin vermesini, ertesi sabah ben istemeden çay getirmesini çok özledim. Adımda uzun bir ‘e’ harfi varmış gibi, bana Kreesha demesini unutamıyorum. Her şeyden çok da gece yarısı uyanıp yanımda rüyamı paylaşacak birini bulmayı özlüyorum. Onu uyandırıp rüyamı anlatmama hiç kızmazdı. Bazen karanlıkta gözlerimi açıyor ve onun hâlâ orada olduğunu düşünüyorum.”

Krysia'ya ne diyeceğimi bilemiyorum. Gözlerini iri iri açmış, sanki ağlayacakmış gibi duruyor. "Onu çok sevmiştin," diye mırıldanıyorum.

Bana dönüp gülümsüyor. "Onu hâlâ seviyorum, sevgi tükenmiyor. O hâlâ benim en iyi dostum." Krysia bir süre susuyor, derin düşüncelere dalıyor. Sonunda, "Uzun bir gün geçirdin," diye ekliyor. "Sıcak bir banyoya ihtiyacın var."

Başımı sallayıp, "Teşekkür ederim," diyerek yorgun adımlarla üst kata çıkıyorum. Küvete sıcak su doldururken buğulanan aynayı siliyorum. Aynada yorgun, endişeden bitkin düşmüş bir kadının yüzünü görüyorum – gözlerinin etrafı hafifçe morarmış, dudakları sarkmış gibi duruyor. Bu yüzde daha önce hiç fark etmediğim bir görmüş geçirmişlik ifadesi var sanki. Yüksek sesle, "Kimsin sen?" diye soruyorum kendime. Artık Gershmann soyadıyla dindar fırıncı ve karısının kızı olarak doğan Emma Bau olmadığımı belli. Emma başka bir kızdı. Onu hemen hemen unutulmuş bir çocukluk arkadaşı gibi zar zor hatırlıyorum.

Küvete girerken, Kumandan'ın neyimden hoşlandığını merak ediyorum. Çirkin sayılmam ama sade, doğal, normal görünüşlü bir kız olduğumu bilerek büyüdüm. Jacob ve babam bana güzel olduğumu söylerlerdi ama bu lafları sadece erkeklerin sevdikleri kadınlara söyledikleri bir şey olarak algılayıp ciddiye almazdım. Her gün daracık etekler giyip iyice makyaj yaparak Wawel'e çalışmaya gelen düzinelerce sekreter kadar dikkat çekici değildim, hele Kumandan'ın fotoğrafını gördüğüm karısı kadar göz alıcı olmadığımı kesinlikle biliydim. Belki de çok iyi Almanca konuştuğum ve o da vatanını özlediği için benden hoşlanıyordu ama bu mantıklı bir açıklama sayılmazdı. Bana yoğun duygularla bakan gözlerinde ve beni etkilenerek dinlemesi bundan fazlası olduğunu gösteriyordu.

Suyun içine uzanırken bir an Krysia'yı düşünüyorum. Onunla her zaman konuşuruz ama kendinden çok az söz eder. Bu akşam

ise birkaç dakikalığına bile olsa dışındaki o kusursuz dış kabuğun biraz çatlar gibi oldu ve içindeki sevgi ile acıyı gördüm. Marcin hakkında söylediklerini düşünüyorum. Çok iyi arkadaş olduklarından söz etti. Acaba ben, Jacob ve kendim hakkında aynı şeyleri söyleyebilir miyim? Onu çok seviyorum ve korkularıma rağmen onun da beni sevdiğini biliyorum. Fakat o gittiğinde birbirimizi tanıyalı henüz bir yıl olmuştu. Birlikteliğimiz henüz çok yeniydi ve birbirimiz hakkında bilmediğimiz çok şey vardı. Kurulanıp yatağıma uzanırken, Krysia ve Marcin gibi olabilmek için bir ömür boyu beraber yaşamak gerekir diye düşünüyor ve biraz rahatlamış gibi oluyorum.

Haftanın geriye alan günlerinde Kumandan'ı pek az görüyorum. O, Berlin'den dönüşü sonrasında bir sürü toplantıya katılırken ben de onun verdiği işlerden başımı kaldıramıyorum. Cuma günü akşama doğru işten biraz erken çıkıp eve gidiyor ve onunla buluşmak için hazırlanıyorum. Łukasz'ın şaşkın bakışları altında Krysia saçlarıma şekil verip topuz yapıyor, sonra da pudra ve ruj sürmeme yardım ediyor. Krysia'nın bu akşam giymem için üstüme göre ayarladığı uçuk pembe, kısa kollu elbisesini giyiyorum. Yatak odası yanındaki giyinme odasında, boy aynası önünde durup kendime bakarken Krysia, "Çok güzel oldun," diyor.

Ben de kendimi beğeniyor ve ayaklarımın üzerinde hafifçe sallanarak, "Teşekkür ederim Krysia," diyorum. Son kez, gettoda kaçtıktan haftalar sonra, onun yemek daveti için böyle giyinmiştim. Ama o zaman çok zayıf ve soluk yüzlü bir kızdım. Şimdi ise, aylardan beri Krysia'nın evinde iyi beslendiğim için göğüslerim ve kalçalarım yeniden dolgunlaştı ve yüzüme renk geldi. *Keşke daha mutlu bir olay için hazırlansaydım*, diye düşünüyorum ve bir anlığına unuttuğum korkum geri geliyor.

Holdeki saat yediyi vururken kapı zili de çalıyor. Krysia hemen Łukasz'ı kucağına alıp merdivenden aşağıya iniyor. "Sen burada bekle." Aynanın önünde bir süre durup kendimi seyreliyorum. Daha önce sadece birkaç kez kısa kollu elbise giydiğim için soluk kollarımı ve kemikli dirseklerimi görmeye pek alışık değilim. Ellerime bakıyorum. Krysia bir saat önce tırnaklarıma nasıl oje süreceğimi gösterdi. Ellerim şimdi pürüzsüz ve tanımadığım birinin elleri gibiler.

Krysia'nın merdivenden inen ayak seslerini ve ön kapının açıldığını duyuyorum. Krysia'nın Kumandan'ı karşılarken söylediklerini anlamıyorum, sadece Kumandan'ın derinden gelen nazik konuşma tarzı ile Krysia'nın yumuşak ve misafirperver ses tonunu duyabiliyorum. Krysia'nın verdiği gül kokulu parfüm şişesini alıyor ve bir kez hafifçe püskürtüyorum. Parfümün serin ve hoş kokusu boynumu okşayıp üzerime siniyor. Şişeyi tuvalet masasına bırakıyorum. Boy aynasında kendime bir kez daha bakıyor ve sonra aşağıya iniyorum.

Merdivenin yanında onu görüyor ve, "İyi akşamlar *Herr Kumandan*," diyorum. Dönüp bana bakınca, yeni görünüşümden etkilendiğini gözlerindeki parıltıdan anlıyorum. Yumuşak bir sesle, çok güzel göründüğümü söylemesini bekliyorum ama Kumandan konuşmıyor, çaresiz kalmış gibi yüzüme bakıp duruyor.

Krysia, "Evet, artık gitseniz iyi olacak," diyerek birkaç saniyelik derin sessizliği bozuyor. Sonra, daha önce hiç görmediğim ince, gri renkli ipek bir mantoyu bana uzatarak, "Bunu da al, daha sonra hava serinleyebilir," diyor.

"Teşekkür ederim Krysia," diyerek onu hafifçe yanaklarından öpüyor ve Kumandan'ı takip edip merdivenlerden iniyorum. Dışarıda Stanislaw kapısını açık tuttuğu arabanın yanında bekliyor. Şoför hafifçe eğilerek bizi selamlıyor ve elimden tutup arka koltuğa oturmama yardım ederken, Kumandan'ın bir cuma akşamı

yanında çalışan birisini konsere götürmesi olağan bir olaymış gibi davranıyor.

Kumandan arabaya diğer kapıdan binip arka koltuğa otururken aramızda biraz mesafe bırakıyor. Stanislaw arabayı döndürüp ana caddeye çıkarken bir süre gergin bir halde, konuşmadan önümüze bakıyoruz ve sonunda ben, “Berlin seyahatiniz iyi geçti mi *Herr* Kumandan?” diye soruyorum. Sakin olmaya çalışıyorum ama belki önemli bir şeyler söyler diye umut ediyorum.

Bir an durup düşünüyor, sonra bana dönüp, “Her şey yolunda gitti,” diyor. “Fakat seninle açık konuşacağım Anna. Seyahatimin nedeni sadece görevimle ilgili değildi.”

Meraklı ya da şaşırmış görünmemeye çalışarak, “Yaa?” diyorum.

“Evet, karım Margot ile de ilgiliydi, hani şu fotoğraflarda gördüğün kadın.” Başımı kaldırıp onun yüzüne bakıyorum. “Karım iki yıl önce öldü ve geçen ay ölüm yıl dönümüydü.” Bunu söylerken sesinde üzgün bir ifade seziyorum.

Bunu bana neden anlattığını bilemiyorum ama bir yandan da daha fazla açılmasını istiyorum. “Çok üzüldüm efendim.”

Başını önüne eğerek üniformasının kolundaki bir iplik parçasını alıp atıyor. “Onunla ilgili bazı işleri bitirmem gerekiyordu.”

Başımı sallıyorum. “Bunlar üzücü olmalı.”

Samimi bir ifadeyle, “Evet, öyleydi,” diyor. “Böyle olduğu için de çok geciktirdim işte. Çünkü kabul etmek...” Duruyor ve açığından geçtiğimiz düzlüğe bakıyor. O sırada araba birden yoldaki bir kasise çarpıyor ve yerlerimizden sıçırıyoruz. Ben öne ve yana doğru eğilirken, Kumandan elini uzatıp beni tutuyor. Yüzlerimiz birbirine iyice yaklaşıyor ve sıcak nefesini yanağımda hissediyorum. İkimiz de birkaç saniye kımıldamadan duruyoruz. Sonra o, yumuşak bir sesle, “İyi misin?” diye soruyor.

Kumandanın Âşığı

Ön koltuğun arkasına tutunup doğruluyor ve, “Evet, teşekkür ederim,” diyorum. Yanaklarımın kızardığını hissediyorum. “Diyordunuz ki...”

“Evet, karımdan kalan mülklerle ilgili işlemleri tamamlamanın zamanı gelmişti. O konuyu halletmeliydim...” Durdu ve hafifçe boğazını temizledi. “Toplantılara da katıldım tabii. Görev ve resmîyet açısından bakılırsa seyahat çok başarılı geçti diyebilirim.”

“Çok sevindim,” diyorum. Sesindeki ifadeden Margot hakkında daha fazla konuşmak istemediği belli oluyor.

Başımı çevirip önüme bakıyorum ve birkaç dakika hiç konuşmuyoruz. Şehir merkezine yaklaşırken Kumandan cep saatini çıkarıp bakıyor ve, “Biraz erken geldik,” diyor. “Biletlere daha önce bakmadım ve konserin saat sekizde başladığını ancak seni almadan biraz önce öğrendim. İstersen pazar meydanındaki kafelerden birinde birer kokteyl içebilir ya da Planty çevresinde biraz yürüyebiliriz.”

Tereddüt içinde kalıyorum. Konserin yedi buçukta başlayacağını ve fazla konuşmak zorunda kalmadan salona girip oturacağımızı düşünmüştüm. “Biraz yürüyebiliriz tabii,” diyorum. Bir kafede onun karşısında oturup gözlerini üzerimde hissetmekten korkuyorum. Ayrıca bir şey içmezsem soğukkanlılığımı daha iyi koruyabileceğimi düşünüyorum.

“Pekâlâ,” diyerek eğilip Stanislaw’a bir şey söylüyor ve Planty’de kaldırımın kenarında duruyoruz. Kumandan arabadan inip benim tarafımdaki kapıya geliyor ve inmeme yardım ediyor. Kaldırıma inerken, iri ellerinin sıcaklığını sırtımda hissediyorum. “Ne tarafa yürüyelim?” diye soruyor.

Başımla sol tarafı gösteriyorum. Aslında üniversitenin taş binaları çevresinden dolanarak giden sağ taraftaki yol daha güzeldir. Ama biraz tanıdığım birine rastlama korkusu yüzünden, biraz da

Jacob'u hatırlatacağı için o yolda başka bir erkekle yürümeyi yeğliyorum.

Yürümeye başlarken derin bir nefes alıyorum. Hava sıcak, çok güzel ve hanımeli kokuları sarmış etrafı. Yolun iki yanına dizili olan akçaağaçların dalları üzerimize doğru eğiliyor. Güneşin son ışıkları dalların arasından süzülüp bize kadar geliyor. Göz ucuyla bakınca Kumandan'ın da ağaçlara baktığını ve sanki bir şarkı mırıldanır gibi dudaklarının hafifçe oynadığını fark ediyorum. Şimdiye kadar onu hiç böyle rahat görmemiştim.

Bir ara başını çevirip bana bakıyor ve, "Burası çok güzel, değil mi?" diyor.

Göz ucuyla ona baktığımı fark etmemiş olmasını umuyor ve, "Evet," diyerek önüme bakarken yanaklarımın yine kızardığını hissediyorum.

Kollarını başının üstüne kaldırarak, "Dışarıda dolaşmayı, yürümeyi özlüyorum," diyor. "Margot ile evlendiğimiz ilk zamanlar Bavyera'ya gider gezerdik. Günlerce yürüyüş yapar, yıldızların altında yatardık. Ama bütün bunlar..." İçini çekip susuyor ve başımı kaldırıp yüzüne bakıyorum. Yüzündeki o rahat ifade kayboluyor ve yine o her zamanki ciddi bakışlarını görüyorum. Onu yeniden o rahat, mutlu haliyle görmek için bir şeyler söylemek istiyorum.

"Ben de yürümeyi çok severim," diyorum.

Şaşırmış gibi yüzüme bakıyor ve, "Öyle mi?" diyor.

"Evet." Aslında çocukluğumda şehir dışına çıkmışlığım pek yoktu. Ama, "Annem ve babam tatillerde bizi göllerin kenarına götürürlerdi," diye yalan söylüyorum. "Ve uzun yürüyüşler yapardık."

Kumandan, "Belki de..." diyor ama sözünü bitirmiyor ve biraz ileride, parktaki banklardan birinde oturan, iri köpekleri de önlerinde yere uzanmış, orta yaşlı çiftte bakıyor. Hiçbir şey söylemeden o çiftte doğru yürüyor ve ben de şaşkınlıkla onu izliyorum. Bankta

oturan adam onun kendilerine yaklaştığını görünce kolunu kadının omzuna atıyor ve ona bir şey fısıldıyor. Kadının yüzünde birden bir dehşet, bir korku ifadesi beliriyor. Bu insanlar Nazi üniformalı, iri yarı bir Alman subayının kendilerine yaklaştığını görünce korktular herhalde, diye düşünüyorum.

Ama Kumandan onlara yaklaşıncı köpeği gösteriyor ve, “Çok güzel bir köpek bu!” diyor. “Sevebilir miyim?” Adam şaşkın gözlerle ona bakıp başını sallıyor ve Kumandan köpeğin yanına diz çöküyor. O, siyah kahverengi benekleri olan çoban köpeğini okşarken ben ve hayvanın sahipleri şaşkın bir ifadeyle ona bakıyoruz. Hayvanın ensesini ve kulaklarını okşarken hafifçe gülümseyerek, “Çocukken tıpkı buna benzer bir köpeğim vardı,” diyor. Daha önce onu hiç bu kadar heyecanlı görmemiştim. “Köpeğimin adı Max’dı, harika bir hayvandı.”

O sırada uzaktan bir çan sesi duyuluyor ve alçak sesle, “Herr Kumandan, saat sekize çeyrek var,” diyorum. “Konsere geç kalmayalım.”

“Elbette,” diyerek doğruluyor, köpeği bir kez daha okşuyor ve yere koyduğu dizinin tozunu siliyor. Şaşkın çiftte iyi geceler diliyor ve geriye dönüp yürüyoruz. Taştan büyük konser binasının önündeki kaldırımında büyük bir kalabalık konuşup sigara içerek salonun açılmasını bekliyor. Birçok Nazi üniformalı subayla onların yanındaki genç Polonyalı kadınları görünce canım sıkılıyor. İçimden, işgal ordusu ve onların işgal ettikleri topraklarda edindikleri sevgilileri, diye söyleniyorum. Bunu sadece rol icabı olarak bile yapsam böyle bir klişenin bir parçası olmaktan nefret ediyorum. Kumandan elimi tutup koluna girmemi sağlıyor ve merdivenden yukarıya çıkıyoruz. Önlerinden geçerken birkaç Alman subayı onu selamlıyorlar.

İçeriye girince ışığa alışmak için gözlerimi kırptıştırıyorum. Filarmoni orkestrasının konser salonunun önünden çok geçtim

ama içerisini hiç görmemiştim ve muazzam lobideki mermer zemin ve stnlar ile tavandaki küçük bir araba büyüklüğündeki avize beni şaşırtıyor. Bu gzllikler ne yazık ki tavandan sarkan ve üzerinde gamalı ha bulunan iki muazzam kırmızı bayrakla kirletilmiş. Lobiye girişimizden kısa bir süre sonra an sesi duyuluyor ve Krysia'nın anlattığı üzere bunun dinleyicileri koltuklarına davet eden ses olduğunu biliyorum. Lobinin sağındaki merdivenden çıkıyoruz ve yer gösteren bir görevli bizi sahneye yakın olan özel locamıza götürüyor. Adam geriye çekilirken, bize basılı program veremediği için özür diliyor ve bunun savaş zamanı kâğıt kıtlığından kaynaklandığını, orkestranın Wagner ve Mozart çalacağını söylüyor. Locada bir başka st düzey yetkili ve tanımadığım iri yarı bir kadın oturuyor. Yerlerimizi alırken bizi başlarıyla selamlıyorlar.

Müzisyenler aletlerini akort ederken, beklediğimden daha az sayıda müzisyen olduğunu görüyorum ve koca sahne garip bir şekilde boş gibi görünüyor. Orkestra şefi gelip konser başlarken Krysia'nın, orkestranın kaçan ya da hapsedilen Yahudi müzisyenlerden yüzünden çok zarar gördüğünü söylediğini hatırlıyorum. Uzun zamandır tanıdığı Viktor Lisznoff adlı viyolonselistin yakalanıp çalışma kampına götürüldüğünü anlatırken Krysia'nın gözleri dolmuştu. Söylediğine göre, müzisyen şimdi Krakw dışındaki Plaszw alışma kampındaydı ve gündüzleri ağır işlerde çalışıyor, geceleri de diğer esir müzisyenlerle birlikte kamp yetkililerini eğlendirmek için konser vermek zorunda kalıyordu.

Orkestra, konserine devam ederken, sadece klasik müziğin yaşattığı o ortamda derin düşüncelere dalıyor, adeta transa geçiyorum. Birden, hayatında hiçbir zaman böyle bir konser dinleme fırsatı bulamamış olan babam geliyor aklıma. Eski pikabında dinlediği müzikleri burada canlı olarak dinlemeyi kim bilir ne kadar çok isterdi. Aslında benim değil, onun burada olması gerekirdi. Jacob

bir gün babamı bir konsere götüreceğini söylemişti. Ama şu anda burada başka bir erkekle otururken onu düşünmemeliyim.

Bir ara kendimi farkında olmadan yan gözle Kumandan'ı süzerken buluyorum. Sonra, kim bilir kaçınıcı kez olarak, ondan nefret etmen gerekiyor, diyorum kendi kendime. *O bir Nazi ve bize acı verenlerden biri.* Ama düşününce ondan nefret etmediğimi, edemediğimi anlıyorum. Peki ama ondan nefret edemiyorsam, ona olan hislerim nedir?.. Minnettarlık mı hayranlık mı, ondan hoşlanıyor muyum? Aklımdan geçen kelimelerin hiçbirini kabul edemiyorum. Sonunda, ona karşı hiçbir şey hissetmiyorum, diyorum kendi kendime, sadece benden istenen işi yapıyorum. Ama bu kelimeleri de yutamıyorum, adeta boğazıma takılmış gibi kalıyorlar.

Konser arasında kalkıp fuayeye iniyor, kalabalığa karışıyoruz. Kumandan bir ara kayboluyor ve bir süre sonra iki kadeh şampanya ile geri dönüyor. Kristal avizenin altında soğuk şampanyamızı yudumlar ve mütemadiyen önümüzden geçen kıyafetler ile mücevherleri seyrederken bir savaşta olduğumuzu söylemek mümkün değil. Neredeyse huzursuz olmam gerektiğini bile unutuyorum.

Kumandan, "Nasıl, hoşlandın mı konserden?" diye soruyor.

"Evet," derken yalan söylemiyorum. Klasik müzik dinleyerek büyümüş olmama rağmen daha önce hiçbir orkestranın canlı çalışını dinlememiştim ve dinlediğimiz parçaların karmaşıklıklarına hayran oldum.

Kumandan şampanyasını bitiriyor ve, "Çok güzel bir program," diyor. "Ama ikinci bölümün ölçüsü biraz yavaş gibi geldi bana." Ne var ki Kumandan konuşurken ben onu dikkatle dinleyemiyordum, ileride kalabalığın arasında kaşlarını kaldırmış, hatırlamak ister gibi bana bakan siyah dalgalı saçlı, genç ve güzel bir kadına bakıyorum. Genç kadın beni birine benzetmiş olmalı. Krysia ya da Jacob'un anne babası dışında, tanıdığım insanlar arasında konsere gelebilecek biri olamaz. Fakat kadın bana bakmaya devam ediyor

ve yüzündeki şaşkınlık ifadesi de artmış gibi görünüyor. Bir ara elini yanağına götürünce onu hatırlıyorum. Üniversiteden tanıdığım, zengin bir Hristiyan ailenin kızı olan Eliana Szefer bu. Benim Emma Gershmann olduğumdan emin olmak ister gibi ısrarla bana bakıyor ve bir Yahudi kızının opera binasında ne aradığını düşünüyor olmalı. Beni tam olarak tanıyamadığı için kafası karışık ama birkaç saniye sonra gerçek kimliğimden emin olabilir.

Eliana kalabalığın arasından bana doğru hareketlenince hemen, “*Herr Kumandan*, makyajımı tazelemeliyim,” diyorum.

“Burada beklerim,” derken zil çalıyor ve herkes yerine dönmeye başlıyor.

“Hayır, siz gidin, ben gelirim,” diyorum. Kumandan kaşlarını kaldırıp yüzüme bakıyor. Ben panik halinde konuşurken sesim biraz sertçe çıkmış olmalı. Hafifçe koluna dokunuyor ve, “Benim yüzümden başlangıç bölümünü kaçırmayın. Ben hemen gelirim,” diye ekliyorum.

Gitmesi için onu hafifçe itiyor ve Eliana kalabalık arasında bana oldukça yaklaşmışken insanların arasına karışıyorum. Uzun eteğime rağmen hızlı adımlarla mermer basamaklardan iniyor ve kadınlar tuvaletine girip aynada yüzüme bakıyorum. Eliana’yla birkaç yıldan beri görüşmüyorum, o zaman içinde yüzüm olgunlaştı, Krysia’nın bahçesinde, yaz güneşinde geçirdiğim zaman zarfında saçlarımın rengi de biraz açıldı ama Eliana beni yine de tanıyabilir. Tuvaletin kapısı açılırken kendimi kabinlerden birine atıp kapısını kapıyorum. Kapının aralığından onun dalgalı siyah saçlarını görebiliyorum. Ben içeride, o kabin kapısının dışında bir süre hareketsiz duruyoruz. Belli ki benim tuvalete girdiğimi gördü ve buradan kolay kolay çıkmayacağına benziyor.

Çıkmasını bekleyerek birkaç dakika bekliyorum. Sonunda fazla gecikirsem Kumandan’ın beni merak edip aramaya başlayacağını düşünerek çıkmak zorunda kalıyorum. Derin bir nefes

alarak kabinden çıkıyorum ve Eliana beni görünce samimi bir gülümsemeyle yüzüme bakıyor. “Emma...” diyor ama benim onu tanımamış gibi, boş gözlerle baktığımı görünce, “Şey... Siz... Özür dilerim,” diyor. “Sizi birine benzettim galiba.” Başımı sallıyor ama sesimi tanıyabilir korkusuyla konuşmuyorum. Kapıya dönüyor ve yanından geçip kadınlar tuvaletinden çıkıyorum.

Koşar adımlarla yukarıya çıkıyor ve locaya girmeden önce alnımdaki soğuk terleri siliyorum. Sakin olmaya çalışarak Kumandan’ın yanına, koltuğuma oturuyorum.

Aylardan beri tanıdığım insanlara görünmemek için elimden geleni yaptıktan sonra Eliana Szeif gibi birine yakalanmam berbat bir şey! Tuvalet kabininde oturup beklerken bir ara onunla yüzleşmeyi bile düşündüm. Benim kütüphaneden çıkarıldığımı ve gettoya götürüldüğümü biliyor muydu acaba? Bilse bile bu umurunda mıydı? Birden ona ve onun gibilere kızıyorum, yıllardan beri tanıdıkları Yahudiler gettoda hayvanlar gibi yaşar, acılar içinde kıvrılırken rahatça yaşayan, tiyatroya, konsere gidebilen tüm Polonyalıları sinirleniyorum. Nazilerden bile daha çok nefret ediyorum bu insanlardan. Eliana. Tırnaklarımı avucuma batırıyorum. Onun o parlak dalgalı saçlarını yolmayı çok isterdim doğrusu.

Sakinleşmeye çalışıyor, derin bir nefes alarak koltuğumun kollarına yapışıyorum. Birden sağ elimin üzerinde bir sıcaklık hissediyor ve donup kalıyorum. Huzursuz olduğumu fark eden Kumandan büyük elini elimin üstüne koyuyor. Kaskatı kesiliyorum, kalp atışlarım hızlanıyor. Birkaç dakika geçiyor ama Kumandan elini çekmiyor, bu arada ikimiz de sahnedeki orkestraya bakmaya devam ediyoruz. Neler olduğunu anlayamıyorum. Kumandan’ın benden hoşlandığı belli ama bu hoşlanmaktan da öte bir duygu da olabilir. Yine de kendime hissettiği ne olursa olsun bunu benim için hissetmediğini tekrarlıyorum. Onun hoşlandığı kadın Anna ve aslında öyle biri yok.

Bir saat sonra konser sona eriyor ve lobideki kalabalığın arasına karışıyoruz. Kumandan, Krysia'nın verdiği ince mantoyu giymeme yardım ederken, "Bir yere gidip hafif bir şeyler yemek ister misin?" diye soruyor.

Bir an tereddüt ediyorum ama kabul etmemin daha mantıklı olacağını düşünüyorum. Kumandan biraz şarap içtikten sonra bana direniş örgütünün işine yarayacak bir şeyler söyleyebilir. Fakat o akşam yaşadıklarım beni yordu ve yemek boyunca onunla konuşmayı sürdürebileceğimi sanmıyorum. "Çok nazıksınız *Herr* Kumandan ama vakit geç oldu ve Łukasz ben olmadığım zaman uyumak istemiyor."

Yüzü asılıyor ve, "Anlıyorum," diye mırıldanıyor. Stanislaw'ın arabanın yanında beklediği park yerine gidiyor ve eve gidene kadar az konuşuyoruz. Kumandan'ın yanında sessizce otururken, bir parçamın gecedен zevk aldığını ve gecenin son bulmasına üzül-düğünü anlıyorum.

Araba kapının önünde durduğunda, üst katta hâlâ ışık olduğunu görüyorum. Krysia beni bekliyor olmalı. Bir an önce kaçmayı düşünerek arabadan inmek için dönerken, "Tekrar teşekkür ederim," diyorum.

"Anna, dur." Çekinerek, istemeyerek dönüp ona bakıyorum. "Az kalsın unutuyordum..." Kumandan elini ceketinin cebine sokarken meraklı gözlerle ona bakıyorum. Cebinden küçük bir kumaş kese, onun içinden de küçük, kare şeklinde bir kutu çıkarıyor ve koltuğun üzerine, ikimizin arasına koyuyor. "Bunu Berlin'den senin için almıştım."

Şaşkın bir halde, "*Herr* Kumandan..." diyor ve susuyorum. Küçük kutuyu koltuğun üzerinde bana doğru itiyor. Yavaşça uzanıp onu alıyor ve içimi çekerek açıyorum. Kutuda, ucunda açık mavi renkli bir taş olan zarif bir gümüş kolye var. Onu alıp bakıyorum, şimdiye kadar dokunduğum en güzel mücevher parçası bu.

“Benim yokluğumda yaptığın çalışmalara teşekkür etmek için aldığım küçük bir hediye,” derken yüzüme bakmıyor ama çalışmam konusunda söylediğinin yalan olduğunu, Malgorzata ya da Albay Diedrichson’a da çalışmalarına teşekkür etmek için hediye getirmediğini biliyorum. “İzin ver, yardım edeyim.” Kolyeyi elimden alıyor ve ben de biraz yan tarafa dönerek saçlarımı kaldırıyorum. Kolyeyi boynuma takarken, nefesinin sıcaklığını ve sonra da parmaklarının ucunu ensemden hissediyorum.

Kolyeyi taktıktan sonra ona dönüyor ve, “Teşekkür ederim,” diyorum. Önceden takmış olduğum kolyenin haçının üstüne yerleşen mavi taş dokunuyorum. İki boynumda ağır bir ilmik gibi duruyor. “Çok güzel, çok nadide bir şey bu,” diyorum.

“Saçma, onu güzel gösteren sensin...” deyip heyecanla söylediği bu komplimandan utanmış gibi susuyor. Başımı sallıyor ve ona tekrar teşekkür edemeden yutkunuyorum. Hemen dönüp arabadan inmek istiyorum ama, “Dur,” diyerek kendi kapısından aşağıya atlıyor, benim tarafıma geliyor ve kapımı açıyor. Uzattığı koluna tutunuyor ve arabadan inmeme yardım etmesine izin veriyorum. Doğrulduğum zaman birbirimize çok yakın duruyoruz ve neredeyse ona ceketinin önüne dokunacak kadar sokulduğumu hissediyorum.

Birden tedirgin oluyor ve bir adım geriliyorum. “Tekrar teşekkür ederim.”

Samimi bir ifadeyle, “Benim için bir zevkti,” diyor ve hafifçe bana doğru eğiliyor. Ne yaptığını anlamıyor ve paniğe kapılıyor. Yoksa bana iyi geceler öpücüğü mü verecek, diye düşünüyorum. Ama ben bir şey yapmadan kolumu kaldırıyor ve mantomun kol yenini gösteriyor. Kol yeninin etrafındaki şerit sökülmüş ve aşağıya sarkıyor. Kumandan sarkan ucu kaldırıp şeridin içine sokuyor ve onu tutan düğmeyi ilikliyor. “İşte oldu,” diyor ama kolumu bırakmıyor. Nefesini alnımda hissediyorum. Bir süre konuşmadan öylece duruyoruz.

Sonunda ben kolumu çekip, “İyi geceler,” diyorum. “Pazartesi görüşürüz.” Bana refakat etmesine fırsat vermeden koşar adımlarla kapıya gidiyorum.

İçeriye girer girmez kapıyı kapıyor, sırtımı kapıya dayıyor ve artan kalp atışlarımı dinliyorum. Üst kattan Chopin nağmeleri duyuluyor. Kendimi toparlıyor ve yukarıya çıkıyorum. Krysia önünde büyük bir kadeh kırmızı şarapla salonda müzik dinleyerek kitap okuyor. “Nasıl gitti bakalım?”

“Harikaydı.”

Alaycı ses tonumu fark ederek başını kaldırıyor ve bana bakıyor. “İyi misin sen? Yüzün kıpkırmızı...” Ona cevap vermiyorum. Bana dikkatle bakıyor ve gözleri yeni kolyeye takılıyor. “Bu da nedir böyle?” diye soruyor.

“Ben de aynı şeyi düşündüm Krysia.”

“Sana bir hediye mi verdi yani?”

Başımı sallıyorum. “Berlin’den almış.”

Gözlerini iri iri açarak yüzüme bakıyor. “Bu iş ciddileşmeye başladı.”

“Hepsi bu kadar da değil.” Kanepede onun yanına oturuyor ve konserde Eliana Szefer ile karşılaşmamızı anlatıyorum.

“Aman Tanrım! Bu senin için korkunç bir tecrübe olmalı. Ama ben daha çok bu konuda endişeliyim.” Boynumdaki kolyenin ucunda sallanan taşı kaldırıp bakıyor. “Topaz bu, pahalı bir taştır. Bunu sana verirken ne söyledi?”

“Bunu çok çalıştığımı takdir ettiğini göstermek için verdiğini söyledi.”

Krysia başını sallıyor. “Önemli başka bir şey söylemedi mi?”

“Karısının iki yıl önce öldüğünü ve Berlin’de onun kalan mülkleriyle ilgilendiğini anlattı.” Krysia’nın yüzünde garip bir ifade belirliyor. “Bir şey mi var?”

Krysia, “Hayır, hayır, hiçbir şey yok,” diyor ama ben inanmıyorum ona. İfadesinden bir şey olduğunu, bana söylemek istemediğini anlıyor ama ısrar etmiyorum. Krysia, “Peki sen ne diyorsun?” diye soruyor.

Şaşırp başımı yana eğiyorum. “Nasıl yani?”

“Kumandan’ın seninle bu kadar yakından ilgilenmesine ne diyorsun?”

Hiç düşünmeden, “Bundan nefret ediyorum elbette,” diye cevap veriyorum. “Yani Jacob’la evliyim ben.” Krysia bir süre konuşmuyor ve oturduğum yerde rahatsız hissedip huzursuzca kıpırdanıyorum. “Sanırım bir yanıyla bu biraz gururumu okşuyor...”

“Böyle hissetmen de doğal. Kumandan hem yakışıklı hem de güçlü bir adam.” Krysia uzanıp elimi tutuyor ve, “Özel hayatına karışmak istemem,” diye devam ediyor. “Ama Kumandan’la aranızda bir çekim var. Bunu yemek davetindeki konuşma tarzınızdan anlamıştım zaten.”

“Fakat...” diyerek itiraz etmek istiyor ama hemen susuyorum. O yemek davetinde bazen salonda onunla baş başa kalmışız gibi hissettiğimi hatırlıyorum.

Krysia elini kaldırıp, “Aldırma, canım,” diye devam ediyor. “Jacob’u sevdiğini biliyorum. Bunları sadece hissettiklerinin normal olduğunu anlatmak için söyledim. Bazen insanların arasında isteseler de yok edemeyecekleri bir yakınlık oluşur, hatta bazen birden fazla insandan bile hoşlanabiliriz. Fakat bunu bilmeli ve bu konuda dikkatli olmalıyız.” Başımı sallıyor ve ne diyeceğimi bilemiyorum. “Her neyse, bugün Alek’ten bir mesaj aldım.”

O anda konser gecesi yaşadıklarımı unutuyor ve merakla ona bakıyorum. “Neydi mesaj?”

“Seni her zamanki saatte ve yerde görmek istiyor.” Kafam karışıyor ve başımı salıyorum. Alek’ten haber gelmesine seviniyorum.

Pam Jenoff

Fakat artık izin kâğıdı çalmadığım için beni aramasına biraz şaşırıyor, benden ne isteyeceğini merak ediyorum. İçimden bir ses bu seferki görevin kâğıt çalmaktan daha zor bir şey olacağını söylüyor. Boynumdaki kolye ile oynarken ve Krysia ile huzursuzca bakışırken bu oyunun daha ne kadar devam edeceğini merak ediyorum.

12. BÖLÜM

Kumandan'la konsere gidişimizden sonraki salı akşamı işten çıkıp pazar meydanına gidiyorum. Ağustos ayının başındayız, Kraków yine her sene görülen ve kısa süren o boğucu sıcak günlerinden birini yaşıyor. Kaldırım taşları akşam güneşinde eriyecek gibi ısınmış, yanıyor. Çöp kutularına bırakılmış torbaların üzerinde sinekler uçuşuyor. Onların yanından geçerken pis kokuları duymamak için burnumu tıkıyorum.

Etrafa dikkat edip takip edilmediğimden emin olduktan sonra meydanın karşı tarafına geçiyor ve her zamanki buluşma yerimiz olan kafeye gidiyorum. Masaları güneşten koruyan parlak sarı şemsiyelerden birinin altında Alek oturuyor ve onu yalnız başına görünce şaşırıyorum. Yanına otururken, "Marek'in bir işi vardı," diyor. Başımı sallıyorum ama söylediği de garip geliyor bana; onları her zaman beraber gördüğüm için bu durumu yadırgıyorum. Belki de tehlike büyüdü ve aynı anda aynı yerde birlikte bulunmamayı yeğliyorlar.

Alek, "Ee, nasılsın bakalım?" diye sorarken teninin biraz daha esmerleştiğini ve güneşte çok kalmış gibi, burun derisinin soyulacak gibi olduğunu görüyorum.

Tereddüt ediyorum. Onun samimiyetinden kuşku yok ama ne cevap vereceğimi bilemiyorum. Kaçak, kocasını ve annesiyle babasını düşünen Emma olarak mı, yoksa Naziler için çalışırken kimliğini gizlemeye çalışan ve Kumandan'la aralarında bir çekim

oluştüğünü inkâr etmek isteyen Anna olarak mı cevap vermem gerekiyor? Sanırım her ikisi olarak da cevabımı, “Yorgun, üzgün ve endişeliyim,” diye verebilirim. Fakat bir Yahudi olarak halimden şikâyet edemem. Sonunda, “İyiyim,” diyorum.

Alek nazik bir gülümsemeyle yüzüme bakıyor ama cevabımdan tatmin olmuş görünmüyor. “Annenin biraz daha iyi olduğunu duydum,” diyor. Başımı sallıyorum. Krysia birkaç gün önce bana annemin ateşinin düştüğünü ve artık yataktan kalkabildiğini söylemişti. İçimden, *senin buna bir katkı olmadı ya*, diyorum. Alek, “Birkaç hafta ya da ay içinde annenle baban için bir şeyler yapabileceğiz,” diyor.

Heyecanlanmadan, “Belki,” diyorum. Bir zamanlar Alek’in bu sözleri içime mutluluk salardı ama artık umutlanamayacak kadar korkuyorum. Gettodaki durum birkaç hafta içinde tamamen değişebilir. O zamana kadar neler olacağını kim bilebilir ki?

“İşin nasıl gidiyor?”

“İyi, aslında beni çağırdığına sevindim.” Ona Kumandan’m Berlin seyahatini anlatıyor ve programda görüp önemli olabileceğini sandığım bazı toplantıları söylüyorum.

Ben susunca, “Başka bir şey var mı?” diye soruyor. Başımı iki yana sallıyorum. O zaman, “Verdiğin bilgiler için teşekkür ederim,” diyor. “Anlattıklarının çoğunu biliyorduk ama yine de bize yardımcı oldun.”

Yararlı bir şey yapabildiğime seviniyor ve, “Her zaman yardıma hazırım,” diyorum.

“Emma, fazla kalamayacağım, onun için hemen konuya gireceğim. Senden istediğimiz bir şey daha var.” Kalabalık kafede benim gerçek adımlı kullanacak kadar cesaret göstermesine dikkat ediyor, isteğinin ciddi bir şey olduğunu tahmin ediyorum.

Kumandanın Âşığı

Onlara başka ne verebileceğimi bilemiyor ama, “Tabii ki ne isterseniz yaparım,” diyorum.

Elini kaldırıyor ve, “Senden isteyeceğim şeyi duymadan bunu söyleme,” diye devam ediyor. “Birkaç ay önce başka kaynaklardan Nazilerin Kraków gettosundaki Yahudilerle ilgili planları olduğunu öğrendik Emma. Nerede, ne zaman ve neler yapılacağını ayrıntılı olarak öğrenmek istedik ama en güvendiğimiz kaynaklar bile bu konuda bize bilgi sağlayamadı. Neler olacağını öğrenebilirsek belki olabilecekleri durdurabilir ya da en azından geciktirebiliriz. Bu konuda acil bilgiye ihtiyacımız var.” Başımı sallıyor ve yutkunuyorum. En iyi kaynakları bilgi sağlayamıyorsa ben nasıl yapabilirim ki bunu? Alek devam ediyor: “Eğer gerçekten gettoda bir şeyler yapılacaksa Richwalder bunu mutlaka biliyordur.”

Kumandan’ın Yahudilerle ilgili meselelere dâhil olmadığını söylemek istiyorum ve, “Fakat o...” diyor ama hemen susuyorum. Delegasyon geldiği zaman üzerinde çalıştıkları şehir planından bunun tam tersi bir sonuç çıkıyor çünkü.

Alek acı bir ifadeyle, “Muhterem Kumandan’ın Yahudi meseleleriyle uğraşıp ellerini kirletmediğini biliyorum,” diye söylendi. Başımı sallıyorum. Kumandan gerçekten de Yahudilerin yaşadıkları acıları uzaktan seyrederek ve her gün çektikleri zulmü görmezden gelerek riyakârlık yapıyor elbette. “Fakat büyük bir operasyon yapılacaksa, patronunun masasından geçmeden ve onun onayı alınmadan yapılamaz. Ne zaman, neler olacağını ancak sen öğrenebilirsin.”

“Benden ne yapmamı istiyorsun peki?”

“Richwalder’in bürosunda olağan dışı bir şey sezdin mi?”

Başımı iki yana sallıyor ve, “Hayır,” diyorum. Kumandan’ın odasına giren her şeyden haberim var elbette. Onun ofisinde kendine ait bir kasa bile yok. “Göremediğim tek şey gizli telgraf yazışmaları, son zamanlarda da fazla gelmedi zaten.”

Alek keçi sakalını okşuyor. “O halde durum benim düşündüğüm gibi olmalı. Yani gizli belgeleri evinde saklıyor olabilir.”

“Evet, evinde de bir ofisi var zaten.” Alek bunu nasıl bildiğimi merak eder gibi, şaşkın bir ifadeyle yüzüme bakıyor. Hemen, “Kumandan bazen geceleri evde çalışmak için bazı belgeleri evrak çantasına koymamı ister,” diyorum.

Alek birkaç saniye düşündükten sonra, “Emma, yapabileceğin bir şey var aslında,” diyor.

Zaten bir şeyler yaptığım için, ona, yapabileceğim bir şey daha var demen gerekir, demek istiyorum. “Evet?”

“Bunu senden nasıl isteyeceğimi bilemiyorum...”

“Yardım etmek için elimden gelen her şeyi yaparım,” diyorum ama bunu söylerken de korkuyorum.

“Bunu biliyorum. Ama bu görev senin ya da herhangi birimizin yaptığı görevlerden farklı bir şey!” Dikkatle gözlerime bakıyor. “Kumandan’ın evindeki çalışma odasına girmenin bir yolunu bulmalısın.”

Hiç düşünmeden, “Bunu yapabilirim,” diyorum.

“O kadar acele etme bakalım – beni çok dikkatli dinlemelisin.” Onu hiç bu kadar ciddi görmemiştim. “Bu, birkaç izin belgesi çalmak için Wawel’de boş bir büroya girip çıkmaya benzemez.” Onun “girip çıkmak” dediği bu işi yapmak için Kirsh’in ofisine ilk girişimi hatırlıyorum. Alek oraya girmenin ne kadar zor olduğunu idrak ediyor muydu acaba? “Richwalder’in çalışma odasına girip arama yapman gerekecek,” diye devam ediyor. “Orada tam olarak ne bulacağından emin değiliz. Muhtemelen mektuplar, telgraflar, notlar ve emirler bulman gerekecek. Yahudilerin geleceğiyle ilgili her belge işimize yarar...” Durup yine düşünüyor. “Bunun kolay olmayacağını biliyorum. Richwalder gizliliğe düşkünlüğüyle ünlüdür, bunu çok iyi biliyoruz ve bu tür belgeleri açıkta bırakmayacağından

Kumandanın Âşığı

da eminiz. Çekmeceleri, dosya dolaplarını ve bunun gibi yerleri araman gerekecek. Bu çalışmayı yaparken çok dikkatli olmalısın.” Başımı sallıyorum. İkimiz de bu işi yaparken yakalanırsam bana ve pek çok kişiye neler olacağının bilincindeyiz.

“Bunu yapabilirim,” diye tekrarlıyorum ve bunu söylerken kendime o kadar güveniyorum ki kendim de şaşıyorum. “Şey, o... o bana güveniyor.”

Alek, “Bunu biliyoruz,” diyor. “Bu nedenle bunu senden istiyoruz zaten.” Bunu duyunca Wawel’deki tek direniş casusunun ben olmayabileceğimi düşünüyorum. Orada benden başka biri daha olabilir ve o kişi belki beni de izliyordur. İçimden gülüyor ve, *el-bette, savaştayız, kimseye güvenilmez*, diyorum.

Birden olan bitenler beni boğuyormuş gibi hissediyorum. Ayağa kalkıyor ve, “Artık gitmeliyim,” diyorum.

Alek uzanıp elimi tutuyor ve, “Bunun senin için hiç kolay olmayacağını biliyorum,” diyor.

Kolay mı, diye düşünüyorum, o anda kolaylık sanki başka bir dünyada kalmış gibi geliyor bana. “Sorum yok,” diyorum ama bunun doğru olmadığını da bilincindeyim. Ayağa kalkıp ona bakıyorum. “Bir şey soracağım Alek – Jacob biliyor mu bu olanları?”

Başını iki yana sallıyor. “Sadece senin Kumandan için çalıştığını biliyor. Başlangıçta senin bu işlere karışmanı hiç istemediği için buna sinirleniyor. Son görev konusunda hiçbir şey söylemedim ona.”

“Güzel, söylemeyeceğine dair söz ver.”

“Söz veriyorum, kocanın bundan asla haberi olmayacak.” Dimdik bana çevirdiği gözlerine bakınca ona güvенеbileceğimi anlıyorum. “Olanlara zaten üzülüyor, onu daha fazla üzemeyiz, değil mi?”

“Teşekkür ederim.” Elimi çekiyor ve gitmek üzere dönüyorum.

“Bir şey daha vardı Emma,” deyince tekrar ona dönüyorum. “Zaman çok önemli! Önemli olduğunu düşündüğün bir şey bu-

lursan, gelecek salı buluşmamızı bekleme. Krysia ile haber gönder, senden o bilgiyi almanın bir yolunu buluruz.”

“Anlıyorum,” diyor ve dönüp oradan uzaklaşırken Alek’in arkamdan baktığını hissediyorum.

Kumaşçılar Çarşısı’ndan meydanın karşı tarafına doğru geçerken, birden arkamdan birinin, “Anna!” diye seslendiğini duyuyorum. Birinin beni tanıdığını düşününce donup kalıyorum. Ama sonra, o kişinin bana gerçek adımla değil de takma adımla seslendiğini düşününce rahatlıyorum, bu insan Emma’yı değil, Anna’yı tanıyor. Başımı çevirince, bana cırtlak, genizden gelen sesiyle seslenen kişinin Malgorzata olduğunu görüyorum.

Gülümsemeye çalışarak, “Merhaba,” diyorum. Bana bir şey sormasına fırsat vermemek için çantasını işaret ediyor ve, “Ne o, alışverişe mi çıktın?” diye soruyorum.

Fakat Malgorzata soruma aldırıyor ve başıyla arka tarafı gösterip, “Kimdi o?” diye sorunca, beni Alek’le konuşurken gördüğünü anlıyorum.

“Ne demek istediğini...” diye başlıyorum ama o benim sözümü kesiyor. “Bana utangaçlık numarası yapmak zorunda değilsin Anna. Genç ve yakışıklı bir adamla kahve içtiğini gördüm.”

Doğal görünmeye çalışıyor ve elimi hafifçe sallıyorum. “Haa, o mu?”

Sesini alçaltıyor ve benimle bir sır paylaşır gibi göz kırparak, “Merak etme, Kumandan’a bir şey söylemem,” diyor. Ama Kumandan’dan bu samimiyeti görürse yapacağının tam da bu olduğundan eminim.

Hemen, “Stefan’dı,” diye uyduruyorum. “Teyzem Krysia’nın eski ahablarından biri.”

“Ha,” diyor sözüme inanmış ama hikâyenin bu kadar basit olmasıyla hayal kırıklığına uğramış gibi.

“Eh, ben artık gideyim, evin yolu oldukça uzak, *dobry wieczor* Malgorzata.”

“*Dobry wieczor* Anna.”

Meydanda karşı tarafa geçerken, onun arkamdan bakacağını bildiğim için sakın adımlarla yürümeye gayret ediyorum. Köşede Anna Caddesi'ne dönünce duruyorum, midem bulanır gibi oluyor. Malgorzata beni Alek'le birlikte gördü. Tanrıya şükür ki hikâyeme inanacak kadar salak bir kadın. Ama beni başka biri de görmüş olabilirdi. Önünde durduğum binanın duvarına dayanıyor ve, beni orada Wawel'deki subaylardan biri de görmüş olabilirdi, diye düşünüyorum. Ya da daha kötüsü, Kumandan da görebilirdi. Aslında bu buluşmalar konusunda biraz fazla rahat davranıyorduk. Kimliğim ve planlarımız bir anda ortaya çıkabilir, her şey mahvolabilirdi. Ve kesinlikle mahvolmamaları gerekiyordu, hele de şimdi, kaybedecek bu kadar çok şeyimiz varken.

Alek'le buluştuktan sonra eve dönmeyi düşünüyordum ama fikir değiştirip şehir merkezinden güneye dönüyor, nehre doğru yürüyorum. Bu sıcak ağustos akşamında nehir kenarındaki yürüyüş yolu çok kalabalık. Bir zamanlar Jacob'la yaptığımız gibi, genç çiftler konuşup gülüşerek yürüyor, çocuklar annelerinin önünde koşarak kuşları kovalıyorlar. Onları görmüyormuş gibi yanlarında geçerken, kafamda Alek'in bana verdiği yeni görev var. Kumandan'ın evindeki çalışma odasına girip Yahudilerle ilgili bilgi arayıp bulmak, şatoda boş bir odaya girip izin belgesi çalmaya benzemiyor. Kumandan'ın evine birkaç kez gitmek, çalışma odası ve masasını iyi tanımak ve orada neler sakladığını öğrenmek zorundayım. Alek bu sefer bana Krich'in oda anahtarını ve kasa şifresini verdiği gibi, Kumandan evde yokken oraya girebilmem için anahtar bile veremez ve eve zorla girmek söz konusu bile olamaz. Bu durumda Kumandan'ın evine bile isteye gitmem ve onunla vakit geçirmek için bir bahane bulmam gerekiyor. Ama bunun zor olacağını sanmıyorum; Ku-

mandan benden hoşlanıyor ve ona davetini kabul edeceğimi ima edersem beni yeniden evine çağıracağını biliyorum. Belki evde bir şeyler yer, şarap içeriz ve o sızıp uyuduktan sonra ben de...

Birden kalabalığın arasında durup düşünüyorum. Geceyi Kumandan'ın evinde geçirmek, hatta onunla yatmak... Alek'in benden istediği aslında bu mu? İzin belgelerini çalmamı isterken benimle nasıl ciddi konuştuğunu hatırlıyorum. Bu kez benim görevi hemen kabul etmem karşısında ise dikkatli olmamı söyledi. Alek benim kocama ihanet etmemi ve başka bir erkekle ilişkiye girmemi istiyor. Birden nefesim kesilir gibi oluyor, Jacob'a asla ihanet edemeyeceğimi düşünüyorum. Mümkün değil bu.

Jacob'un tatlı yüzü gözümün önüne geliyor. Alek bana Jacob'un bu konuyu asla bilmeyeceğine dair söz verdi. O zaman bu sözlerinin arkasında ne yattığını anlamamıştım ama şimdi gerçekler darbe gibi iniyor kafama. Kocama ihanet etmem, yalan söylemem isteniyor benden. Bu gerçekleşirse olanlar bir sır olarak kalacak elbette. Ama bir an için Jacob'un bunu öğreneceği ihtimalini düşünüyorum... titriyorum.

Dalıp gidiyor ve yüksek sesle, "Hayır!" diyorum. O anda durduğum yerde, yanımdan geçip gidenler dönüp şaşkın gözlerle bana bakıyorlar. Bu kez kendi kendime, "Hayır!" diye mırıldanıyorum. Jacob'u düşünerek nehir kıyısındaki banklardan birine doğru yürüyorum. Eğer durum bunun tersi olsaydı o ne yapardı acaba? Aslında Jacob amacına belki ikimize olan inancından daha çok inanıyor sanırım. Öyle olmasaydı, örgüt için yasa dışı bir yaşam sürmektense burada benim yanımda olurdu, diye düşünüyorum. Ve o zaman ben de bu ikilem karşısında kalmazdım.

Birden, *yeter*, diye düşünüyorum. Olacaklar konusunda umutsuzluğa düşmenin bir yararı yok. Ve bu da Jacob'un kendi kararı değil. Aslında o benim direniş örgütüne katılmamı istemedi ama artık çok geç, geriye dönemem. Zaten şu anda konu Jacob ya da

ikimiz değiliz. Konu sadece benimle ilgili. Bunun kararını sadece ben vereceğim. Ya da verecektim. Birden bu görevi hemen kabul ettiğime pişman oluyorum. Alek bana seçenek tanımişti ve ona hayır diyebilirdim. Ama bunu söylerken sesinde ve yüz ifadesinde o güne kadar görmediğim bir şey, bu görevi benden başka kimsenin yapamayacağını ima eden bir umutsuzluk vardı.

Ama bu adamın herhangi biri değil, bir Nazi olduğunu kendime tekrar hatırlatıyorum. Birden Gestapo'nun gettoda, hahamın karısını, Łukasz'ın hamile annesini evinin önünde vurup öldürüşü geliyor gözümün önüne. Łukasz'ın, başı kanlar içinde yerde hareketsiz yatan annesinin baş ucunda duruşunu tekrar görüyor, o anı tekrar yaşıyorum. Naziler o kadını ve onun gibi pek çoğunu öldürdüler. Ve Kumandan da onlardan biri. Şimdi ise benden ona karşı ilgi göstermem isteniyor. Birden mideme kramp girmiş gibi oluyor.

Fakat bu korkunç düşünceler zihnimden geçerken bile, ona kolayca yaklaşabileceğimi düşünmekten kendimi alamıyorum. Kumandan'ın Berlin'den dönüşünden beri bana olan ilgisini yok saymam mümkün olmadı. Bazen, ben her ne kadar onun gözünde, onun altında çalışan basit bir Polonyalı olsam da bana karşı hislerinin fizikselliğin ötesine geçip gerçek hislere mi dönüştüğünü merak ediyorum. Kumandan bir Nazi bile olsa nazik bir adam ve benden karşılık görmeden bana karşı uygunsuz davranışlarda bulunmayacağına eminim. Aramızdaki ilginin karşılıklı ve gerçek olduğuna onu inandırmam biraz zaman alacak tabii ki. Ama doğru şekilde yaklaşırsam...

Birden içimden bir ses, *yeter artık*, diye bağılıyor. Çılgınlık bu! Düşündüklerim gerçekten de korkunç şeyler! Yapamam bunu. Eğilip nehre bakıyor ve kendi kendime, *kimsin sen*, diye soruyorum. Sudaki aksim cevap vermiyor ama onun da bana soracak bir sorusu var: Senin için en önemli olan nedir? Hiç tereddüt etmeden, ailem,

diye cevap veriyorum ona. Kocam ve annem ile babam elbette. Bu cevabım hiç değişmedi.

O sırada nehrin karşı tarafından, uzaklardan bir siren sesi geliyor ve düşüncelerimden sıyrılıyorum. Başımı kaldırıp baktığımda gettonun tam karşısında, kıyıdan birkaç sokak ileride durduğumu fark ediyorum. *Annemle babam orada!* Gettoda yaşadıkları her gün kurtulma umutları biraz daha azalıyor. Her gün biraz daha zayıflıyor, hastalanıyor, çalışma kampına sürülme ya da daha beter şeyler yaşama tehlikesi altında yaşıyorlar. Her gün onlar gibi bir sürü insan ölüyor ya da Naziler tarafından öldürülüyorlar. Alek işte bunun için bana böyle bir görev verdi. Örgütün gettodaki annem ile babamı ve diğer Yahudileri kurtarabilmesi için bu bilgilere ihtiyacı var. Cinayetleri durdurmak için canilere yaklaşmak zorundayız. Ben bunu yapabilirim, örgüte yardım edebilirim.

Kararım kesinleşirken rahatsız edici kuşkularım da devam ediyor. Kumandan'ı ondan gerçekten hoşlandığıma nasıl ikna edeceğim? Onun gibi bir adamla fiziksel olarak yakınlaşmayı başarabilecek miyim acaba? Belki buna gerek kalmadan da istenen bilgileri bulabilirim, desem de bunun sadece inanmak istediğim bir yalandan ibaret olduğunu da biliyorum. Ama şimdi bunun hiç önemi yok. Kararımı veriyorum, yapacaklarım eğer ailemin kurtuluşunu sağlayacaksa elimden gelen her şeyi yapacağım. Jacob hiçbir zaman ne yaptığımı bilmeyecek. Belki bulduğum bilgiler onun bana daha çabuk dönmesini de sağlayabilecektir. Başımı kaldırıyor ve dönüp eve doğru olan uzun yürüyüşüme başlıyorum.

13. BÖLÜM

E rtesi sabah Wawel Şatosu'nun yokuşundan çıkarken yeni bir görev aşkıyla yürüyorum. Alek zamanın bizim için önemli olduğunu söylemişti. Her halükârda Kumandan'a yaklaşma sürecini geciktirmenin anlamı yok. Çıkarılırken can yakan bir bandajı sökmeye benziyor bu; bir an önce yapmak en iyisi. Sadece bunu nasıl yapacağım sorusu var ortada. Masama oturuyor ve Kumandan'ın günlük programına bakıyorum. Pomorskie Caddesi'ndeki binada bütün gün birkaç toplantıya katılacak. Kumandan öğleden sonra toplantısının olduğu günlerde genellikle ofise uğramadan evine gidiyor ve ofise gelen işlerin de evine gönderilmesini istiyor. Öğleye doğru bir bekleme salonundan geçerken, Albay Diedrichson'un Malgorzata ile konuştuğunu görüyorum; gelen dosyaları akşama bir haberciyle Kumandan'ın evine göndermesini söylüyor.

Yürümeye devam ederken, "Albayım, akşam eve giderken dosyaları Kumandan'a ben götürebilirim," diyorum. Diedrichson bir kaşını kaldırıp bana bakıyor. "Kumandan bu sabah bazı dosyaları gözden geçirmemizi istiyordu ama toplantıya yetişeceği için çalışmadık," diye devam ediyorum. "Görmek istediği bazı belgeler vardı."

Albay, "Bilemiyorum..." diyerek tereddüt ediyor. Adam tipik bir Nazi, kural dışı hiçbir şey yapmak istemiyor.

"Bir iş için o tarafa zaten gideceğim," diye ısrar ediyorum. Adamın yüzündeki tereddüt ifadesi kaybolmuyor.

O sırada telefon çalıyor, Malgorzata ahizeyi alıp, “*Jawohl*,” diyor ve sonra Albay’a uzatıyor. “Sizi arıyorlar, Albayım.”

Diedrichson ahizeyi alırken bana bakıp omuz silkiyor. “Sen bilirsin ama dosyalar ağırdır. Stanislaw’a haber ver de seni götürsün.” Birden rahatlıyor ve içimi çekiyorum ama midem yine sıkışır gibi oluyor. Kumandan’ın evine gitmeyi ayarlamıştım. Hayatımın en zor görevine başlıyorum.

Akşam saat beşte Kumandan’a gidecek dosyaları alıp odadan çıkıyorum. Stanislaw beni götürüp kapının önünde bırakıyor. Kucağımdaki dosyaları düşürmemek için basamakları dikkatle çıkıyorum. Kumandan’ın daire kapısı önünde durup tereddüt ediyorum, bunu yapamayacağımı düşünüp paniğe kapılıyorum. Dosyaları kapının önüne bırakıp dönmeyi düşünüyorum. Onları paspasın üstüne yavaşça bırakıyor ve gitmek üzere dönüyorum. Bir adım atınca koridorun döşemesi gıcırıyor ve içeriden Kumandan’ın, “Kim o?” diye soran sesini duyuyorum. İçeriden onun kapıya yaklaşan ayak sesini duyuyorum ve kaçacak zamanım kalmıyor. İçimi çekerek eğiliyor ve yere bıraktığım dosyaları alıyorum. O sırada kapı açılıyor ve Kumandan, şaşkınlıktan gözleri büyümüş ve kirli sakallı ağzını kocaman açmış bir halde bana bakıp, “Anna?” diyor.

O şaşkın haliyle yalanımı anlamayacağını düşünerek, “Haberci bugünlük ayrılmıştı, Albay Diedrichson da bu dosyaları istediğinizi söyledi,” diyorum.

Kumandan hafifçe sallanarak geriye çekiliyor, “İçeri gel, içeri gel,” diyor. Ceketini çıkarmış ve gömlek kollarını sıvamış. Gömleğinin üstten birkaç düğmesi açık ve göğsünde hafif kırılmış bir tutam kıl görünüyor. Onu hiç bu kadar rahat bir kıyafetle görmemiştim. Dosyaları gösterdiği masanın üzerine bırakıyor ve boş odanın ortasında huzursuz bir halde durup bekliyorum. Kumandan’ın sandığı

* (Alm.) Evet. (yay. n.)

odanın diğer köşesinde, çıplak parke döşemede kapağı açık olarak duruyor ve içinde Berlin'den getirip hâlâ boşaltmadığı eşyaları var. Hava sıcak ve odanın içinde konyakla karışık ter kokusu duyuluyor.

“Hoş geldin,” derken elini yana doğru açıp sallıyor ve bardağındaki sıvının bir kısmı yere dökülüyor. Onun içki içtiğini anlıyorum. Halini garip buluyorum; Berlin'e gitmeden önceki halinden beri onu hiç böyle görmemiştım ve bir derdi olup olmadığını merak ediyorum. “Gel, otur şöyle,” diyor. Çekingen bir tavırla gidip kanepe-
nin ucuna ilişıyorum. “Bir şey içmek ister misin?” diye soruyor.

Midemde bir burkulma hissediyor ve dönüp kaçmamak için kendimi zor tutuyorum. “Lütfen,” diyorum. Belki yeterince sarhoş olursa onunla yakınlaşmak zorunda kalmadan evi arayabilirim. “Teşekkür ederim,” diyor ve içinde kehribar renkli bir sıvı bulunan bardağı dudaklarıma götürüp küçük bir yudum alıyorum. Sert içki boğazımı yakıyor, hiç bu kadar sert bir şey içmemiştim.

Kumandan içkisini bir yudumda boşaltıp pencereye gidiyor ve kalın perdeleri kenara çekiyor. Cam temizlenmemiş, ince, gri bir tabakayla kaplanmış. “Okyanusu özlüyor musun Anna?” diye soruyor.

Böyle bir soru beklemediğim için bir an şaşıyor, ne cevap vereceğimi bilemiyorum. Sonra, “Ben hiç...” diyor ve hemen susuyorum. Az kalsın okyanusu hiç görmediğimi söyleyecektim ona. Halbuki Anna liman şehri Gdańsk'tan geldi buraya. Bir anlığına kim olmam gerektiğini neredeyse unutuyorum.

Kumandan bana bakıyor ve, “Sen hiç ne yapmadın?” diye soruyor.

Paniğe kapılmamaya çalışarak, “Ben şimdiye kadar hiç bu kadar kuru bir yaz mevsimi görmemiştım,” diye uyduruyorum.

Kumandan söylediğimin uydurma olduğunu anlayamayacak kadar sarhoş ve bana hak verir gibi başını sallayarak, “Mmm,” diye mırıldanıyor. Sonra, “Hava deniz kıyısında çok daha yumuşak

oluyor,” diyor. Birden hayatımın pamuk iğliğine bağlı olduğunu hissediyorum, tek bir yanlış adımla kopabilir.

İçkimden bir yudum daha alıyor ve bu kez midemi yakması hoşuma gidiyor. Kumandan yine pencereden dışarıya bakıyor ve ben ne yapacağımı bilemiyorum, tereddüt içindeyim. Alek, Kumandan’a yaklaşmamı söylemişti ama nasıl yapacağım bunu? Bir erkeği baştan çıkarmak bir yana, nasıl flört edileceğini bile bilmiyorum. Jacob’la tanıştığımda her şey farklıydı, iki genç olarak flört etmiştik... Birden kendi kendime, *onu düşünmeyi kes*, diyorum, bunu yapar ve kocamı bir an bile düşünürsem görevimi asla yapamayacağımı biliyorum. Ama artık çok geç. Jacob’un yüzü birden gözlerimin önünde beliriyor ve buradan hemen gitmem gerektiğini anlıyorum.

Ayağa kalkıyor ve, “Geç oldu, ben artık gideyim,” diyorum. Ama yine tereddüt içindeyim, bir yandan kaçıp Krysia’nın evine sığınmak istiyor, bir yandan da görevimi yapabilmem için Kumandan’ın gitmemi engellemesini istiyorum. “İçki için teşekkür ederim.” Ben giderken Kumandan kapıya kadar arkamdan geliyor.

Ama kapıdan çıkmak üzereyken birden, “Anna,” diyor ve kapıyla arama giriyor. Bana doğru uzanırken, geriye sıçramamak için kendimi zorlayarak, sanki ağır çekimdeymiş gibi hareket eden eline bakıyor ve donup kalıyorum. Alnıma dokunup kulağımın arkasından önüme düşmüş olan bir tutam saçımı arkaya doğru itiyor. Parmaklarının ucunu yanağımda gezdiriyor ve, “İyi geceler,” diye mırıldanıyor ama kapının önünden çekilmiyor.

“İyi geceler,” diyerek biraz yana kaçıyorum, yüzüm ateş gibi. Elimi onun yan tarafından uzatıp serin pirinç kapı tokmağını tutuyorum. Aralanan kapıdan dışarıya süzülüp bir adım atıyorum.

Yarı açık kapıdan uzanıp, “Anna,” diye sesleniyor. Ama onun sesini net olarak duyamıyorum, kalbim kulaklarımda küt küt atıyor. Bir an tereddüt ediyor ve hayatımın sonuna kadar şaşıracağım

şekilde arkama dönüyorum. Ve Kumandan'ın dudakları da aynı anda dudaklarımı buluyor.

Evin içine nasıl girdiğimizi ve ceketimi nasıl çıkardığımı bilmiyorum. Hafızam ve duygularım bir anda kayboluyor – artık zihnimdeki yıldız patlamalarından başka bir şey göremez, kulaklarımdaki uğultudan başka bir şey duyamaz oluyorum. Sadece garip bir tat, koku ve temas kalıyor, dilimde onun kulağının tuzunu, kirli sakalının boynuma sürtünmesini hissediyorum. Rolümü unuttum: Kafamın içinde uzaklardan gelen bir ses bana, Anna bakire olmalı, diyor. Ama çıkardığım sesler ile omuzlarına ve sırtına tutunuşum arzuyu tanımış bir kadının hareketleri. Ama ben Emma da değilim çünkü Kumandan beni öperek yatak odasına götürürken, yarı soyunmuş haldeyim ve yaşadığımızın aslında aldatma olduğunu hiç belli etmeyen bir tutkuyla onu öpüyorum. Daha sonra kendimi bu arzulu halimin rolümün ve ona yaklaşma görevimin bir parçası olduğuna inandıracacağım. Fakat o anda beni yatağın üzerine atıp eteğimi kaldırırken onun erkeksi kokusu ve güçlü ellerinin arasında kayboluyorum.

Birkaç saat sonra terden ıslanmış yatak çarşafının üzerinde yatarken titriyorum. Vücudum hem onun hem de benim yüzümden acıyor ve bu acı bana daha sonra oralarda çürükler olacağını söylüyor. Kumandan bir kolunu başının üstüne atmış, diğeri benim belimde, horlayarak uyuyor. Uyumadan önce, nefesi normale döndüğünde benden özür diledi. Yüzümü okşayarak, “Özür dilerim,” dedi. Sevişmesindeki sertlik yüzünden özür dilediğini anladım, ilk sevişmem olduğunu sanarak bunun daha romantik ve yumuşak olması gerektiğini düşünmüş olmalı. Dudaklarımı büzerek hafifçe gülümsemeye çalıştım ve konuşursam ağzımdan çıkacak kelimelerden korktuğum için yalnızca başımı salladım. O da sessizliğimi mutluluğuma verdi ve çok geçmeden uykuya daldı.

Şimdi onun yanında yatarken yaşadığım gerçeği yavaşça idrak etmeye başlıyorum. Başka bir erkekle, bir Nazi ile yattım. Kendi kendime, ben gitmeye çalıştım, diyorum ama bunu düşünürken bile bunu, onu tahrik etmek için yaptığımı biliyorum. Hayır, benim ihanetimi hesaplanmış bir hareketti. *Burada değil. Burada onu düşünme.* Fakat artık çok geç; paniğe kapılıyorum ve artık orada yatmaya devam edemem. Onu uyandırmamak için güçlü kolunun altından yavaşça sıyrılıp yataktan kalkıyor, aceleyle giyiniyor ve evden çıkıyorum.

Binanın kapısında duruyor, Stanislaw'ın arabada beni beklemiş olmasından korkuyorum. O anda kimseyi göreceğim halim yok. Ama o gitmiş tabii. Buraya geleli birkaç saat oldu ve gökyüzündeki ayın durumuna bakınca vaktin gece yarısına yaklaştığını anlıyorum. Halk gece sokağa çıkma yasağını ihlal etmekten korkuyor ve sokaklar bomboş. Aslında benim de korkmam gerekir ama o anda bunu düşünecek halde bile değilim. Sadece yaşadıklarımın uzaklaşmak ve bir an önce eve gitmek istiyorum. Krysia'nın evine giden yola doğru yürüyorum. Kafam karmakarışık. Bunun bu kadar çabuk olacağını hiç beklemiyordum. Birlikte olmadan önce günlerin, hatta haftaların geçeceğini sanıyordum. Fakat ben daha ne olduğunu bile anlamadan birbirimizin üzerindeydik... *Kes şunu,* diyorum yine kendime. *Artık bunu düşünme.* Adımlarımı hızlandırıyor ve yürürken derin nefesler alıp veriyorum. *Yaptın işte bunu. En zor kısmı bitti. Ölmedin.* Çok geçmeden garip bir şekilde sakinleşmeyi başarıyorum.

Birden Kumandan'ın karanlıktaki yüzü gözümün önüne geliyor ve üzerimdeki ağırlığını yeniden hisseder gibi oluyorum. Tıpkı bir film seyrederek gibi, sarılmak için ona doğru uzanışımı ve kendimi onun hareketlerine uyduruşumu görüyorum. Midem bulanır gibi oluyor ve duruyorum. Yol kenarındaki çalılırların arkasına eğilip konuyla birlikte midemde kalan az bir şeyi de kusarken çıkan öğürme

sesini bastırıyorum. Gecenin bir yarısında kimsenin geçmediği bir yolda bile olsam dikkat çekmemem gerektiğinin bilincindeyim. Midem sakinleşince doğrulup ağzımı siliyor ve derin nefesler alıp veriyorum. Bomboş sokakta birden yandaki çukurdan çıkan bir fare bir an durup, bana bakıp kaçıyor. Ona sessizce, “Bunu yapmak zorundaydım,” diye açıklıyorum. Onu gerçekten seviyor ve onunla sevişmekten büyük zevk alıyor gibi davranmalıydım. Ama fare sanki bana inanmamış gibi bir an durup bakıyor ve sonra kayboluyor. Saçlarımı düzeltiyor ve eve doğru olan uzun yolda yürümeye devam ediyorum.

Yarım kilometre kadar yürüdükten sonra yine duruyorum. Aklıma belgeler geliyor. Kumandan’ın evinden panik içinde ayrıldığım için Alek’in bana verdiği görevi, istediği bilgileri aramayı unuttuğumu hatırlıyorum. Ama içimden sakın bir ses, aldırma, diyor. Kumandan’ın evine ilk gidişimde ortalığı karıştırmam zaten uygun olmazdı, diye ekliyorum kendi kendime. Uyuduktan sonra uyanmayacağından emin olmak için onun uyku düzenini öğrenmelisin, diye düşünüyorum. Bu benim evine ilk gidişimdi. Bu düşünce beni tir tir titretiyor, yani oraya tekrar gideceğim. Midem yine tehdit edici bir şekilde kalkıyor.

Krysia’nın evine kadar bir saatten fazla yürüyorum. Evin ön kapısına geldiğimde pencerelerin karanlık olduğunu görüyorum, Krysia ve Łukasz çoktan yatmış olmalılar. *Eve normal saatte gelmediğim için Krysia meraklandı mı acaba*, diye düşünüyorum. Bu sabah ona geç saatlere kadar çalışacağımı söylemiştim ama yeni görevimden söz etmeye dilim varmamıştı. Bunu biliyor olabileceğini düşündüm. Direniş örgütü hakkında benim anlattıklarımın çok daha fazla şey bildiğinden eminim. Ama Krysia’nın uyumuş olmasına da seviniyorum. Şu halimle onun sorularına muhatap olmak istemem doğrusu.

Üst kata çıkıp kendimi yatağıma atıyorum, başımdan ayaklarıma kadar her yanıma ağrıyor. Her şeyden çok, sıcak bir banyo yaparak üzerimdeki pislikleri ve utancı atmak istiyorum ama uyuyanları uyandırmaktan korkup banyoda suyu akıtamıyorum. Onun yerine battaniyeyi üzerime çekerek yarın, ikimiz de ne yaptığımızın bilincindeyken Kumandan'ın yüzüne nasıl bakacağımı düşünüyorum. Bunu tekrar yaşamak ister gibi davranmak durumunda kalacağım. Belki de... O anda masamın üzerinde duran ve onun bütün randevularını gösteren takvim geliyor gözlerimin önüne. Yarın 12 Ağustos. Kumandan bütün gün Pomorskie'deki toplantılara katılacak. Yarın onu görmeyeceğimi hatırlayınca birden rahatlıyor, derin bir nefes alıyorum.

Fakat o anda başka bir şey daha hatırlıyorum, 12 Ağustos Jacob'la evliliğimizin yıl dönümü. Bunu nasıl unutabildim? Tam bir yıl önce onun anne babasının salonunda düğün için kurulan çardağın altında durup evlendik. Düğün töreninden ve yemekten sonra, balayımız için trenle Kraków'un altmış kilometre güneyinde, Polonya ile Çekoslovakya sınırında, Yüksek Tatra Dağları'nda bulunan küçük Zakopane kasabasına gitmiştik. Orada, dağ yamacında küçük bir otelde üç gün kaldık, uzun yürüyüşler yaptık ve kasabada dolaştık. Orada ona köylülerin ördüğü ve hâlâ koyun yünü kokan bir süveter almıştım ve o da bana yuvarlak kehribar taşlı bir kolye hediye etmişti.

İlk birkaç gecemizdeki sevişmelerimizi hatırlıyorum. Seks konusunda çok az şey biliyordum ama Jacob ellerini ustaca bedenimde gezdirirken, onun bu işi ilk kez yapıp yapmadığını düşünmeden edememiştim. Benim deneyimsizliğimi yumuşaklık ve sabırla karşılamış, sonunda beni yanaklarıma renk getiren tuhaf zevkle tanıştırmıştı.

Balayımızın son gününde teleferikle dağa çıkmıştık. Çekoslovakya sınırındaki sivri, karlı tepeleri, daha önce sadece resimlerde

gördüğüm o harika manzarayı seyretmiştim. Jacob o zaman elimi sıkmış ve, “Buraya kışın geliriz ve sana kayak yapmasını öğretirim,” demişti.

Bu anıların üzerinden sadece bir yıl geçmiş olmasına inanmak güç. Bunlar şu anda sanki bir başka hayatta yaşanmış gibi geliyor bana. Jacob burada olsaydı evlilik yıl dönümümüzün nasıl olacağını merak ediyorum. Belki yine Zakopane’ye gider, belki de nehir kenarında piknik yapardık. Ondan uzak kalışım, birlikte geçirdiğimiz zamandan daha uzun. Onu hâlâ evlendiğimiz gün sevdiğim kadar seviyorum ama bazen yüzünü gözlerimin önüne tam olarak getirmekte güçlük çeker gibi oluyorum. Şimdi ise evliliğimize ihanet ettiğimi, başka bir erkekle yattığımı düşünüyor ve gözlerimin dolmasına engel olamıyorum. Kendi kendime, bunu direniş örgütü, Jacob ve onun amacı için yaptığımı söylemeye çalışıyorum ama bu düşünce beni rahatlatamıyor. Yatağında sağa sola dönüyor ve uykuya dalana kadar ağlıyorum.

Ertesi sabah, merak etmemesi için Krysia’ya bir not bırakıyor ve erkenden çıkıp büroya gidiyorum. Krysia ile henüz yüzleşecek durumda değilim. Otobüs durağına doğru yürürken Kumandan geliyor aklıma. Dün gece utanç duygusunu henüz üzerimden atmadan eve dönerken, işe gidip onu tekrar göreceğimi düşünememişim bile. Fakat şimdi, sakın sabah aydınlığında başka seçeneğim olmadığının bilincindeyim. Odama girmek için Malgorzata’nın önünden geçmek zorunda kalmak istemiyorum ve bu yüzden oraya ondan önce varmalıyım – kadın sanki utancımı hemen fark edecekmiş gibi geliyor bana. Ofisin boş olduğunu görünce rahatlıyorum. Kumandan’ın günlük programına bakıyor ve bütün gün toplantılarda olacağım görünce iyice seviniyorum. Kendimi o gün çalışamayacak kadar bitkin hissediyorum, yine de akşama kadar sabırla masamda oturmayı başarıyorum.

O akşam eve vardığımda bahçede kimse olmadığını görüyorum. Aslında yaz akşamları Krysia ve Łukasz bahçede oynar, benim gelmemi beklerler, bu yüzden duruma şaşırıyorum. *Bir an için, bir gece önce geç geldiğim ve sabah da erkenden çıkıp gittiğim için mi beklemediler beni acaba*, diye düşünüyorum.

Evin kapısını açıp, “Ben geldim!” diye sesleniyorum ama cevap yok. Bir şey mi oldu acaba diye merakla koşarak yukarıya çıkıyorum. Krysia salonda, bir battaniyeye sardığı Łukasz’ı kucağına almış dolaşıp duruyor. Beni görünce gözlerini açarak bakıyor ve “Çocuk hastalandı,” diyor.

“Biraz da ben alayım,” diyerek kollarımı uzatıyorum ama Krysia geri çekiliyor. Sonra soğuk bir tavırla, “Senin de hastalanıp işinden uzak kalmanı istemem,” diyor.

“Lütfen Krysia!” diyerek ısrar ediyorum ve çocuğu ondan alıyorum. Çocuğun yüzü sapsarı ve yarı kapalı gözleri donuk bakıyor. Terden ıslanmış bukleleri altında alnı ateş içinde yanıyor. Ama beni asıl telaşlandıran içini çekerek ağlaması. Her zaman sessiz, sakin olan Łukasz şimdi içini çekerek ağlıyor ve kızarmış gözlerine bakılırsa bütün gün ağlamış.

Krysia omzumun üzerinden eğilerek, “Çocuk birkaç kez kustu, bütün yediklerini çıkardı,” diyor. Beni en çok korkutan şey de Krysia’nın telaşı oluyor. Her zaman düzgün, taranmış olan saçları dağılmış ve elbisesi de kirlenmiş halde. İlk kez onun gözlerinde korku görüyorum.

“Soğuk bir banyo iyi gelir mi acaba?” diye soruyorum. Ama Krysia sabırsız bir tavırla başını iki yana sallıyor.

“Onu iki kez yıkadım.”

Ne yapacağımı bilemez bir halde çocuğun üzerindeki battaniye ve elbiseyi çıkarıp almaya çalışırken, “Belki bir kez daha denesek

iyi gelebilir,” diyorum. Krysia bir şey söylemeden üst kata çıkıyor ve çok geçmeden akan suyun sesini duyuyorum.

Łukasz kucağımda mutfağın yanından merdivene doğru yürürken parlak kırmızı bir şey çarpıyor gözüme. Durup bakıyorum, masanın üzerinde hâlâ kâğıda sarılı olan bir kırmızı gül buketi duruyor. Sormaya bile gerek duymadan onların kimden geldiğini biliyorum.

Birkaç dakika sonra çocuğu küvete sokup başına biraz su damlatırken, Krysia, “Ben bildiğim kocakarı ilaçlarının hepsini denedim,” diyor. Çocuk ağlamayı kesti ve şimdi sakın görünüyor ama hâlâ ateşi var.

“Çocuklar her zaman hastalanır, bu normal bir şey,” diyorum ama buna kendim de pek inanmıyorum. Aslında Łukasz buraya geldiğinden beri hiç hastalanmamıştı. Çocuğun, Kumandan’la yaşadıklarımın hemen sonrasında hastalanmasının bir rastlantı olmadığını düşünmekten kendimi alıkoyamıyorum. Günahlarım için cezalandırılıyorum herhalde, diyorum içimden.

Sorun Łukasz’ın hastalanması değil aslında, asıl sorun onu doktora götüremeyecek olmamız. Polonyalı çocuklar sünnet olmaz ama Yahudi çocukları sünnetlidir ve onu soyup muayene edecek olan doktor Yahudi olduğunu hemen anlayacaktır. Şehirde Yahudi doktor kalmadı ve onun gerçek kimliğini yetkililere açıklamayacak bir Polonyalı doktor da tanımıyoruz. Krysia’nın direnişten tanıdıkları ve geniş çevresindeki insanların sayısı fazla ama onların içinde güvenilebileceğimiz bir doktor yok. Getto eczacısı Pankiewicz bile artık yardım edemez bize – Krysia birkaç hafta önce Yahudilere yardımcı olduğu için onun da bir çalışma kampına gönderildiğini söylemişti.

Sonunda çocuğun parmakları suyun içinde kalmaktan buruşmaya ve soğuk su da buz gibi olmaya başlayınca onu küvetten çıkarıp temiz bir havluya sarıyorum. Ben onu kurularken Łukasz

yavaşça gözlerini kapıyor ve gözleri göz kapaklarının altında hareket ederken sakın bir uykuya dalıyor. Onun yaşında bir çocuk nasıl rüyalar görür acaba? Onu kollarımla sarıp göğsüme bastırıyorum. Başka bir yerde ve zamanda olsaydı, bu çocuğun rüyalarını sadece güvende olduğu sıcak hatıraları doldururdu. Ama Łukasz'ın rüyaları annesinin vurulması ve babasının da götürülmesinin kâbusvari görüntüleri ile gece karanlığında kaçırılıp ormandan geçirilerek yabancı bir eve getirilmesiyle dolu olmalıydı. Ben ve Krysia ona ne kadar sıcak ve güvenli bir dünya verirse verelim, hiç kimse bu yaşta yaşadığı o korkunç olayları ona unutturamaz.

Łukasz'a temiz pijama giydirip yatırıyoruz. Krysia, "Onun başında sırayla nöbet turalım," deyince başımı sallıyorum ama o anda ikimiz de onun başından ayrılmak istemiyoruz. Böylece Krysia çocuğun yatağının yanındaki sandalyeye, ben de yerdeki mindere oturuyorum ve ona bakıp birkaç dakikada bir alnına dokunuyorum.

Łukasz'ın göz kapakları altında gözleri sakınleşip soluması normale dönünce Krysia bana bakıp, "Çiçekler Kumandan'dan geldi," diye fısıldıyor.

Sakin bir sesle, "Biliyorum," diyorum.

"İyi misin sen?" diye soruyor ama cevap veremeyip sadece omuz silkmekle yetiniyorum. "Her şey yoluna girecek canım," diyor.

Bir süre ikimiz de konuşmuyoruz. Birkaç dakika sonra ona bakınca oturduğu sandalyede başını duvara dayayıp uyuklamaya başladığını, ağzının hafifçe aralandığını görüyorum. *Demek ki Kraków'un ünlü hanımefendisi horluyor,* diye düşünmekten alamıyorum kendimi. Bir zamanlar onun bu halini görsem şaşardım ama artık hiçbir şey şaşırtmıyor beni.

Minderde sessizce oturuyor ve artık ailem dediğim bu iki insanın uyumasını seyrediyorum. Bu geceye kadar Łukasz'ın bizim için bu kadar değerli olduğunun ne Krysia ne de ben bilincindeydik.

İlk zamanlar bu çocuğa bakmak bize bir görev, direnişe yardım etmenin ve Nazileri yenmenin bir yolu gibi görünüyordu. Artık o bizim çocuğumuz, Jacob'la benim olmasını arzuladığımız bir çocuk ve Krysia'nın asla sahip olamayacağı torun.

O akşam ilk kez, savaştan sonra neler olabileceğini düşünüyorum; haham kamplarda mucizevi bir şekilde hayatta kalıp bizden çocuğunu isteyebilecek mi acaba? Eğer o gelmezse Łukasz, Krysia mı yoksa benimle mi kalacak? Bunun cevabını düşünmek, savaştan sonra hayatımın nasıl olacağını hayal etmek gibi bir şey. Ben rüyalarımda hep Jacob ve ailemle birleşmiş halde görüyorum kendimi. Başka türlüünü düşünemiyorum. Ama sahne gerisi bulutlu ve karanlık. Nerede olacağımız konusunda hiçbir fikrim yok. Kraków'da kalabileceğimizi hiç sanmıyorum. Yahudi mahallesi yıkıldı, hiçbir zaman da eski haline dönemez. Aslında, sokaklarda konuşulanlardan anladığım kadarıyla, Polonyalıların da hayatlarına rahatça devam ettiklerine bakılırsa, şehir halkı Yahudilerden kurtulduğuna sandığımdan daha fazla sevinmiş gibi görünüyor. Jacob'la beraber şehir merkezindeki büyük bir apartman dairesine ve üniversitedeki işlerimize geri dönme ihtimali artık yok gibi. Dünyanın geriye kalanı da bizim için daha iyi olacak mı acaba? Daha önce New York, Londra, hatta Kudüs gibi sihirli krallıkların adlarını duymuştum. Hiç görmediğim bu masal dünyası yerlerin nasıl olduklarını hayal edemiyorum. Bunları düşünmek beni yoruyor ve hafif bir uykuya dalıyorum.

Sabahın ilk ışıklarıyla beraber yerde uyanıyorum, her yanı ağrıyor, tutulmuşum. Krysia hâlâ sandalyesinde uyuyor, kalkıp bir battaniye alıyor ve onun omuzlarına koyuyorum. Łukasz'ın yatağına bakınca, uyandığını görüyorum, ağlamıyor, ayaklarını tutmuş kendi kendine bir şeyler mırıldanıyor. Hafif bir sesle, "Łukaszku," diyor ve ona doğru eğiliyorum, o da her sabah yaptığı gibi kollarını bana

doğru uzatıp boynuma sarılıyor. Dudaklarımı alnına koyuyor ve ateşinin düştüğünü görüyorum.

“Teşekkür ederim,” diye fısıldarken gözlerim doluyor. Tanrı beni bu şekilde cezalandırmak istememiş gibi görünüyor. “Teşekkür ederim.”

Łukasz yüzüme bakıyor ve gülümsüyor, bize geldiğinden beri ilk kez onun gerçekten gülümsediğini görüyorum. “Na,” diyor. “Na.”

İkinci hecenin üstüne basarak, “Anna mı?” diyorum.

Elini uzatıp burnumun ucuna dokunuyor ve, “Na,” diye tekrarlıyor. Gülümseme sırası şimdi bana geliyor. Çocuk benim adımla söylemeye çalışıyor. Bunun gerçek adım olmaması hiç önemli değil. Łukasz şimdiye kadar gördüğümde daha sağlıklı ve daha mutlu görünüyor. Dün gece yaşadığımız korku bana onun ne kadar değerli olduğunu ve elimizde ne kadar az şey olursa olsun onları bile bir an içinde kaybedebileceğimizi gösterdi. Çocuğu kucağıma alıyor ve Krysia’yı uyandırmamak için ayaklarımın ucuna basarak onu kahvaltı için aşağıya götürüyorum.

14. BÖLÜM

Sabah işe gitmek istemiyorum. Belki yüzüncü kez, “Bugün evde kalmalıyım,” diyorum. “Gidersem çocuk çok üzülecek, morali bozulacak.”

Krysia başını iki yana sallıyor. “Olmaz, işine gitmek zorundasın.” Dönüp artık beyaz seramik bir vazoda duran güllere bakıyor ve işe gitmezsem Kumandan paniğe kapılır diye düşündüğünü anlıyorum.

Sonunda, “Pekâlâ,” diyorum. Fakat mantom ve çantam elimde, kapı önünde oyalanıyor, bir türlü gitmek istemiyorum.

Krysia çocuğun saçlarını karıştırarak, “O çok iyi, merak etme,” diyor. Łukasz’ın parlak gözlerine ve pembe yanaklarına bakıyor ve iyi olduğuna inanıyorum. Yine de dün geceki hali ve onu kaybetme korkusu aklımdan kolayca çıkmıyor. Onu kucaklayıp öpmek istememe rağmen, gideceğimi iyice belli etmemek için, kendimi tutuyorum.

Sonunda merdivenden inerken, “Akşam erken geleceğim,” diyorum.

Krysia arkamdan, “Merak etme, biz iyiyiz,” diye sesleniyor.

Evden çıkıp hızlı adımlarla otobüs durağına yürüyorum. Otobüs fazla bekletmeden geliyor ve yirmi dakika sonra Wawel’de oluyorum. Erken gelmek istememe rağmen evde biraz oyalandığım için biraz gecikiyorum ve Malgorzata anlamlı bir gülümsemeyle bana bakıyor. Manto ve çantamı masamın arkasına bırakırken, Albay Diedrichson, Kumandan’ın odasından çıkıp odama giriyor

ve “Kumandan seni bekliyordu,” diyor. Bir an için bana biraz garip baktı gibi geliyor ve bir şey bilip bilmediğini merak ediyorum. Ama şimdi bunları düşünecek zamanım yok. Saçlarımı düzeltiyor ve not defterim ile kalemimi alıp birlikte olduğumuz ilk geceden sonra ilk kez onun yanına gidiyorum.

Kumandan masasının arkasında dolaşarak bir rapor okuyor. Ellerimi eteğime siliyor ve derin bir nefes alıyorum. Sesimin titreşmesine engel olamıyor ve, “Günaydın *Herr* Kumandan,” diyorum.

Birden durup başını kaldırıyor, yüzünde anlayamadığım bir ifade belirip kayboluyor. Kızgınlık mı, yoksa rahatlama ifadesi mi bu? “Geciktin,” diyor ama sesinde bir suçlama ifadesi yok.

Ona doğru bir adım atıyor ve, “Özür dilerim, ben...” diyor ve hemen susuyorum.

Elini kaldırıp, “Özür dilemene gerek yok,” diyor. “Sadece sen hiç geç kalmadığın için biraz endişelendim...” Susup başını yan tarafa çeviriyor. Şaşkınlık ve tereddüt içindeyim. Cümlesini bitirmiyor ama ben onun ne demek istediğini anlıyorum. İkimiz arasında yaşananlardan sonra işe gelmek istemeyeceğimi sanmış olmalı. Şaşkınlık içinde onun da tedirgin olduğunu anlıyorum.

Aceleyle, “Konu düşündüğünüz gibi değil, *Herr* Kumandan,” diyorum. Şimdi masasının yanındayım ve yüzü bana çok yakın. Yine tıraş losyonunun kokusunu alıyorum ve iki gece öncesinin anısını kafamdan söküp atacak gücüm kalmıyor. “Łukasz hastalandı, gecikmemin nedeni bu,” diyorum ama bunu söyler söylemez fazla konuştuğumu fark edip pişman oluyorum. Kumandan elindeki raporu bırakıp elimi tutuyor.

“Şimdi nasıl? Ciddi bir durum var mı?” diye sorarken yüzündeki ifade gerçekten endişelendiğini gösteriyor.

Yutkunuyorum; sıcak parmaklarıyla elimi sıkarken konuşmakta güçlük çekiyorum. “Teşekkür ederim, şimdi çok iyi. Çocuklarda her zaman görülen geçici bir ateşlenmeydi işte.”

“Bana haber vermeliydin. Özel doktorum ona bakabilirdi.”

Ben de zaten bunun için haber vermedim. Çocuğu doktora göstermem için ısrar etmemesini dileyerek, “Çok nazıksınız ama buna hiç gerek kalmadı,” diyorum. “Şimdi her şey yolunda, o çok iyi.”

Elimi çekiyor ve kahve masasını gösteriyorum. “Günün programına bakacak mıyız?” Başını sallayıp benimle beraber kanepenim önüne geliyor ve oradaki koltuğa oturuyor. Ona programı ve bir gün önceki yokluğunda gelen mesajları okuyorum. Her şeyi okuduktan sonra başımı kaldırıncı, dikkatle yüzüme baktığını görüyorum. Gözlerimi indirerek, “Başka bir şey yoksa?..” diyorum.

“Evet, teşekkür ederim,” diyor. Ayağa kalkıp kapıya doğru bir adım atıyorum. Ama “Hayır Anna, bekle biraz,” deyince durup ona bakıyorum. Birkaç saniye konuşmuyor ve yutkunduğunu görünce doğru sözcükleri aradığını anlıyorum. Bana tekrar bir buluşma teklif etmeye çalıştığını biliyorum. “Bir şey söylemek istiyordum sana...” Bir an durup tereddüt ediyor. “Yani, bu akşam işin var mı? Birlikte yemeğe çıkarız diye düşünüyordum.”

Benim her zaman “iş”im var, iş yüzünden olmasaydı burada olmazdım, diye düşünüyorum. “Çok iyi olurdu *Herr* Kumandan ama Łukasz daha yeni iyileşti, bu akşam erkenden evde olmalıyım.” Bu bir yalan değil tabii ama teklifini reddetmemin bir nedeni de son anda yapılan bir daveti kabul etmenin uygun olmayacağını bilmem.

Başını sallıyor. Yüzü, umutsuzluğunu ya da şaşkınlığını saklamak ister gibi ifadesiz. “Anlıyorum seni. Bunu belki cumartesi akşamı yapabiliriz.”

Durup düşünüyorum. Bir yandan ona hayır demek, iki gece önce olanları sadece bir seferlik bir hata olarak görmek istiyorum.

Ama bunun direniş ve anne babama hiçbir yardımı olmayacak. Biraz tereddütten sonra, “Çok iyi olur *Herr* Kumandan,” diyorum. “Tabii Łukasz yeniden hastalanmazsa.”

“Pekâlâ. Bunu teyit etmek için cumartesi öğleden sonra Krysia’nın evine bir mesaj göndereceğim.” Dönüp odadan çıkıyorum ama yine her yanımla titriyor. Bir parçam, Kumandan’ın o geceye geçici bir macera olarak bakmasını ve peşimi bırakmasını umuyordu. Ama aslında durumun böyle olmayacağını biliyordum – gönderdiği çiçekler ve bana bakışları onun ne düşündüğünü açıkça gösteriyordu. Kabul etmekte güçlük çekiyordum ama aslında beni tekrar görmek istemesine sevindim. Masama otururken, senin hakkında düşündükleri aslında umurunda değil, diyerek kendime yalan söylüyorum. Amacımın, onun evine gidip bilgi aramak olduğuna kendimi inandırmak istiyorum.

Kumandan’la tekrar görüşeceğime göre Krysia’ya bir şeyler söylemem gerekiyor. O akşam eve gidince durumu ona açmak istiyorum ama Łukasz ile birlikte bahçede oynadıklarını ve çok mutlu olduklarını görünce onunla konuşamıyorum. Yemekten ve Łukasz’ı yatırdıktan sonra Krysia ile salona geçiyoruz. Krysia oturup Łukasz için ördüğü mavi süveteri alıyor ve ben de, “Bitmesine az kaldı,” diyorum.

Süveteri havaya kaldırıp bakıyor ve, “Sanırım buna bir de kapüşon öreceğim,” diyor.

Ayakta duruyor ve huzursuzmuşum gibi ayak değiştirerek, “Kumandan yarın akşam yine çıkmak istedi benimle,” diyorum.

Krysia başını kaldırıp yüzüme bakıyor ve, “Evet, anlıyorum,” diyor.

Başımı eğip ayaklarımın ucuna bakıyorum. “Bunu sana söylemek istedim. Yani açıklamak...”

“Bana bir şey açıklamak zorunda değilsin.”

“Teşekkür ederim ama senin bilmen benim için önemli. Alek benden... yani ona göre bu iş örgüt için çok önemli.”

Krysia, “Ya sen ne düşünüyorsun?” diye soruyor.

Bir an tereddüt ediyor ve kanepeye, onun yanına çökerken, “Sanırım başka seçeneğim yok,” diyorum.

“Her zaman bir seçenek vardır Emma. Hepimiz yapacaklarımızın sorumluluğunu almalıyız. Kurban olmaktan kaçınmanın ve onurumuzu korumanın tek yolu budur.” Onur. Ne kadar da ironik. Ben onurumu iki akşam önce Kumandan’ın evinde yitirdim. Fakat Krysia sorumluluk alma konusunda haklı. Dudağımı ısııyorum. “O halde ben onu tekrar görmeyi seçiyorum. Bunu annem, babam ve direniş örgütü için yapacağım.”

Krysia elini omzuma koyup yüzüme bakıyor. “Bunun kolay bir karar olmadığını biliyorum.”

“Evet, ama doğru karar olduğundan emin misin?”

“Buna sadece sen cevap verebilirsin,” diyor ve ben de içimi çektikten sonra eğilip onu yanağından öpüyorum.

“İyi geceler canım.”

Yukarıya çıkınca, banyoya girmeden önce Łukasz’ı kontrol ediyorum. Sonra, banyoda yüzümü yıkarken Krysia’nın söylediğini düşünüyorum. Direniş örgütüne yardım etmek için Kumandan’la beraber oluyorum, bu benim seçimim. Ama yine de kendimi cesur değil, kirli hissediyorum. İçimdeki nefret duygusu sadece evliliğime ihanet etme duygusundan kaynaklanmıyor; bir parçamın gerçekten de bundan hoşlanıyor olması gerçeğini kabul etmeliyim. Eğer bu sadece fiziksel bir tepki olarak kalsaydı bu o kadar da kötü sayılmazdı. Bu arzuyu yalnızlığıma ve kocamı bir yıldır görmemiş olmama atfedebilirdim. Hayır, sorun Krysia’nın sözünü ettiği şu çekim meselesi – bir yanım Kumandan’dan, onunla konuşmaktan

ve ona yakın olmaktan hoşlandı. Durumu dayanılmaz kılan da bu duygu işte.

Ertesi gün Kumandan'ın habercisi elle yazılmış bir davetiye getiriyor bana; o akşam saat yedide Wierzynek'de yemeğe davetliyim. Onunla bir gün daha birlikte olmaktan kaçınmak için daveti reddetmeyi istiyorum. Ama bir bahanem yok; Łukasz artık hasta değil, ayrıca örgütün istediği bilgileri mümkün olduğunca çabuk bulmalıyım. Daveti kabul ettiğimi bildiren mesajı haberciye veriyor ve onu gönderiyorum.

Saat yediye çeyrek kala Stanislaw gelip beni arabayla alıyor. Kumandan'ın işleri nedeniyle geciktiğini ve benimle restoranda buluşacağım söylüyor. Büyük arabanın arka koltuğunda oturuyor ve etrafı seyrediyorum. Şehir merkezine yaklaşırken akşamın nasıl geçeceğini merak ediyorum. Birlikte olduğumuz ilk geceden sonra Kumandan'ı sadece bir kez ve ofisinde gördüm. Sohbetimizin gergin ve resmî olabileceğini düşünüyorum.

Araba bir süre sonra pazar meydanı yakınlarında büyük bir binanın önünde duruyor. Kumandan restoranın kapısında karşılıyor beni ve içeriye birlikte girerken, "Seni almaya gelemediğim için özür dilerim," diyor. Şef garson mantomu alıyor ve bizi üst katta, yemek salonuna bakan bir balkondaki gözlerden uzak bir masaya götürüyor. Otururken Kumandan, "Sana sormadan ikimiz için de bir şeyler söyledim," diyor.

Tedirgin olduğumdan bir şeyler seçmek zorunda kalmayacağım için seviniyor ve başımı sallıyorum. Kumandan, "Łukasz iyi mi?" diye soruyor.

"Evet, teşekkür ederim." O sırada bir garson gelip kadehlerimize kırmızı şarap koyuyor ve çekiliyor. Kumandan, "Sağlığına," diyerek kadeh kaldırıyor.

Onu taklit ederek kadehimi kaldırıyor ve, “Sağlığınıza,” diye mırıldanıp küçük bir yudum alıyorum.

Kumandan kadehini boşaltıyor. “İtalyan şarabı. Hiç İtalya’ya gittin mi?”

“İtalya’ya mı?” diyor ve başımı iki yana sallıyorum.

“Çok güzel bir ülke.” İki garson gümüş kapaklı iki tabak içinde getirip aynı anda kapakları açıyor ve ilk yemek olan sebzeli fûme somon balığını önümüze koyup gidiyorlar. Kumandan o sırada, gençliğinde bazı arkadaşlarıyla İtalyan Alpleri’ne gidip kayak yaptığını anlatıyor. Hızlı konuşuyor ve arada bir durup bir parça somon alıyor ve garsonlardan birinin çekilmeden önce doldurduğu kadehini yudumluyor.

Bir süre sonra garsonlar boş tabakları alıp önümüze daha büyük ve yine gümüş kapaklı iki tabak bırakıyorlar. Ana yemek bir tür kızarmış kuş eti ama av hayvanı gibi kokan bu kızarmış eti pek beğenmiyorum. Küçük parçalar alıp yemeye çalışırken evden çıkmadan önce bir şeyler atıştırdığıma seviniyorum. Kumandan benim bu hoşnutsuzluğumu fark ettiyse bile belli etmiyor ve kendi etini büyük bir iştahla yiyor.

Garsonlar kadehleri doldurup gittikten sonra, “Daha sonra yine gittiniz mi oraya?” diye soruyorum.

“İtalyan Alpleri’ne değil ama İtalya’nın başka bölgelerine, Roma’ya, Floransa’ya ve Venedik’e gittim tabii,” diye cevap veriyor. Bana çok egzotik gibi gelen bu yer isimlerini onun kolayca söylemesi beni şaşırtıyor. Kumandan, “Fransız ve İsviçre Alpleri’ne de gittim,” diye devam ediyor. “Ama üniversite günlerimden beri Turin’e bir daha gidemedim.”

Başımı hafifçe yana eğiyor ve, “Sizi bir öğrenci olarak düşünmeye çalışıyorum,” diyorum.

Gülüyor ve, “Uzun zaman geçti,” diyor.

“Ne eğitimi aldınız?”

Peçetesiyle dudaklarını siliyor ve, “Tarih okudum,” diye cevap veriyor. “Profesör olmak istiyordum. Ama bu fikir hiç kuşkusuz şeyden daha önceydi...”

“Neden daha önceydi? Ne oldu?”

“Seçeneğim kalmadan önceydi,” diyerek durup bir an düşünüyor ve sonra, “Üç çocuğun ikincisiydim,” diye devam ediyor. “Ağabeyim Peter’in, aile işi olan gemicilik şirketinin başına geçmesi gerekiyordu. Savaş başlayınca ikimiz de donanmaya katıldık.” Onun Büyük Savaş’tan söz ettiğini anlıyorum. “Ağabeyim Jutland Muharebesi’nde öldü.”

Uzanıp onun koluna hafifçe dokunuyor ve, “Çok üzıldüm,” diyorum.

Hafifçe boğazını temizliyor ve, “Teşekkür ederim,” diyor. “Cesur bir adamdı ve ona saygı duyardım. Her neyse, Peter ölünce aile şirketini yönetmeyi öğrenmek bana kaldı, böylece babam bazen seyahatte iken işleri yürütmek zorunda kaldım. Bu nedenle de öğrenimim yarım kaldı.”

Ne diyeceğimi bilemiyorum ve arkama yaslanıyorum. Bir süre konuşmadan yemeğimizi yiyoruz. Garson boşalan tabakları almaya gelince Kumandan, “Nasıl, sülün etini beğendin mi?” diye soruyor.

Yarısı dolu duran tabağıma bakmadığını umarak, “Çok güzeldi,” diye yalan söylüyorum.

Kumandan garsona dönüyor ve, “İki kahve,” diyor. “Biri sade ve yanında konyak olacak, diğeri sütlü ve şekerli.” Ofiste, onun yanında hiç kahve içmediğim için benim nasıl kahve içtiğimi bilmesine şaşıyorum. Belki de Krysia’daki yemekten aklında kalmıştır. Yemek mayıs ayındaydı, üzerinden yaklaşık beş ay geçti. Bana sanki bir milyon yıl geçmiş gibi geliyor. Bir süre sonra garson kahvelerimizi getiriyor ve üzerinde çeşitli tatlılar olan küçük bir

arabayı bize doğru itiyor. Ağzım sulanarak çikolatalı bir Alman pastası alırken Kumandan elmalı *strudel* tercih ediyor.

O, elmalı turtadan ısırırken, “Güzel mi?” diye soruyorum.

Ağzındaki lokmayı yutarken, “Fena değil,” diyor. “Ama kız kardeşim daha güzel yapar bunları. Bir Avusturyalı ile evli, Salzburg dışında yaşıyorlar.”

“Onunla aranız iyi midir?”

Başını sallıyor. “Çok iyidir ama savaş başladıktan sonra onu göremedim.”

“Umarım yakında...” diyor ama ne diyeceğimi bilemiyor ve susuyorum. Savaşın yakında bitmesini ve onun da kız kardeşini tekrar görmesini dilediğimi söylemek istemiştim. Fakat o anda savaşın sonundan söz etmek nedense bana garip geliyor.

Kumandan kahvesini karıştırırken, “Ne söylemek istediğini biliyorum,” diye devam ediyor. Çenesinin sol tarafına küçük bir turtta kırıntısı yapışmış. Uzanıp onu silmemek için zor tutuyorum kendimi. “Sen savaşın sona ermesini istediğini söyleyecektin. Bunu yapabilirsin Anna. Savaşın sona ermesini dilemek ihanet değildir. Hepimiz istiyoruz bunu. Ama biz kazansak bile bunun ne anlama geleceğini artık ben de bilemiyorum.” Bunu duyunca şaşıyorum. Nazilerin zaferinden önemsiz bir sonuçmuş gibi söz eden bir Almanı ilk kez görüyorum. Kumandan, “Führer’in planı teoride oldukça iyi,” diye devam ediyor. “Ama tam olarak ne anlama geliyor? Polonya’yı ve Avrupa’nın diğer ülkelerini sonsuza kadar işgale devam mı edeceğiz yani?”

Benden bir cevap bekleyip beklemediğini bilemiyor, tereddüt ediyorum. O anda savaştan önce Jacob’la yaptığımız siyasi tartışmaları hatırlıyorum. O konuşmalarımız farklıydı; doğru ya da yanlış yanıtlar yoktu. Burada ise söyleyeceğim her şey potansiyel

bir kara mayını gibi olacak. Bir süre düşünüyor ve, “Şey... ben bilemiyorum,” diyorum.

“Cevap vermek zorunda değilsin. Ben aptal değilim Anna. Polonya halkının bizler hakkında neler düşündüğünü biliyorum. Biz işgalci gücüz.” *İçimden, sadece işgalci değil, aynı zamanda katilsiniz*, diyorum. “Halk bizden nefret ediyor,” diye devam ediyor. “Bizleri canavar gibi görüyor. Bunu anlıyorum.”

“Ben de bir Polonyalıyım,” diyorum. “Ve ben...”

“Ve sen benden nefret etmiyorsun, değil mi?” diyerek utangaç bir ifadeyle gülüyor. “Bunu biliyorum ve anlamadığım şey de bu zaten.” Durup bir parça daha turta alıyor. “Hayır, savaşın sorunu, her şeyin belirsiz olması.”

Birden, “Ya Yahudiler?” diye soruveriyorum. Soru, sanki başkası beni zorlamış gibi, aniden çıkıveriyor ağzımdan.

Kumandan’ın çatal tutan eli havada kalıyor, şaşkın bir ifadeyle yüzüme bakıyor. “Anlamadım. Ne demek istiyorsun?”

Ne diyeceğimi bilemiyorum, keşke yer yarılса da içine girsem. Asla böyle bir soru sormamam gerekirdi ama artık çok geç. “Siz Führer’in uzun vadeli planlarından söz ederken...” diyerek kahve fincanıma bakıyorum. “Birden gettodaki Yahudiler geldi aklıma, onlara ne yapılacak acaba?”

Kumandan ciddi bir ifadeyle, “Çok Yahudi tanıyor musun Anna?” diye soruyor.

Hiç düşünmeden başımı iki yana sallıyorum. “Savaştan önce birkaç kişi tanıyordum, o kadar. Yakından tanıdığım biri yok.”

Hafifçe boğazını temizliyor ve, “Yahudi sorunu çözülecek,” diyor. “Sen düşünme bu konuyu.” Başını kaldırıyor ve garsona bakıp hesabı getirmesini işaret ediyor.

Kalp atışlarım hızlanıyor ve bu soruyu neden sorduğumu düşünüyorum. Bunu sorduğum için benden kuşkulaniyor mu acaba?

Hesabı imzalarken onun yüzüne bakıyorum. Ama yanlış bir şeyler olduğunu düşünüyorsa bile hiçbir şey belli etmiyor. Çok geçmeden şef garson mantomu getiriyor. Restorandan çıkıp arabaya binince Kumandan bana dönüyor ve, “Sanırım Łukasz’ın yanına dönmek zorundasın, değil mi?” diyor.

Ona gitmek isteyip istemediğimi sorduğunu anlıyor ve tereddüt ediyorum. Bana mükemmel bir bahane veriyor – onunla gitmek zorunda değilim. Ama vazgeçmek, şimdiye kadar yaptıklarımı boşa çıkarmak olacak. Başımı iki yana sallıyor ve, “Sorun yok,” diyorum. “Kryisia, Łukasz’ın yanında. Hemen eve gitmek zorunda değilim.” Kumandan hafifçe gülümsüyor ve öne eğilip Stanislaw’a alçak sesle bir şey söylüyor.

Eve girene kadar hiç konuşmuyoruz. Kumandan mantomu alıp bir sandalye üzerine koyarken, “Bir şey içer misin?” diye soruyor.

“Hayır, teşekkür ederim,” diyorum ve bir süre salonun ortasında durup ne yapacağını bilemeyen insanlar gibi birbirimize bakıyoruz. Birden atılıp kucaklaşmamızı gerektiren bir durum yok ortada. İçimi çekiyor ve bir adım atıyorum.

Kollarını açıyor ve “Anna,” diyor. Ona doğru bir adım daha atıyorum ve uzanıp beni kollarına alıyor. Konuşmadan yatak odasına geçiyoruz. Beni öperken önce biraz çekingenmiş gibi davranıyor ama sonra dudaklarımız birleşiyor ve sanki daha önce binlerce kez sevişmiş gibi hissediyoruz. Ama bu kez seks (bunu sevişme olarak düşünmek istemiyorum) daha az hayvanca, daha yavaş ve tutkulu. Bir ara o büyülenmiş gibi halimden çıkıp bilinçli olarak düşünüyorum. O anda havalanmış ve tavana yakın bir yükseklikten bedenlerimize bakıyor gibi oluyorum. Aşağıda, Kumandan’ın altında yatağa çivilenmiş gibiyim, yüzüm çarpılmış gibi sanki. Aşağıya, kendime bakarken kendimden nefret ediyor ve, *kendi içine dön*, diyorum.

Sonra her şey bitiyor. Kumandan birkaç dakika sonra uykuya dalıyor. Onun soluğunu dinler, kapalı gözlerine bakarken Jacob'u düşünmekten alamıyorum kendimi. Onunla seviştikten sonra birbirimize sarılıp uyumadan saatlerce konuştuk. Sonra, *Kumandan'ın uyuduğuna sevinmelisin*, diye hatırlatıyorum kendime. Bu yaptıklarımın bir işe yaramasını sağlamanın zamanı geliyor.

Yavaşça ve dikkatle yataktan aşağıya kayıp ayaklarımın ucunda birkaç adım atıyorum. Karanlıkta duvarı yoklayarak ilerliyor, onun çalışma odasının kapısına geliyorum. Kapı tokmağını yavaşça çeviriyor, gıcırdamaması için ağır ağır aralayarak açıyorum kapıyı. Oda karanlık, hiçbir şey göremiyorum ama ışık açmaya da korkuyorum. *Anlamsız bir çaba bu*. Bunu ancak bekleyip, sabahın ilk ışıklarında, Kumandan uyanmadan önce yapabileceğim. Ama bu gece burada kalabileceğimi sanmıyorum. Sabah Łukasz uyanmadan önce evde olmam gerekiyor. Yatak odasına dönüp sessizce giyiniyor ve ayaklarımın ucuna basarak dışarıya çıkıyorum. Stanislaw hâlâ kapı önünde, arabanın yanında bekliyor. Onun yüzüne bakamıyorum ve sessizce arabaya binip arka koltuğa oturuyorum. Şoför neler olduğunu biliyorsa bile hiç konuşmadan kapıyı kapıyor ve beni eve götürüyor.

O günden sonra Kumandan'la ilişkimiz düzenli bir biçimde devam ediyor. Haftada birkaç kez bana dışarı çıkmayı teklif ediyor. Elinden gelse her gün benimle olmak isteyeceğini biliyorum ama işi buna engel oluyor. Beni genellikle yemeğe ve bazen de sinema ya da tiyatroya davet ediyor, ben de davetlerinin çoğunu kabul ediyorum. Çıktığımız akşamların hepsi de Kumandan'ın evinde son buluyor. Birkaç kez sabahın ilk ışıklarına kadar kalıp onun çalışma odasına girip bir şeyler arıyorum ama onu uyandırmaktan korktuğum için ortalığı fazla karıştıramıyorum. Şimdiye kadar önemli bir şey bulamadım. Bu durum birkaç haftadır böyle devam

ediyor. Krysia birkaç kez Alek'i görmek isteyip istemediğimi soruyor ama ona hayır diyorum. Alek ve diğer örgüt mensuplarının daha çok tehlike altında olduklarını ve ben işe yarar bir belge ya da bilgi bulamadığım takdirde buluşmanın gereksiz olacağını düşünüyorum.

Kasım ayı başlarında bir cuma günü masamda oturmuş, gelen mektupların zarflarını açıyorum. Destenin sonuna doğru, vanilya renkli ve içinde bir not olan astarlı küçük bir zarfı alıp açıyorum. Yazıyı tanımıyorum ama bir kadın eliyle yazıldığını anlıyorum. Mesajda, *Georg, cumartesi günkü galayı sabırsızlıkla bekliyorum. Sevgiler, Agnieszka*, yazıyor. Sinirleniyor ve kartı masanın üstüne atıyorum. Agnieszka da kim ve Kumandan onu nereye götürüyor acaba? Kumandan'ın randevu defterini açıyor ama cuma akşamı için yazılmış bir şey göremiyorum. Belki de bir yanlışlık var bu işte ama Kumandan normalde cuma akşamları için bana çıkma teklif ederken bu sefer öyle yapmadı...

Tam o sırada odamın kapısı açılıyor ve Malgorzata elinde birkaç dosyayla içeriye giriyor. Dosyaları masamın kenarına bırakarak, "Bunlar yeni..." derken yüzümdeki ifadeyi görüp birden susuyor. "Bir şey mi oldu Anna? Yüzün biraz soluk gibi görünüyor."

Kartı diğer zarfların altına doğru itiyor ve, "Şey... hayır, bir şeyim yok," diye cevap veriyorum. Kadının, Kumandan'ın özel hayatıyla ilgilendiğimi anlaması en son istediğim şey.

Fakat geç kalıyorum. Malgorzata uzanıp kartı alıyor ve, "Ah, bu kart Barones Kwiatkowska'dan geliyor," diyor.

"Agnieszka Kwiatkowska mı?" diye soruyorum. Kwiatkowskalar Kraków'un ünlü aristokratik ailelerinden biri.

Malgorzata kartı masama bırakıp göz kırpmıyor ve, "Evet, duyduğuma göre Barones, Kumandan'la ilgileniyormuş," diyor. "Ah ama o kadar üzülme Anna. Kumandan elbette onun gibi zengin

ve kültürlü bir kadınla beraber olacak. Onun basit memurlardan biriyle ilgileneceğini düşünmüş olamazsın herhalde, değil mi?”

“Haklısın, elbette ilgilenmez,” derken, kadın, omzunun üzerinden bakıp anlamlı bir ifadeyle gülüyor ve odadan çıkıyor. Masamda bir süre karta bakarak, kımıldamadan oturuyorum. Sonra onu zarfına koyuyor ve diğer mektuplarla beraber Kumandan’ın masasına bırakıyorum. Ama Kumandan’ın bir başka kadınla çıkacağı düşüncesi öğleye kadar içimi kemiriyor. Öğleden sonra dosyalama ile uğraşırken, *neden olmasın*, diyorum kendi kendime. Seçkin bir bekâr, yakışıklı ve güçlü bir adam o. Yanında çalışan bir kadınla ilişki kurmuş olmasının hiç önemi yok. Onunla ilişkiyi fazla ciddiye aldığım için kızıyorum kendime.

Chelmska otobüsünde kendime bir yer bulup eve doğru giderken yine Kumandan’ı düşünmeden edemiyorum. Onun başka bir kadınla çıkacak olması beni ilgilendirmemeli. Kendi kendime, sen yalnızca zorunda kaldığın için onunla beraber oluyorsun, diyorum. Direniş örgütünün sana verdiği bir görev bu. *Jacob’un sana ihanet etmesiyle aynı şey değil*. Başımı otobüsün serin camına dayıyor ve, *hayır, ona ihanet eden sensin*, diye düşünüyorum. Ben Jacob’a ihanet ederken Kumandan da bana ihanet ediyor işte. Durakta inerken yağmur başlıyor – büyük, serin yağmur damlaları kısa sürede iyice ıslatıyor beni. Ama bu karanlık, kasvetli hava benim ruh halime tam olarak uyuyor.

Evin bahçe kapısını açarken birden duraklıyorum, etrafta bir gariplik var. İçerideki bütün ışıklar yanıyor ama ikinci katın her zaman açık duran perdeleri tamamen kapanmış. Birden Łukasz’ın yeniden hastalandığını düşünüp bahçeden kapıya doğru koşuyorum. Evin kapısını açarken, “Merhaba, ben geldim!” diye sesleniyorum. Cevap alamıyor ve ikinci kata çıkıyorum. “Merhaba! Kimse yok mu?”

O anda birkaç ses, “Sürpriz!” diye bağırınca yerimden sıçıyorum. Krysia, Łukasz ve Kumandan mutfaktan çıkıyorlar. Elzbieta üzerinde mumlar yanan bir pastayla onları izliyor.

“Mutlu yıllar!” diye bağırıyorlar. Neler olduğunu anlamak için gözlerimi kırıştıtarak onlara bakıyorum. Yarının benim, dolaşısıyla da Anna’nın doğum günü olduğunu hatırlıyorum. Örgüt karışıklığa meydan vermemek için Anna’ya da aynı doğum tarihini vermişti. Ben bunu neredeyse unutuyordum ama Krysia’nın unutmadığını biliyordum. Fakat Kumandan’ın da burada olması beni şaşırtıyor. Duruma bakın; benim doğum günüme katılanlar sakladığımız bir Yahudi çocuğu, bizi saklayan kocamın teyzesi ve kendisinden saklandığımız Nazi de benim âşığım. Doğrusu bu ironi bana biraz fazla geliyor.

Sonunda kendimi toparlıyor ve, “Teşekkür ederim,” diyorum. Birden saçlarımın darmadağınık, çoraplarımın ise çamurdan lekelenmiş olduğunu fark ediyorum.

Elzbieta elinde pastayla bana yaklaşıyor ve, “Şaşırdın mı?” diye soruyor.

Pasta üzerindeki mumları üfleyip söndürüyor ve, “Evet,” diyorum. Hayatımda kendimi ifade etmekte yetersiz kaldığım anlardan biri bu.

Kumandan bana doğru bir adım atarak, “Doğum günün kutlu olsun Anna,” diyor. Ona cevap vermiyor, gözlerine de bakmıyorum. Onu burada gördüğüm ilk an birden içim sevinçle dolmuştu. Ama şimdi, onun Barones’le olan randevusunu hatırlıyor ve burada bulunuşunu riyakârlık olarak görüyorum. Elbette bu akşam buraya geldi çünkü yarın akşam, gerçek doğum günümde başka bir kadınla beraber olacak.

O sırada Łukasz ellerini öne doğru uzatarak ve mutlu bir ifadeyle, "Pa!" diye bağırarak pastaya doğru yürüyerek gergin sessizliği bozuyor.

Ama Krysia ellerini tutup, "Hayır, hayatım," diyerek engelliyor onu. "Önce yemeğimizi yememiz gerekiyor."

Elzbieta, "Yemek hazır," diyor. "Masaya geçmek istemez miydiniz?"

Kumandan çocuğa elini uzatıp, "Hadi, gel Łukasz," diyor. Çocuk başını kaldırıp üniformalı dev gibi adama bakıyor ve tereddüt ediyor ama sonra elini ona veriyor. Birden ürperiyorum. Biliyorum, bu da planın bir parçası. Kumandan'ın çocuğa ısınması sahte kimliklerimizin başarılı olduğunu gösteriyor. Ama ben yine de hahamın çocuğunun bir Nazinin elini tuttuğunu görünce ürperiyorum.

Yemek salonuna doğru giderken Krysia, "Özür dilerim," diye fısıldıyor. "Doğum günün olduğunu öğrenmiş, beni aradı. Ben de onu davet etmek zorunda kaldım tabii."

Başımı sallıyorum. Krysia neden tedirgin olduğumu bilemez elbette. Kumandan neden bu kadar çaba harcayıp bana doğum günümü kutlamak isteyerek değer veriyormuş gibi davranıyor ki? Yarın akşam bu saatlerde Barones'le birlikte olmayacak sanki.

Masaya oturduğumuzda Kumandan bir kez daha, "Doğum günün kutlu olsun Anna," diyor. Yine cevap vermiyor ve başımı hafifçe yana doğru çeviriyorum. Yan gözle bakınca yüzündeki şaşkın ifadeyi görebiliyorum. Benim Barones konusunu bildiğimden habersiz elbette. Yemekte de çok az konuşuyor ve konuşma görevini Krysia'ya bırakıyorum.

Yemekten sonra Elzbieta kahve servisi yapıyor ve herkese limonlu doğum günü pastasından ikram ediyor. Bugünlerde Krysia'nın bile beyaz un ve şeker bulmakta güçlük çekeceğini bildiğim için, "Pasta harika olmuş," diyorum. Krysia masadan kalkıp gidiyor ve çok

Kumandanın Âşığı

geçmeden kâğıda sarılı iki kutuyla geri dönüyor. “Teşekkür ederim,” derken duygusallaşıyorum. Aslında bir şey beklemiyordum. Kutulardan birinden, Krysia’nın benden gizlice ördüğü açık pembe renkli bir atkı çıkıyor. Diğer hediye de Łukasz’ın tahta çubuklardan yaptığı bir şey. Masanın diğer yanına geçip çocuğu kucaklıyor ve öperek, “Bayıldım hediyene Łukasz!” diyorum. Çocuk kıkırdıyor ve elimden kurtulmak için kıvranıyor.

Krysia yerinden kalkıyor ve Łukasz’ı kucağına alarak, “Onun yatma saati geldi, götürüp yatırayım,” diyor. “Haydi herkese iyi geceler de, canım.”

Łukasz elini kaldırıyor ve, “*Salom*,” diyor.

Kumandan, “Ne demek bu?” diye soruyor.

Łukasz bir kez daha ve bu kez, “*Sabat salom*,” diyor. Donup kalıyorum. Łukasz, Şabat günü söylenen İbranice selamı söylemeye, *şabbat şalom* demeye çalışıyor.

Kumandan dönüp bana bakıyor. “Çocuk ne demeye çalışıyor böyle?”

Hemen, “Hiçbir şey,” diyor ve gözlerimle Krysia’yı uyarıyorum. “Yoruldu ve bir şeyler geveliyor.” Krysia kollarında Łukasz’la çıkıp beni Kumandan’la yalnız bırakıyor. Łukasz’ın bu kelimeleri nereden öğrendiğini merak ediyorum. Ben onun yanında hiçbir zaman İbranice konuşmam. Ailesiyle birlikte yaşarken duyup şimdi birden hatırladığı kelimeler olmalı bunlar. Kumandan bu sözcükleri elbette bilemez... Yüzüne bakıyorum ama bir şeyden kuşkulanmışa benzemiyor. Ayağa kalkıp, “Biraz temiz hava alayım,” diyor ve salonun balkonuna çıkıyorum. Kumandan da peşimden geliyor. Yağmur dinmiş ve yerini yıldızlarla dolu ve serin bir sonbahar havasına bırakmış.

Kumandan yanıma gelip, “Anna, bu senin,” derken, cebinden kâğıda sarılı küçük bir kutu çıkarıp bana veriyor; konsere gittiğimiz akşam verdiği kutuya benziyor bu.

Soğuk bir ifadeyle, “Bunu kabul edemem,” diyorum. Yüzünde yine incinmiş gibi bir ifade beliriyor. “Yanınızda çalışan basit bir elemana hediye vermenize gerek yok.”

“Ne oluyor, anlamıyorum?” diyor. “Buraya geldiğim için kızdın mı bana?”

“Hayır, ama zamanınızı sizinle eşit düzeyde biriyle geçirmeniz belki daha iyi olur diye düşünüyorum.”

Şaşkın bir ifadeyle, “Başka biriyle mi?” diye soruyor. “Ne demek istiyorsun?”

Derin bir nefes alıyor ve hediye kutusunu göstererek, “Onu Barones Kwiatkowska’ya vermelisiniz,” diyorum. “Bundan çok hoşlanacağından eminim.” Hâlâ bir şey anlamamış gibi yüzüme bakmaya devam edince, “Yarın akşamki randevunuzdan haberim var,” diye ekliyorum.

Şaşkın bir ifadeyle, “Barones mi?” diyor. “Seni rahatsız eden konu bu mu yani?” Bu durumu inkâr edeceğini sanıyorum ama o bunu yapmıyor ve, “Anna, dinle beni,” diyor. “Barones, Vali Frank’ın karısının kuzeni. Vali benden onu galaya götürmemi rica etti. Bunu sana söylemem gerekirdi belki ama önemli olduğunu düşünmemiştim. Bu akşam seni göreceğimi biliyordum ve sen de benimle hafta sonu hiç iki kez görüşmedin.” Sesimi çıkarmıyorum. Kumandan’ın açıklaması mantıklı ama ben yine de incindiğimi hissediyorum. Sonuçta bu yine de bir randevu.

“Geldiğiniz için teşekkür ederim,” diyerek artık gitmesi gerektiğini ima ediyorum.

Yenilgiyi kabul ederek küçük kutuyu cebine koyuyor ve, “İyi geceler Anna. Nice yıllara!” diyor. O salona girerken dönüp bakmıyorum. Çok geçmeden merdivende ayak seslerini, sonra da kapının kapandığını duyuyorum. Stanislaw arabanın motorunu çalıştırırken yine üzerime bir titreme geliyor. Kibrim yüzünden Kumandan’la aramızı bozarak görevimi berbat edip etmediğimi düşünüyorum.

15. BÖLÜM

Krysia birkaç dakika sonra balkona çıkıp yanıma geliyor ve, “Kumandan’ın gittiğini duydum,” diyor. “Ne oldu?”

İçimi çekiyor ve, “Onu gönderdim,” diyorum.

“Nasıl yani?..”

“Hediyelerini reddettim ve o da gitti.” Meraklandığını görünce, Krysia’ya kısaca Barones’in o gün ofise gönderilen notundan, bunu bildiği Kumandan’a söylediğimden ve onun da durumu açıklamasından söz ediyorum. Sonra alçak sesle, “Biliyorum, onun başkasıyla görüşmesi beni ilgilendirmez,” diyorum. “Yani aramızda olanlar gerçek değil.”

“Ama aslında ilgilendiriyor, değil mi?”

Karanlıkların içine, uzaklara bakıyor ve, “Evet,” diyorum.

“Bir anlamda sana saygısızlık yapıldığını düşünüyorsun.”

Hemen, “Aynen öyle!” diyorum. Aslında Kumandan’a karşı bir şeyler hissettiğim için kırılıyorum ama Krysia’nın açıklamasını kabul etmek bana daha kolay geliyor. “Ama onu o kadar sinirlendirdim ki beni bir daha görmek istemeyebilir. Alek’in istediği bilgileri aramak için onun evine bir daha giremeyebilirim.”

Krysia başını iki yana sallıyor ve yanıma biraz daha yaklaşıyor ve, “Sanmıyorum,” diyor. Şalını omuzlarına örterek, “Ne olursa olsun, ben Richwalder’in sana bağlandığına inanıyorum, canım. Sana bakışlarından anlıyorum bunu. Senden kolayca vazgeçeceğini hiç sanmıyorum.”

Huzursuz olmuş gibi durduğum yerde kıpırdanıyorum. “Onun bana bağlanmış olması direniş için iyi olur tabii.”

Krysia sakın bir ifadeyle, “Elbette öyle olur,” diyor. “Her neyse, ben de yorgunum, gidip yatacağım. Umarım senin için iyi bir akşam olmuştur.”

O anda onun verdiği yemek davetini hatırladım. Koşullara rağmen Krysia bana özel bir doğum günü partisi hazırlamıştı. Ona sarıldım ve, “Her şey çok güzeldi Krysia,” dedim. “Her şey için sana çok teşekkür ederim.”

Krysia balkondan ayrılınca bir süre gökyüzündeki yıldızlara baktım. Jacob balayımızda bana basit takımyıldızları nasıl bulacağımı öğretmişti. Gökyüzünü gözlerimle tarayarak Avcı takımyıldızını arıyorum. Jacob bana kendini kaybolmuş hissettiği zaman kendini bulmak için Avcı takımyıldızını oluşturan üç yıldız aradığını söylledi. Fakat ben onu bulamıyorum. Belki de yılın yanlış zamanındayız. Bundan vazgeçiyor ve çocukluğumda akşam yıldızından nasıl dilekte bulunduğunu hatırlıyorum. Gökyüzüne bakarak Jacob’un iyi olmasını ve onun da beni düşünmesini diliyorum.

O gece rüya görmeden uyuyor ve sabah erkenden uyanıyorum. Dün gece yaşadıklarım ve Kumandan’ın kovulmuş gibi gidişi geliyor aklıma. *Ne yaptım ben*, diyor, sıkıntıyla dönüp battaniyeyi gözlerime kadar çekiyorum. Cumartesi gününde olmamız ve o gün Kumandan’ı görmek zorunda olmayışım beni rahatlatıyor. Biraz daha uyumak istiyorum. Ama gözlerimi kapadıktan birkaç saniye sonra kapımın yavaşça açıldığını ve birinin alçak sesle konuştuğunu duyuyorum. Krysia, “Hadi, ona mutlu yıllar dile,” diye fısıldıyor.

Łukasz “Muttyl!” diye bağırarak odama giriyor ve yatağıma tırmanmak istiyor ama başaramıyor. Doğruluyor ve onu yerden alıp kucağıma oturtuyorum.

Krysia'ya bakarken Łukasz'ı öpüyor ve, "Teşekkür ederim hayatım," diyorum.

Krysia, "Odana böyle daldığımız için özür dilerim," diyor. "Ama bunu yapmak için bir saattir bekliyordu."

"Nasıl olsa kalkacaktım. Yikanacak çamaşırlar var ve..."

Krysia elini kaldırıyor ve, "Bugün senin doğum günün, iş yok," diyor. Bu ses tonuyla konuştuğu zaman onunla tartışmanın olanaksız olduğunu bildiğim için itiraz etmiyorum. Yıkanıp giyniyor ve bir piknik sepeti alıp üçümüz birlikte parka gidiyoruz. Yerler yeni dökülen yapraklarla dolu ve bir şeyler yedikten sonra Łukasz'a yaprakları bir yere toplayıp yatak yapmayı ve onun üzerine atlamayı öğretiyorum. Akşama doğru, hava kararmaya başlarken eve dönüyoruz. Łukasz'ın banyosunu yaptırırken yine sinirlerim bozuluyor. Gala saat yedide başlıyor. Barones'in şu anda hazırlanıp Kumandan'ı beklediğini düşünüyorum. Bunu kafamdan söküp atmaya çalışıyor ama başaramıyorum. Doğru ya da yanlış, onu kıskanıyorum işte!

Łukasz'ı yatırıp aşağıya inince Krysia, "Kâğıt oynamak ister misin?" diye soruyor. Doğum gününden kalan yiyeceklerden iki tabak hazırlayıp ısıtmış, beni bekliyor.

Başımı iki yana sallıyor ve, "Hayır, teşekkür ederim," diyorum. "Karnım da aç değil. Yukarıya çıkıp bir şeyler okuyacağım." Krysia üzgün bir ifadeyle yüzüme bakıyor.

"Hayatım, canının sıkıldığını biliyorum. Hayatımızda kafamızın karıştığı zamanlar vardır, bazen olanlara anlam vermekte zorlanırız..."

"Bu konuda konuşmak istemiyorum," diyerek onun sözünü kesiyorum. "Özür dilerim."

Nazik bir ifadeyle bana bakıp hafifçe gülümsüyor ve, "O zaman, iyi geceler ve iyi uykular," diyor. Yukarıya çıkıp banyo yapıyorum ve

uyumak için vakit erken olduğu için elime bir kitap alıp yatağıma uzanıyorum. *Aşk ve Gurur* adlı kitabı okuyorum, bunu bana ilk kez Jacob vermişti ama onun verdiği kitap hâlâ Bauların evinde duruyor. Kitabı yüzüme tutuyor, derin nefesler alıp veriyorum. Kitaptaki hafif küf kokusu kütüphanede çalıştığım günleri ve Jacob'u hatırlatıyor bana. Kendi kendime, özlediğim kişi kocam, diyorum. *Sadece onu özliyorum*. Ondan bu kadar uzun zaman ayrı kalmak da Kumandan'a bu kadar kızmama neden oluyor. Kitabı açıp okumaya başlıyorum ama çok geçmeden göz kapaklarım ağırlaşıyor ve uyuklamaya başlıyorum.

Fakat bir süre sonra penceremin dibinden gelen yüksek bir sesle sıçrayarak uyanıyorum. Doğrulup yanıma bıraktığım kitabı komodinin üzerine koyuyorum. Ne kadar uyuduğumu bilmiyorum. Sesi tekrar duyuyorum, sanki birisi kapının camına sert bir şeyle vuruyor gibi geliyor bana. Yataktan inerken, "Bu da nedir böyle?" diye mırıldanıyorum. Balkon kapısını açıp dışarıya çıkıyor ve aşağıya bakıyorum. Fakat aşağıdamdaki bahçe zifiri karanlık.

Aşağıdan sesini duyurmak isteyen ama fısıldamayı da bırakmayan birisi, "Anna!" diye sesleniyor. "Anna!" Buna inanamıyorum, aşağıdaki Kumandan! "Benim, Georg. Lütfen aşağıya gel."

Bir an tereddüt ediyor, sonra, "Bir dakika," diyorum. Odaya girip üzerime sabahlığımı geçiriyor ve karanlık merdivenlerden sessizce aşağıya iniyorum. Ön kapıyı açıyor ve, "Ne arıyorsunuz burada?" diye soruyorum.

"Barones'e birden rahatsızlandığımı söyledim ve onu evine bıraktım."

"Ya..." Kafam karmakarışık. "Saat kaç?"

"On buçuk," diye cevap veriyor.

Gözlerimi ovalıyor ve, "Ben daha geç oldu sanıyordum," diyorum. "Farkına varmadan uyuyakalmış olmalıyım."

Kumandanın Âşığı

“Anna,” diyerek ellerimden birini tutuyor. “Seni incittiysem özür dilerim. Senden başkasını istemiyorum ben.” O kadar şaşkınlım ki elimi bile geri çekemiyorum. “Anna, benimle gel,” diye devam ediyor. “Bu gece benimle kal. Lüften.”

Ne diyeceğimi bilemiyorum, kafam karmakarışık. Kalkıp bu saatte onun evine gitmek bir hanımefendiye yakışmayacak bir davranış olur. Ama bir yandan da gitmek istiyorum. Ve bunu yaparsam, evi bir kez daha arama fırsatı yakalarım, diye düşünüyorum. Sonunda “Pekâlâ,” diyorum. “Bekleyin de üzerime bir şey alayım.” Yukarıya çıkıp Krysia’ya bir not yazarak mutfak masasına bırakıyor ve giyinip tekrar aşağıya iniyorum. Arabada arka koltuğa otururken Stanislaw’ın normalde ifadesiz olan yüzünde hafif, imalı bir gülümseme görür gibi oluyorum.

Evine girer girmez Kumandan üzerime atlıyor ve üzerimizdekileri yırtar gibi soyuyoruz birbirimizi. İlk geceki kadar tutkuluyuz bu gece de ama bu kez yatak odasına kadar bile bekleyemiyor ve kanepeye uzanıp sevişiyoruz. Bir süre sonra Kumandan sakinleşiyor ve beni kucaklayıp yatak odasına götürüyor. Bu kez ben onun üzerine çıkıyorum ve bacaklarımı onun geniş kalçalarının iki yanına açıyorum. İlk kez bir erkekle bu şekilde birlikte olduğum için en başta kendimi garip ve teşhir edilmiş gibi hissediyorum. Hareketlerimiz alışıldık ritmimize uymaya başlayınca kendimi güçlü hissediyorum ve onun kendini bana teslim etmesiyle son günlerde hissettiğim kırgınlığın bir kısmının gittiğini ve kaybettiğim gururumun bir kısmını geri aldığımı hissediyorum.

Bir süre sonra uykulu bir sesle, “Burada kalır mısın?” diye soruyor. Bana arkamdan sarılmak istiyor ama ben ona dönüyorum ve bu pozisyon bana Jacob’un bana sarılış tarzını hatırlatıyor. “Yani burada sabahlamamı mı istiyorsun?” diye soruyor, tereddüt ediyorum. Daha önce onun yanından hep gecenin geç saatlerinde ya da sabahın ilk ışıklarında, o uyanmadan önce gitmiştim. Ama sabaha

kadar kalırsam arama yapmak için daha fazla zamanım olacağını düşünüyorum. Başımı sallıyorum. “Mmm,” diye mırıldanıyor ve hemen uykuya dalıyor.

Benim göz kapaklarım da ağırlaşıyor. Uykuya dalarsam arama yapamam diye korkuyor ve uyanık kalmaya çalışıyorum. Artık bazı bilgiler bulmam gerektiğinin bilincindeyim. Yaklaşık iki aydan beri Kumandan’ın evine geliyorum ve Naziler Yahudilerle ilgili planlarında ilerliyorlar ama ben henüz işe yarar bir belge ya da bilgi bulamadım. Onun çalışma odasını düşünüyor ve neden bir şey bulamadığımı soruyorum kendime. Etrafta işe yarayacak, önemli hiçbir kâğıt ya da kasa yok. Çekmecelerden birinde gizli bir bölme olabilir mi acaba, diye düşünüyorum. Sonunda kafa yormaktan yoruluyor ve gözlerimi kapayıp uykuya dalıyorum. Rüyamda Łukasz ile parkta saklambaç oynadığımızı görüyorum. Łukasz bir çalılığın arkasına doğru koşarken birden arkamda siyah cüppeli ve şapkalı ufak tefek bir adam beliriyor. Bu adam Haham. Bana, “Oğlum nerede?” diye soruyor ve ona, “Çocuğın gitti,” diyerek yalan söylüyorum. Sözüm ağaçların arasında, “Gitti, gitti, gitti” diye yankılanıyor.

Birden gözlerimi açıyorum. Kumandan yanımda, sırtını bana dönmüş, horluyor. Kalın perdeler kapalı ve oda karanlık ama komodin üzerindeki saatte beşi çeyrek geçtiğini görebiliyorum. Kumandan erken kalkar, fazla zamanım yok. Yataktan yavaşça süzülüp iniyor, ayaklarımın ucuna basarak çalışma odasının kapısına gidiyorum ama kapı açılırken biraz gıcırdıyor. Durup yatak odasını dinliyorum. Bir ses duymuyor, odaya girip kapıyı arkamdan kapıyorum. Perdeleri hafifçe yana çekip aralıyor ve hava ağarmaya başlarken odayı biraz aydınlatıyorum. Hemen masanın üstünü arıyor ama dikkat çekici bir şey bulamıyorum. Üst çekmeceyi yavaşça açıp dip ve arka kısmını yokluyor ama gizli bölme benzeri bir şey göremiyorum. Onu kapayıp diz çöküyor ve orta çekmeceyi açıyorum. Bunun dibinde, sağ işaret parmağımın altında bir çatlak var gibi

Kumandanın Aşığı

geliyor bana. Çekmecedeki kâğıtları çıkarınca, tabanda gizli bölme benzer bir şey fark ediyorum. Tırnaklarımın ucunu çatlağa sokuyor ve gizli bölmenin kapağını kaldırmaya çalışıyorum.

Fakat tam o sırada Kumandan'ın, "Anna..." diye seslenen sesini duyup paniğe kapılıyor, çekmeceyi kapamak istiyorum ama kenarı bir yere takılıyor ve kapanmıyor. Çılgın gibi itiyorum çekmeceyi ve bu kez gürültüyle takıldığı yerden kurtulup kapanıyor. Korku içinde, telaşla çalışma odasının kapalı olan kapısına gidiyorum. Kumandan'ın sesinin nereden geldiğini kestiremiyor, yatakta olması için dua ediyorum. Çalışma odasının kapısını aralayıp salona bakıyor ama karanlıkta bir şey göremiyorum. Derin bir nefes alıyor ve oradan çıkıp yatağa dönmeye hazırlanıyorum. Ama o sırada salonda ayak sesi duyuyorum. Kumandan kapının diğer tarafında!

Panik içinde, çalışma odasından çıkmam gerektiğini anlıyorum. Etrafa bakınca karşı duvarda da bir kapı olduğunu görüyorum. Ayak uçlarıma basarak o kapıya gidiyor ve açıyorum. Tahmin ettiğim gibi bu kapı mutfığa açılıyor. Mutfığa girip hemen raftan bir bardak alıyorum. Kumandan yine, "Anna!" diye sesleniyor ve bu kez sesi daha yakından geliyor. Kalbim yerinden fırlayacakmış gibi çarpıyor, elimde bardakla mutfaktan salona geçiyorum. Salon karanlık, sadece uzaktaki pencerenin perdesi birkaç santim aralanmış ve sabah karanlığında loş bir ışık sızıyor içeriye. Korkumu belli etmemeye ve sesimin titremesini engellemeye çalışarak, "Evet, Georg?" demeyi başarıyorum.

Kumandan uykulu, hafif çatlak bir sesle, "Ah, demek buradasın," diyor. "Birden kalkıp gittiğini sandım..."

Beni kontrol etmek gibi bir niyeti olmadığını fark ediyorum, sadece gidip gitmediğimi öğrenmek istiyordu. Benimle bu kadar yakından ilgilenmesi bir yandan da duygulandırıyor beni. Nazik, yumuşak bir sesle, "Hayır, elbette gitmedim," diye cevap veriyorum. "Sabaha kadar kalacağımı söyledim sana. Bir bardak su almak için

kalktım. İstersen yatağa dön de sana da su getireyim.” Uykulu gözlerle bana bakıyor ve bir çocuk gibi başını sallıyor.

O dönüp yatak odasına girince, bir kez daha çalışma odasının kapısına bakıyorum. Oraya tekrar girmem gerekiyor ama şu anda bunu yapabilmem mümkün değil. İki bardağa su koyarken bunu tekrar denemenin çok riskli olacağını düşünüyorum. Gizli bölme boş olabilir ya da oradaki belgeler Yahudilerle ilgili olmayabilir. Ama yine de... gizli bölmenin kapağını parmaklarımın ucunda hissedince ne kadar heyecanlandığımı hatırlıyorum. İçimden bir ses, Alek ve örgütün aradığı bilgilerin orada olduğunu söylüyor bana. Sakin olmaya çalışarak su dolu bardaklarla yatak odasına giriyorum.

Kumandan bir kolunu benim yastığımın üstüne atmış, yüzüstü yatıyor. Yatağa uzanıp ona sokuluyor ve kollarının arasına giriyorum, “Mmm,” diye mırıldanıyor. Onun sıcak bedenine sarılıp kollarının arasından yüzünü inceliyorum. Sakin, huzurlu, çocukça bir ifade var yüzünde. Gündüz çalışma saatlerinde yüzünü maske gibi kaplayan o gergin ya da acı dolu ifadeden eser yok.

Yeniden uykuya dalıyor ve rüyamda yine aynı parkı ve Haham’i görüyorum. Bu kez adamın kollarında bir bebek var. Bir an için bunun Łukasz’ın bebekliği olup olmadığını merak ediyorum. Haham yine, “Oğlum nerede?” diye soruyor. Ona cevap vermiyorum. Ama kucağındaki çocuğun Łukasz değil, hamile karısı vurulduğu zaman karnında olan bebeği olduğunu anlıyorum. Adam yine, “Oğlum nerede?” diye soruyor. O sırada Łukasz gülerek çalılarının arkasından çıkıyor ve Haham’a doğru koşarken, “Tata!” diye bağırıyor. Haham onu da kucağına alıyor ve iki çocuğunu da öpüyor. Ama bana doğru dönünce yüzünde bir suçlama ifadesi görüyorum. Bana bir

* (Leh.) Baba. (yay. n.)

şey söylemiyor ve iki çocuğunu da alıp gidiyor. Onlar sisin içinde kaybolurken, içimden, “Hayır, hayır!” diye bir çığlık yükseliyor.

Tekrar, “Hayır, hayır,” diye mırıldanırken, birden gözlerimi açıyor ve hâlâ Kumandan’ın yatağında yattığımı fark ediyorum. Şimdi o da uyanmış, yan dönmüş bana bakıyor.

Endişeli bir ifadeyle, “İyi misin sen?” diye soruyor.

Yüksek sesle konuşmamış olmayı umuyor ve, “Kâbus,” diyorum.

Gözüme düşen saçlarımı çekip yüzümü açıyor. “Nasıl bir kâbustu?”

Yalan söylemiyor ve, “Łukasz,” diyorum. “Bazen onun hakkında endişeleniyorum. Son zamanlarda çok şey yaşadı, annesini babasını kaybetti, yaşadığı ortam değişti...”

“Onu çok seviyorsun, değil mi?”

Başımı sallıyorum. “Bazen onu kardeşim değil de kendi çocuğummuş gibi görüyorum. Yani aramızda büyük yaş farkı olduğu için öyle geliyor bana.”

Kumandan sırtüstü dönüp ellerini başının arkasında kenetliyor. Onun çıplak göğsüne bakmaktan alamıyorum kendimi. Tahminime göre ellisine yaklaşmış olmalı ama hâlâ onun yarı yaşında bir genç kadar zinde ve güçlü. Adaleli bir göğsü var ve hiç göbeği yok. Bana bakıyor ve, “Ben baba olamadığıma her zaman üzül-müşümdür,” diyor.

“Belki hâlâ olabilirsin, henüz geç sayılmaz.”

“Olabilir. Sen anne olmak ister misin Anna?”

Hiç düşünmeden, “Elbette,” diye cevap veriyorum. Ama içimden, *seninle değil, kocamla birlikteyken anne olmak isterim*, diyorum.

Tekrar bana sarılıyor ve beni kendine çekiyor. Başımı onun omzuna koyuyorum. “Gece benimle kaldığın için teşekkür ederim,” diyor. “Uyanıp seni yanımda bulmak çok güzel bir duygu.”

“Tabii rakiplerimi düşünürsek bunu yapmam şart olmuştu artık herhalde. Yani eminim Barones de geceyi seninle geçirebilirdi.” Bunu şaka olsun diye söylüyorum ama kelimeler kıskançlığımı belli ediyor.

Kumandan yüzünü bana çeviriyor, şimdi yüzlerimiz birbirine çok yakın. “Bunun için özür dilerim,” diyor. “Seni hiçbir zaman incitmek istemedim. Başka biri yok.” Gözlerini açmış, samimi bir ifadeyle bana bakıyor. “Margot öldüğünde hiçbir zaman başka bir kadına yakınlık duyamayacağımı sandım. Ve seni görene kadar da kimseyle ilgilenmedim. İki yıldan beri ilk kez senin sayende sabahları mutlu olarak uyanıyorum. Güvenebileceğim tek kişisin sen. Seni seviyorum Anna.”

Yıldırım çarpmışa dönüyor, ne diyeceğimi bilemiyorum. Kendimi zorlayarak yutkunuyor ve, “Ben de seni,” diye mırıldanmayı başarıyorum.

“Ah Anna,” diyerek bana sarılıyor, beni göğsünde sıkıyor, öpüyor ve bir süre sonra çekilmeme izin veriyor. Sonra doğruluyor ve, “Kahve yapayım,” diyor. “Kahvaltı için biraz ekmeğim ve peynirim var ama istersen bir şeyler getirtebilirim.”

Başımı iki yana sallıyorum. “Üzgünüm ama gerçekten gitmeliyim. Krysia için yapmam gereken bazı işler var ve Łukasz da arar beni.”

Sevecen bir ifadeyle yüzüme bakıp, “Seni anlıyorum,” diyor. “Stanislaw götürür seni.” Aceleyle giyiniyor ve onu öpüyorum. Evden çıkıp arabanın arka koltuğuna bırakıyorum kendimi. Bir an için otobüse binmeyi düşünüyor ama dağınık saçlarımı ve dünden kalma elbisemi düşününce vazgeçiyorum.

Kısa bir süre sonra Krysia’nın evine giriyorum. Krysia mutfakta, mama sandalyesine oturmuş, oyuncakıyla oynayan Łukasz’a bir kâse mısır gevreği yedirmeye çalışıyor ve beni görünce hiçbir şey olmamış gibi, “Günaydın,” diyor.

“Dün akşam sana haber vermeden gittiğim için özür dilerim,” diyorum. “Ama hiç beklenmeyen bir şey oldu...”

“Telaşlanma, notunu okudum. Anladığım kadarıyla Richwalder’le barıştın.”

“Evet.”

“Güzel.” Neredeyse Krysia’nın, *ben sana onun dargın kalamayacağını söyledim*, dediğini duyar gibiyim. “Kahvaltı ister misin?”

“Hayır, teşekkür ederim,” diyerek başımı iki yana sallıyorum. “Üzerimi değiştirmem gerekiyor.”

Dikkatle yüzüme bakıyor. “Her şey yolunda gitti mi?”

“Öyle sayılır...” Bana soran gözlerle bakınca, ona ne kadarını anlatmalıyım, diye düşünüp tereddüt ediyorum. “O uyuduktan sonra etrafa biraz bakabildim ve gizli bölmesi olan bir çekmece keşfettim,” diyorum ama onu fazla umutlandırmak da istemiyorum. “Fakat içine bakamadım, gizli bölmeyi açmama fırsat kalmadan Kumandan uyandı.”

Krysia birden endişelendi. “Şansın varmış ki yakalanmamışsın. Bunu tekrar deneyecek misin?”

Onun yanındaki sandalyeye çöküyor ve, “Evet, mümkün olan en kısa zamanda,” diyorum.

Łukasz’ı bırakıp bir bardağa meyve suyu koyarak bana uzatıyor. “Bir şey bulabilirsen Alek çok sevinecektir.”

“Onunla konuşabildin mi?”

Krysia başını iki yana sallıyor. “Hayır, bir aracı vasıtasıyla haberleştim.” Dönüp bana bakıyor. “Dinle beni Emma. Seni korkutmak istemem ama güvenliğin için bilmelisin bunu – örgüt bir sorun yaşıyormuş.”

Bardağı tutan elim havada kalıyor. “Sorun mu? Neymiş sorun? Jacob iyi miymiş?”

“O iyi, Alek ve diğerleri de iyiler.” Rahatlıyorum ama ağzıma aldığım meyve suyunu zor yutuyorum. Krysia, “Örgüt üyelerinden bir grup birkaç gece önce Kraków’un hemen güneyindeki bir tren istasyonunda Naziler tarafından yakalanmış. Alek ve arkadaşları örgüt içinde sızıntı olduğunu düşünüyorlar.”

“Bir muhbir mi var yani?”

“Evet, olmasaydı Naziler o grubun o saatte orada toplanacağını asla bilemezlerdi. Onlara bunu ihbar eden kişi örgüt operasyonlarını bilen biri olmalı. Bu erkek ya da kadın her şeyi biliyor olmalı.”

“Her şeyi bilen biri ha!” diye mırıldanıyor, zorla yutkunuyorum. Bu kişi benim gerçek kimliğimi, neler yaptığımı da biliyorsa, sadece ben değil, Krysia, Łukasz, Jacob dâhil herkes tehlikede olacaktır.

“Her zamankinden daha dikkatli olman için söylüyorum bunu sana. Her an tetikte olman gerekiyor.” Łukasz’ı mama sandalyesinden alıp yere koyuyor. Çocuk bana koşuyor ve onu kaldırıp kucağıma oturtuyorum. Łukasz ağzında bir şeyler gevelerken karışmış sarı bukleleriyle oynuyor ve Krysia’nın söylediğini düşünüyorum. Muhbir kim olabilir acaba? Örgüt içinde tanıdıklarımın yüzlerini gözümün önüne getirmeye çalışıyorum. Ama tanıdıklarımın birinin muhbir olması mümkün değil gibi geliyor bana. Krysia kalkıp masadaki boş tabakları topluyor. “Bana sorarsan, ortalık bu kadar karışıkken şu arama işini biraz ertelesen daha iyi olur.”

Onu daha fazla tedirgin etmemek için, “Olabilir,” diyorum ama aslında tam tersini düşünüyorum. Eğer örgüt içine bir muhbir varsa, gerçek kimliğimin Kumandan’a ihbar edilmesi, bu tüm detayları düşünülmüş oyunun geri tepip suratımıza patlaması fazla uzun sürmeyecektir. Görevimi çok daha hızlı yapmam gerekiyor. Vakit çok geç olmadan örgütün ihtiyacı olan bilgileri bulmalı ve bu işin içinde sıyrılmalıyım.

16. BÖLÜM

Ertesi sabah ofise giderken Krysia'nın söyledikleri kafamın içinde çınlıyor. İçindeki ses, *dikkatli ol*, diye fısıldıyor. Fakat fazla zamanım yok. Direnişin Kumandan'da olan her bilgiye çok ihtiyacı var. Muhbir de gerçek kimliğimi biliyor ve beni Kumandan'a ihbar etmeyi planlıyorsa çok az zamanım var demektir. Kumandan'ın evdeki çalışma odasına tekrar ne zaman girebileceğim acaba? Onun Barones'i bırakıp bana gelmesi anlık gelişen bir olaydı ve bir sonraki buluşma için bir tarih kararlaştırmadık. O gün masamda, onun çalışma odasına tekrar girmemi mümkün kılacak bir plan geliştirmeye çalışıyorum.

Kumandan'ın günü toplantılarla geçiyor ve onu ancak saat beşe doğru, beni odasına çağırdığı zaman görebiliyorum. Başını kaldırıp bana bakmadan birkaç kâğıt uzatıyor ve, "Şunları al," diyor. Bir gece önceki birlikteliğimiz sanki hiç yaşanmamış gibi davranıyor. Bir an için acaba bir şeyler mi öğrendi ya da bir şeyden mi kuşkulaniyor, diye endişeleniyorum. Ama bir gece önce bana sarıldığında gözlerindeki sevecen ifadeyi hatırlıyor ve ilişkimizin bu kadar kısa sürede değişme ihtimali olmadığını anlıyorum. O anda sadece kendini işine kaptırdığını düşünüyorum.

O çalışırken, belki son gecemiz hakkında bir şeyler söyler ya da yeni bir randevu ayarlar diye masasının yan tarafında biraz oyalanıyorum. Bir süre sonra, sanki benim orada olduğumu unutmuş gibi, "Hepsi bu kadar," diyor.

Benden yeni bir buluşma istemeyeceğini anlıyorum ve moralim bozuluyor. Kapıya doğru giderken birden duruyorum. Fazla zamanım yok, cesur olmak zorundayım. Derin bir nefes alıyor ve masasının yanına giderek, yumuşak bir sesle, “*Herr Kumandan...*” diyorum.

Başını kaldırıp yüzüme bakıyor ve, “Evet Anna. Bir şey mi var?” diyor. Sesi nazik ama konuşmasında bir sabırsızlık ifadesi seziyorum.

Masaya iyice yaklaşıyor ve sesimi mümkün olduğunca kısarak, “Şey, geçen gece...” diyor ve susuyorum.

Şaşkın bir ifadeyle yüzüme bakıyor ve, “Evet?” diyor. Ofiste ilişkimiz konusunda hemen hemen hiç konuşmayız, hele ben hiçbir zaman bu konuyu açmam. Bir şeyler söylersem kuşkulandır mı acaba, diye düşünüyorum.

Bir an tereddüt ediyor ve sonra, “Geçen gece çok güzeldi,” diye fısıldıyorum.

Hafifçe gülümsüyor. “Bence de. Gece kalmaya karar verdiğin için çok sevindim.” Uzanıp koluma dokunuyor, birden elektrik akımı yemiş gibi oluyorum.

“Çok şey istiyor gibi görünmek istemem,” diye devam ediyorum. “Ama orkestra bu akşam Bach çalacakmış. Acaba diyordum...” Susuyor ve gözlerini indirip yere bakıyorum.

Samimi bir ifadeyle yüzüme bakıyor. “Seni konsere götürmeyi çok isterdim Anna. Benden böyle bir şey istemene çok sevindim. Fakat bu akşam resmî bir yemeğe katılmak zorundayım ve yarın sabah da bazı toplantılar için Varşova’ya gidiyorum. Belki hafta sonu görüşebiliriz, ne dersin?..”

Doğal görünmeye çalışarak, “Elbette,” diyorum. O sabah programına bakmayı unuttuğum için kızıyorum kendime. “Anlıyorum.”

Kumandanın Âşığı

Elimi dudaklarına götürüp öpüyor ve, “Hep seni düşüneceğim,” diyor. Başımı sallıyor ve bana verdiği kâğıtları alıp odadan çıkıyorum.

Şatodan çıkıp yürürken kafamda bir sürü fikir var. Bu akşam Kumandan’ın evine gitmek için yaptığım oyun başarılı olmadı. *Çok mu cesur davrandım? Bir şeyden kuşkulanmasına mı neden oldum acaba?* Ama hayır, ondan bir şey istediğim için sevindiği belliydi. Nedense içimde bir sıkıntı var. Şaşkınlıkla bunun bir çeşit reddedilme duygusu olduğunu fark ediyorum. Kumandan benim davetimi kabul etmediği için biraz kırılmış gibiyim. Ama bir süre sonra otobüse binerken kendi kendime, *saçmalama*, diyorum. Onunla çıkmak istemek görevimin bir parçası. Ne var ki kendime bunu söylerken bile kafam ve duygularım karışık. Yine birkaç gün önce Barones’i kışkandığım zaman hissettiklerime benzer duygular içindeyim. Neden Kumandan’ın beni bu kadar etkilemesine izin veriyorum? Kafamı toparlamam gerektiğini düşünüyorum. Zaten beni reddetmesi için resmî bir yemek daveti ve Varşova yolculuğu gibi çok geçerli nedenleri vardı.

Birden aklıma bir şey geliyor. Kumandan yarın Varşova’ya gidiyor ve bütün gün orada olacak. Belki yarın, onun yokluğunda evine girip etrafı rahatça araştırabilirim diye düşünüyorum. Mükemmel bir fırsat bu, beynimde bin tilki dolaşmaya başlıyor. Ama eve girmek için bir bahane bulmam gerekiyor. İlk kez birlikte olduğumuz zaman olduğu gibi, gelen mektup ve belgeleri yine evine bırakmayı teklif edebilirim belki ama o evde olmadığı için bu teklif mantık dışı olur. Hayır, onun dairesine gireceksem bunu gizlice, kimseye görünmeden yapmalıyım. Birden Kumandan’ın ofisinde, dairesinin yedek bir anahtarı olduğunu hatırlıyorum. Bir gün Diedrichson’un Kumandan’ın evine bir şeyler göndermek için o anahtarı habercilerden birine verdiğini görmüştüm. O anahtarı bulabilirsem eve rahatça girebilirim.

Otobüsten inip Krysia'nın evine doğru yürürken planım üzerinde düşünüyorum. Yarın sabah işe çok erken, Malgorzata gelmeden önce gider, anahtarı alır ve öğlen yemek saatinde Kumandan'ın evine gidebilirim. Albay Diedrichson da Kumandan'la beraber Varşova'da olacağı için anahtarın alındığını kimse bilmeyecektir. Şatonun ana girişinde bir an duruyorum, yapacağım işin ağırlığı şimdiden omuzlarıma çökmüş gibi geliyor bana. Bu iş artık gece vakti, Kumandan uyurken gizlice araştırma yapmaktan çıkıp gerçek bir eve gizlice girmeye dönüşüyor. Oraya girdiğim görülürse, yakalanırsam... Ürperiyor ve bunu düşünmek bile istemiyorum.

Ertesi sabah saat sekize çeyrek kala ofise varıyorum. Malgorzata'dan önce gelmek için bu saati seçtim ama kapıdaki nöbetçileri kuşkulandırmak da istemiyordum. Koridorların çoğu bomboş ve bazı ofislerde bulunan birkaç kişi de bana dikkat etmiyor. Bekleme salonunun kapısını açıp oradan geçiyor ve kendi odama giriyorum. Çantamı masama bırakıp, Malgorzata erken gelip beni gördüğünde Kumandan'ın odasında olmak için bir nedenim olsun diye elime birkaç kâğıt alıyorum. Kumandan'ın odasında uzun süre kalmak istemiyorum. Hemen oraya girip Kumandan'ın masasına gidiyorum. Üst çekmeceyi açıp dizilmiş kalemler ve diğer ofis malzemeleri arasında anahtarı arıyor ama bulamayınca birden paniğe kapılıyorum. Elimi çekmecenin dibine doğru uzatınca parmaklarımın ucu soğuk bir metal parçasına değiyor. Rahatlayıp içimi çekiyor ve anahtarı alıyorum.

O anda dışarıda bir kapı gıcirtısı ve gürültülü ayak sesleri duyuyor, Malgorzata'nın ön odaya girdiğini anlıyorum. Çekmeceyi hemen kapatıyor, anahtarı da kâğıtların altında tutuyorum. Malgorzata, hayal kırıklığına uğramış gibi, "Ah, sen miydin Anna?" diyor.

"Sen kimi bekliyordun?" diye sorunca cevap vermiyor. "Kumandan şehir dışında olacağı için işe erkenden başlamak istedim," diye

devam ediyorum. “Gelen çok mektup ve yazı var, öğle paydosunda da dışarıya çıkmam gerekiyor.”

Elimdeki kâğıtları gösterip bana doğru bir adım atıyor ve, “Yardım etmemi ister misin?” diye soruyor.

Kâğıtları göğsüme bastırıp, “Hayır, teşekkür ederim,” diyorum. O anda onun kâğıtları benden alışını ve anahtarı yere düşürüşümü hayal edip birden ürperiyorum. “Kumandan bunları benim düzenlememi istedi.” Kadın bunu duyunca somurtuyor. Ama o anda kendimden utanır gibi oluyorum. Malgorzata, Kumandan’ın gözündeki yerinin benimkinden çok aşağı olduğunu ve ona benim kadar güvenmediğini zaten biliyor. Bunu ona tekrar hatırlatmak üzücü ama bunu yapmak zorundayım. “Ama daha sonra dosyalamada bana yardım edebilirsin,” diyorum.

Morali yerine geliyor ve, “Elbette,” diyerek gülümsüyor. Kadın dönüp dışarıya çıkarken tekrar, onun bana gerçekten yardımcı olmak istediğini düşünüyorum.

Öğle paydosunda çantamı alıp ön odadan geçerken, “Dışarıda biraz işim var,” diyorum.

Malgorzata başını sallıyor. “Kumandan ya da Albay Diedrichson telefon edebilirler, ben ofiste kalayım, sen dönünce çıkarım yemeğe.”

“Mükemmel bir fikir!” Onun bunu söyleyeceğini tahmin etmiştim. Bunu ondan kimse istemediği halde Malgorzata, Kumandan’ın şehir dışında olduğu zamanlarda ofiste kalıp telefonlara cevap vermeyi kendine görev biliyor. Belki de ben ofiste değilken Kumandan’ın telefon ederek acil bir görevi ona vereceğini ve böylece ileride benim koltuğuma oturabileceğini hayal ediyor. Aslında onun ofiste kalması hoşuma gidiyor, beni takip edemeyeceğinden emin oluyorum. “Fazla gecikmem, merak etme.”

Hızlı adımlarla yürürken dikkat çekmemeye çalışıyorum ve gerçek bir şey yapmış olmak için önce pazar yerine uğrayıp biraz

portakal alıyorum. Etrafı kontrol edip izlenilmediğimden emin olduktan sonra Kumandan'ın apartmanına gidiyor ve ön kapıdan kolayca giriyorum. Giriş holü bomboş. Merdivenden hemen ikinci kata çıkıyorum ama ellerim öyle titriyor ki anahtarı deliğe zorla sokabiliyorum. Hayatımda yaptığım en tehlikeli iş bu. Bir an için anahtarın bu kapıyı açmamasını bile diliyorum. Ama kapı açılıyor ve içeriye süzülüyorum.

Kapıyı arkamdan kaparken kalbim yerinden fırlayacakmış gibi çarpıyor. Odayı tarıyorum ve gözlerim yatak odasının kapısına takılıyor. Bir an için Kumandan'ın kapıyı açıp bana, orada ne aradığımı sorduğunu hayal ediyorum. Ama daireye derin bir sessizlik hâkim. Üzerinde bir sürü eski gazete ve kirli bardak olan alçak sehpa bakıyor ve yine, Kumandan'ın iyi bir hizmetçiye ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Ama o kimseye güvenmiyor ve bu eve de yabancı bir kadın sokmaz. Belki ben ona yardım... Ama başımı iki yana sallıyorum. Gergin olduğum için böyle saçmaladığımı düşünüyorum. Çalışma odasına girip çekmeceyi çekiyorum ama bu kez açılmıyor. Kilitli olduğunu anlıyor ve yine paniğe kapılıyorum. Kumandan'ın onu neden kilitlediğini anlamıyorum, yoksa bu bir tuzak mı? O anda Gestapo'nun kapıyı açıp içeriye koşarak girdiğini hayal ediyorum. İçimden bir ses, *kaç buradan*, diyor, *çok geç olmadan vazgeç ve git buradan*. Birden nehrin diğer yakasında, gettoda yaşayan annemle babamı düşünüyorum. Onları kurtarmalıyım. Yaptıklarımı hep onlar için yaptım, kendimi bu yüzden kirlettim ve evliliğime ihanet ettim. Birden üzerime bir ağırlık çöküyor, kendimi yorgun hissediyorum.

Bu çekmeceyi açmalıyım ama bunu nasıl yapacağım? Bir an için kırarak açmayı düşünüyorum ama bu imkânsız bir şey. Bunu becerebilsem bile Kumandan evine zorla birinin girdiğini anlar. Çekmeceyi açabilecek sivri bir şeyler arıyorum, gözüme parlak bir şey takılıyor. Bu bir ataş. Ataşı alıp düzeltiyor ve ucunu kilide

sokuyorum. Kilit dönüyor ama ataş bir şeye takılmıyor. Tekrar deniyorum, yine bir şey olmuyor.

Derin derin soluyor ve sırtımın terlediğini hissediyorum. Çekmece açılmıyor ve yine çıkıp gitmeyi düşünüyorum. Ama inat ediyor, teli anahtar deliği içinde tekrar çeviriyorum. Bu kez telin ucu bir şeye takılıyor. Nefesimi tutarak çekmece sapını çekiyorum, bu kez kolayca açılıyor. Elimi çekmecenin dibine, kâğıt destesinin altına uzatırken, acaba o gizli bölmeyi hayal mi ettim diye düşünüyorum. Ama oradaki çatlak yine geliyor elime. Sakin olmaya çalışarak kâğıtları kaldırıyor ve kapağı açıyorum. Derin bir nefes alıyorum. Kapağın altında gerçekten de gizli bir bölme var ve daha önce hiç görmediğim bir antete sahip kâğıtlar duruyor burada. En üstteki kâğıtta Almanca *Özel Operasyonlar Müdürlüğü* yazıyor. Üzerinde 2 Kasım tarihi var, birkaç gün önce yazılmış. Kâğıtları alıp hızla göz gezdiriyorum. Yazılarda anlamadığım bazı teknik kelimeler var ama *Juden*’ sözcüğü çok yerde geçiyor. İçimi çekiyorum. Alek’in aradığı bilgiler bunlar.

Nerede olduğumu ve oradan çıkmam gerektiğini unutmuş gibi okumaya devam ediyorum. Anladığım kadarıyla, gettonun ortadan kaldırılmasından, Yahudilerin sürülmesinden söz ediyorlar. Mideme yine kramp girmiş gibi oluyor. Kâğıtlarda ilkelerinde bir değişikliğe gidileceğinden bahsediliyor: Gettodan şimdiye kadar çıkarılanların aksine, bundan sonra alınacakların Płaszów çalışma kampına değil de doğrudan Auschwitz’e ya da Belzec’e gönderilecekleri yazılmış. Rapora göre, gelecek Yahudilerin kalacakları barakaların inşası için arsalar hazırlanmış ve barakalar ocak ayı başlarında tamamlanacakmış.

Ellerim titriyor ve annemle babamın da o kamplara gönderileceğini düşünüyorum. *Şimdi bunu düşünme*, diyorum kendi ken-

* (Alm.) Yahudiler. (yay. n.)

dime, bunu düşünmeye devam edersem görevimi yapamayacağım. Yazıları tekrar okuyor ve Alek'e anlatabilmek için önemli satırları ezberliyorum. Fakat hatırlayamayacağım kadar çok ayrıntı var. Kâğıtlarda benim için hiçbir anlamı olmayan ama direnişin çok işine yarayacak tarihler, yer isimleri ve sayılar var. Şaşkın haldeyim. Aslında kâğıtlarda okuduklarımı Alek'e yalnızca sözlü olarak aktarmayı düşünüyorum ama şimdi bunun yeterli olmayacağını sanıyorum. Bunları almam gerekecek.

Ya da en azından kopyalarını almalıyım. Kâğıtları kaldırıp bakınca karbonlu kâğıtlara yazılmış olduklarını görüyorum. İlk kâğıdı alıyor, başparmağımı ıslatıp köşesini kaldırıyor ve yazı kâğıdı ile ona yapışık, arkasındaki ince karbon kâğıdın ayrıldığını görüyorum. Bir an tereddüt ediyorum, bu karbon kopya kâğıdını alabilir miyim acaba? Kumandan'ın, yazılı kâğıtların arkasındaki karbon kopyaların alındığını fark etmesi ihtimali oldukça zayıf görünüyor bana ama üzerimde bunlarla yakalanırsam hayatımı kaybetmek bir yana, çevremdeki herkesi de tehlikeye atmış olacağım. Diğer yandan bu fırsatı da kaçırmamalıyım. Belgelerin kopyaları Alek'in işine benim anlatacaklarımdan çok daha fazla yarayacaktır. Böylece dört kâğıdın da arkasındaki ince karbon kopyaları orijinal yazılı kâğıtlardan ayırıp alıyorum. Orijinal yazılı kâğıtları tekrar gizli bölmeye koyuyor ve çekmeceyi kapıyorum. Duvar saatine bakınca, bir saatten beri ofisten uzak olduğumu anlıyorum. Hemen dönmezsem Malgorzata benden kuşkulabilir. Karbon kopyaları katlıyor ve bluzumun içinde sütyenime sokup çekmeceyi kilitliyorum. Masayı ve sandalyeyi ilk gördüğüm gibi bırakmaya dikkat ederek çalışma odasından ve sonra da salondan çıkıyorum. Binanın kapısından çıkıp kapıyı arkamdan kaparken, bu işi başardığımı düşünüyor, derin bir nefes alıp rahatlıyorum.

Tam o sırada arkamdan bir erkek sesinin, “*Dzien dobry*’ Bayan Anna,” dediğini duyarak korkudan donakalıyorum. *Yakalandım, işim bitti*, diye düşünerek arkama dönüyor ve bakıyorum. Kumandan’ın şoförü Stanislaw elinde bir bakkal torbasıyla arkamda duruyor.

Nefesi kesilir gibi oluyor ama “*Dzien dobry* Stanislaw,” demeyi başarıyorum. “Sen Kumandan’ı...”

Başını iki yana sallıyor. “Kuzeyde kar yağışı beklendiğinden Kumandan Varşova’ya trenle gitmeyi tercih etti. Bu sabah aniden karar verdi.”

“Yaa!” Kumandan buradayken Stanislaw’ın bazı günler eve bir şeyler getirdiğini biliyordum ama o yokken şoförün buralarda olabileceği aklıma gelmemiştii doğrusu. Bir süre konuşmadan bakışıyoruz ve sonra, kendimi zorlayarak, “Kumandan bu gece döndüğünde baksın diye bazı belgeler bırakmak için geldim,” diyorum.

Başını sallıyor ve, “Elbette,” diyor. Adamın yüzü tamamen ifadesiz ve bana inanıp inanmadığını bilemiyorum. Ama birden dikkatle göğsüme baktığını fark ediyor ve başımı eğince, katlayıp göğsüme koyduğum karbon kopyaların bir köşesinin bluzumdan dışarıya çıkmış olduğunu görüyorum.

“Ah,” diyerek karbon kâğıtları bluzumun altına itiyorum ama Stanislaw onları bir an için de olsa görüyor. Kafam karışıyor, mantıklı bir açıklama bulmaya çalışıyorum. Yağmur olsa, onları ofise götürdüğümü ve ıslanmasın diye bluzumun içine soktuğumu söyleyebilirdim. Sonunda çaresiz kalıyor ve, “Bunlara ihtiyacım var,” diyorum. Söyleyecek başka bir şey bulamıyorum.

Stanislaw bir süre hiç konuşmadan yüzüme bakıyor, ne yapacağına mı karar veriyor, diye merake diyorum. Sonra hafifçe gülümsüyor ve yine, “Elbette,” diyor. Yavaşça uzanıyor, kâğıtların

* (Leh.) Günaydın. (yay. n.)

hâlâ görünen ucunu iyice bluzumun içine itiyor ve başka bir şey söylemeden elindeki yiyecek dolu torbayla eve giriyor.

Şaşkın gözlerle onun arkasından bakarken kıpırdayamayacak kadar şaşkınım. *Gitmeme izin veriyor*, diye düşünüyorum kafam karışarak. Kumandan'ın şoförünün Nazi karşıtı olabileceği hiç aklıma gelmemişti doğrusu. O bir Polonyalı, yine de... Daha fazla düşünmeden bluzumdaki karbon kopya kâğıtlarını bir kez daha yokluyor ve ofise doğru yürüyorum.

17. BÖLÜM

O akşam işten çıkar çıkmaz hiç vakit kaybetmeden eve gidiyorum. Krysia kanepede örgü örerken Łukasz da kucığında uyuyor. Sakin bir ifadeyle, “Alek’i hemen görmeliyim,” diyorum. Kâğıtları Krysia’ya göstermiyorum ve o da ne bulduğumu sormuyor. Ne kadar az bilirse o kadar iyi olur onun için.

Krysia başını sallıyor. “Yarın sabah ilk iş olarak ona ulaşmak için elimden geleni yapacağım.”

Krysia ertesi sabah kahvaltıdan sonra Łukasz’a bir süre bakmamı istiyor ve birkaç dakika sonra kiliseye giydiği kıyafetlerden birini giymiş olarak geri dönüyor.

Şaşıyor ve, “Kiliseye mi gidiyorsun?” diye soruyorum.

“Bazen onlarla bu şekilde iletişime geçiyorum,” diyor ve gidiyor. O gittikten sonra Yahudi direniş örgütünün temas noktası olarak kiliseyi seçmesini ironi olarak görüyorum ama sanırım bu mantılı bir davranış. Şehirde Nazilerin girmediği pek az yerlerden biri de kiliseler.

Krysia birkaç saat sonra eve dönüyor ama yüzünde ciddi bir ifade var. Mutfağa girip bir sandalyeye çökerken, derin bir nefes alıyor ve, “Gitmişler,” diyor.

Şaşkın bir halde önünde diz çöküyor ve, “Gitmişler mi? Ne demek istiyorsun sen?” diye soruyorum.

“Normalde temas kurduğum adamla buluşmak için kiliseye gittim ama her zaman buluştuğumuz vakitte kiliseye gelmedi. Orada mümkün olduğunca uzun süre bekledim ama onu ya da diğerlerinden hiç kimseyi göremedim. O zaman... bazen temas kurduğumuz ikinci noktaya gittim...” O anda Krysia’nın kaliteli deri botlarını ilk defa çamurlu gördüğümü fark ediyor ve ikinci buluşma yerinin neresi olduğunu merak ediyorum. Orada karşılaştığım bir arkadaşım direniş örgütünün karargâhına baskın yapıldığını söyledi. Ama orada kimse yokmuş.” Şaşkın halime bakarak başını salladı. “Kimse tutuklanmamış ve Gestapo orada işine yarayacak hiçbir belge ya da bilgi bulmamış.” Rahatlıyor ve başımı sallıyorum. Alek’in bana bir gece gettoda Jacob’un notunu verip okuduktan sonra yakmamı söylediğini hatırlıyor ve onun çok dikkatli bir adam olduğunu bir kez daha anlıyorum. Krysia, “Alek örgütün karargâhını çok daha gizli bir yerde kurmuş ve tüm haberleşmenin geçici bir süre için kesilmesini istemiş,” diye ekledi. “Yani direniş örgütüne yeraltına indi.”

“Yeraltına mı?”

Krysia başını sallıyor. “Evet, örgüt yeraltında. Güvenlik sağlanana kadar ne içeriden dışarıya ne de dışarıdan içeriye haber gönderilecek.” Eğilip botlarının bağcıklarını çözüyor ve doğruluyor.

Onun söylediklerini değerlendirmeye çalışıyorum. Demek Jacob’la temasımı sağlayacak olan Alek ya da Marta ile bir süre görüşemeyeceğim. “Fakat elimde çok önemli bilgiler var,” diyorum. “Onlarla görüşmenin bir yolu olmalı.”

Krysia kalkıp mutfaktan çıkarken, “Ben bütün temas yollarını denedim ama korkarım şimdilik bu mümkün değil,” diyor ve sonra durup bana dönüyor. Gözlerinde dalgın bir ifade var ve kafasının karışık olduğunu anlıyorum.

“Bir şey mi var?”

Başını iki yana sallıyor. “Hayır, hayır, bu çok tehlikeli!”

Kalkıp yanına gidiyorum. “Ne var Krysia? Kafanda bir fikir varsa söyle bana...” Elini tutup sıkıyorum. “Lütfen!”

Bir süre tereddüt ediyor ve sonra, “Pek emin değilim,” diyor. “Ama savaşın başlarında ve işgalden önce, Alek ve arkadaşları Mikolajska Caddesi’nde Dark Horse isimli bir barda buluşurlardı.”

Başımı sallıyorum. O barı biliyorum, önünden çok geçtim ama içine hiç girmedim. Krysia, “Barın sahibi Francisek Kock örgüte sempati duyan bir adamdır,” diye devam ediyor. “Onun bir şeyler bilebileceğini düşünüyorum. Ama ben oraya gidemem, hemen dikkat çekerim.”

Ona hak veriyor ve, “Tabii, haklısın,” diyorum. Yaşlı bir kadının kiliseye gitmesi doğal bir olaydır ama gençlerle dolu bir bara girmesi hiç de öyle karşılanmaz. Ama ben oraya gidebilirim. Krysia’ya bunu söylemek için ağzımı açıyor ama birden vazgeçiyorum.

Yüzüme bakıyor ve, “Ne söyleyecektin?” diye soruyor.

“Hiçbir şey,” diyorum. Kafamdakileri ona söylemem gerekmiyor, bunu söylersen beni engelleyeceğini biliyorum. “Anlıyorum, bu gerçekten de çok tehlikeli olur.”

Krysia tatmin olmamış gibi yüzüme bakıyor. “Neden bu akşam Dark Horse’a gideceğini düşünüyorum acaba?”

“Hayır...” diyerek itiraza kalkıyorum ama elini kaldırıp beni susturuyor.

“Boş ver, itiraz etmene gerek yok. Bana yalan söylemeni istemiyorum ve bilmesem daha iyi olur. Oraya gitmek gerçekten riskli ama buna yine de sen karar vereceksin...” Dudaklarını büzüp hafifçe gülümsüyor. “Bunu yapmaya hak kazandın.” Başka bir şey söylemiyor ve yenilmiş bir ifadeyle gidiyor.

O akşam Łukasz’ı yatırdıktan sonra aşağıya, hole iniyorum. Krysia arkamdan geliyor ve mantomu giyerken beni izliyor. Kar-

bon kâğıtlarını mantomun iç cebine koyuyor ve, “Çok gecikmem, merak etme,” diyorum.

Krysia cebinden bir deste banknot ve bir sürü bozuk para çıkarıp bana uzatıyor. “Al bunları, bir şey içtikten sonra iyi bir bahşiş bırakırsan Bay Koch daha kolay konuşur.”

İstemesem de paraları alıyor ve, “Teşekkür ederim,” diyorum.

Kasım ayındayız, geceler çok soğuk oluyor ve kar yağışı başlıyor. Şehir merkezine doğru yürümeye başlıyorum. İleride duran bir otobüs görüyorum ama koşup binmekte tereddüt ediyorum, komşulardan biri beni görürse bu saatte şehre neden indiğimi merak edebilirler. Fakat çok zamanım yok ve otobüs beni yaklaşık bir saat yürümekten kurtaracak. Koşup hemen hemen boş olan otobüse biniyor, arka sıralardan birine oturup mantomun yakasını kaldırıyorum.

On beş dakika sonra, pazar meydanından iki durak önce otobüsten iniyorum. Çok uzak olmayan dar ve kıvrımlı Mikolajska Caddesi'ne doğru yürürken kar yağışı artıyor ve yerler iyice kayganlaşıyor. Dark Horse adlı bar, Kraków'un pek çok barı gibi, tuğla duvarlı bir bodrum katma kurulmuş. Bir an merdiven başında durup aşağıdan gelen müzik ve konuşma seslerini dinliyorum. Buraya ya da başka bir bara daha önce hiç girmemiştim, gittiğim tek mekân Kazimierz'de komşularıyla briç oynayan babamı almak için gittiğim küçük bir kafeydi. Derin bir nefes alıp merdivenden aşağıya iniyor ve kalın ahşap kapıdan içeriye giriyorum. Barın içinde yoğun sigara dumanı ve bira kokusu var. Yukarıya giden seslerden tahmin ettiğim kadarıyla içerisi kalabalık değil. Barın bir köşesinde oturan birkaç yaşlıca adam merakla bana bakıyorlar. Onlara bakmıyor, doğruca bara gidip bir tabureye oturuyor ve sakallı barmene, “Bir kahve, lütfen,” diyorum. Adam otuz yaşlarında ve bu yaşında barın sahibinin o olup olamayacağını merak ediyorum.

Sıcak kahveyi önüme koyuyor ve, “Başka bir şey ister misiniz?” diye soruyor.

İçimi çekiyor ve, “Bay Koch burada mı?” diye soruyorum.

Kuşkulu gözlerle bana bakıyor. “Kim arıyor onu?”

Bir an tereddüt ediyor, sonra yumuşak bir sesle, “Benim adım Anna Lipowski,” diyorum. “Kryisia Smok’un yeğeniyim.”

Adam bunu duyunca yüzünde yumuşak bir ifadeyle bana doğru eğiliyor. “Koch benim. Ne arıyorsun?”

“Ben Alek ve diğerlerini arıyorum, direnişten olanları.”

Yüzü birden geriliyor ve bir adım geriye çekiliyor. “Neden bahsettiğinizi bilmiyorum.”

Elimi cebime sokarak, “Lütfen, onları bulmam gerekiyor, çok önemli,” diyorum. “Mesele paraysa...”

Kesin bir ifadeyle, “Yapma!” diyor ve sesini alçaltıyor. “Şu anda burada konuşmak riskli! Şurada gördüğün adamlar muhbir. Eğer bir şey görür ya da duyarlarsa ikimiz de hapsi boylarız.”

Birden tüylerim diken diken oluyor. “Ama Kryisia bana...”

Adam gözlerini kısarak, “O bilmiyordu,” diyor. “Bu serseriler sadece birkaç haftadır geliyorlar buraya.”

“O halde sen Alek’i tanıyorsun, öyle mi?”

“Adını bilmiyorum ama sanırım bahsettiğin adamı tanıyorum. Uzun boylu, kumral saçlı ve keçi sakallı, değil mi?” Başımı sallıyorum. “O ve bazı arkadaşları bazen buraya gelir ve bodrumda buluşurlardı ama uzun zamandır onları görmedim. Duyduğuma göre, son tutuklamalardan sonra ormanlık alana ya da ülke dışına kaçmış olabilirlermiş.”

Üzgün bir ifadeyle içimi çekiyor ve, “Teşekkür ederim,” diyerek kalkmak istiyorum.

“Bekle,” diyor. “Kahveni bitir, normal davranmalısın, bu adamları kuşkulandırmak istemezsin, değil mi?” Başımı sallıyor ve yerimde

kalıyorum. Koch dönüp barın diğer ucuna gidiyor ve oradaki bardakları kurulamaya başlıyor. Onun sırtına bakıyor ve söylediklerini değerlendirmeye çalışıyorum. Adam Alek ve diğerlerinin yerlerini bilmiyor. Örgüt üyeleri belki de gerçekten ortadan kayboldular. Kendi kendime, *saçmalık bu*, diyorum. *Jacob asla mücadeleden vazgeçmez ve beni bırakmaz*, diye düşünüyorum. Fakat kafamda da bir sürü soru işareti, kuşkular var. Ya o da mücadele uğruna başka bir ülkeye kaçarsa? Ya kalbini başka bir kadına kaptırırsa? Hayır, burada bu saçmalıkları düşünmemeliyim. Dikkatimi buradan çıkıp Krysia'nın evine dönmeye vermeliyim.

Kahvemi bitiriyor ve barın üstüne birkaç bozuk para bırakıyorum. Krysia'nın verdiği bütün parayı barmene vermeyi düşünüyorum ama sonra vazgeçiyorum. Adam bana bildiği her şeyi anlattı. Tabureden kalkıp kapıya dönerken Koch bana bakıp beni başıyla hafifçe selamlıyor. Yukarıda durup mantoma iyice sarınıyorum ve şalı boynuma daha sıkı sarıyorum. Sokağa çıktığımda kar yağışı ve rüzgârın arttığını görüyorum. Mevsimin ilk fırtınası bu. Pazar meydanına doğru yürürken arkamda ayak sesleri duyuyor ve korkuyorum. Bardaki adamlardan biri beni takip ediyor olabilir. Muhbirler belki de barmenle konuşmamızı duymuşlardır. Kaçmanın bir işe yaramayacağını düşünüp birden arkama dönüyorum. Önümde saçları dökülmüş, yaşlıca bir adam duruyor ve gözlük camları arkasından gözlerini kırptırıp boğuk bir sesle, "Özür dilerim, sizi rahatsız etmek istememiştim," diyor.

"Benden ne istiyorsunuz?" diye soruyorum.

Soğuk havada ağzından buharlar çıkarken, "Bay Koch'la konuşmanızın bir kısmını isteyemeyerek duydum," diyor.

Tereddüt içindeyim, Koch'un bahsettiği muhbirlerden biri mi bu adam acaba? Ama onu barda gördüğümü hatırlamıyorum.

"Ben sadece..." diye başlayıp açıklama yapmak istiyorum ama adam elini kaldırıp beni susturuyor.

“Açıklamalarınızı kendinize saklayın. Vakit yok. Aradığınız şey Koch’da değil, bende. Beni takip edin, çabuk olun.”

Adam Mikolajska Caddesi’nin ters yönüne doğru yürüyor ve tereddüt ediyorum. Bu beni Gestapo’nun kucağına götürecek bir tuzak da olabilir ama içimden bir ses ona güvenmemi söylüyor. Ona güvenmekten başka çarem yok. Ben de peşinden gidiyorum. Şehrin güneybatı bölgesini geçerken adam konuşmuyor. Birkaç dakika sonra nehre doğru gittiğimizi görüyorum. Burası sanayi bölgesi, binalar harap durumda. Çok geçmeden nehir kenarına doğru inen kar kaplı, hafif bir yokuşun başına geliyoruz. Aşağıya doğru inerken adam, “Dikkat et,” diyor. Yokuşun sonunda, nehir kıyısına yakın bir yerde gözlerden uzak bir kulübe var. Adam, “Sen burada bekle,” diyerek içeriye giriyor. Orada buz gibi havada, karanlıkta beklerken etrafa bakıyorum.

Birkaç saniye sonra kapı açılıyor ve adam beni kolumdan tutup, “Hemen girin,” diyerek içeriye çekiyor ve kapıyı kapıyor. İçerideki loş ışığa alışmak için gözlerimi kırıştırıyorum. Burası küçük bir oda, çok soğuk ve içeride ortada duran bir masa ve tek bir sandalyeden başka eşya yok. Masanın üstünde kahverengi, eski bir deri eldiven duruyor.

Karanlıkta tanıdık bir ses, “Ne işin var senin buralarda?” diye soruyor.

Birden yerimden sıçırıyor ve sese doğru dönüp, “Marek!” diyerek içimi çekiyorum. Üzerindeki kalın palto ve yüzünün yarısını kapayan kayak başlığıyla tanınması çok zor.

Bana bakıp sert bir ifadeyle, “Buraya gelmemeliydin. Güvenli değil buralar,” diyor.

“Sizinle konuşmalıyım, çok önemli.” Bir yabancıнын yanında ne kadar konuşabileceğimi bilemiyor, tereddüt ediyorum.

Marek, yaşlıca adama, “Teşekkür ederim Avi,” diyor.

“Ben de teşekkür ederim,” diyorum.

Adam başını sallıyor ve kulübeden çıkıp gidiyor. Marek pencereye gidip eski perdeyi yana çekiyor ve dışarıya bakıyor. “Bizi takip etmiş olabilirler mi?” diye soruyorum.

Marek başını iki yana sallıyor. “Avi takip edilemeyecek kadar iyidir.” Perdeyi kapıyor ve, “Söylemek istediğin nedir?” diye soruyor.

Küçük kulübede etrafa bakınıp diğerlerini arıyor ve soğuktan dişlerim titreyerek, “Alek nerede?” diye soruyorum.

“Şu anda şehirde değil, burası onun için çok tehlikeli. Acil olan nedir?”

Tereddüt içindeyim, ben sadece Alek ile konuşmak istiyordum ama Marek’in de onun en yakın yoldaşlarından biri olduğunu biliyorum. Ona güvenebilirim. Karbon kopya kâğıtlarını ona uzatıyor ve, “İşte bunlar,” diyorum.

Onları benden alıp bakıyor ve, “Almancam iyi değildir,” diyor. “Ne yazdığını söyler misin bana?”

İçimi çekiyorum. “Burada yazdığına göre, Naziler gettoyu boşaltacak ve orada yaşayan Yahudileri Plaszów kampına değil, Auschwitz ya da Belzec’e gönderecekler.”

Marek haberden etkilenmemiş gibi, sakindi. “Yeni bir şey değil bu. Zaten biliyorduk.” Direniş örgütünün bunu bildiğini duyunca şaşkın gözlerle onun yüzüne bakıyorum. Bu gruba yardımcı olmak için her gün hayatımı tehlikeye atıyorum ama onlar hakkında ne kadar az şey bildiğimi bir kez daha anlıyorum. Marek, “Asıl önemli olan şey bunu ne zaman yapacakları,” diye ekliyor.

“Ocak ayında,” diyorum.

Bunu duyunca birden irkiliyor. “Ne?”

“Birkenau’da inşa edilen barakaların ocak başında tamamlanacağını ve Yahudileri o zaman alacaklarını yazmışlar.”

Yüzünde birden bir rahatlama ifadesi beliriyor ve, “Ocak!” diyerek karbon kâğıtlarını elimden alıyor.

Ona yeni bir bilgi verebildiğim için mutlu oluyorum tabii. “İşte, hepsi burada yazıyor. Bunlar üç haftadan az bir zaman önce yazılmış.”

“Bizim bilmek istediğimiz de buydu işte! Ama tahminimizden çok önce yapılacak bu operasyon.” Kâğıtları katlayıp paltosunun iç cebine koyuyor. “Bunları Alek’e ulaştırmalıyım,” diyor ve kulübünün kapısını açıp dışarıya çıkarken onu izliyorum. Belki beni de diğerlerinin yanına götürür diye umutlanıyorum. Böyle bir bilgi getirdiğim için onunla beraber gitmeyi hak ettiğime inanıyorum. Ama o bana Avi ile birlikte indiğim yolu gösteriyor ve, “Geldiğin yoldan geri dönersen kaybolmadan Krysia’nın evine gidebilirsin,” diyor.

Ona diğerleri ve Jacob hakkında bir şeyler sormak, ihtiyacım olduğunda onlarla nasıl temasa geçebileceğimi öğrenmek istiyorum. Ama ben daha ağzımı bile açmadan soru soracağımı anlıyor ve, “Bir daha sakın buraya gelme,” diyor. Sonra da dönüp diğer tarafa doğru uzaklaşıyor. Gecenin karanlığında arkasından bakıyor ve gözden kaybolurken, bana bir teşekkür bile etmediğini düşünüyorum.

Dönüp küçük kulübeye bakıyorum. Burası bir süre için direniş örgütünün buluşma yeri miydi acaba? Birden masanın üzerinde duran kahverengi eldiveni hatırlıyor ve umutlanıyorum; Jacob’un da buna benzer eldivenleri vardı. Onun da bir süre önce buraya gelmiş olabileceğini düşünüyorum ve onun bu soğuk, ısıtılmamış odada kalma ihtimalinden ürperiyorum. *Ama buralara kadar gelmiş olsaydı gelip beni görmenin bir yolunu bulurdu, öyle değil mi?*

Kendi kendime, *bu kadar yeter*, diye mırıldanıyorum. Benden isteneni yaptım, gerekli bilgileri içeren karbon kâğıtlarını onlara verdim, artık eve dönebilirim. Saat ona geliyor olmalı ve sokağa çıkma yasağı yüzünden Krysia beni merak edecektir. Karlarda

kaymamak için dikkatli yürüyerek nehir kenarındaki yokuştan yukarıya çıkıyorum. Verdiğim bilgiyi duyduğu zaman Marek'in yüzünde beliren ifade geliyor aklıma. Onun gülümsemesini ve sonra da gettodaki son Şabat yemeği sonrasında Józefińska Caddesi'ndeki evde duyduğum konuşmayı hatırlıyorum. Marek örgütün en savaş yanlısı liderlerinden biri ve her zaman Nazilere saldırmak istiyor. Getto ile ilgili bilgiler muhtemelen onun görüşünü destekliyor. Belki artık bir şeyler yapacaklar, diye düşünüp endişeleniyorum. Sonra da örgüt için yararlı bilgi getirmekle Jacob'u daha da büyük bir tehlikeye atmış olabileceğimi düşünüyorum.

Yokuşun başına çıkınca durup boş sokakta sağa sola bakıyorum. Sonra şehir merkezini geçip hızlı adımlarla Krysia'nın evine doğru yoluma devam ediyorum. Çok geçmeden uzaklardan duyulan siren sesi sokağa çıkma yasağı uyarısı yapıyor. Karlı, kaygan kaldırımda kayıp düşmemek için dikkat ederek adımlarımı biraz daha hızlandırıyorum.

Rüzgâra karşı başımı öne eğerek mümkün olduğunca hızlı yürümeye çalışıyorum. Starowiślna Caddesi'nin köşesini dönerken birden önüme çıkan bir duvara çarpıyorum, ayaklarım öne ve yana doğru kayıyor ve pis bir kar yığını üstüne hiç de zarif denemeyecek bir şekilde sırtüstü düşünüyorum.

Başımı kaldırıp bakıyor ve çarptığım şeyin bir duvar değil, karşı yönden gelen bir adam olduğunu görüyorum. Ayağa kalkmaya çalışırken, adam beni koltuk altlarımdan tutup kalkmama yardım ediyor. Şaşkın bir halde gözlerime dolan karları temizlemeye çalışırken, adam arkama geçiyor ve çocuğunun ateşine bakan bir anne gibi elini alnıma koyup bastırıyor. Paltosundan burnuma yabancı olmayan hoş bir koku geliyor.

Ona dönerek, "Dziękuję..." diyorum ama adam hızla ters yöne doğru uzaklaşıyor ve siyah paltosu çok geçmeden karanlıkta kayboluyor.

Bunun tuhaf olduğunu düşünüyor ve köşede durup geldiğim yola bakıyorum. Cadde bomboş ama burada durup ne olduğunu anlamaya çalışacak zamanım yok. Mantomun üzerindeki karları temizliyor ve tekrar yürümeye başlıyorum.

Bir süre yürüdükten sonra gecenin sessizliğinde bir siren sesi duyuyorum. On beş metre kadar ilerideki kavşakta bir Gestapo arabası duruyor.

Köşeyi dönüp sırtımı tuğla duvara dayıyarak gizleniyorum. İleride kapanan araba kapılarının sesini, sonra da kaldırımda yankılanan ağır bot seslerini duyuyorum. Bir el fenerinin ışığı duvarı tarıyor ve biraz ileriden geçip etrafı taramaya devam ediyor. Kalp atışlarım hızlanıyor ve alnımın terlediğini hissediyorum.

Naziler bir süre ileride sessizce duruyor, etrafı gözetliyor ve dinliyorlar ama bu kısacık süre bana sonsuzluk gibi geliyor. Sonunda adamlardan biri diğerine alçak sesle bir şey söylüyor ve arabaya biniyorlar. Arabanın motoru çalışıyor ve ben farların ışığında görünmemek için iyice siniyor, içine girmek ister gibi tuğla duvara yaslanıyorum. Nefesimi tutuyor ve içimden bir bin, iki bin diye ağır ağır saymaya başlıyorum...

Lastikler gıcırıyor, araba geri vitese takıp biraz geriliyor ve sonra hızla oradan uzaklaşıyorlar.

Arabanın sesi gittikçe azalıyor ve ben orada, duvara dayanarak ve titreyerek bir süre bekliyorum. Kaldırımda o adamla çarpışıp yere düşmeseydim büyük olasılıkla Gestapo ile burun buruna gelecektim. Gece sokağa çıkma yasağını ihlal ettiğim için en azından tutuklanacaktım ya da başıma daha kötü şeyler gelecekti. Derin bir nefes alıp tekrar yürümeye başlarken bana çarpıp yere düşüren yabancı adama içimden teşekkür ediyorum.

Üstüne düştüğüm kar yığınının ıslanan mantom beni üşütmeye başlıyor. Islak eldivenlerimi çıkarıyor ve ellerimi ceplerime sokuyo-

rum. Birden sağ cebimde parmaklarımın ucuna sert ve yabancı bir madde geliyor. Onu avucuma alıyor ve birden duruyorum. Elimi cebimden çıkarıp avucumda pürüzsüz, kahverengi bir taş parçası görünce şaşırıyorum, bu taş daha önce cebimde değildi.

Birden içimi çekiyor ve fısıltı benzeri bir ses çıkarıyorum. Bir kehribar parçası bu! O zaman biraz önce adamla kazara çarpışmadığımı ve bana çarpan adamın bir yabancı olmadığını anlıyorum. Bana çarpan adam Jacob'du. Bu taşı bana kendisini tanıtmak için koymuştu cebime. Ürperiyor, derin bir iç çekiyorum. Artık Jacob'un uzaklarda olmadığını ve dünyayı başka bir kadınla beraber kurtarmaya çalışmadığını biliyorum. O yakınımnda ve bana göz kulak oluyor. Bana çarpıp yere düşürerek Nazilere yakalanmamı engelledi. Beni uzaktan, bana yaklaşımdan seviyor, yapabileceği tek şey bu.

Birden içim ısınıyor, sanki etrafım bir anda elektriklendi. O anda benim için önemli olan başka hiçbir şey yok – Jacob yaşıyor ve beni hâlâ seviyor. Elimi avucumda tuttuğum taşla beraber tekrar cebime sokuyor ve koşar adımlarla eve doğru yürüyorum.

18. BÖLÜM

Lukasz'ın kâsesinin üstündeki kahverengi leke bir türlü çıkmıyor. Onu sabunlu sıcak suya tekrar sokuyor ve bir bezle iyice ovuyorum ama yine kaybolmuyor. Başka bir şey olsa gece sabunlu suda bırakırım ama bu üzerinde tavşan deseni olan kâse, yani Łukasz'ın sevdiği tek kâse. Kâsenin dibindeki tavşan resmini görmek Łukasz'ın yemesi için gereken motivasyonu sağlıyor, böylece mısır gevreğini bitiriyor. Bu kâse olmazsa bazen ona hiçbir şey yediremiyoruz. Sabaha temizlenmiş ve kurumuş olması gerekiyor.

Kâseyi yeniden suyun içine bırakıyor ve mutfak tezgâhının kenarına dayanıyorum. Cuma gecesi, saat ona geliyor. Łukasz derin uykusunda, Krysia da başı ağrıdığı için erken yatmak istediğini söylüyor, bulaşıkları yıkamak da bana kalıyor. Ama evde çalışmak bana iyi geliyor, ertesi sabah işe gitmek için erkenden kalkmak zorunda olmadığımı bilmek güzel ve bu saatlerde evin içindeki sessizlik hoşuma gidiyor. Fakat durumum nedeniyle sürekli olarak rol yapmak yıpratıyor beni – kendimi hep yorgun hissediyorum.

Karbon kâğıtları Marek'e verişimin üzerinden iki haftadan fazla zaman geçti ama direniş örgütünden hiç haber alamıyorum. Elimi cebime sokuyor ve kulübeye gittiğim gece cebimde bulduğum kehribar taşma dokunuyorum. O gecedен sonra, sokakta yürürken birkaç kez takip ediliyormuşum gibi hissettim. Böyle zamanlarda aniden arkama dönüp bakıyor, Jacob ya da onunla ilgili, yakında olduğunu gösteren bir işaret görmeyi umut ediyorum. Ama şimdiye

kadar hiçbir şey göremedim ve bunları sadece hayal edip etmediğimi merak ettim.

Bazen kendi kendime, keşke örgütün işine yarayacak bilgiler bulsam da o kulübeye bir kez daha gidebilsem diyorum. Kumandan'ın evine arada sırada yine gidiyorum ve o uyurken birkaç kez daha arama yaptım ama bir şey bulamadım. Son günlerde Kumandan'ı daha seyrek görüyor ve arama işini aksatıyorum. Savaşın Almanlar için iyi gitmediğini sadece ofise gelen telgraflardan değil, Wawel koridorlarında dolaşan Nazi subaylarının asık suratlarından ve fısıldaşmalarından da anlıyorum. Bu nedenle Kumandan da eskisinden çok çalışıyor ve gece geç saatlere kadar süren toplantılara katılıyor. Son günlerde birkaç kez beraber olduk ama o gecelerde çok az uyudu ve şafaktan önce kalktı. Böyle zamanlarda ben de onun yatağında uyanık yatarken çalışma odasında dolaştığını, ayak seslerini ve kâğıt hışırtılarını duyuyorum. Uyurken bile huzursuz, bu durumda ben de her an uyanabilir korkusuyla arama yapamıyorum.

Kumandan'ın evinde rahatça arama yapamadığım her gün sinir bozukluğum da artıyor. Şu anda da Krysia'nın mutfağında, Alek'le temasa geçerek bu arama işine son vermenin iyi olup olmayacağını düşünüyorum. Bu durumda bir şey bulamayacağıma göre bu işe devam etmenin bir anlamı olmayacak. Yine de henüz Alek'le bağlantıya geçip ona böyle bir şey söylemiş değilim. Kendime belki de yeni bilgiler bulabileceğimi söylüyorum ama aslında Kumandan'ın evine olan ziyaretlerimin sonlanmasını isteyip istemediğimden emin değilim. Buluşma günlerimizi sabırsızlıkla bekliyor ve onun sıcak kollarında rahatlıyorum. Ona karşı olan duygularımın da sadece fiziksel olduğunu söylemiyorum kendime artık. İşin doğrusu onun yanımda olmasından hoşlanıyorum, buluşmalarımız seyrekleşince bu iyice ortaya çıkmaya başladı.

Zaten ondan ayrılmaya kalksam bile bunu nasıl yapacağımı ki? İnsan önemli bir Nazi'den, hele de Kumandan'dan kolay kolay

ayrılmaz ve sevgi dolu bakışlarından onun da benden ayrılmayı aklına bile getirmediğini anlıyorum. Kumandan'ın özel sekreteriyle ilişki yaşaması doğru olmayacağı için ve bu bilginin sadece düşmanlarının işine yarayacağını bildiğimizden bunu şimdilik gizli tutmaya karar verdik. Ama yalnız kaldığımız zamanlarda ikimizin geleceğinden sıkça söz ediyoruz. Bana birkaç kez, "Savaştan sonra evleneceğiz ve sen, Krysia ve kardeşin Almanya'ya geleceksiniz ve Hamburg'daki malikânede hep beraber yaşayacağız," dedi.

O, evlilikten söz edince cevap vermiyorum ama bunun düşüncesi bile tüylerimi diken diken etmeye yetiyor. Patronuyla aşk yaşayan başka bir genç kadın böyle bir teklif karşısında mutluluktan uçar. Fakat ben evli bir kadını ve onun bu sözleri beni dehşete düşürüyor. Sonunda Kumandan'dan kaçıp Jacob'a dönmeyi nasıl başaracağım? Almanlar savaşta yenilirse bu bir sorun olmayacak elbette. Fakat Naziler kazanırsa... Böyle bir senaryoyu düşünmek bile istemiyorum.

Pencere panjurları rüzgârda sallanıp gürültü yapıyor. Aralık ayının başındayız ve hava çok soğuk. Krysia'nın evini sonbaharda toplanan odunlar ve alınan kömürle ısıtabiliyoruz. Fakat ben sürekli olarak, böyle bir konforu bulmaları imkânsız olan annemle babamı ve Jacob'u düşünüyorum. Onları çok özlüyorum. Çocukluğumda beynime işlenmiş olan İbrani takvimine göre Hanuka'nın yarın akşam başlayacağını biliyorum. Bayramı hep birlikte geçirmek ne kadar mutlu ederdi beni. O akşam, yatırmadan önce oyuncaklarıyla oynayan Łukasz'a baktım ve zavallı yavrunun Hanuka'nın ne olduğunu bile bilmediğini düşündüm. Onu kucağıma alıp, babası yanında olsa yapacağı gibi ona tapınağı kurtaran cesur savaşçıların ve sekiz gece yanan ışık mucizesinin hikâyesini anlatmak isterdim. Ama her ne kadar Łukasz'a dinimizi öğretmediğim için kendimi kötü hissetsem de böyle bir şeye cesaret edemiyorum. Çocuk tahminimize göre henüz üç buçuk yaşında ve gün geçtikçe daha

konuşkan oluyor. Hanuka'nın hikâyesini öğrenir de bir komşuya ya da tanıdık birine anlatmaya kalkarsa mahvoluruz. Bu nedenle benim çocukken aldığım gibi, ona harçlık ve Hanuka hediyeleri de veremeyecek, bayrama özgü oyunları öğretemeyeceğim. Bunun yerine rolümüzü sürdürmek için Łukasz'a birkaç hafta sonra Noel hediyeleri vereceğiz. Ama Krysia bu akşam hiç sözünü etmeden, Yahudi bayramlarında yapılan ve tatlı elma sosu ile ekşi kremayla yenen kızarmış patates gözlemeleri olan *latke* yaptı. Onları yerken annemi hatırladım ve gözlerim doldu. Yemekte Łukasz'a tüm bunları öğreteceğime, neden bunları yediğimizi ve cesur savaşçıları anlatacağıma kendi kendime söz verdim.

Birden holdeki parkelerin gıcirtısını duyuyorum. Łukasz'ın şimdi temizlenen kâsesini kurulayıp bulaşık suyunu lavaboya dökerken herhalde Krysia tuvalete kalktı diye düşünüyorum. Ellerimi kurularken arkamda, mutfak kapısında birden ayak sesi duyuyorum ama bu bir kadının çıkarabileceğinden daha güçlü bir ses. Biri eve girmiş. Lavabonun önünde donup kalıyor ve yan tarafta duran tavanın sapını kavriyorum. Tavayı kaldırıp arkamda duran kişiye vurmak için dönmek isterken, adam arkamdan beni yakalıyor ve iki kolumu da tutuyor.

“*Şabat şalom* Bayan Emma.”

Kalbim yerinden fırlayacakmış gibi çarpıyor ve tavayı bırakırken, “Jacob!” diye bağıryorum. Aniden dönüyor ve arkamda duran kocama bakıyorum. Bir an için bunun bir hayal olup olmadığı düşünüyorum. Ona sarılmak için kollarımı açtığımda bir an boşluğa sarılacağımdan korkuyorum ama hayır, o gerçekten burada. Kollarının arasına atılırken, “Ah Jacob!” diye bağıryor, ona sıkıca sarılıyor, alnından, yanaklarında defalarca öpüyor, onu öpücüklere boğuyorum.

Birkaç saniye sonra geriye çekilip bana bakıyor, bir süre konuşmadan bakışıyoruz. Kafam karmakarışık. Jacob burada, bana

geldi. Bu anı o kadar çok hayal ettim ki şimdi gerçek olduğuna inanmakta zorluk çekiyorum. Jacob, “Emma,” diyerek yüzümü elleri arasına alıyor ve dudaklarımdan uzun uzun öpüyor.

Bir süre sonra ayrılıyor ve ben, “Geldiğine inanamıyorum,” diyorum. Yüzünü inceliyorum. Hatları yuvarlaklaşmış ve güneşten yanmış, neredeyse ilkgenceçlikten yetişkinliğe geçen bir oğlanın suratı gibi, oysaki bu dönemi geride bırakalı tabii ki yıllar oldu. Açık havada yaşamanın etkisiyle kırmızılaşmış ve hava şartları yüzünden yıpranmış yanağına dokunuyorum. “Çok uzun zaman oldu.”

“Biliyorum, bunun için üzgünüm...” diye başlıyor ama parmağımı onun dudaklarına koyup susturuyorum.

Başımı iki yana sallıyor ve, “Konuşma,” diyorum. “Her şey yolunda. Senin iyi olduğunu biliyorum artık.”

Ciddi bir ifadeyle, “Şu anda seninle beraberken iyiyim elbette,” diyor. “Fakat...”

“Hiştt!” diye mırıldanıyor ve onu dudaklarından öpüyorum. Sonra başka hiçbir şey söylemeden onu merdivenden yukarıya çıkarıyor, yatak odama götürüyorum. Kapıyı kapıyor ve yeniden onu öpüyorum. Üzerindeki eski paltoyu çıkarıp onu soyarken dudaklarımız ayrılmıyor ve yatağa uzanıyoruz. Geçen bir yıl sanki hiç yaşanmamış ve korkunç bir kâbusmuş gibi, her şeyi unutup birbirimizin oluyoruz.

Bir süre sonra yorgun bir halde yan yana yatarken, “Sana içecek bir şeyler verseydim,” diyorum.

Jacob başını iki yana sallıyor ve, “Susamadım,” diyerek beni yine kollarının arasına alıyor. Bir anlığına tereddüt içinde kalıyorum. Sevişmenin heyecanı, zevki ve mutluluğu içinde Jacob’u son görüşümden sonra yaşadıklarımı ve Kumandan’ı unuttur gibi olmuşum. Ama şimdi ihanetimi hatırlıyorum ve korkunç bir utanç

duygusu her yanıma sarıyor. Jacob üzerimdeyken, elimde olmadan onun narin bedeniyle Kumandan'ın kaslı bedenini kıyaslamaktan kendimi alamıyorum. İçimden, hayır, şimdi bunu düşünemezsin, diyorum. Kocamla sevişirken yapamam bunu.

Gözlerimi kapıyor ve kendimi Jacob'un hareketlerine ve dokunuşuna kaptırmaya çalışıyorum. Ama ona olan tutkum artarken birden Kumandan'ın yüzü yine gözlerimin önüne geliyor. Sonra birden aklıma korkunç bir fikir geliyor, ya Jacob bendeki değişikliği fark ederse? Bir süreden beri Kumandan'la yatakta Jacob'la olduğumdan daha farklı olduğumu düşünüyordum. Sevişirken Kumandan'ın ritmine göre hareket ediyorum ve artık daha güçlü ve özgüvenliyim. Paniğe kapılıyor, Jacob'la olmam gerektiği gibi mi davranıyorum diye kendimi sorguluyorum. O gitmeden önce nasıl seviştiğimizi hatırlamaya çalışıyorum.

Jacob üstümde birden zevkle bağırıyor ve beni düşüncelerimden ayırıyor. Gözlerimi açıp ona bakıyorum, kendi tutkusuna kapılmış bir halde kendini yanıma atıyor. Birden rahatlıyorum. Jacob farklı bir şey olduğunu düşünmedi.

Gözleri kapalı, "Mmm," diye mırıldanarak bana sarılıyor, gözleri kapalı. Nefesi aralıklı ve düzenli bir hale geliyor. Uyumuyor, yan yatarak onun varlığının tadını çıkarmaya çalışıyorum. Onun sıcaklığını, solumasını ve bedenlerimizin birbirine uyumunu unutmuş olduğumu düşünüyorum. Ayrılışımızdan bu yana ikimiz de çok ayrı yerlere gittik, ben gettoda, sonra da Wawel'de değişik bir yaşam sürerken Jacob Tanrı bilir nerelerdeydi.

Birkaç saat sonra Jacob uyanıyor ve yeni evlendiğimiz zaman yaptığımız gibi, yan yana yatarak uzun süre konuşuyoruz. O bana ormanda yaşadığını, çeşitli direniş gruplarının eylemlerini düzenlemeye çalışarak Varşova, Łódź, Lublin ve diğer büyük Polonya şehirleri arasında seyahat ettiğini anlatıyor. "Yahudi olmayan direniş grupları da var tabii ama Hristiyan ve Yahudi örgütlerinin

birlikte hareket etmesini sağlama konusunda genelde pek başarılı olamadık. Ama işim hakkında bu kadar konuştuğumuz yeter.” Durup saçlarımı okşuyor ve, “Ee, benim yokluğumda sen neler yaptın bakalım?” diye soruyor.

Ona ne anlatacağımı düşünüp bir an tereddüt ediyor ve sonra, başımı onun göğsüne koyarak, “Dediğin gibi, annemle babamın yanına dönmeye çalıştım ama gitmişlerdi,” diyorum.

“Sonra sen de gettoya gittin.” Sesinin tonundan gettoda neler yaşadığımızı bildiğini ve benim için çok üzüldüğünü anlıyorum.

“Gettodaki hayatım o kadar da kötü sayılmazdı,” diye devam ederken yalan söylüyorum. “Alek ve diğerleri bana karşı çok iyi davrandılar.”

Jacob, “Marta ile tanıştığını duydum,” derken karanlıkta gülmüşediğini fark ediyorum ve kıskançlık damarım kabarıyor yine.

“Evet,” diyor ve susuyorum. Marta ile arkadaşlık ama yatağımızda ondan söz etmek istemiyorum.

“İyi bir kızdır o.”

Jacob’un ondan bir çocuk gibi söz etmesi hoşuma gidiyor. “Gettoda çok arkadaş vardı,” diyorum.

Beni alnımdan öpüyor ve, “Yine de oradaki hayatın kolay olmadığını biliyorum,” diyor.

“Annemle baba...”

“Bildiğim kadarıyla hâlâ oradalar. Onları kaçırmayı denedik ama yaşlı insanları oradan çıkarmak çok zor.”

Onlara bir şekilde yardımcı olup olamayacağımı sormak istiyorum ama o da Alek gibi konuşuyor ve bu konuda daha fazla konuşmanın yararsız olacağını anlıyorum. Bir an düşünüyor ve, “Bazı insanların sınırı geçip Çekoslovakya’ya kaçtıklarını duydum,” diyorum.

“Riskli bir iş bu. Dağ geçidini aşmak çok zor ve oraya geçtikten sonra da tehlike bitmiyor. Slovaklar Yahudilere karşı o kadar zalim davranıyorlar ki Polonyalılar onların yanında nazik kalıyorlar.”

“Polonyalılar gerçekten nazik insanlar,” diyorum. “Krysia’ya baksana.”

“Bazıları onun gibi nazik ama bizi umursamayanlar da var ve bazıları da Naziler kadar kötü olabiliyor. Polonya halkının çoğu da kendi hayatlarına devam edebilmek için gereken her şeyi yapıyor.”

“Sanırım öyle.” Bütün yaşadıklarımızdan sonra, tanıdığım Yahudi olmayan insanların bu kadar kolay bir şekilde bize karşı dönmüş olabileceklerine inanmakta zorluk çekiyorum.

Sonunda uykuya dalıyoruz. Ertesi sabah geç uyanıyor ve yattıktan kalkmadan önce bir kez daha sevişiyoruz. Krysia bir not bırakmış ve Łukasz’ı alıp şehre, pazara gittiğini yazmış. Ayrıca iki kişilik de öğle yemeği bırakmış. Tabaklara ekmek, peynir ve meyve koyarken, “Demek Krysia senin geleceğini biliyordu, öyle mi?” diye soruyorum.

Jacob dolaptan iki bardak çıkarıp onlara su koyuyor. “Benim gelme ihtimalimin olduğunu biliyordu.”

Tabaklarımızı alıp salona geçiyor ve şöminenin önüne oturuyoruz. Elmadan bir dilim kesip onun ağzına uzatırken, “Ne kadar kalacaksın?” diye soruyorum.

Ağzındaki lokmayı yutup, “Güneş batır batmaz gitmem gerekiyor,” diye cevap veriyor. Günlerin kıaldığını ve öğleden sonra havanın erkenden kararacağını düşünerek sinirleniyorum.

Bir süre konuşmadan bir şeyler yiyoruz. Kafamda bir sürü soru var ve elimdeki bıçağı bırakıp, fazla dayanamıyor, “Jacob, buraya nasıl geldin?” diye soruyorum.

Łokmasını ağzına atmaktan vazgeçiyor ve bana bakıyor. “Ne demek istiyorsun?”

Bir yudum su içiyor ve, “Yani bir yıldan fazla bir zamandır ayırınız ve buraları çok tehlikeli olduğu için yanıma gelemiyordun,” diyorum. “Ben gettoda, daha sonra da burada yaşarken daha önce hiç gelemedin ama şimdi buradasın, bu nasıl oluyor?”

“Daha önce diğer şehirler arasında dolaşıyordum, Kraków’a bir süre önce geldim.”

“O halde birkaç hafta önce Starowiślna Caddesi’nde cebime kehribarı koyan sendin, değil mi?”

Başını sallıyor. “Sen gelmeden önce ben de o kulübede Marek’le beraberdim. Avi oradayken ortaya çıkmaya cesaret edemedim ama sen giderken korumak için seni takip ettim.”

“Gestapo’nun arabasının geldiğini görünce de köşeyi dönerek onlara yakalanmamam için bana çarpıp yere düşürdün, değil mi?” Başını sallıyor. “Teşekkür ederim ama yine bana sadece bir taş bıraktın ama kendini göstermedin.”

“Bu çok tehlikeli olurdu.”

“Evet, ama şimdi buradasın. Onun için soruyorum, değişen nedir?”

“Değişen bir şey yok. Tehlike hâlâ var. Ama ben yine de geldim çünkü bazı şeyler...” Gözlerini benden kaçırıyor. “Çünkü bazı şeyler yakında değişebilir...”

“Nasıl yani?” derken birden bir şeyler anlar gibi oluyor ve, “Yok, hayır,” diyorum. Nazilerin Yahudilerle ilgili planları hakkında Marek’e bilgi verdikten sonra Alek ve örgütün Nazilere karşı bir operasyona hazırlandığını hisseder gibiydim. Ne zaman, ne yapacaklarını bilmiyordum ama sezgilerim ciddi bir şeyler yapılacağını söylüyordu. Jacob’un da bu nedenle gelmiş olduğunu anlıyordum. Bir şeyler planlıyorlardı ve o da beni bir daha görememekten korkuyor olmalıydı. Tabağımı kenara itiyor ve, “Hayır!” diye bağırarak kendimi onun kolları arasına atıyorum.

Beni sıkıca tutup kollarında sıkıyor ve başımı okşayarak, “Hişşttt!” diye fısıldıyor. Birkaç dakika sonra hıçkırıkları kesiyor, sakinleşiyorum ve beni döndürüp kucığına alarak bir çocuk gibi sallıyor. “Hanuka bu akşam başlıyor. Makkabilerin hikâyesini hatırlıyor musun?” Başımı sallıyorum. “*Sevivon*’un üzerindeki dört harfin anlamı nedir?”

İbranice okuyarak, “*Nes gadol veya sham*,” diyorum.

“Doğru, peki bunun anlamı nedir?”

“Orada büyük bir mucize oldu.”

“Aynen öyle! Makkabilerin tapmağı restore ettikten ve bir damla yağ sekiz gece yandıktan sonra İsrail’de büyük bir mucize oldu. Büyük bir mucize! Şimdi mucizeler zamanı! O mucize bizim için burada da gerçekleşecek. Gerçekleşmek zorunda.” Başımı kaldırıp ona bakıyorum. Sanki orada bir ateş yanıyormuş gibi gözlerinin içi parlıyor. İlk tanıştığımızda ona âşık olmamı sağlayan bakış bu ama şimdi bin kez daha parlak. Jacob’un inançlı olduğunu ilk kez anlıyorum. Alek ve direniş örgütüne, sadece Yahudileri değil, bütün Polonya’yı Nazilerden kurtarmanın tek yolunun bu olduğuna inanıyor o. Bu mücadele onu bir savaşçı yapmış.

Gözlerimi siliyor ve, “Sen çok cesur bir adamsın,” diyorum.

“Biz Makkabileriz, Emma. Sen, ben, Alek, Marta ve diğerleri, bizler Makkabileriz.” Ben adımın diğerleriyle birlikte söylenmesinden tedirgin oluyor, itiraz etmek istiyorum ama o devam ediyor. “Evet, sen de cesursun. Richwalder’in yanında çalışarak örgüte nasıl yardımcı olduğunu biliyorum...” Onun her şeyi bilmediğini düşünüyor, yüzümü buruşturuyorum. “Haham’ın çocuğunu nasıl kurtarıp sakladığını biliyorum, sen de bir savaşçısın.”

“Kryisia da yaptı bunu.”

* Hanuka’da oynanan, tahtadan yapılma dört taraflı bir topaç. (yay. n.)

“Elbette, o da bir savaşçı.” O sırada sanki adından söz edilmesini bekliyormuş gibi aşağıda kapı açılıyor ve Łukasz’ın, merdivenden çıkarken, Krysia’ya yine geveler gibi bir şeyler söylediğini duyuyorum. Kelimelerinden anladığım kadarıyla, eve dönerken soğuğa rağmen ördekli göle uğramışlar. Jacob beni bırakıyor ve ayağa kalkıyoruz.

Krysia merdiven başında birden donup kalıyor, Jacob’u görünce gözlerinin dolduğunu fark ediyorum. Sonra tereddüt eder gibi başını eğip yanında duran küçük çocuğa bakıyor ve, “Łukasz, bu bay benim yeğenim Michal,” diyor. Jacob, Krysia’nın yanma gidip yanaklarından üç kez öperken, soğuktan yanakları kızarmış olan Łukasz gözlerini açıp ona bakıyor. Krysia ve Jacob çocuğun önünde fazla heyecanlanıp duygulanmak istemiyor, sakın ve dik-katli davranıyorlar.

Jacob çocuğun önünde diz çöküp çenesini okşayarak, “Merhaba Łukasz,” diyor ve o anda gözlerindeki sevgi ve saygı parıltısını görebiliyorum – onun kimin çocuğu olduğunu ve buraya nasıl getirildiğini biliyor.

O sırada Krysia’ya bakıyor ve, “Onun geleceğini biliyor muydun?” diye soruyorum.

Başını sallıyor. “Ama bir şey olur da gelemeyebilir diye, seni boş yere umutlandırmak istemedim.”

“Anlıyorum.” O sırada Jacob’un çocuğa İbranice bir şeyler söylediğini duyuyorum. Ve onun Kumandan’ın yanında İbranice birkaç kelime konuştuğunu hatırlayarak, “Sakın yapma!” diyorum. Üçü birden şaşkın gözlerle bana bakıyorlar. Ben bile bağırarak konuştuğum için kendime şaşıyorum. “Özür dilerim Jac – Michal,” diye kekelip ağzımdan Jacob’un adının çıkmasını son anda engelliyorum. “Sadece demek istiyorum ki...” Birden susuyor ve Kumandan’ın bu eve geldiğini söylemeden Jacob’a endişemi nasıl anlatacağımı düşünüyorum. O anda kendimi çok yorgun hissediyorum. Bu ka-

darı çok fazla benim için. Aylardan beri Kumandan'dan gerçek kimliğimi saklamak için çabalarken hep Jacob'u göreceğim günü düşündüm. Kocamı tekrar gördüğüm gün ona da yalan söylemek zorunda kalacağım hiç aklıma gelmemişti doğrusu.

Jacob doğrulup yanıma geliyor ve beni ensemden tutup kendine çekerken, "Sorun yok," diye mırıldanıyor. "Anlıyorum seni." Çocuğun önünde birbirimize sevgi gösterisi yapmamamız gerekiyor ama artık ben de hiçbir şeye aldırmiyorum. Bir kez daha kendimi onun sıcak kolları arasında hissederken, bir an için Kumandan hakkındaki her şeyi ona anlatmayı düşünüyorum. Krysia bir gün bana, onun beni affedeceğini söylemişti. Jacob beni anlayacaktı. Göz ucuyla Krysia'ya bakıyor ve onun gözlerinin de dolduğunu fark ediyorum. Benim ne düşündüğümü anlıyor ve gözleriyle bana, *sakin yapma*, der gibi, yalvararak bakıyor. *Kendini rahatlatmak için ihanetinin ağırlığıyla onu ezme*, demek istiyor. *Savaşmak için soğuk, karanlık yere gitmek zorunda olduğu şu günde bunu ona yapma*, diyor.

Krysia haklı tabii. Gelecekte itiraflar ve aflar için zaman olabilir ama şimdi bunun zamanı değil. Doğrulup Jacob'un kollarından sıyrılıyorum. "Gel bakalım Łukasz, gezerken üstün kirlenmiş," diyorum. "Yıkanman gerekiyor." Łukasz isteksiz bir tavırla Jacob'un yanından ayrılıyor. Jacob'u bu kısa ziyaretinde bir an bile yalnız bırakmak istemiyorum ama Krysia ve o, ben daha hayatlarına girmeden çok önce birbirlerinin hayatlarındaydılar. Onların da özel olarak konuşmak isteyeceklerini düşünüyor, Krysia'nın bana yaptığı gibi, ben de ona aynı nezaketi göstermek istiyorum. Ben Łukasz'ı alıp yukarıya çıkarken Jacob, Krysia'nın omzunun üstünden göz kırpmıyor bana.

Banyo küvetini doldururken zihnim karmakarışık! Jacob'un burada olduğu ve kısa bir süre sonra yine gideceği gerçeğini henüz hazmedemedim. Musluğu kapatıp Łukasz'ın sarı buklelerini sabun-

larken Krysia ve Jacob'un heyecanlı ama alçak sesle konuşmalarını duyabiliyorum. Krysia örgütün neler planladığını biliyor olmalı ama sesinin tonundan anladığım kadarıyla buna itiraz ediyor. Kulaklarımı onlara verip konuşulanları duymaya çalışıyor ama bir şey anlayamıyorum.

Łukasz'ı kurulayıp biraz uyuması için yatağına yatırıyor ve salona dönüyorum. Krysia ve Jacob beni görünce hemen susuyorlar ve onların bu kadar gizli olarak ne konuştuklarını merak ediyorum. Ben de direniş örgütü için çok önemli bir görev yapıyorum ama yine de bazen kendimi dışlanmış gibi hissediyorum.

Pencereden dışarıya bakınca küskünlüğün zamanı olmadığını anlıyorum. Saat öğleden sonra üç buçuk ama hava hafifçe kararmaya başladı bile. Krysia benim bakışımı görüp zamanı anlıyor. Birden başını kaldırıyor ve, "Sanırım ben de gidip bir banyo yapacağım," diyor. "Senin için bir sepet hazırladım Jacob. İçinde biraz yiyecek ve kalın giyecekler var. Masanın üzerinde duruyor." Łukasz orada olmadığı için rahat konuşuyoruz. Krysia, Jacob'a sarılıyor ve, "Güle güle hayatım, Tanrı yardımcın olsun!" diyor. Jacob'a sarılmayı bıraktığında kocamın yanaklarının Krysia'nın gözyaşlarından ıslandığını fark ediyorum.

Jacob'la yeni tanıştığımız gün olduğu gibi, ne yapacağımızı bilmez bir halde salonun ortasında durup bakışıyoruz. "Burada, onun yanında olmana çok seviniyor Krysia," diyor.

"Bunu duyduğuma sevindim. Bazen ona yük olduğumuzu düşünüp tedirgin oluyordum."

"Alakası bile yok." Bir süre karşı karşıya durup sessizce bakışıyoruz. Onun karşısında ağlamamak için gözlerimi kırptıştırıp duruyorum. Bana sarılıyor ve çenesi başımın tepesine değiyor. "Yakında sana döneceğim Emma. Ne olursa olsun, yakında yine beraber olacağız."

“Ben her zaman seninleyim,” diyorum. Başını sallıyor ve dudaklarımdan uzun uzun öpüyor. Başını geri çektiği zaman gözlerimi kapalı tutuyor, o anın sonsuza kadar sürmesini diliyorum. Ama gözlerimi tekrar açtığımda o merdivenin yarısına inmiş bile, aşağıda botlarının sesini, sonra da kapının açıldığını ve yavaşça kapandığını duyuyorum. Ön pencereye koşup sokağa bakıyorum ama o kaybolmuş.

Biraz önce öpüştüğümüz yere dönüyor, belki kokusunu bırakmıştır diye havayı kokluyorum. Hava birden soğumuş gibi. Birkaç saat için Emma oldum ama Jacob gitti ve yeniden Kumandan'ın âşığı Anna oluyorum.

Krysia bir süre sonra sabahlığını giymiş olarak ıslak saçlarla aşağıya iniyor. Kımıldamadan durduğum yere, yanıma geliyor ve, “Gitti mi? diye soruyor.

Ona cevap vermek için ağzımı açarken sokağın kapısı vuruluyor. “Jacob!” diye sığılıyor ve merdivenden aşağıya koşuyorum. Belki de bir şey unuttu ya da bir gece daha burada kalmaya karar verdi, diye düşünüyorum.

Krysia arkamdan, “Emma, dur!” diye sesleniyor. “Jacob olmaz o...”

Fakat çok geç; ben onu duymuyorum bile, basamakları koşar adımlarla iniyor ve koşup kapıyı açıyorum. “Ben de sen...” diyor ama birden şaşkın bir halde susup kalıyorum. Kapıda iki Gestapo polisi duruyor.

19. BÖLÜM

Konuşmadan Gestapo polislerine bakıyorum, panik halindeyim. Acaba Jacob'u gördüler mi, diye düşünüyorum. O henüz fazla uzaklaşmış olamaz. Belki de bu yüzden buradalar. Derin bir nefes alıyor ve boğazımda korkudan oluşan yumru yüzünden zar zor yutkunduktan sonra, "İyi akşamlar," diyorum.

İki polisten daha yaşlıca olanı, "Birini mi bekliyordunuz?" diye soruyor.

Ona ne diyeceğimi düşünürken, Krysia arkamdan yetişip, "Bahçıvanımız Ryszard bahçe için biraz malzeme getirecekti," diye cevap veriyor. Merdivenin yarısında, sabahlıkla durup kapıya bakıyor. Sonra yanıma gelip önüme geçiyor ve kapıyı iyice açarak, "Ben Krysia Smok," derken elini uzatıyor.

Diğerinden daha yaşlı olan zayıf ve gözlüklü polis onun elini sıkıyor ve, "Ben Teğmen Hoffman, bu da yardımcım Çavuş Braun," diyor. Genç Braun kısa boylu, tıknaz bir adam.

Krysia komiserle tokalaştıktan sonra Braun'a dönüyor ama adam sadece başıyla selamlıyor onu. Krysia, "İçeriye girmez misiniz baylar?" diye sorarken, sosyete arkadaşlarını çaya davet edermiş gibi sakın ve nazik konuşuyor. Polisler içeriye giriyorlar ve Krysia kapıyı kaparken şaşkın gözlerle ona bakıyorum. "Yukarıya çıkalım baylar, orası daha sıcaktır." O anda Krysia'nın, Jacob'u bulamasınlar diye adamları sokaktan uzak tutmaya çalıştığını anlıyorum. Sahte bir kimlikle Naziler için çalışan bir ajan olması gereken asıl o, benden çok daha iyi bir oyuncu.

Krysia polisleri salona davet ediyor ve bana, “Çay yapar mısın hayatım?” diyor. Onu adamlarla yalnız bırakmak istemediğimden tereddüt ediyorum ama o sakin ve kesin bir ifadeyle konuşuyor. Mutfakta çaydanlığı doldururken kafam yine karmakarışık, ne yapacağımı bilemiyorum. Gestapo neden bu eve geldi? Ne istiyor bu polisler? Bir süre sonra ellerimin titrememesi için sakin olmaya çalışarak çay takımını bir tepsiye koyup salona gidiyor, tepsiyi kanepenin yanındaki sehpanın üzerine bırakıyorum. Fincanlara çay koyarken göz ucuyla polislere bakıyorum. Teğmen Hoffman şöminenin yanında durmuş, Marcin’in şömine rafındaki fotoğrafına bakıyor. O anda Krysia’nın evine geldiğim geceyi hatırlıyorum; o Jacob’un fotoğrafını saklamamız konusunda ısrar edince çok üzül müştüm. Şimdi onun ileri görüşlülüğünü takdir ediyorum. Gözlerimle salonu tarıyor, Jacob’un gelişini belli edecek bir işaret olup olmadığını kontrol ediyorum ama hiçbir şey yok. Çavuş Braun pencereden Las Wolski’deki ağaçlara bakıyor. Endişeli bir ifadeyle Krysia’ya bakıyorum. Adamın karanlıkta kaçan Jacob’u görebilmesi mümkün mü acaba? Krysia, “Baylar, gelin de birer çay için,” diyerek onları davet ediyor. Adamlar isteksiz tavırlarla gelip karşımızdaki sandalyelere oturuyorlar. Krysia onlara çay fincanlarını uzatarak, “Size günlük fincanlarla çay ikram ettiğimiz ve karşınıza bu kılıkla çıktığım için beni affedin,” diyor. “Takdir edersiniz ki sizin gibi seçkin misafirlerin habersiz gelmelerine pek alışık değiliz.” Son cümleyi üzerine basarak, Gestapo’yu adeta azarlar gibi söylüyor.

Hoffman yaramazlık yaparken yakalanmış bir okul çocuğu gibi, “Uygunsuz bir zamanda geldiğimiz için özür dilerim hanımefendi,” diyor. “Ama bir durum...”

O anda Braun, Kumandan’la tanıştığım gece davetliler arasında bulunan iğrenç General Ludwig’i hatırlatan bir tavırla ve sert bir ifadeyle, “Saçmalık bu!” diyor. “Gestapo bir yere gideceği zaman izin istemez madam.”

Krysia, “Elbette,” derken yavaşça konuşup vakit kazanmaya çalışıyor. “Evimiz size her zaman açıktır. Bu soğuk gecede bizi ziyaretinizin nedeni nedir acaba? Size nasıl yardımcı olabilirim?”

Hoffman araya giriyor ve, “Bu bölgede kaçaklar olduğu konusunda haber aldık,” diyor. Onun direniş savaşçılarından söz ettiğini anlıyorum ama Nazilerin onları böyle adlandıracak halleri yok tabii. “Bu kaçaklar tepelerdeki ormanlara konuşlanmışlar.”

Krysia şaşkın bir ifadeyle, “Las Wolski’ye mi?” derken o kadar ikna edici bir ifadeyle konuşuyor ki ben bile inanacak gibi oluyorum ona.

Adam başını sallıyor. “Siz bir şey gördünüz mü acaba?”

Krysia yine inandırıcı bir ses tonuyla, “Hayır,” diyor, “Ama yılın bu zamanında, bu soğuklarda ormanda gezip durmuyoruz tabii.”

Braun alaycı bir ses tonuyla, “Elbette,” diyor. Sonra Krysia’nın yüzüne bakıyor ve, “Son günlerde yeğeninizden haber aldınız mı acaba?” diye soruyor.

Adamın bu sorusu beni şaşkına çeviriyor, içimi çekerek sakın olmaya çalışıyorum. Salonda kısa süreli, derin bir sessizlik oluyor ve polislerin tepkimi fark etmemiş olmalarını diliyorum. Krysia sesindeki titremeyi gizlemeye çalışarak, “Benim birçok yeğenim var efendim,” diye cevap veriyor. “Hangisinden söz ediyoruz acaba?”

“Kocanızın yeğeninden bahsediyorum hanımefendi, o da bir tane, yani Jacob Bau.” Bunu duyunca kanım donuyor, adamlar Jacob’u biliyorlar.

Krysia, “Ha, Marcin’in yeğeni Jacob’dan söz ediyorsunuz siz,” derken, onun adını yıllardan beri duymamış gibi konuşuyor.

Braun sabırsızlanıyormuş gibi, sert bir ifadeyle, “Evet,” diyor.

Krysia, “Jacob bir şey mi yapmış?” diye soruyor.

Braun bir an tereddüt ediyor ve onun bu cesur sorusu karşısında biraz şaşırmış gibi görünüyor. “Savaşta önce Reich hakkında ya-

lanlar söyleyen bir baş belasıydı. Savaş başladıktan sonra ortalarda pek görünmedi, onunla konuşmak istiyoruz.”

Krysia sakın görünmeye çalışarak, “O çocuk başına hep dert açardı zaten,” diyor.

Braun kaşlarını çatarak, “Burada başa dert açmaktan değil, ihanetten söz ediyoruz,” diye ekliyor.

Krysia durumun ciddiyetini yeni anlıyormuş ve şaşırılmış gibi, “Elbette, anlıyorum,” diye mırıldanıyor. “Ama ben Jacob’u yıllardan beri görmedim. Son kez onu savaştan önce görmüştüm. Yani ona ancak şehirde birkaç kez rastlamıştım, hepsi de bu.”

Krysia’nın bu kadar kolay yalan söylemesi beni şaşırtıyor. “Marcin öldükten sonra onun ailesiyle pek görüşmedim, biraz uzak kaldım onlardan,” derken çok doğal davranıyor. “Buraya yerleştikten sonra ziyaretçilerim de çok azaldı zaten.” Bunu söylerken Hoffman’a bakıyor.

Teğmen, “Buna şaşırdım Bayan Smok,” diyor. “Siz beklenmeyen misafirlere karşı bile çok nazıksınız. Ve eviniz de çok güzel.”

Krysia başını hafifçe sola doğru sallayarak gözlerine düşen bir tutam saçı geriye atıyor. “Çok nazıksınız efendim.” Onun cilveleşerek Jacob’a zaman kazandırmak ve Gestapo’yu ondan uzaklaştırmak istediğini anlıyorum. Hoffman da onun bu tuzağına düşmüş görünüyor.

Fakat genç çavuş bu numarayı yutmamış gibi davranıyor. “Arka bahçede bir kulübe gördüm, ne var orada?” diye soruyor.

Krysia, Braun’a dönüp, “Hiçbir şey,” diye cevap veriyor. “Orası bildim bileli boş duruyor.”

Çavuş Braun onun yüzüne bakıyor ve, “O halde oraya göz atmamızın bir sakıncası yoktur, değil mi?” diye soruyor.

Krysia bir an tereddüt ediyor ve göz ucuyla bakınca onun bir anlığına paniğe kapıldığını anlıyorum. Onun içine düştüğü ikilemin ne olduğunu anlıyorum. Jacob gitti mi yoksa orada mı

saklanıyor, diye merak ediyor. Sonunda genç polisin gözlerine bakıyor ve, “O kulübenin kilidi çok eskidir, ne yazık ki anahtarının nerede olduğunu da bilemiyorum,” diyor.

Braun, “Kilit dediğiniz gibi eskiyse kolayca kırılıp açılabilir,” diyerek ısrar ediyor. Adamın Krysia’ya boyun eğmeyeceğini anlıyorum.

Krysia’nın üst dudağının terlemeye başladığını fark ediyorum ve sonunda, “Pekâlâ,” diyor. “Bana birkaç dakika izin verirseniz giyineyim de sizi götürüyim oraya.”

Krysia mümkün olduğunca zaman kazanmak için basamakları ağır adımlarla çıkıyor. Ben hareketsiz oturuyor ve adamların bana soru soracaklarını düşünerek korkuyorum. Ama onlar konuşmuyor, salonda dolaşarak eşyaları inceliyor, fotoğrafları ve bazı eşyaları alıp bakıyorlar. Braun piyanoya gidiyor ve ilk kez yaptığını belli eder tarzda tuşlara dokunuyor. Onlar ortalığı karıştırırken çaresiz bir halde yerimde kımıldamadan oturuyor ve Kumandan’la birlikte olarak evliliğime ihanet ettiğim yetmezmiş gibi, bu adamların da beni iğfal eder gibi davrandığını hissediyorum.

O anda Kumandan’ı hatırlıyorum. Bu polislere onun sekreteri olduğumu söylersem belki bizi rahat bırakırlar diye düşünüyorum. Ama bu polisler söylediğimi doğrulatmak için Kumandan’a sorarlarsa bu eve neden geldiklerini de ona açıklarlar ve Jacob’la bağlantım açığa çıkabilir. Bu durumda hepimizi riske atmış olurum.

Krysia birkaç dakika sonra, Jacob buradayken giydiği elbiseyi giymiş olarak aşağıya iniyor. Yanımdan geçerken, çok zayıf da olsa Jacob’un üzerine sinmiş kokusunu alıyor ve onun uzaklaşmış olması için sessizce dua ediyorum. Krysia, sanki pikniğe gidilecekmiş gibi neşeli bir ifadeyle polislere dönüp, “Hazır mısınız baylar?” diye soruyor. Hepimiz beraber aşağıya iniyoruz, Krysia kapıyı açıyor ama kapı önünde bir başka polis görünce duraklıyoruz.

Braun adama, “Sana arabada kalmanı söyledik,” diyor.

Hoffman, "Tamam, tamam," diyerek araya giriyor. "Ne var Klopp?"

"Bir telsiz mesajı aldım, efendim. Acil bir durum nedeniyle hemen dönmemiz isteniyor."

Braun tereddüt içinde arka bahçedeki kulübeye doğru bakıyor. "Bir dakikalık bir iş bu..."

"Özür dilerim efendim ama hemen dönmemizi istediler."

Hoffman dönüp Krysia'ya bakıyor ve, "Kulübenizin kapısı bu gece sağlam kalacak galiba," diyor. "Yardımanız için teşekkür ederim." Üç polis hızlı adımlarla yürüyüp uzaklaşıyor ve karanlığın içinde kayboluyorlar.

Krysia kapıyı içeriden kilitlerken, uzakta araba motorunun çalıştığını ve sesin çok geçmeden uzaklaşıp kaybolduğunu duyuyoruz. Derin bir iç çekiyorum. "İyi atlattık doğrusu!"

Krysia sesini çıkarmıyor, merdivenin son basamağına çöker gibi oturuyor ve ellerini göğsünde kenetliyor. Yüzünün sapsarı kesildiğini görüp yanına diz çöküyorum. "Ne var Krysia? İyi misin sen?"

"Evet," diye fısıldıyor. Onu her zaman güçlü ve her şeye yetişen haliyle gördüğüm için bazen yetmiş yaşına yaklaştığını unutuyorum. Gestapo'nun eve girişi ona fazla gelmiş olabilir, diye düşünüyorum.

Kolumu yavaşça ona sarıp kaldırıyor ve, "Haydi, yukarıya çıkalım," diyorum. Yukarıya çıkıp mutfığa giriyoruz ve bir sandalyeye oturtuyorum onu. O sırada üst kattan Łukasz'ın ağladığını duyuyoruz. "Bekle de çocuğa bakayım," diyorum.

Yukarıda Łukasz'ın parmaklıkları karyolasında ayağa kalkmış olduğunu görüyorum, yüzü ağlamaktan ıslak ve kızarmış. Onu kucağıma alarak, "Uslu çocuk," diyorum. Göğsüme bastırıyor ve Gestapo aşağıdayken ağlamadığı için çok seviniyorum.

Łukasz'ı kucağıma alıp aşağıya indiriyor ve yerinden kımıldamamış olan Krysia'nın kucağına veriyorum. Onu kollarına alıyor ve sağa sola sallıyor.

“Biraz çay yapayım.”

Krysia, “Çayı boş ver,” diyerek başını iki yana sallıyor ve Łukasz’ı da sallamaya devam ederken, “votka getir,” diyor. Daha önce mut-fakta gördüğüm şişeyi hatırlıyorum. Onu alıyor, iki bardağa buz ve votka koyduktan sonra Łukasz’a da bir bardak süt hazırlıyorum. İçkileri alıp masaya, Krysia’nın yanına oturuyorum. Krysia votka bardağına uzanırken Łukasz onun kucağından sıyrılıp yere iniyor ve süt bardağını alıyor.

Krysia’nın yüzüne bakıyor, yanaklarının yeniden renklendiğini görünce, “Şimdi daha iyi misin?” diye soruyorum.

“Evet, deminki halim için özür dilerim. Bazen böyle oluyorum işte... Yani ortam gerildiğinde göğsümde bir sıkışma hissediyorum.”

Birden paniğe kapılır gibi oluyorum. “Krysia, kalbinde bir sorun olabilir. Bir doktora gitmelisin.”

Başını iki yana sallıyor. “Bir doktor bulabilsek bile bana ne yapabilir ki. Boş ver, iyiyim ben.”

Ona itiraz etmek istiyorum ama bunun bir işe yaramayacağını da iyi biliyorum. “Ama artık geçti, değil mi?”

Kısaca, “Şimdilik öyle,” diyor. “Ama içimde geri döneceklermiş gibi bir his var.”

“Karargâhtan acil dönüş mesajı aldıkları için şanslı sayılırız.”

Krysia yüzüme bakıyor ve dudaklarında hafif bir gülümseme beliriyor. “Bu işin şansa ilgili olduğunu da nereden çıkardın sen?”

Bunu duyunca Krysia’nın giyinmek için yukarıya çıktığında boş durmadığını anlıyorum. Bir gün onun gardırobunun dip ta-rafında bir el telsizi gördüğümü hatırlıyorum. “Sen ne yaptın?.. Nasıl yaptın bunu?..”

“Şimdilik, adamların karargâha gidince o mesajın bir yanlış anlama olduğunu göreceklerini söyleyeyim sana.”

Kafam yine karışıyor. Krysia’nın böyle bir telsiz mesajı gönde-rebilmek için ne denli çok bağlantıya sahip olduğunu tahmin bile

edemiyorum. Ona bir sürü soru sormak istiyorum ama ne kadar az bilirim o kadar iyi olacağını düşünerek susuyorum. “Jacob’un kulübede saklanmış olabileceğini mi düşündün yoksa?”

Krysia başını iki yana sallıyor. “Hayır, hayır, Jacob çoktan uzaklaşmıştı buradan. Ama bazı şeyler var işte... Şimdilik sana sadece direniş örgütüyle hemen temasa geçmem gerektiğini söyleyeyim. Gestapo geriye dönene kadar kulübenin boşaltılması gerekiyor.”

“Döneceklerinden emin misin yani?”

“Kesinlikle. Sanırım Hoffman’ı kandırmayı başardım...”

Başımı sallıyorum. “Evet, iyi cilveleştin onunla.”

Krysia gülüyor. “Paslandığımı sanıyordum ama bu da unutulmayan şeylerden biri galiba. Her neyse, Hoffman’ı kandırmış olabilirim ama Braun hâlâ kuşkuluydu. Ve o genç polis bir pitbull kadar inatçı.” Ona hak verip başımı sallıyorum. “Łukasz’ın da yurkarda sessiz durması sevindirdi beni.” Çocuk adının söylendiğini duyunca başını kaldırıp gülüyor. “Ama ikinci gelişlerinde bu kadar şanslı olamayabiliriz.”

Olanların ağırlığı birden üzerime çöküyor ve içimi çekerek arkama yaslanıyorum. Gestapo buraya Jacob’u aramak için geldi. Şu anda hapiste olmadığımız için şanslı sayılırız. Kendi kendime, *sakin olmalısın*, diyorum. Krysia için güçlü olma sırası şimdi bende. Votkadan bir yudum alıp yüzümü buruşturmamaya gayret ediyorum. “Bir ara onlardan kurtulmak için Kumandan’ın sekreteri olduğumu söylemeyi düşündüm.”

Krysia, “İyi ki söylemedin,” diyor. “Onların Kumandan’la konuşup seninle Jacob arasındaki ilişkiden söz etmelerini istemeyiz, değil mi? İkiniz yalnızca benim tarafımdan akraba olsanız bile bu iyi olmaz, değil mi?”

“Ben de öyle düşündüm zaten.”

Votkasından büyük bir yudum alıyor ve, “Ama çocuk konusunda ne yapabileceğimizi bilemiyorum doğrusu,” diyor.

Birden telaşlanıyor ve, “Nasıl yani? Bir şey yapmak mı?” diye soruyorum.

“Gestapo geri gelip Łukasz’ı görürse bir sürü soru soracaktır.”

“Ama bu akşam onun sesi çıkmadı işte...”

“Anna, mesele o kadar basit değil. Jacob’un gidişinden hemen sonra Gestapo’nun buraya gelip onu sorması bir tesadüf mü sanıyorsun? Hayır, bir rastlantı değildi bu. Birisi onun burada olduğunu onlara haber verdi.”

İçimi çekiyorum. “Bir muhbir mi yani?”

“Evet. Onun geldiğini gören Nazi sempatizanı bir komşu ya da örgüt içinden bir hain olabilir bu. Daha önceki sızıntıları duyduğumdan beri zaten endişeliydim bu konuda. Sen ve Łukasz’ın gerçek kimliklerinizi merak eden, sizden kuşkulanan birileri olabilir. Çocuğun bizim yanımızda daha fazla kalması güvenli olmayabilir.”

Çocuğu birden kucağıma alıyor ve, “Hayır!” diye bağıriyorum. “Çocuk bize yeni alışmaya başlıyor, onu tekrar başka yere gönderemeyiz.”

“Başka seçeneğimiz olmayabilir Anna. İlk önceliğimiz onun güvenliği ve hayatta kalması olmalı.”

Kucağımda Łukasz olduğu halde yerimden kalkıyorum. “Evet ama...”

“Ona çok bağlandığını biliyorum. İkimiz de bağlandık ona. Ama o bizim çocuğumuz değil, ömür boyu bizimle beraber kalmaz. Bunu anlıyorsun, değil mi?” Ona cevap vermiyor ve yüzümü Łukasz’ın saçları arasına gömüyorum.

Bir süre düşünüyor ve sonra, “Nereye gider bu çocuk?” diye soruyorum.

Krysia başını iki yana sallayarak, “Bilemiyorum,” diye mırıldanıyor. “Şu anda muhtemelen burası onun için en güvenli yer. Şimdilik bu konuda direniş örgütüne bir şey söylemeyeceğim ama bunun bir gün olabileceğini kabul etmelisin.”

“Şey, belki de...” Kumandan’la konuşup Gestapo’nun bizi rahat bırakmasını isteyebilirim, demeyi düşünüyorum. Ama onun bu konuda bizim yanımızda olmadığını hatırlıyor ve yine vazgeçiyorum. Ondan yardım istersek Krysia’nın örgütle ilişkisi olduğunu düşünebilir. “Neyse, boş ver.”

Krysia, “İşte,” diyor ve boşalan bardağını masaya koyup sallanarak ayağa kalkıyor. Gestapo ziyaretinin gerginliğinden tam olarak kurtulamadığı belli. Kollarını uzatıyor ve, “Onu yatırayım,” diye mırıldanıyor.

Çocuğu ona vermek istemiyor ve, “Hayır,” diyerek arkamı dönüyorum. Yaptığımın mantıksız olduğunu biliyorum ama sanki çocuğu ona veririm alıp bir yerlere götürecektir ve onu bir daha göremeyeceğim gibi geliyor bana.

“Anna, lütfen,” diyerek çocuğu benden almak istiyor ama diremiyor, onu vermek istemiyorum. O sırada Krysia’nın ayağı Łukasz’ın yere bıraktığı süt bardağına dokunuyor ve bardakta kalan süt etrafa saçılıyor. Krysia’nın ağır çekim gibi, yavaşça sırtüstü yere düştüğünü görünce şaşırıyorum. “Ah!” diye bağırıp parke zemine yayılıyor.

Çocuğu bırakmadan yanına koşuyor ve, “Krysia, iyi misin?” diyor.

Önce cevap vermiyor, sarsıldığını görebiliyorum. Sonra, “İyi-yim, merak etme,” diyor ama en azından gururunun kırıldığını anlıyorum. Kalkmasına yardım etmek için bir elimi uzatıyorum ama onu görmezden geliyor ve yavaşça doğrulup yerden kalkıyor.

Tedirgin olup, “Özür dilerim,” diyorum. Krysia her zaman bizim koruyucumuz oldu ama ben ona sanki bir düşmanmış gibi davranıyorum.

Łukasz’ı kollarımdan alıyor ve, “Bizi savaş bu hale getirdi,” diyor. “Hiçbirimiz kendimizde değiliz.”

O anda Jacob’la konuşmamızı, korkunç şeyler olacağını hissettiğimi hatırlıyorum. Jacob’a bir şey olabilir ve beni görmek için bir

daha gelemmez. İçimde bir acı hissediyor ve soğuk, zorlayıcı bir sesle, “Alek’i görmek zorundayım,” diyorum ama bu tarzda konuşmama kendim de şaşıyorum.

Krysia şaşkın bir ifadeyle yüzüme bakıyor. “Bu mümkün olmayabilir. Örgütün tamamen gizlendiğini biliyorsun.”

Israrla, “Bunun yolları olduğunu biliyorum,” diyorum. “Gerekirse kendim gidip bulacağım onu.”

Krysia bir an düşünüyor ve sonra, “Pekâlâ,” diyor. “Bu salı onu görmek istediğin konusunda haber göndermeye çalışacağım.”

Ona, Alek’i hemen görmek istediğimi söylemek istiyorum ama onun yapabileceklerinin bile bir sınırı olduğunu düşünerek susuyorum. “Teşekkür ederim,” diyorum. “Ama sadece Alek’le görüşmek istiyorum, başkası olmasın.”

“Anna, endişeli olduğunu biliyorum ama örgütü durduramazsın, onlar yapmaları gerekeni yapacaklar.” Ona cevap vermiyorum. Krysia da aynen Marta’ya benziyor, ikisi de örgütün liderliğine son derece inanıyorlar. Bir yıl önce ben de onlar gibi düşünebilirdim. Ama son birkaç ayda o kadar çok şey görüp yaşadım ki artık kenara çekilip olanları seyretmek istemiyorum. Nazilere saldırmanın intihardan farkı yok. Onları durdurmaya çalışmak zorundayım.

Daha sonraki birkaç gün çok yavaş geçiyor. Salı akşamı işten çıkınca hemen Alek ve diğerleriyle daha önce buluştuğum pazar meydanındaki kafeye gidiyorum. İçerisi bomboş, sadece bir köşe masasında oturan ve sigara içen bir çift var. Alek henüz gelmemiş, ben mi erken geldim yoksa bu onun gelmeyeceği anlamına mı geliyor, diye merak ediyorum. Sakin olmaya çalışarak bir masaya oturuyor ve gelen garsondan bir bardak çay istiyorum.

Bir süre sonra Alek geliyor ve, “Merhaba,” deyip beni öpüyor, yanakları buz gibi. Otururken garsondan kahve istiyor ve, “Görüşmeyeli uzun zaman oldu,” diyor.

“Evet. Marek’e verdiğimi aldın mı?”

Başını sallıyor. “O bilgi çok işimize yaradı. Tam aradığımız bilgiydi.” Garsonun kahveyi getirip dönmesini bekliyor ve sonra, meraklı bir ifadeyle yüzüme bakarak, “Bana başka bir bilgi mi getirdin?” diye soruyor.

Tereddüt ediyorum. Acil görüşme talebim üzerine Alek’in benden yeni bir bilgi bekleyebileceğini tahmin ediyordum. Onu aldattığım için kendimden nefret ediyorum ama bunu yapmak zorundaydım. “Hayır, özür dilerim, yeni bir bilgi yok.”

Alek şaşkın bir ifadeyle yüzüme bakıyor. “O halde beni neden acil olarak görmek istedin? Yolunda gitmeyen bir şeyler mi var? Gerçek kimliğini öğrenen biri mi çıktı ortaya?”

Başımı iki yana sallıyorum. “Hayır, hayır, kimliğimi öğrenen kimse yok. Ama doğru olmayan bir şeyler var... Alek, çılgınlık bu!”

Ne demek istediğimi anlamış gibi yüzüme bakıyor ve elini aniden masaya vurup kahve fincanını sarsıyor. Karşı köşede oturan çift şaşkın bir ifadeyle bize bakıyorlar. Alek, “Jacob’un gidip seni görmesine izin vermemeliydim,” diye fısıldıyor. Onu daha önce hiç böyle öfkeli görmediğim için şaşıyorum.

“O bana bir şey söylemedi. Ben tahmin ettim.”

“Neyi tahmin ettin?” diye soruyor.

Ne diyeceğimi bilemez bir halde, “Şey... tehlikeli bir şeyler yapacağınızı tahmin ettim,” diye mırıldanıyorum.

“Tehlikeli mi? Emma, savaş zaten baştan sona büyük bir tehlike! Seni Kumandan’ın yanında çalışmaya göndermek, Łukasz’ı saklamak, her şey tehlikeli. Militanlarımızı ormanda saklamak ayrı bir tehlike! Ve tüm bu tehlikeleri göze almamıza rağmen insanlarımız acı çekmeye ve ölmeye devam ediyorlar.” Gözleri öfkeden parlıyor ama öfkesi bana değil, savaşıkları kötülüklere karşı. Üç gün önce Jacob’un gözlerinde de aynı ifadeyi gördüğümü hatırlıyorum. Onlar planlarını gerçekleştirme konusunda tamamen kararlı görünüyorlar.

“Fakat...” diyerek itiraz etmeye kalkıyorum.

Alek elini kaldırıp beni susturuyor ve, “Bu seni hiç ilgilendirmez,” diyor.

Bu kez ben sinirleniyor ve sesimi yükselterek, “İlgilendirmez mi?” diyorum. Yan masadaki kadın yine başını çeviriyor ve kaşlarını kaldırıp bize bakıyor. Sesimi alçaltıyor ve, “İlgilendirmez mi?” diye tekrarlıyorum. “Alek, ben bu hareket için hayatımı riske attım. Annemi, babamı terk ettim, evliliğime ihanet ettim. Bu beni ilgilendirmekten de öte bir şey.” Başımı kaldırıp onun gözlerine bakıyorum. “Bu benim hakkım.”

Bir süre hiç konuşmadan bakışıyoruz. Sonra yüzü yumuşuyor ve, “Son birkaç ayda çok güçlü bir hale geldin,” diyor ve sesinde bir şaşkınlık ifadesi var. “Pekâlâ, bilmek istediğin nedir?”

“Neden şimdi?”

Sesini alçaltıyor. “Halkımız için çok büyük bir tehlike var Emma.”

“Getto...”

“Ben gettoda değil, kamplardan söz ediyorum.” Ne dediğini anlamıyor, gözlerini kırpıştırarak onun yüzüne bakıyorum. “Auschwitz’i duydun, değil mi?”

“Evet, orası bir çalışma kampıymış.” Midemde yine bir burkulma hissediyorum. O anda delegasyonla birlikte Auschwitz’i ziyaretten dönen Kumandan’ın yüzündeki tedirginlik ifadesini hatırlıyorum.

“Naziler herkese böyle söylüyor, insanların buna inanmasını istiyorlar. Orası bir ölüm kampı Emma. Naziler insanları gazla boğup öldürüyor, cesetleri de fırınlarda yakıyorlar. Her gün binlerce Yahudi öldürülüyor. Yakında ne getto ne de çalışma kampı kalacak. Geride kalacak olanlar sadece Auschwitz, Belzec ve diğer ölüm kampları. Naziler son Yahudiyi yakıp dumanını bacalardan savurana kadar durmayacaklar!”

Midem bulanıyor, “Hayır...” diyerek başımı çeviriyorum. Bunun doğru olamayacağını düşünüyorum ama Alek’in samimi, doğru

konuştuğuna inanıyor, ona güveniyorum. O ana kadar Nazilerin bizleri sadece esir almayıp tüm Yahudileri yok etmeyi planladıklarını bilmiyordum.

Alek, “Kritik bir zamandayız,” diye devam ediyor. “Almanlar Polonya’da ikinci kışlarını yaşamaya başlıyorlar. Savaşta durumları iyi değil, umutsuz haldeler. Sağladığın bilgilerden anladığımız kadarıyla, Kraków gettosunda yaşayanları çok yakında ölüm kamplarına gönderecekler. Neden hemen harekete geçmemiz gerektiğini şimdi anlıyor musun?”

Cılız bir sesle, “Evet,” diyorum. Alek haklı. Jacob’u çok sevsem ve onun güvenliğini düşünsem de söyleyebileceğim fazla bir şey yok.

“Güzel. Bir şey daha var Emma.” Soran gözlerle yüzüne bakıyorum. “Richwalder’le ilgili bir konu bu. Onun geçmişini, karısını merak ettiğini biliyorum.” Başımı sallıyorum, bunu ona Krysia söylemiş olmalı. “Uzun zamandan beri, onun hakkında ne kadar az şey bilersen, onunla çalışman o kadar kolay olur, diye düşünüyordum. Fakat şimdi...” Alek durup bir süre düşünüyor. “Pekâlâ, seninle bu buluşmalarımızın daha ne kadar süreceğini bilemiyorum. Onun için artık her şeyi öğrenmelisin.”

“Richwalder’in karısının adı Margot idi.”

“Bunu biliyorum,” diyorum.

“Bilmediğin şey kızlık soyadının Rosenthal olduğu, kadının babası Yahudiydi Emma.” Ağzım açık kalıyorken Alek sözlerine devam ediyor. “Savaş başladığı zaman Richwalder yarı Yahudi olan karısının aile geçmişini gizleyebileceğini düşünmüştü. Ama Richwalder Savunma Bakanlığı’nda önemli bir makama getirilince, Margot’nun Komünist Parti’de önemli bir siyasetçi olan babası tutuklandı ve Bergen-Belsen kampına gönderildi. Margot, Richwalder’den babasını kurtarmasını istedi ama o, bunu yaparsa karısının kökeninin ortaya çıkacağını biliyordu. Karısını ve belki de kendi kariyerini korumak için bunu yapmadı. Friedrich Rosenthal kurşuna dizile-

rek idam edildi. Richwalder ertesi gün evine gelince karısını ölü buldu – kadın onun tabancasıyla yataklarında intihar etmişti.”

Bayılacak gibi oldum ve, “Aman Tanrım!” diye inledim.

Alek, “Kadın öldüğünde altı aylık hamileydi,” diye devam ediyor. Kulaklarım uğulduyor ve onu duymakta zorlanıyorum. “Orada çalışırken gerçekleri bilmemeni neden istediğimizi şimdi anlıyorsun, değil mi? Fakat artık ne düşünürsen düşün, ne olursa olsun, eski rolüne devam etmelisin Emma. Richwalder’ın yanında eski işine devam etmek zorundasın, birçok insanın hayatı buna bağlı.”

Ben konuşamayacak bir halde donup kalmışken Alek, “Üzgünüm ama artık gitmek zorundayım,” diyor. Ayağa kalkıp masanın üzerine birkaç bozuk para bırakıyor.

Başım kaldırıp ona bakıyor ve, “Sizlerden birini nasıl, yani tekrar ne zaman görebileceğim?” diye soruyorum.

Elini omzuma koyuyor ve, “İnancını yitirme Emma,” diyor. “Büyük Amerikan Başkanı Lincoln’ün dediği gibi, ‘Bu da geçecek.’ Bir gün bir kaldırım kahvesinde seninle ve bütün dostlarla gizlenmeden oturup bira içerek geçmişi hatırlayacağımız günü sabırsızlıkla bekliyorum.”

Yüzüne bakıyorum. Cesurca konuşuyor ama gözlerindeki endişeli ifadeye bakınca öyle bir günün asla gelmeyeceğini düşündüğünü anlar gibi oluyorum. Ama o gözlerden, olaklardan hiç korkmadığı da belli oluyor. Yüzüne bakıyor ve cesaretine hayran oluyorum. Elini sıkıyor ve, “Tanrı yardımcın olsun Alek,” diye mırıldanıyorum. “Ve teşekkür ederim.” Bir şey söylemeden dönüyor ve gidiyor.

20. BÖLÜM

Kumandan'ın apartmanının önünde arabadan karlı kaldırıma inince, "İyi geceler Stanislaw," diyorum. Araba uzaklaşırken etrafa bakınıyorum. Aralık ayının sonu ve kar yağışı yeni kesildi. Saat akşamın altısı ve güneş battı ama gökyüzü hâlâ aydınlık gibi. Sokak ve kaldırım karlar altında olduğu için kaldırım kenarı belli olmuyor. Eğilip bir avuç kar alıyor, yanağıma değdirerek ıslak soğukluğu hissediyorum. Şehir boş ve sessiz görünüyor.

Alek'le buluşmamızın üzerinden yaklaşık üç hafta geçti. Başlarda Kumandan'ın geçmişini, Yahudilerle ilgili Nazi planlarını ve örgütün tehlikeli bir operasyon yapacağını öğrendikten sonra rolüme devam edemeyeceğimi düşündüm. Şimdi, küçüklüğümde okuduğum bir kitapta kahramanın geleceği gördüğünü hatırlıyorum. O zaman babama bunun ne büyük bir yetenek olduğunu söylemiştim de bana başını sallamış ve, "Hayatın en güzel yanı kehanette bulunamamaktır," demişti. "Köşenin diğer yanında kimin ya da neyin bulunduğunu bilmemektir yaşama devam etmemizi sağlayan. Bir şeyi değiştirme yeteneğine sahip olmadan geleceği görmek..." Başını iki yana sallamış ve, "Büyük bir lanettir!" demişti.

Ben de şimdi elimdeki kar topunu atıp Kumandan'ın kapısına doğru yürürken, *gerçekten de ne büyük bir lanet*, diye düşünüyorum. Çok şey öğrenmeme rağmen, başımı dik tutmayı ve Kumandan için çalışmaya devam etmeyi başardım – başka seçeneğim yoktu. Ama şimdi ona farklı bakıyorum. Onun kim olduğu ve neler yaptığı

konusunda kafamı kuma gömmüyorum artık. Onun hakkındaki karmaşık duygularımı ofiste saklamayı başardım ve şükür ki çok fazla işi olduğu için akşamları onu görmek zorunda kalmadım.

Bugüne kadar yani. Bugün onun söylediklerini not ederken birden durdu ve uzanıp elimdeki not defterini çekip aldı.

Şaşırp yüzüne baktım. “Evet *Herr* Kumandan?”

Kaşlarını kaldırdı ve, “Bir şey mi var Anna?” diye sordu.

Ona, *evet, Yahudiler için bir esir kampı yönetiyorsun, demek istiyorum. Annemle babamı gettoda hapiste tutuyorsun. Karının babasının öldürülmesine izin verdin, fırsat bulsan Jacob’u da öldüreceksin. Korkunç Gestapo’n evimize geldi ve şimdi Lukasz’ı bir yerlere göndermek zorunda kalacağız. Daha sayayım mı? Ne var ki ona bunları söyleyip içimi dökemedim ve sakın bir ifadeyle, “Hayır *Herr* Kumandan,” dedim. “Her şey yolunda.”*

Uzanıp elini elimin üstüne koydu. “Dalgın görünüyorsun ve senin bu haline alışık değilim.” Onu eline bakıp yaptığı kötülükleri düşününce elimi çekmemek için kendimi zor tuttum.

“Bir şey yok, her şey yolunda,” diye tekrarladım.

“Emin misin?” diye ısrar etti ve yüzüme bakarak bir cevap vermemi bekliyor.

Bir açıklama yapabilmek için düşündüm ve, “Evet,” dedim. “Yaklaşan bayram yüzünden olmalı.”

Açıklamamdan tatmin olmadı ama yine de, “Tabii,” dedi. Eli bir süre daha elimin üstünde kaldı, sonra elini çekti. “Pekâlâ, bugünkü bu kadar yeter,” deyince, delici bakışlarından kurtulmak için hemen ayağa fırladı. Ama gitmek için dönerken kolumu yakaladı ve, “Bu gece görebilir miyim seni?” diye sordu.

Sorusu beni şaşırttı. Son zamanlarda o kadar çok çalışıyordu ki benimle beraber olmanın aklındaki en son şey olduğunu düşünüyordum. Yüzüne baktım. Gözlerindeki sevecen ifade samimi ve bir

an için ona karşı içimde bir yakınlık hissettim. O anda umutsuzluk içinde, *keşke farklı insanlar olsaydık*, diye düşündüm. Başka bir zamanda ve mekânda her şey çok daha basit olabilirdi. Ben evli olmasaydım, o da bir Nazi olmasaydı, bir geleceğimiz olabilirdi. Ama annemin dediği gibi, itin duası kabul olsaydı, gökten kemik yapardı. Bizim de durumumuz böyleydi işte.

Bir an tereddütte kaldım. Bu geceyi Kumandan'la geçirmek hiç aklıma gelmemişti. Ofiste onunla yalnız kaldığımız anlarda ona karşı olumsuz duygularımı saklamakta zorlanıyordum ama bu daveti kabul etmeme gibi bir lüksüm olmadığının da bilincindeydim. Ayrıca Kumandan'ın evinde bir gece daha geçirmek bir kez daha arama yapma fırsatı yaratacaktı. Belki örgütün işine yarayacak başka bilgiler de bulabilirdim, hatta bu, Alek'i tehlikeli operasyondan vazgeçirecek bir bilgi bile olabilirdi. Benden cevap bekleyen Kumandan'ı daha fazla bekletmedim ve, "Elbette, mutlu olurum," dedim.

Birden rahatlayıp gülümsedi. "Güzel. İkimiz baş başa sakin bir yemek yeriz," diyerek cebinden çıkardığı anahtarı ve paraları bana uzattı. "Şunları al, bu akşam bitirmem gereken bir işim var ama fazla gecikmem. Sen şimdi çık, yiyecek bir şeyler al ve benim evime git. Rahatına bak, yorgunsan biraz uzanıp kestirebilirsin. Mümkün olduğunca çabuk geleceğim."

Başımı salladım ve ofisten çıktım. Pencereden bakıp kar yağdığını görünce Stanislaw'ı aradım ve ona, beni önce markete, sonra da Kumandan'ın evine götürmesini söyledim.

Kar yağışı durdu. Karlar altında, bembeyaz olan sokağa bakarak Jacob'u düşünüyorum. O, kar yağışını çok severdi. Evlenmemizden önce aylar boyu her kar yağışında beni ormana götürüp kar topu oynardı benimle. İlk zamanlar ona bir çılgınmış gibi bakardım. Ben ise ailemin, yeterince arkadaşı olmayan tek çocuğu olarak, hep kendi başıma oynamış, kar yağışlarında ancak dilimi çıkarıp üstüne kar

taneleri düşmesini beklemiştim. Kar topu savaşı ve kardan adam yabancıları olduğum şeylerdi ve Jacob bir gün beni karların üzerine uzatıp kollarımla bacaklarımı oynatarak bir melek şekli çizmemi istediği zaman kulaklarıma inanmamıştım. Ama beni ikna etti, sırtüstü karların üzerine uzandım, o da kahkahalar atarak yanıma yattı ve ben karların soğuğu ile ıslaklığımı hissederek gökyüzünü seyrettim. Dediğini yaptım ve buz gibi havayı soluyarak ilk kez gerçekten yaşadığımı hissettim.

Sokakta bir ara duruyor, yerden bir avuç kar alarak yüzüme sürüyor, onun ıslaklığını hissederek eski günleri hatırlıyorum. Onun yüzü gözlerimin önüne geliyor ama karlar Jacob'la ilgili sadece mutlu anıları hatırlatmıyor bana. Şu anda bulunduğu yerde üşüyor mu acaba? Kapalı bir yerde olup olmadığından bile emin değilim. Kar topunu yanağıma değdirerek, içimden, bir gün yine karların üstünde oynayacağız, diye ant içiyorum. Eldivenlerimdeki karları temizliyor ve rüzgârda uçuşmalarına bakıyorum.

Elimde küçük bir yiyecek paketiyle apartmanın kapısından içeriye, hole girmeden önce botlarımı paspasa sürtüp temizliyorum. Yukarıda daireye girip etrafa bakıyorum. Neredeyse bir aydır gelmedim buraya. Daire her zamankinden daha dağınık, her yer eski gazetelerle ve yıkanmamış içki bardaklarıyla dolu. Kumandan'ın bu şekilde nasıl yaşadığını anlayamıyorum. Aslında temiz, düzenli bir adam. Herhalde geç saatlere kadar çalıştığı ve sık sık da Varşova'ya gittiği için evinde fazla kalamıyor, diye düşünüyorum. Elimdeki sepeti kanepenin önündeki sehpanın üstüne bırakıyor ve dağınıklığı temizlemeye başlıyorum, böylece akşam yemeğini burada yiyebiliriz.

Kirli bardakları mutfığa götürürken şömine rafındaki fotoğrafindan Margot'nun bana bakar gibi olduğunu hissediyorum. Bir an durup fotoğrafa bakıyorum. Bu fotoğrafın, kadının babası öldürülmeden önce çekildiğini biliyorum. Fakat orada bile kadının

gözlerinde, sanki kendi trajik sonunu seziyormuş gibi üzgün, acılı bir ifade var. Bu kadıncağız Kumandan'ın gerçekte nasıl bir adam olduğu ya da olmak zorunda kaldığı hakkında ne kadar bilgiye sahipti? Sonra Kumanda'nın masasının üzerinde duran fotoğrafını hatırlıyorum. Kadın o fotoğrafta çok mutlu, kocasına çok âşık bir kadın gibi görünüyordu. Sanki Kumandan'ın eskiden nasıl bir adam olduğunu söyleyecekmiş gibi, fotoğraftaki yüze bir süre daha bakıyorum. Ama fotoğraftaki yüz ifadesiz ve sessiz. İçimden, *zavallı Margot*, diyorum, ikimiz arasında fazla bir fark yok. İkimiz de Yahudiyiz, en azından yarı Yahudi. İkimiz de görevi yüzünden bizden uzak kalan erkeklere karşı hissettiğimiz hislerle kapana sıkışmışız. Ve ikimizin aşkı da bu savaş yüzünden harap oldu. Ben sadece hikâyemin seninkinden farklı bir şekilde bitmesini diliyorum.

Dönüp Kumandan'ın çalışma odasına bakıyorum, şimdi oraya rahatça girebilir ve arama yapabilirim. Son aramamda gözümünden kaçan şeyler ya da yeni bilgiler olabilir. Ama başımı iki yana sallıyor ve Kumandan her an gelebilir diye düşünüp şimdilik aramaktan vazgeçiyorum. Aramayı o uyuduktan sonra yapmam daha iyi olur. Birden ürperiyorum, onun korkunç geçmişini öğrendiğimden beri hiç birlikte olmadım onunla. Jacob'un gelişinden sonra da onun yatağına girmedim. Jacob'la seviştikten sonra tekrar Kumandan'la birlikte olmak, evliliğime yeniden ihanet etmek gibi geliyor bana. Ama bir parçam da onun bana bağlılığını bir şans olarak algılıyor. Bu yanıma kulak vermemek istiyorum ama bunu başaramıyorum. Tekrar ürperiyor, bu düşünceleri kafamdan çıkarıp atmaya çalışıyor ve kirli bardakları mutfaka götürüyorum.

Kumandan bir süre sonra ekmek, peynir ve soğuk etlerden oluşan akşam yemeğimizi sehpa üzerine koyarken geliyor. Dalgın bir ifadeyle, "Merhaba," diyerek eğiliyor ve beni öpüyor. Yüzünde gergin bir ifade var, soramıyorum ama ben ayrıldıktan sonra ofiste onu kızdıracak ne olmuş olabileceğini merak ediyorum.

Başka bir şey söylemeden, içinde pek çok belge olduğunu tahmin ettiğim evrak çantasını bırakıp, banyoya girip elini yüzünü yıkıyor. Ona büyük, kendime küçük bir bardak konyak hazırlarken, bu gece belki de çok işi vardır ve bana vakit ayıramaz, diye düşünüyorum. Ama geç saatlere kadar uyanık kalır ya da sabaha kadar uyumazsa çalışma odasını arayamayacağım diye düşünüp endişeleniyorum.

İçkileri alıp masaya getiriyor ve oturuyorum. Kumandan birkaç dakika sonra ceketini çıkarmış ve gömlek kollarını sıyırmış olarak odaya geliyor. Kanepede yanımı gösterip, “Gel otur,” diyorum. Başını sallıyor ama oturmuyor ve şöminenin önüne gidiyor. Bir an için bana Margot’yu düşünüyormuş gibi geliyor ama fotoğrafa bakmıyor. Dalgın bir halde şöminemin içine dikeyiyor gözlerini.

Bir süre sonra, “Noel yaklaşıyor,” diye mırıldanıyor. Sanki bunu şimdi fark etmiş de ben ofiste ona bayramdan söz etmemişim gibi konuşuyor.

“Evet, birkaç gün kaldı,” diyorum. Krysia’nın Noel ağacı yerine evin çeşitli yerlerine koyduğu çam ağacı dalları ve kırmızı kurdeleler olmasa Noel’i ben de unutacaktım. Diğer yıllarda şehri ele geçiren Noel’e özel düzenlenmiş vitrinler ve bayrama özel yiyeceklerin kokuları bu yıl yok.

Kumandan, “Noel bizim evimizde çok büyük bir olaydı,” diyor. Bir an için Margot ile beraber yaşadığı evden söz edip etmediğini merak ediyorum ama o, “Babam, Noel hediyeleri getireceğine inanılan *Weihnachtsmann*’ı’ aramak için bizi gece yarısı kızakla ormanda gezdirirdi,” diye devam ediyor. Gelip yanıma oturuyor. “Ormanda onu bulamazdık elbette ama eve döndüğümüz zaman, Noel Baba’nın biz onu ararken gizlice eve girip bize hediyeler bıraktığını fark ederdik. Sabahleyin kahvaltı masasında da çeşit çeşit pasta olurdu.” Bunu söylerken mutlu bir çocuk gibi gülüyor.

* Noel Baba’ya Almanya’da verilen ad. (yay. n.)

“Ne kadar güzelmiş,” derken, sorması halinde anlatmak üzere zihnimde çocukluğuma ait bir Noel hikâyesi uydurmaya çalışıyorum.

Kumandan biraz düşünüyor ve sonra birden, “Noel’de özel bir şey yapmalıyız,” diyor. “Bir yerlere gidelim, sadece sen ve ben.”

Söylediğine inanamıyormuş gibi, şaşkın gözlerle bakıyorum ona. Savaşı, hükümetteki görevini unutmuş gibi konuşuyor. “*Herr* Kumandan, etrafımızda korkunç şeyler olurken bunu yapmamız mümkün olmaz...”

Beni duyunca yüzünü buruşturuyor ve, “Haklısın, yapamayız bunu tabii,” diyor. Gözlerinde yine o donuk, acı dolu ifade belirliyor ve onun bir anlık mutluluğunu bozduğum için kızıyorum kendime. “Lanet olsun bu savaşa!” diye mırıldanıp yanağıma dokunuyor. “Özür dilerim Anna. Sen çok daha iyi şeylere layıksın.”

Evet, daha iyisini hak ediyorum ama onun söylediği anlamda değil. Ben kocamla birlikte olmayı hak ediyorum. “Yok canım,” derken kalbim sıkışıyor.

“Bir gün bu acı günleri unutturacağım sana,” diye devam ediyor. “Savaştan sonra her şey bizim için daha farklı olacak, söz veriyorum sana.”

Konuşmak için ağzımı açmak üzereyken beni birden kollarına alıyor ve dudaklarımdan uzun uzun öpüyor. Bir an için hazırlıksız yakalanıp donakalıyorum. Birkaç haftalık aradan sonra dudakları bana sanki hem yabancı hem de tanıdık geliyor. Sonra onun öpücüklerine tutkulu bir şekilde karşılık veriyorum. Tüm olanlara ve onun hakkında öğrendiklerime rağmen içimde daha önce de duyduğum arzu ve ürperme karışımı o duyguyu, ona karşı duyduğum tutku ile, bu tutkuyu yaratan dokunuşuna ve bunun benim hoşuma gitmesine karşı duyduğum iğrenmeyi hissediyor ve kendimi onun kollarına teslim ediyorum.

Kumandan her yerimi okşuyor, beni yavaşça kanepenin üzerine iterek üzerime uzanıyor ve sanki acelesi varmış gibi sevişiyor benimle. Kollarımın arasında sanki bir şeylerden saklanmak istiyormuş gibi bir hali var. Dudaklarımı onunkilerden ayırıyor, yüzünü ellerimin arasına alıp bakıyorum. “Neyin var senin?” diye fısıldıyorum. Ama o başını iki yana sallıyor ve yine beni öpmeye başlıyor.

Birden kapının vurulduğunu duyuyoruz. Kumandan şaşkın bir halde başını kaldırıp etrafı dinliyor, endişeli gibi bir hali var. Beklediği kimse olmadığını biliyorum ve hiç kimse de haber vermeden onun evine böyle gelmeye cesaret edemez. Sonra yine bana bakıyor ve sanki hiçbir şey olmamış gibi öpmeye devam ediyor beni. Birkaç saniye sonra kapı tekrar ve bu kez daha sertçe vuruluyor.

Kumandan doğruluyor ve, “Evet? Kim o?” diye sesleniyor.

Dışarıdan ince bir erkek sesi, “Acil bir mesaj var *Herr Kumandan*,” diye cevap veriyor. Kumandan doğrulup kalkıyor, üstünü başını düzeltip dışarıya çıkıyor ve daire kapısını açarak koridorda soluk soluğa bekleyen genç askere bakıyor. Genç asker, “Rahatsız ettiğim için özür dilerim Kumandanım...” diye mırıldanıyor.

Kumandan, “Ne mesajı bu?” diye sorarken asker onun omzu üzerinden içeriye, bana bakıyor. “Anna benim özel sekreterim, rahatça konuşabilirsin asker.”

Mesajı getiren asker titreyen parmakları arasında tuttuğu bir kâğıt parçasını ona uzatıyor ve Kumandan onu alıp okumaya çalışırken asker, “Varşova Kafe’de bir patlama olmuş Kumandan’ım,” diyor.

Bunu duyunca yüreğim ağzıma geliyor. Bir zamanlar lüks bir mekân olan ve Opera binasının karşısında bulunan Varşova adlı kafe, işgal sırasında popüler bir Nazi barı olmuştu. Savaşın ilk günlerinde bile Alman askerlerinin sarhoş oldukları bu mekândan uzak durmaya çalışırdık. Bu patlamanın direnişin bir eylemi olduğundan eminim. Kumandan, “Nasıl bir patlama?” diye soruyor.

“Yangın çıkaran bir tür teçhizatmış Kumandanım.”

“Bir bomba, öyle mi?”

Asker başını sallıyor. “Oradaki subaylar arasında yaralananlar varmış efendim.”

Kumandan şaşkın bir ifadeyle askere bakarken elindeki kâğıt yere düşüyor. Nazilere karşı bir eylem yapıldığını anlamakta zorluk çeker gibi bir hali var. Asker ve ben de ne yapacağını merak eder gibi ona bakıyoruz. Kumandan bir şey söylemeden yatak odasına girerken, ben de belki başka bir bilgi verir umuduyla askere bakıyorum. Ama asker bana bakmıyor ve konuşmuyor, bunun yerine durduğu yerde kıpırdanıyor.

Kumandan çok geçmeden ceketini giymiş olarak çıkıyor yatak odasından. Kemerini takarken kılıfındaki tabancanın parıltısını görüyorum. Yanımdan geçip hole çıkarken, omzunun üzerinden, “Ben gidiyorum, Stanislaw seni eve götürür,” diyor. Asker de çıkıp kapıyı dışarıdan kapıyor.

Kuzeye bakan pencereye koşup ufka bakıyorum. Uzaklarda, şehir merkezinin diğer tarafında bir kızılık var. Gökyüzüne doğru yükselen alevler buradan bile görünüyor. Demek planları buydu. *Jacob*, diyorum içimden, *Alek*. Alnımı cama dayıyor ve onların yüzlerini hayal etmeye çalışıyorum. *Ah be, benim tatlı, çılgın çocuklarım, ne yaptınız siz?*

Dönüp etrafa bakıyorum. Böyle müthiş bir olay varken, Kumandan’ın saatlerce eve dönemeyeceğinden eminim. Çalışma odasına girip rahatça ve istediğim kadar arama yapabilir, belki de Alek ve diğerlerinin ihtiyacı olan çok önemli bilgi ve belgelere ulaşabilirim. Aylardan beri yaptığım her şey böyle bir fırsatı elde edebilmek içindi. Ama artık çok geç. Kendimi tutamıyor ve bu ironiye gülüyorum.

Sonra birden duruyorum. Korkunç bir patlama oldu ve sevdiklerim de o cehennemin içinde kalmış olabilirler diye düşünüyorum. Bir şeyler yapmalıyım, deyip giyiniyor, Kumandan'ın evinden dışarıya fırlıyor ve kendimi karanlık sokaklara atıyorum.

Ama binadan birkaç metre uzaklaştıktan sonra duruyorum. Nereye gitmeliyim? Birkaç saniye düşünüyor, sonra da örgüttekilerin isteyeceği son şey olduğunu ve tehlikesini bile bile şehir merkezine, patlamanın olduğu yere doğru koşmaya başlıyorum. Sokakta olanlar şaşkın gözlerle bana bakıyorlar. Ama pazar meydanının kenarına yaklaşıırken, telaşlanmamın boşuna olmadığını anlıyorum. Ortalık cehennem gibi, sirenler çalıyor, Gestapo polisleri sağa sola bağıyor ve işgal yıllarında beladan uzak durmayı öğrenmiş Polonyalılar korkmadan patlama mahalline gitmeye çalışıyorlar. Kalabalığın arasına karışarak Stolarska Caddesi'nden batıya doğru yürüyorum.

Olay yerine yaklaşıırken insanlar, "Bomba," diye fısıldıyorlar, *Naziler ölmüş*. Bunları neredeyse keyifli bir ses tonuyla söylüyorlar. Kalp atışlarım yine hızlanıyor. O anda ölen birkaç Nazi umurumda bile değil. O anda düşündüğüm tek şey sevgili Jacob'um ve cesur Alek. Onların bombayı patlatanlar arasında olduğuna eminim. Şu anda iyiler mi? Hâlâ yaşıyorlar mı?

Meydanın biraz ilerisinde bir polis barikadı halkı durduruyor ve ben geçmek isteyince biri, "Buradan ötesi yasak bayan," diyerek önümü kesiyor.

Barikatın diğer tarafını gösterip, "Ama ben orada yaşıyorum..." diye yalan söylüyorum.

Polis başını iki yana sallıyor. "Kimse geçemez buradan. Başka yoldan gidin."

Önce sola, Tomazsa Caddesi'ne, sonra da sağa, gitmek istediğim yere paralel olan Floriańska'ya dönüyorum. Bu sokak patlama yerinden bir sokak ötede olmasına rağmen polis burayı kapatmayı

unutmuş ve ortalıkta fazla insan yok. Binaların gölgesine sığınarak ve ortalıkta fazla görünmemeye çalışarak sokağın başına doğru yürüyorum. Patlama yerine yaklaşıncı havadaki duman boğazımı yakıyor ve görüşümü engelliyor. Kaldırımında, ayaklarımın altında kırılan cam parçalarının çıtırtılarını duyuyorum. Sonunda Aziz Florian Kapısı'nın bulunduğu çıkamaz sokağın sonuna geliyorum. Krysia'nın evinden Łukasz ile birlikte ilk kez çıkışımızda, çocuğın askerleri görüp de korktuğu, Orta Çağ surlarının olduğu yer burası.

Binaların dibine sığınarak ve surlara paralel olarak ilerliyorum. Bu şekilde belki patlamanın olduğu yere ulaşabileceğim. Sokağın köşesini dönmek üzereyken, karanlık bir kapı eşiğinden aniden uzanan bir kol omzumdan yakalıyor beni. Yabancı beni karanlık bir ara sokağa çekerken, "Hey!" diye bağıriyorum. İki kol arkamdan beni sarıyor ve bir el ağzımı kapıyor. Bir an için Gestapo'ya yakalandığımı sanıyorum. Ama onların böyle gizli çalışmayacağını düşünüyor ve kurtulmak için çırpınıyorum. Bütün gücümle debeleniyor, ağzımı kapayan eli ısırmayı başarıyor ve serbest kalıyorum.

Bir kadın sesi, "Kahretsin! Canımı yaktın!" diye bağıriyor.

Büyük bir öfkeyle saldırıgana dönüyor ve, "Sen ne hakla?.." diye bağırirken birden duruyorum. Kadının yüzü kalın bir yün atkıyla sarılmış, görünmüyor.

Kadın saldırıgan, "Hişşt!" diyerek başındaki örtüyü çekip çıkarınca, siyah kıvrıcık saçlı, tanıdık bir baş beliriyor karşımda.

Şaşıriyor ve, "Marta!" diye bağıriyorum. Yüzünde çizikler ve is karası var, onun patlama mahallinden kaçtığını hemen anlıyorum. "Sen nasıl?.."

Bir çocuk azarlar gibi, sert bir sesle, "Buraya gelmemeliydin!" diyor. "Bu bölge çok tehlikeli! Gestapo buraların yabancısı gibi gören herkesi alıp götürüyor. Tutuklanabilirdin, hatta daha kötüsü de gelebilirdi başına."

“Özür dilerim ama gelmek zorundaydım. Çok endişelendim. Jacob nasıl? Ya Alek? Onlar iyiler mi?”

“İkisi de yaşıyor,” derken sesinde bir tuhafılık var. Sonra başını yana doğru çeviriyor.

Omuzlarından tutuyor ve endişeli bir ses tonuyla, “Ne var?” diye soruyorum.

Korkulu gözlerle sokağın ilerisine bakıyor ve, “Hişt!” diyor.

Sesimi alçaltıyor ama omzunu bırakmıyorum. “Neler oldu, anlat bana!”

Tereddüt ediyor ve bana ne kadarını söylemesinin doğru olduğunu düşünüyor. “Jacob patlamada yaralandı...”

Kalbim duracak gibi oluyor. “Yaralandı mı? Nasıl?”

“Ayrıntıları bilmiyorum, yaralandığını ama sağ olduğunu söylediler.” Gözlerindeki kaygıyı görebiliyorum. Gettoda sonra onu tekrar gördüğümde Jacob’a karşı bazı duygular beslediğini anlamıştım. Şimdi yüzündeki üzüntüyü görünce bundan daha çok emin oluyorum.

“Gidip onu görmek istiyorum,” diyorum. “Nerede olduğunu söyle bana.”

Başım iki yana sallıyor. “Hayır Emma, hayır. Jacob’u şehir dışına götürdüler. Alek kimsenin onun yanına gitmemesi konusunda emir verdi. Bu çok riskli olur. Şimdi olmaz.”

Birden öfkeleniyor ve, “Ama ben onun karısıyım!” diye söylениyorum. “Onu görmeye hakkım var!”

Marta’nın yüz ifadesi değişiyor, dudaklarını büzüyor ve alaycı bir ses tonuyla, “Karısı mısın?” diye soruyor.

Geriye çekiliyor ve, “Ne demek istiyorsun sen?” diye soruyorum.

“Aylardan beri neler yaptığını, Kumandan’la aranda neler olup bittiğini biliyorum Emma.”

“Fakat...” diye kekeliyorum, şaşkınlıktan donakalmış bir haldeyim. Bu kız bunu nasıl öğrenmiş olabilir ki? Bunu ona Alek söylemiş olabilir mi? Marta aramızı açmak ve ona yaklaşmak için bunu Jacob’a söyledi mi acaba?

Düşüncelerimi okuyormuş gibi, “Korkma, Jacob bilmiyor bunu,” diyor. “Aslında bunu ona anlatmayı düşündüm ama Alek beni engelledi. Bunun, Jacob’un moralini bozacağını, örgütün ona ihtiyaç duyduğu bir dönemde iş yapamaz hale geleceğini söyledi. Bunu gerçekten anlatmak istedim ona. Senin nasıl bir kadın olduğunu bilmeye hakkı var onun.”

Sözleri kalbimi deliyor, büyük acı veriyor bana. “Marta, böyle düşünemezsin. Ben sadece benden isteneni yaptım. Bunun yapılması gerekiyordu...”

Gözlerime bakıyor ve buz gibi bir sesle, “Belki,” diyor. “Ama ben senin aslında hangi erkeği sevdiğini merak ediyorum. Jacob’u gerçekten sevdiğine emin değilim.”

“Bunu nasıl söyleyebilirsin? Kumandan’la aramızda geçenler sadece direnişe yardımcı olmak içindi çünkü bu elimden gelen tek şeydi. Ben Jacob’u, sadece onu seviyorum!” Bunu söylerken sanki hem onu hem de kendimi ikna etmek ister gibi konuşuyorum. “Sen de biliyorsun bunu!”

Başını çevirip başka tarafa bakıyor ve, “Ben hiçbir şey bilmiyorum artık!” diye mırıldanıyor. İçimden, *aslında ben de bilmiyorum*, diyorum. Bir süre hiç konuşmadan, sessizce duruyoruz, sonra Marta beni omuzlarımdan tutup sarsıyor. “Pekâlâ, şimdi beni iyi dinle – şu anda Jacob’a gidemezsin. Durum çok ciddi. Naziler şehri tarıyor, bombacıları arıyorlar ve bunu kimin yaptığını da tahmin ediyorlar. Bu geceki olayın büyük yankıları olacak. Alek seni bulmam ve Jacob’un sağ olduğunu bildirmem için beni gönderirken büyük risk aldı. Onun için şimdi sakın olup eve gidecek ve Krysia’ya bile bir şey söylemeyeceksin. Yarın da hiçbir şey

olmamış gibi işine gidecek ve çalışacaksın. Anlıyorsun beni, değil mi?” Başımı sallıyorum. Marta biraz yumuşuyor. “Jacob’u hepimiz seviyoruz.” *Hepimiz* diyor ama kendisinden söz ettiğini biliyorum. “Güvenli ortam sağlanınca sana hemen haber göndereceğim, güven bana.” Bana sarılıyor ve sonra dönüp hızlı adımlarla uzaklaşıyor, karanlıkta kayboluyor.

Konuştüğümüz kapı eşiğinden çıkıp etrafı kontrol ediyor ve kimsenin olmadığını görünce Floriańska Caddesi’nden aşağıya doğru yürüyorum. İnsanlar benim az önce çıktığım yere doğru gitmeye devam ediyorlar. Pazar meydanının diğer ucunda bir an tereddüde düşünüyorum. Aslında Kumandan’ın evine geri dönmem gerekiyor. Alışveriş sepetim orada kaldı ve ortalığı da temizlemedim. Fakat bütün öğrendiklerimden sonra onunla yüz yüze gelmeye de cesaret edemiyorum. Onun evin karışıklığını fark edemeyecek kadar meşgul olmasını diliyorum ama bana ne olduğunu sorsa bile patlamanın şokuyla başımın ağrımaya başladığını, kendimi pek iyi hissetmediğimi söyleyebilirim. Ve bu da tamamen yalan olmaz.

Sonunda arka sokaklardan Krysia’nın evine doğru yürümeye başlıyor ve Marta’yı düşünüyorum. Benimle konuşurken sert ve alaycıydı. Geçen yıl gettoda tanıştığım, beni Şabat’ta Józefińska Caddesi’ne götürüp Alek ve diğerleriyle tanıştıran güler yüzlü kız değildi bu Marta. Bize ne oldu böyle? Beni kıskandığı için böyle davrandı diyorum kendi kendime. Jacob’a hissettiği şeyler yüzünden böyle konuştu. Ama onun, *gerçekten hangi erkeği sevdiğini merak ediyorum*, sözü kulaklarımda çınlayıp duruyor... Bu sorudan kaçınmak istiyorum ama son aylarda benim de aklımı kurcalıyor bu. Jacob’u hâlâ sevdiğimden eminim. O benim kocam. Ama son buluşmamıza kadar onu bir yıl boyunca görmemiştim. Kumandan’ıysa her gün görüyorum. Ve son aylarda Jacob’la kısa süren karı koca hayatımızda olduğundan daha fazla yattım onunla. Fakat Kumandan’dan nefret ediyorum ya da etmem gerekiyor. Margot

hikâyesini öğrendikten sonra ondan nefret etmem de kolaylaştı. Fakat diğer zamanlarda, üniformasını çıkardığı ve karanlıkta yan yana yattığımız zamanlarda bana huzur ve zevk veren adam oluyor. O zaman onun, daha doğrusu ikimizin de kimliklerini unuttuyorum. Yani hemen hemen unuttuyorum. Böyle zamanlarda, başka bir hayatta, gamalı haçın ya da evlilik alyansının olmadığı bir ortamda ikisiyle de aynı anda tanışsam acaba hangisini seçerim diye de düşünmekten kendimi alamıyorum.

Kendi kendime, *yeter artık*, diyorum. Tartışılabilir bir konu bu. Bu konuda seçme şansım yok. Jacob benim kocam ve yaralandı. Şu anda beraber olamasak da ona bağlıyım. Kumandan benim âşığım ve rolüm gereği onunla yatmak zorundayım. Gerçek basit olduğu kadar da gülünç ve saçma. Buz gibi gece havasında kendi kendime gülerek mantoma iyice sarınıyor ve hızlı adımlarla eve doğru yürüyorum.

Bir saat kadar yürüyerek eve yorgun vardığımda Krysia telaşla beni karşılıyor ve, “İyi misin sen?” diye soruyor.

Mantomu ve botlarımı çıkarırken, “İyiym, merak etme,” diyorum.

“Radyoda, Varşova Kafe’de patlama olduğunu söylediler.”

Onun arkasından mutfığa giderken cevap vermiyorum. Marta’nın Krysia’ya hiçbir şey söylememem yönündeki uyarısına rağmen olanları ona anlatacağım. Krysia da hepimiz gibi bunların bir parçası ve bunu da öğrenmeye hakkı var. Ama o anda, eve Gestapo’nun geldiği gece onun nasıl kötüleştiğini hatırlıyorum. Olanları ona dikkatlice anlatmam gerekiyor. Çay için suyun kaynamasını beklerken, bir süre konuşmadan oturuyoruz masada. Sonunda daha fazla dayanamıyor ve hafifçe titreyen bir sesle, “Bomba patlamış,” diyorum.

“Örgüt mü?” diye soruyor. Başımı sallıyorum. “Jacob buraya geldiği zaman böyle bir şey olacağından korkmuştum zaten,” diyerek başını iki yana sallıyor. “Çılgın bu çocuklar. Bu aptalca cesaret gösterilerinin cezasını başkaları çekecek.”

Onun bu ters tepkisi şaşırtıyor beni. Krysia’nın direniş örgütünü eleştirdiğini ilk kez duyuyorum.

“Bunu yapmamaları mı gerekirdi sence?”

Fincanlarımıza çay koyarken, “Bunu neden yaptıklarını anlıyorum elbette,” diyor. “Ama çok akıllıca bir iş olduğunu sanmıyorum.”

Ben de onu destekler gibi, “Bence de aptalca bir saldırıydı,” diyorum. Bana cevap vermiyor. Onun çaydanlığı ocağın üstüne bırakmasını bekliyor ve, “Bir şey daha var Krysia,” dedikten sonra derin bir nefes alıyorum. “Jacob bu patlama sırasında yaralanmış.”

Yüzü birden sapsarı kesiliyor ve mutfak tezgâhının kenarına tutunuyor. Bayılmasından korkuyor, fırlayıp onu tutuyor ve sandalyeye oturtuyorum. “Nasıl?” diye soruyor.

“Marta bana neler olduğunu anlatmadı.”

“Yarası ağır mıymış?”

Bir an tereddüt ediyor, sonra, “Evet,” diyorum. Ona yalan söylemem ama hemen, “Fakat yaşıyormuş,” diye ekliyorum.

Krysia içini çekiyor, yüzü daha da sararıyor. O eskisi gibi genç bir kadın değil ve Jacob onun için bir oğul gibi. Ona bu kötü haberi vermekle iyi yapıp yapmadığımı ve bu habere dayanıp dayanamayacağını düşünüyorum. Krysia, “Jacob, Jacob!” diye inleyerek elleriyle gözlerini kapatıyor ve öne arkaya sallanıyor. Onun ağladığını ilk kez görüyorum.

“Hişt! Her şey yoluna girecek!” diye mırıldanıyorum. Ama söylediğime kendim bile inanamıyorum. İçimden çığlıklar atmak geliyor, Jacob ağır yaralı, onun yanında olmalıyım. Tekrar Krysia’ya bakıyorum. Jacob onun yanında güçlü olmamı isterdi. “Her şey

yoluna girecek!” diye tekrarlıyorum. Dakikalarca oturmadan, elim onun omzunda, yanı başında duruyorum.

Hıçkırıkları kesilince başını kaldırıp bana bakıyor ve mendilini çıkarıp gözlerini kurularken, “Başka neler biliyorsun?” diye soruyor.

Yanına oturup, “Marta’nın bana söylediğine göre, onu şehir dışına kaçırmışlar,” diye cevap veriyorum. “Beni ona götürmesini istedim ama bunu yapamayacağımı söyledi. Alek emir vermiş.”

Krysia derin nefesler alıp veriyor ve şimdi biraz daha sakinleşmiş gibi görünüyor. “Alek büyük tehlike var dediyse ona inanmamız gerekir.”

Ama bu kez ben endişeleniyorum. “Fakat burada oturup bekleyemeyiz Krysia! Jacob yaralıyken burada böyle nasıl durabiliriz?”

“Bir şeyler yapmak istediğini biliyorum Emma. İkimiz de istiyoruz bunu. Ama şu anda bekleyip Jacob’un iyi olması için dua etmekten başka yapabilecek bir şey olmadığının bilincindeyim. Ama Marta’nın sana söylediklerinden daha fazlasını bilmeye ihtiyacımız var. Yarın sabah ilk iş olarak bir şeyler öğrenmeye çalışacağım.”

Ertesi sabah işe giderken şehirdeki değişikliği fark ediyorum. Bombalama olayından sonra Naziler şehirde sıkıyönetim ilan ettiler. Sokaklar Gestapo dolu, her kavşakta bir tank var. Polisler sokak başlarında nöbet tutuyor ve askerler yürüyen herkesi kuşkulu gözlerle takip ediyorlar. Uzun zamandan beri Nazi işgaline alışık olan insanlar başları öne eğik, hiç konuşmadan yollarına gidiyorlar. Wawel’e gidene kadar beni de üç kez durdurup kimlik kontrolü yaptılar ve nereye gittiğimi sordular.

Yoldaki bu sorgulamalar yüzünden işe ancak dokuzu yirmi geçe varıyorum. Şato koridorlarında da bir telaş var, herkesin suratı asık. Ofise vardığımda Malgorzata kendini beğenmiş bir tavırla

Kumandan'ın acil toplantılara katılmak üzere gittiğini ve bugün ofise gelmeyeceğini söylüyor.

Odama girdiğimde masamın üstüne destelenmiş bir sürü mektup ve kâğıt görüyorum, her destenin üstünde Kumandan'ın küçük bir notu duruyor. Oturup onun talimatlarına uyarak çalışmaya başlıyorum. Bir destenin sonunda, üzerinde gizli damgası olan bir zarf görüyorum ve işe başladığım gün aldığım talimata göre, onu bir kenara ayırmam gerektiğini biliyorum. Ama bugün kurallara aldırmiyorum. Bu büyük zarfın içinde Berlin'den gelen ve bombalama olayından söz eden telgraflar olmalı, onları görmeliyim. Artık hiçbir şeyi umursayan bir tavırla zarfı açıyor ve telgrafları okumaya başlıyorum. Mesajlardan öğrendiğime göre, Varşova Kafe, Noel tatilini erken kutlamaya başlayan Nazi subaylarıyla doluymuş. Patlamada yedi Nazi ölmüş, çok sayıda Nazi de yaralanmış. Berlin'den gelen telgraflarda hem gettodaki Yahudilere ve hem de Hristiyan Lehlere karşı ciddi misillemeler yapılması emrediliyor. Bu mesajı okuyunca kanım damarlarımda donmuş gibi oluyor, annemle babamı düşünüyorum.

Gelen bütün telgrafları okuyorum. Sonuncusunda sadece bir tek cümle var:

Direnış örgütünün lideri Alek Landesberg dün gece yarısından sonra saat 02.00'da evinde tutuklanmaya karşı direnirken vurulup öldürüldü.

Kâğıt elimden düşüyor. O sabah Berlin'e gönderilen telgrafın kopyası bu. Üzerinde Kumandan'ın imzası var.

21. BÖLÜM

Öğle yemeği olarak, savaş başlayana kadar her Şabat günü öğle ve akşam yemeklerinde yediğimiz, sığır eti, patates ve fasulyeden oluşan koyu çorba *choulent* pişiriyorum. Şimdi ona bu adı veremiyoruz tabii. Krysia'nın, Łukasz'a akşam yemeğinde "sığır yahnisi" yiyeceğimizi söylediğini duyuyor ve ünlü bir hahamın küçük çocuğunun Yahudilerin Şabat yemeklerinden birini bilmeden büyümesine üzülüyorum. Bir yıldan beri yememiştım ama şimdi kışın soğuk günlerinde canım sadece ondan yemek istiyor.

Şubat ayının ortasındaız, örgütün Varşova Kafé'yi bombalamasının üzerinden neredeyse iki ay geçti. Sokakta yanımdan geçen bir adamın, "Müthiş bir kahramanlık gösterisi," diye mırıldandığını duymuştım. Onunla tamamen aynı fikirdeydim. Ama sadece birkaç Nazi ölmüştü ve geride binlercesi vardı. Bombalamanın bedeli de çok ağır ödenmiş, bir gün sonra direniş örgütünün lideri Alek evinde vurulup öldürölmüştü. Onunla son buluşmamızda onun hiçbir tehlikeden korkmaz o halini hatırlayınca gözlerim doluyor. Nazi kontrolündeki gazeteler Alek'i kaçmaya çalışan bir suçluy-muş gibi göstermeye çalışıyorlar. Ama kimsenin gerçekleri saklama gücüne sahip olmadığını da biliyorum. Alek direnirken vurulup ölmüş olsa bile bir kahraman olarak öldü. Ben bunu biliyorum.

Jacob'a gelince, Krysia soruşturmasının sonunda zaten bildiklerimizden fazla bir şey öğrenemedi; bombardımanda yaralanmış ve onu Kraków dışına kaçırmışlardı. Krysia'nın tanıdıklarından

birine göre, dağda tedavi edilmesi muhtemeldi. Jacob'un silahla değil, muhtemelen patlama sonucu bir şarapnel parçasıyla yaralandığını söylemişlerdi. Ama yarasının durumuyla ilgili bir şey öğrenemedik. Alek öldüğü ve Marek dâhil birçok örgüt üyesi yakalanıp hapse atıldığı için, direniş örgütü dağılmıştı ve bilgi almak hemen hemen imkânsızdı. Bombalama gecesini Floriańska Caddesi'nde konuştuğumuzdan beri Marta'ya ne olduğunu da bilmiyordum. Fırsatını bulsa Jacob'a ne olduğunu söylemek için benim yanıma gelir ya da haber yollardı. Jacob'un yüzü sürekli olarak gözümün önüne geliyor. Bazen Grodzka Caddesi'ndeki dairemizde yaşadığımız o mutlu günleri ve oradaki son gecemizi düşünüyorum. Ama kafamın içinde başka görüntüler de var; bazen de onu bir odada kanlı sargılar içinde bir yerde yataarken tahayyül ediyor, bunları kafamdan çıkarıp atamıyorum. Güçlü olmalıyım, diye mırıldanıyor, onun bana geri dönmesi için dualar ediyorum. Jacob gittiğinden beri getto yaşamına, Naziler için çalışmaya, hatta Kumandan'la birlikte olmaya bile dayandım çünkü hep onun bir gün geri geleceğini düşündüm. O ölürse yaşamaya nasıl devam ederim, bilemiyorum.

Bombalamanın daha genel sonuçları da oldu. Şehirdeki sıkıyönetim devam ediyor. İnsanlar her sokak başında durdurulup sorguya çekiliyor, gece sokağa çıkma yasağı akşam karanlığından şafak vaktine kadar sürüyor. Ama ben Polonyalılar konusunda çok endişeli değilim, Nazilerin zulmünü en çok çekenler hiç kuşkusuz gettodaki Yahudiler. *Choulent*'i karıştırırken annemle babamı düşünüyorum. Sokaklarda ve Wawel'in koridorlarında, rasgele seçilen Yahudilerin duvar diplerinde kurşuna dizildiklerini duydum.

Dün sabah odama giderken, bu söylentileri bana en son tekrarlayan kişi Malgorzata oldu. Olanları bana anlatırken eski züppeliği kalmamıştı, çok üzgün görünüyordu. Bir an için gettoda onun da yakınları olduğunu ve bunu gizlediğini düşünmeden edemedim. Bu ihtimal çok zayıftı tabii ama savaştan önce Yahudi dostları

olmuş olabilirdi. Bana anlattıklarını nereden öğrendiğini sormak istedim ona. Bunlar diğer sekreterler arasında dolaşan rivayetler miydi, yoksa olayları anlatan bir telegraf mı görmüştü? Sonunda bana anlattıklarının söylenti olacağını düşündüm. Naziler planlama yaparken çok titiz ve dikkatli davranıyorlar, yaptıkları zulümleri hemen hiçbir zaman yazıya dökmüyorlardı. Sanki farkında olmadan, bir gün güçlerini kaybedip yaptıklarının hesabını vermek zorunda kalacaklarından korkar gibiydiler. Malgorzata'ya söylentiler konusunda bir şey sormadım ya da fazla ilgilenir gibi görünmek istemedim ama başımı sallayıp odama girdiğimde midem bulanıyordu.

Duyduğum söylentileri Krysia'ya anlatmayı düşündüm ama son zamanlarda çok yıprandığını düşünerek vazgeçtim, onu yeniden üzüp moralini bozamazdım. Anlatsam bile bana büyük olasılıkla bunların abartıldığını, doğru olsa bile gettoda binlerce insan yaşadığını, annenle babamın kurşuna dizilenler arasında olamayacağını söyleyecekti. Ama bunlar beni teselli etmekten uzak sözlerdi.

Peki ama örgüt bombayı patlatırken bunun sonuçlarını düşünmemiş miydi yani? *Choulent* tenceresini ocaktan indirip gazı kapatırken, tekrar, *herhalde düşünmediler*, diye söylendim. Alek'in ölümüne ve Jacob'un yaralanmasına yanarken, bir yandan da bu aptalca kahramanlık gösterisine öfkeleniyorum.

Fakat her şeye rağmen yaşantımıza devam etmek zorundayız. Benim dünyam mahvolsa bile rolümüzü sürdürmeliyiz. Her gün erkenden kalkıyor ve sanki hiçbir şey olmamış gibi Wawel Şatosu'ndaki işime gidiyorum. Bazen Malgorzata ya da diğer sekreterlerden bazıları benim her zamankinden daha sessiz olduğumu söylüyor ya da iyi olup olmadığımı soruyorlar. Fakat ben genelde rolümü iyi oynamaya devam ediyorum.

Büyük, ağır tencereyi ocaktan kaldırırken birden vücudumun güçten düştüğünü, önce her yanıma ateş bastığını, sonra da üşüyüp ürperdiğimi hissediyorum. Alnımda soğuk ter damlacıkları beli-

riyor, midem bulanıyor. İçinde *choulent* olan kâse elimden kayıp yere düşerek kırılıyor, porselen parçaları ve koyu çorba her yana dağılıyor.

Elimi kaldırıp ağzımı kapatıyor ve, “Aman Tanrım!” diye inliyorum. Porselen tencere Krysia’nın sevdiği tencerelerden biriydi, uzun yıllar önce aldığı bir düğün hediyesiydi.

Łukasz’la beraber masada oturmuş yemeği bekleyen Krysia yerinden fırlıyor ve yere dökülen çorba ve porselen parçaların üzerinden atlayarak yanıma geliyor.

Ağlamaya başlarken, “Özür dilerim!” diyorum.

Samimi bir ses tonuyla, “Sorun değil,” diyor.

Başımı iki yana sallıyor ve, “Hayır, hayır, bu önemli bir şey,” derken hıçkırarak ağlıyorum. Tencerenin kırılması çok önemli değil belki ama artık dayanamadığımın bir göstergesi gibi. Birden o sabah Alek’in ölümünü öğrendiğimi hatırlıyorum. Telgrafı dosyaya koyup hiç tepki göstermeden işime devam etmek için zorlamıştım kendimi. O akşam evimizin güvenli ortamında haberi Krysia’ya verirken bile ağlamamıştım. Ama şimdi, son haftalarda yaşadıklarımın bütün acısı bir anda içimden fışkırıp seller gibi boşalıyor. Direniş örgütünü cesurca yöneten ve beni tekrar Jacob’la buluşturan Alek’in ölümü, yanma gidemediğim yaralı kocam, annemle babam ve gettoda kurşuna dizilen ve isimlerini bile bilmediğim soydaşlarım için ağlıyorum. Margot ve babası, kendim, Krysia ve Łukasz için, hepimiz için ağlıyorum.

Krysia bana sarılıyor ve dizini acıttığı zaman Łukasz’a yaptığı gibi, “Geçti, canım,” diyerek beni sağa sola yavaşça sallıyor. Başımı onun omzuna dayıyor ve onun sıcak kucağına bırakıyorum kendimi.

Bir kez daha ağlamaklı bir sesle, “Çok üzgünüm Krysia,” diyorum. Gözyaşlarım onun elbisesini ıslatıyor ama aldırmiyorum artık. “Ben yalnız...”

“Biliyorum,” diyerek beni teselli ediyor. “Ağla, boşalt içini canım...” Birden beni sallamayı bırakıyor, donmuş gibi kalıyor.

Yaşlı gözlerle ona bakıyorum. “Ne var Krysia?”

Bir elini karnıma, diğerini yanağıma koyuyor ve “Emma... Hamile misin yoksa?” diye soruyor.

Doğrulup ondan uzaklaşıyorum ve giysimin koluyla gözlerimi siliyorum. Sorusu şaşıtıyor beni. Bilmediğim bir kelime duymuş gibi, “Hamile mi?” diye onun söylediğini tekrarlıyorum. O anda Łukasz’ın hamile annesinin vurulup yere düştükten sonra, karnındaki bebeğini korumak ister gibi elini onun üstüne koyuşu geliyor gözlerimin önüne. Hamilelik hayat demek ve şimdi bu karanlık dünyaya yeni bir hayat getirmenin zamanı değil. “Hayır...”

Krysia ısrarla, “Emin misin?” diye soruyor. Başımı iki yana sallıyorum. Hamilelik normal bir yaşantı süren, evli ve her gece kocasıyla aynı yatakta yatan mutlu kadınlar için geçerli bir kavram. Margot da hamileydi. Krysia, “Son günlerde kendinde değilsin,” diye devam ediyor. “Gözlerinin altları morarmış. Tuvalette de duydum seni...” Krysia konuşuyor, dudaklarının kımıldadığını görüyor ama kulaklarımdaki uğultudan ne söylediğini duyamıyorum. Birden, haftalardan beri bu soruyu kendime sormaktan kaçındığımı anlıyorum. Üç aydan fazla bir zamandır âdet görmedim. Ama gecikmenin, son zamanlarda olanların stresi ve oynamak zorunda olduğum oyun yüzünden, tüm bu acı ve endişeler yüzünden olduğuna inandırmaya çalıştım kendimi. Fakat başka belirtiler de var, mide bulantısı, baş dönmesi ve çok az yememe rağmen karnımın yavaşça büyümeye başlaması beni endişelendiriyordu.

Şimdi Krysia böyle konuşunca bunun gerçek olduğuna inanıyorum. Konuşamıyor, sadece başımı sallıyorum.

Krysia şaşırmış görünmüyor. “Ne kadar oldu?”

Ondan bir şeyler sakladığımı sanmasın diye, “Birkaç gün önce kuşkulandım bundan,” diyorum. “Şu ana kadar emin değildim.”

“Hayır, yani sence ne kadarlık hamilesin?”

Omuz silkiyorum. “Bilmiyorum...”

Krysia ağlamaklı bir sesle, “Şehirde güvenilecek bir doktor kalsaydı o bize bunu söyleyebilirdi,” diyor. “Son âdetini ne zaman gördün?”

Bu tür konuları konuşmaya alışık olmadığım için kızarıyorum. “Yaklaşık üç ay önceydi.” Kafasının içinde hesaplamaya çalıştığını anlıyorum, Jacob’un ziyaretiyle hamileliğim arasında bağ kurmak istiyor ama başaramıyor. Hafif bir sesle, “Jacob’dan olup olmadığını bilmiyorum,” diyorum.

Sert bir ifadeyle yüzüme bakıyor. “Sana bunu sormadım.”

“Aman Tanrım...” Gerçeği tam olarak anlamaya başlıyorum. Hamileyim ve bebeğimin babası da büyük olasılıkla Kumandan. O anda yine dizlerimin titrediğini hissediyorum.

Krysia halimi görüyor ve beni tutup bir sandalyeye oturtuyor. Masaya bir bardak su koyuyor ve, “Derin nefesler al ve şu suyu da iç,” diye talimat veriyor.

Dediğini yapıyor ve hıçkırıklar arasında suyu yudumluyorum. “Çok özür dilerim.”

“Bırak özür dilemeyi, bu senin hatan değil.” Temizlik dolabına gidip bir faraş ile bir yer fırçası çıkarıyor. Krysia yeri temizlerken, *benim hatam değil*, diye düşünüyorum. Kendi kendime bunu anlamalıydım diyor, kendimi aptal gibi hissediyorum. Ama nasıl anlayabilirdim ki? Hamilelik ve çocuk doğurmak konusunda çok az şey biliyordum. Annem bana Jacob’la evlenmeden önce bile bu konuda bir şey anlatmadı. Dinî cemaatimizde evli kadınlar hamileliklerini önlemeye çalışmazlar, yani en azından açıkça yapmazlar bunu; kadın Tanrı’nın ona doğurmayı bahsettiği kadar çocuk doğurur. Yıllar

önce komşu kızlarının, ayın belirli zamanlarında hamile kalma ihtimalinin daha az olduğu konusunda fısıldaşmalarını duymuş ama neden söz ettiklerini anlayamamış, sormaya da cesaret edememiştim. Kumandan'la yatmaya başladığım zaman bu konuyu düşünmemin iyi olacağının farkına varıyorum. O zaman Krysia daha dikkatli olmam konusunda bana yardımcı olabilirdi belki. Ama her şey çok hızlı gelişti ve ben de Alek için bilgi aramaktan başka bir şey düşünemedim. Şimdi ise iş işten geçmiş durumda.

Krysia birkaç dakika sonra *choulent*'in yere değmemiş kısmından kurtarabildiklerini masaya getiriyor. Masaya içinde yahni olan üç küçük kâse koyuyor ve Łukasz'ı mama sandalyesine oturtuyor. Yemeklerin çok kıymetli olduklarını fark ediyorum. Bir facia anında bile tutumlu olmalıyız. Krysia sıcak çorbadan bir kaşık alıp üfleyerek soğutuyor ve Łukasz'a veriyor. Bir kaşık ona verip bir kaşık kendisi yiyor. Ben de sessizce, kötü şeyler düşünmemeye çalışarak yemeğimi yiyorum.

Krysia kendi yemeğini bitirince boş kâseyi biraz ileriye itiyor ve, "Bir zamanlar ben de hamile kaldım Emma," diyor. "Paris'te. Marcin'den önce." Onun bunu açıkça söylemesine şaşıyorum. Onun hamile kalmış, hatta kocasından başka erkeklerle yatmış olması hiçbir zaman aklıma gelmemişti, gelemezdi de. Şimdi onun son aylarda Kumandan'la yaşadığım yasak ilişki konusunda beni nasıl teselli ettiğini, beni suçluluk duygusundan kurtarmaya çalıştığını düşünüyorum. Gençliğinde o da yasak aşk yaşadığı için beni anladığını biliyorum.

"Kimdi o?" diye soruyorum. Marcin'i sadece fotoğraflarından tanıyorum ama Krysia'yı ondan başka bir erkekle düşünmek zor geliyor bana.

Krysia gülümsüyor. "Adı Claude idi. Bir yazardı ya da yazar olmak istiyordu işte. Bir kafenin üstünde, küçük bir odada yaşıyordu. Kirayı ödeyemediği için kafenin sahibi ona bulaşıkları yı-

katır, yerleri sildirirdi.” Durup parmaklarına bakıyor. Birden elinin üstünde, kırık bir porselen parçasının kestiği, hafifçe kanayan yeri görüyorum. “Başıma böyle bir şey geleceği hiç aklıma gelmemişti tabii. Gençtim, kaygısızdım ve âşıktım. İkimiz de öyleydik ya da ben öyle sanıyordum. Claude’la beraber olmak için ailemi terk etmeye hazırdım ama o bunu istemedi, parasız olduğunu, bir aileye bakamayacağını söyledi. Bir çocuğun onun kendisini sanatına vermesini engelleyeceğini sanıyordu.” Bunu anlatırken gözlerindeki üzgün ifadeyi gördüm, birlikte bir gelecek için sevgilisine gidip reddedildiği o günü hatırlamıştı. “Bebeğimi doğurup yalnız başıma büyütebilirdim, skandal umurumda değildi. Ama annemle babam bunu kesinlikle istemediler. Onlara göre, Sorbonne’da sanat ve müzik eğitimi alan on dokuz yaşında bir diplomat kızı evlenmeden çocuk sahibi olamazdı. Onları dinlemezsem beni evlatlıktan reddedeceklerini söylediler, beş parasız kalacaktım.”

“Ah Krysia!” diye mırıldanıyorum.

Gözlerini kırpmadan önüne bakıyor. “Bebeğimi doğurup kendi başıma büyütmeyi seçebilirdim. Başımın çaresine bakabilirdim ama gençtim ve korkuyordum. Bu nedenle onların istediğini yaptım. Önce onlara, bebeğimi uzak bir yerde doğurup bir aileye evlatlık olarak verebileceğimi söyledim ama istemediler, bu da korkunç bir skandal olabilir, dediler.” Krysia kalkıp lavaboya gidiyor, sırtını bana dönerek musluğu açıyor ve elindeki küçük kesigi yıkıyor. “Kararı annemle babama bıraktım ama bunun acısını hayatım boyunca çektim.”

Musluğu kapatıp eline temiz bir bez sarıyor ve bana dönüyor. “Sana ne demek istediğimi anlıyorsun, değil mi?” Başımı sallıyorum. Krysia’nın bebeğini aldırانlar ona yaptıklarıyla, hayat boyu anne olmasını engellemişlerdi. “Anladığına sevindim. Çocuk bir lütuftur.” O sırada Łukasz sanki bu anı beklemiş gibi sallanarak geliyor ve Krysia’nın eteğine sarılıyor.

“Fakat çocuk Kumandan’insa, yani o zaman Jacob?..” diyor ve boğazımın kilitlendiğini hissediyorum.

Krysia bir eli sarılı olmasına rağmen Łukasz’ı kucağına alıyor ve inleyerek sandalyeye oturuyor; çocuk gittikçe büyüyüp ağırlaşıyor ve Krysia onu kaldırırken zorlanmaya başladı. “Senin çocuğunun annesi Yahudi olacak ve o da bir Yahudi olarak yetişecek. Böylece de Jacob’un çocuğu olacak.” Kaşlarını kaldırıp yüzüme bakıyor. “Ne olursa olsun!” Bunu duyunca onun bu sırrı sonuna kadar saklayacağına, kimseye söylemeyeceğine inanıyorum.

Dalgın bir ifadeyle, “Jacob’un çocuğu,” diye mırıldanıyorum. Fakat Jacob çocuğu isteyecek miydi acaba? Savaştan önceki zamanlarda bazen bu konuda emin olamazdım. Evlenmeden önce bir gün siyasi konularda tartışırken, Jacob dünya nüfusunun hızla arttığını, sorunlu ve siyasi dengesizliklerin yaşandığı bu dünyaya bir çocuk getirme konusunda tereddüt ettiğini söylemişti. Onun bu sözleri beni derinden sarsmıştı. Ben her zaman bir aile istemiştim. Ama o zaman bu olayı büyütmemiş, aşırı tepki vermemiştim. Mezun olup evlendikten ve öğrenciyken sahip olduğu siyasi görüşleri bırakıp çalışmaya başladıktan sonra fikrinin değişeceğini düşünmüştüm. Fakat savaş başladı ve Jacob siyasi mücadelenin tam ortasına düştü. Daha sonra bu konuyu hiç açmadık. Savaş onun bu dünyaya çocuk getirme fikrini daha da çok güçlendirmiş midir, diye merak ettim. Bebeğin kendisinden olduğunu düşünse bile hamile kalmamdan hoşlanmayabilir. Ama sonra, eve geldiği gün Łukasz’ın önünde diz çöküp onunla konuşmasını hatırlıyorum. Belki de Yahudi inancının çocuklarımız kanalıyla yayılmasının önemini anlayacaktır.

Bu düşüncelerimi Krysia’ya açmıyorum elbette, o Jacob’un çocuk istediğini ve iyi bir baba olacağını düşünüyor olmalıydı. Krysia benim düşünceli halimi yanlış değerlendirmiş gibi, “Çocuğun Jacob’dan olduğunu düşünmelisin,” diyor. “Gerekirse Jacob’a bebeğin erken doğduğunu söyleyebilirsin.”

Şaşkın gözlerle onun yüzüne bakıyorum. “Nasıl yani?”

“Tarihler arasında uyum sağlamak için elbette. Evlendikleri günden önce hamile kalan kadınlar bunu çok eski çağlardan beri yaparlar.”

Şaşkın bir ifadeyle, “Ah, öyle mi?” derken, bu konuda ne kadar cahil olduğumu bir kez daha anlıyorum.

Krysia’nın dudaklarında hafif bir gülümseme beliriyor. “Bir Nazi’nin dünyaya bir Yahudi çocuğunun gelmesinde yardımcı olması ne büyük ironi, değil mi?”

“Kumandan bunu öğrenirse...” diyor ve titreyerek susuyorum.

Krysia birden ciddileşiyor. “Richwalder bu bebeği asla öğrenmemeli. Hamileliğin anlaşılır hale gelmeden önce seni Kraków’dan kaçırmamanın bir yolunu bulmalıyız.”

“Tamam,” diyorum. Hamile olmasam bile artık rol yapmaktan yorulmaya başlamıştım. Bu durumu öğrenirse Kumandan’ın nasıl bir tepki göstereceğini düşünemiyordum bile.

“Seni buradan kaçırmak için örgütten hâlâ yaşayan biriyle, Marek ya da muhtemelen Marta ile temas kurmaya çalışacağım.” Bunu duyunca canım sıkılıyor. Marek halimi öğrenince, böyle zor bir zamanda başlarına yeni bir sorun açtığım için beni suçlayacaktır. Hele Marta... o kız Kumandan’dan hamile kaldığımı anlayacak ve bunu bana karşı kullanarak Jacob’u sevmediğimi söyleyecekti. Krysia, “Hamileliğin henüz belli olmuyor ama bir süre sonra herkes anlayacak bunu,” diye devam ediyor. “Şimdilik bunun belli olmaması için sana bol kıyafetler bulmalıyız. Örgüte çabuk ulaşabilsem bile, seni kaçırmak için bir yol planlamak birkaç hafta, hatta birkaç ay sürebilir. O zamana kadar durumu idare edebilecek misin?” Başımı sallıyorum. “Güzel. Seni Kraków’dan kaçırmak da yeterli olmayacaktır, sen ülke dışına çıkmalısın. Richwalder’in, senin kaçtığını anladığı zaman kolay bulamayacağı bir yerlere gitmen gerekiyor.”

Bunu duyunca, Nazilerin beni avlanan bir av hayvan gibi kırlarda ormanlarda aradıklarını düşünüyor, korkuyla ürperiyorum.

“Ya Jacob? O ne olacak?”

“Güzel soru. Onun nerede olduğunu ve ne zaman yolculuk yapacak kadar sağlıklı olabileceğini öğrenmeliyiz. O iyileşirse ikiniz birlikte bir yerlere gidebilirsiniz. Sanırım ilkbaharda, karlar eriyince yapabilirsiniz bunu. Sen de dağa çıkmak zorunda kalabilirsin.”

“Ya Łukasz?” diye soruyorum ve çocuk adını duyunca başını kaldırıp bana bakıyor.

Krysia alt dudağını ısıyor. O anda onun, çocuğun buradan gitmek zorunda olmasıyla ilgili tartışmamızı hatırladığına eminim. “Şu anda bilemiyorum. Önce bazı bilgiler almamız gerekiyor, çocuk konusunu da zamanı gelince düşünürüz.”

“Annemle babam?..”

Krysia içini çekiyor. Onu şu anda yanıtlaması mümkün olmayan sorularla zora koştüğümün farkındayım ama elimde değil bu. Yine nazik bir ifadeyle, “Korkarım onları bu durumda gettoda kaçırarak mümkün olamayacak,” diye cevap veriyor.

Onun bana bu cevabı vereceğini biliyorum ama yine de içim yanıyor. “Anlıyorum,” diye mırıldanıyorum. “Ama gitmeden önce onların iyi olup olmadıklarını öğrenmek isterim.”

Kaşlarını kaldırıp yüzüme bakıyor. Tutamayacağı sözler vermek istemediğini biliyorum. Varşova Kafe’nin bombalanmasından sonra getto içinden haber almanın çok daha güçleştiğinin bilincindeyim. Ayağa kalkıyor ve, “Bir şeyler öğrenmeye çalışacağım,” diye mırıldanıyor.

Ben de kalkıp ellerine sarılıyor ve, “Her şey için çok teşekkür,” diyorum.

Omzumu okşayarak, “Ben ortalığı toplayayım,” diyor. “Sen de biraz dinlen ve fazla endişelenmemeye çalış.”

Mutfaktan çıkıp merdivene doğru yürüyorum. Krysia bulaşıkları lavaboya koyup suyu açıyor. Geriye dönüyorum. Elindeki tabağı yıkıyor ama gözleri karşı duvarda. O anda onun Claude'u ve gençliğindeki Paris günlerini hatırladığına eminim. Bütün o yıllar, sevdiği Marcin'e başına gelenleri ve anne olamamasının nedenini anlatamamanın, o sırrı saklamanın acısını yaşamak çok zor olmalı. Ben de sırlarımla, yaşamak için yapmak zorunda olduğum seçeneklerle bir gün Krysia gibi mi olacağım acaba? Bu düşünceler çok ağır geliyor bana. Midem bulanır gibi oluyor ve dönüp koşar adımlarla merdivenden yukarıya çıkıyorum.

22. BÖLÜM

Ogeceden sonra hamileliğim konusunda bir daha konuşmuyoruz. Birkaç hafta sonra yatağımın üzerinde yeni bir etek ve iki yeni süveter buluyorum. Bunlar da diğer iş kıyafetlerime benziyor ama süveterler biraz daha uzun ve bol, eteğin de ayarlanabilir bir beli var. Bunlar en azından şimdilik karnımın hafifçe büyümesini gizleyecektir. Krysia'nın bu giysileri nereden aldığını merak ediyorum.

Yeni kıyafetlerimden birini ilk kez giyip işe giderken, en azından bana neden böyle kalın giydiğimi sormazlar, diye düşünüyorum. Mart başındayız ama hava hâlâ çok soğuk, yerler ince bir buz ve kar tabakasıyla kaplı. Bir süre sonra tepelerden aşağıya doğru sert bir rüzgâr esmeye başlıyor. Kalın mantoma iyice sarınıyor ve durağa yürüyorum. Birkaç dakika sonra gelen otobüse biniyor ve göz ucuyla içerideki yolcuları süzüyor, her gün birlikte yolculuk ettiğim bu insanların durumumda bir değişiklik görüp görmediklerini merak ediyorum. Arka tarafa doğru ilerlerken, kimsenin bir şey fark etmediğini anlıyorum. Birkaçı ben geçerken hafifçe başını sallıyor, çoğu kafasını kaldırıp yüzüme bile bakmıyor. Hepsinin kafası kendi günlük yaşantılarıyla ve hayatta kalmakla meşgul. Benim dünyam değişti diye onların kafasını kurcalayan şeyler birdenbire değişmedi.

Krysia ile konuştuğumuz gecenin sabahında, yatağıma gelmiş, acıktığını anlatmak için yanağımlı okşayan Łukasz tarafından uyandırıldım. Onu alıp aşığıya indiğimde Krysia'yı bulamadım, gitmişti. Bana bir not bırakmamıştı ama direniş örgütüyle temas kurmak için gittiğini anlamıştım. Łukasz'a mısır gevreğini yedirdim ama midem bulandığı için kendim bir şey yiyemedim. Bulaşıkları kurularken, ön kapının gıcırdayarak açıldığını duydum. Kurulama bezini bırakıp merdivenin başına gittim, kapının önündeki paspasta botlarındaki karları temizleyen Krysia başını kaldırıp bana baktı ve ben daha sormadan, "Onlara mesaj gönderdim," dedi. "Artık bekleyeceğiz."

Ben bunları düşünürken, otobüs buzlu yolda hafifçe kayıp sarsılarak kalkıyor. Bekleyeceğiz tabii ama bu durumda ne kadar bekleyebilirim ki? Krysia'nın hamileliğimi öğrendiğı gece söyledikleri kafamın içinde yankılanıyor; Kumandan bunu asla bilmemeli, demişti. Şükür ki bu halimi sadece ofiste gizlemek durumundayım ondan; son haftalarda o kadar çok çalışıyor ki beni göreceğ zamanı zaten yok. Benden özür diliyor ve ben de onun özürlerini sevinerek kabul ediyorum. Bana dokunmaya kalkarsa durumumu anlayacağından eminim.

Bir an Jacob'u düşünüyorum. Krysia'ya göre, yakında Jacob'la yeniden bir araya gelip Polonya'dan kaçabilme ihtimalimiz var. Krysia bundan emin değil elbette ama uzun zamandır hayalini kurduğum bu ihtimal bile içimi ısıtıyor. Ama nereye gideceğiz, nasıl yaşayacağız gibi önemli sorular var. Bugünlerde bilim adamları ve kütüphane memurları için iş bulmak kolay değil, gerçi ben bu yıl Kumandan'ın özel sekreteri olarak çalışırken sekreterlik işini çok iyi öğrendim. İçimden bu düşünceye gülmek geliyor ama çok geçmeden gerginleşiyorum. Jacob'la başka bir ülkeye kaçmayı başarsak bile evlilik yaşantımız nasıl olacak? Bunu kabul etmek istemiyorum ama

Jacob'la son buluşmamızda aramızda bir tuhaflık vardı. Sanki bir açıdan birbirimize yabancı gibiydik. Ama tekrar ve ayrılmamak üzere bir araya geldiğimize bu durum düzelecektir, diyorum kendi kendime. Fakat bir yanımda buna inanmıyor gibi; savaş ve onun getirdikleri hepimizi öylesine değiştirdi ki birlikte yaşarken savaş öncesindeki gibi olabilecek miyiz acaba?

Beni tedirgin eden başka konular da var tabii. Şimdi hayatımda Krysia ve Łukasz da var. Aylardan beri Nazilerin olmadığı bir dünyada Jacob'la beraber yaşarken hep Krysia ve Łukasz'ın da bizimle beraber olacağını düşünmüştüm. Krysia, Łukasz'ın benimle beraber gidemeyeceğini söylemiş, kendi geleceğinden ve kaçışından hiç söz etmemişti. Benim ortadan kayboluşumdan sonra Krysia'nın bir sürü soruyla karşı karşıya kalacağını düşünüyorum, huzursuz oluyorum. Krysia'yı, çocuğu da alarak bizimle beraber kaçma konusunda ikna etmeli, o gelmezse bir yere gitmeyeceğimi söylemeliyim. Biz artık bir aileyiz.

Aile derken aklıma annem ile babam geliyor ve onları neredeyse bir yıldan beri görmediğimi düşünüp ürperiyorum. Krysia onlarla ilgili haber almaya çalışacağını söyledi ama bunun mümkün olmayacağını gözlerindeki ifadeden anlayabiliyorum. Nasıl şehirden ayrılıp onları bir kez daha terk ederim ki?

Otobüs birden sarsılarak duruyor ve düşüncelerimden sıyrılıyor. Yolculardan sinirli mırıltılar duyuluyor. Gestapo şehirde birçok yeni kontrol noktası kurdu ve yolumuzun Ujazdów'a açıldığı yer de bunlardan biri. İstedikleri araçları durdurup arıyorlar. Otobiller ve at arabalarının yol kenarına çekildiğini, insanların yol kenarına dizilip sorgulandığını çok gördüm. Ama bir otobüsün durdurulduğuna ilk kez tanık oluyorum. Bir an için beni arayıp aramadıklarını düşünüyorum. Örgütten biri yakalanmış ve bazı isimler vermiş olabilir. Ürperiyor ve sonra da, *saçmalama*, diyorum kendi kendime; Gestapo beni istese Kumandan'ın ofisinde

ya da Krysia'nın evinde kolayca bulabilir. Otobüs kontrolü de her zamanki işlerden bir olmalı.

İki kaba davranan polis otobüse binip bağıyor, aşağıya inmemizi emrediyorlar. Herkes eşyasını alıp otobüsten iniyor. Polislerin yanından geçerken onlarla göz göze gelmemeye çalışıyorum. Otobüsün dışında bekleyen diğer iki Gestapo polisinin yanında iki büyük Alman çoban köpeği var. Adamlar otobüsü ararken diğer yolcuların arasında, buz gibi havada bekliyorum. Hiç konuşmuyoruz. On, derken on beş dakika geçiyor. *İşe geç kalacağım*. Odasında saatine bakıp sabırsızlık içinde dolaşarak nerede olduğumu merak eden Kumandan'ın hayali gözlerimin önüne geliyor. Bir an için kalabalığın arasından çıkıp birkaç sokak ilerideki Wawel'e yürümeyi düşünüyorum ama sonra dikkat çekmemek için vazgeçiyorum.

Yirmi dakika sonra arama bitiyor ve polisler otobüse binmemizi söylüyorlar. Adamlar otobüsün kapısında duruyor ve rasgele seçtikleri bazı yolculara kimlik soruyorlar. Otobüse binerken kendimi hazırlıyorum ama bana bir şey sormuyorlar. Bütün yolcular bindikten sonra polislerden biri açık kapıda durup, "Klopowicz, Henrik!" diye bağıyor. İçeride derin bir sessizlik var. Polis sinirleniyor ve yüzü öfkeyle kızarıırken söylediği adı tekrarlıyor. O anda yan sırada oturan bir adamın yavaşça elini kaldırdığını görüyorum. Dönüp ona değil, ileriye bakıyorum. Polis, "*Schnell!*" diye bağıyor. Adam isteksiz bir tavırla yavaşça yerinden kalkıp öne doğru ilerliyor. Ön kapiya yaklaşınca polis onu kolundan tutup aşağıya çekiyor. Otobüs kapıları kapanıyor. İşe başladığım günden beri her gün otobüste gördüğüm bir adam bu. Dikkat çekmeyen, işçiye benzer biri. Tutuklanmasını gerektiren ne yapmış olabileceğini düşünüyorum, adamcağız suçsuz ve yanlışlıkla tutuklanmış da olabilir. Ama adını bildikleri için bu rastgele yapılmış bir tutuklama değildir herhalde. Otobüs yine sarsılarak kalkarken ürperiyorum.

Yaklaşık on beş dakika sonra Wawel Şatosu'nun önüne varıyor ve rampadan yukarıya çıkıyorum. Malgorzata masasında oturuyor ve masasındaki saate bakınca sekiz buçuk olduğunu görüyorum. Kumandan beni bekliyor olmalı.

Malgorzata o kibirli ifadesiyle, "*Dzien dobry,*" diyor. *Ben işime vaktinde geldim ama sen yine geç kaldın,* der gibi bir ifade var sesinde.

Ona hemen, "*Czesc,*" diyor ve konuşmasını beklemeden odama giriyorum.

Odanın kapısını yavaşça kapıyor ve kafesli ocakta yanan ateşe bakıyorum, içerisi sıcak. Ocağı Malgorzata yakmış olmalı. Şapkamı ve eldivenlerimi çıkarırken, bazen bana şirin görünmeye çalışıyor kadın, ona karşı daha nazik olmalıyım, diye düşünüyorum. O anda, Kumandan'la tanıştığım yemek davetinden sonra Krysia'ya, "Nefret ettiğin insanlara karşı nasıl bu kadar nazik davranabiliyorsun?" diye sorduğumu hatırlıyorum. O zaman bana, "Dostlarına yakın, düşmanlarına daha da yakın durmalısın," diye cevap vermişti.

Mantomu çıkarırken kapı açılıyor ve Malgorzata odama giriyor.

Omzumun üzerinden bakarak, "Evet? Bir şey mi var?" diye soruyorum.

"Kumandan, Pomorskie'ye, bir toplantıya gitti."

Ona dönüp, "Ne zaman döneceğini söyledi mi?" diye soruyorum.

Başını iki yana sallıyor ve, "Sana söylememi..." derken birden susuyor ve şaşkın gözlerle bana bakıyor.

"Ne var? Derdin ne sensin?"

Kadın bana cevap vermiyor ve şaşkınlıktan açılmış ağzını kapamıyor, nereye baktığını fark edince donup kalıyorum. Mantomu çıkarırken, üzerimdeki uzun ve bol süveterim yukarıya sıyrılmış ve karnımın kabarıklığı belli oluyor.

"Malgorzata..." diyor ama ne diyeceğim bilemeden susuyorum.

* (Leh.) Selam. (yay. n.)

Kadın birden geriye dönüp odadan çıkarken ayağı halının kalık ucuna takılıyor ve hafifçe sendeliyor. Düşmesin diye kolundan tutuyorum onu. “Malgorzata, lütfen bekle...” Kolunu çekip elimden kurtarıyor. “Sana açıklayabilirim...” diyorum ama bunu nasıl yapacağım konusunda en küçük bir fikrim olmadığından da eminim.

Kadın yüzüme bakmadan dönüyor. “Gitmeliyim, Kumandan dönene kadar yapılacak çok işim var.”

Tekrar, “Malgorzata,” diyorum ama o beni dinlemiyor, çıkıp arkasından kapıyı kapıyor.

“Aman Tanrım!” diye mırıldanarak sandalyeme çökerken midem bulanıyor. Malgorzata karnımı gördü ve hamile olduğumu anladı. Arkasından gidip susması için ona yalvarmak istiyorum ama bunun hiçbir işe yaramayacağını da iyi biliyorum. Malgorzata, Kumandan’ın bana yakınlık gösterdiğini anlayınca aylar boyu benimle arkadaş olmaya çalıştı. Ama artık bana karşı nazik olmak zorunda kalmayacak. Beni yerimden etmek için ihtiyacı olan her türlü bilgiye sahip artık. Ve benim halimi Kumandan’a anlatması için fazla beklemesi de gerekmeyecek.

Birkaç gün sonra, bir akşam Łukasz’ı yatırıyoruz ve Krysia, “Örgütle temas kurdum,” diyor. Salonda oturmuş, onun o gün yıkadığı çamaşırları ayırıp düzeltiyoruz.

Bir havluyu katlarken heyecanla ona bakıyorum. “Gerçekten mi? Kiminle konuştun?”

“Jozef’le. Seni gettoda buraya getiren çocuktu o.”

Onu hatırlıyor, başımı sallıyorum. Ama çocuğun adını bilmiyordum, ilk kez duyuyorum. “Peki ne anlattı sana? Yani...”

Nazik bir ifadeyle beni susturuyor. “Ona önce Jacob’u sordum tabii. Ama bizim bildiğimizden fazlasını bilmiyordu, özür dilerim.”

“Olamaz!” diyerek içimi çekiyorum.

“Ama senin Kraków’dan kaçırılman konusunda konuştuk ve bu konuda iyi haber verebilirim sana. Jozef, martın son haftasında senin için bir çıkış yolu ayarlayabileceğini söyledi. O zamana kadar durumu idare edebilecek misin?”

Kafamdan hesap yapıp bundan emin olamıyorum. Üç hafta daha işime devam edecek ve Kumandan’ın sırrımı öğrenmemesi için dua etmek zorunda kalacağım. O anda Malgorzata ile karşılaşmam ve onun bana bakışı geliyor aklıma. Belki de bir şey fark etmedi ve ben boşuna telaşlanıyorum, diye düşünüyorum. O gün onunla bir daha konuşmadım ve daha sonraki günlerde hep ondan erken işe gidip odama kapandım ve akşamları da işten çıkmak için onun gitmesini bekledim. Onunla bir daha karşılaşmak istemiyordum. Belki de durumumu biliyor ama Kumandan’a söylemeyecek. Sonra bu son düşüncemin saçma olduğunu anlıyor ve gerçeği görüyorum. O gün kadının yüzünde önce bir şaşkınlık, sonra da bir zafer ifadesi görmüştüm. Malgorzata sırrımı biliyor ve bir kedi gibi üzerime atlamak için fırsat kolluyor. Kumandan bütün hafta boyunca toplantılarda olmasaydı belki şimdiye kadar ona söylerdi.

Krysia birden, “Emma...” deyince irkiliyorum. “Beni dinliyor musun?”

Şaşkın bir ifadeyle onun yüzüne bakıyorum. Malgorzata ile yaşadığım olayı ona anlatmalıydım aslında ama hem onu daha fazla tedirgin etmemek için hem de dikkatsiz davranıp o durumda yakalanmış olmanın verdiği utançla bir şey söylemedim ona. Şimdi de bu olayı ona nasıl anlatacağımı bilemiyor ve daha önce anlatmadığım için çekiniyorum. Sonunda, “Dinliyorum,” diyorum.

“Üç hafta dayanabilecek misin?” diye tekrar soruyor.

Yutkunuyor, “Sanırım idare ederim,” diye cevap veriyorum.

“Güzel. Galiba en uygun zaman da bu. Umarım havalar güzel gider ama fazla beklemek zorunda kalmayacaksın sanırım. Jozef o zamana kadar bir refakatçi ayarlayacağını söyledi.”

İçimde bir sıkıntı hissediyorum. Refakatçi vereceklerine göre Jacob’la beraber gitmeyeceğim demektir. Krysia’ya bunu sormak istiyor ama hemen vazgeçiyorum. Jacob konusunda haber alamadığını zaten söyledi ve onun işini daha fazla zorlaştırmak istemiyorum. Bunun yerine, “Peki, Łukasz ne olacak?” diye soruyorum. Şaşkın bir ifadeyle başını hafifçe yana eğiyor.

“Yani ortadan kaybolduğum zaman sana özellikle de Kumandan’dan bir sürü soru gelecektir Krysia.”

“Ben bunu da düşündüm, merak etme. Eğer burada kalırsam senin başka bir akrabanı ziyarete gittiğin gibi bir bahane uydu-rabilirim.”

Başımı iki yana sallıyorum. Kumandan benim ona veda etmeden bir yerlere gittiğime asla inanmayacaktır. “Fakat ben gittikten sonra burası güvenli olmayacaktır Krysia. Kumandan benim kaçtığımı anlarsa bunun bedelini ödetir. Bu durumda seni Łukasz’la yalnız bırakıp gidemem.”

“Bu fırsattan yararlanmamız gerekiyor. Hepimiz bir anda ortadan kaybolamayız. Bu çok zor olur – yanında yaşlı bir kadın ve küçük bir çocukla ormanlardan geçemezsin ve uçümüzün birden yollara düşmesi herkesin dikkatini çeker.” Ona söyleyecek bir şey bulmaya çalışıyorum ama bulamıyorum. Aslında haklı olduğunu kabul ediyorum. Krysia, “Ben zaten bir yere gidemem,” diye devam ediyor. “Yaşlı bir kadını, benim yuvam burası.” Bunları söylerken gözlerinde öfke parıltıları görüyorum.

Naziler tarafından yuvalarından koparılıp götürülmüş tüm o yaşlı insanları düşünüyorum. Onlara seçim yapma şansı bile verilmemişti ve tüm olanlar düşünülürse Krysia’nın yorumunun

çok bencil olduğunu düşünüyorum. Fakat bunun burada kalmak isteğinin ana nedeni olmadığını biliyorum. O hepimiz için en iyi olanı yapmaya çalışıyor. Kaçmak zorunda kalsa, hemen hazırlanıp pahalı kıyafeti ve ayakkabılarıyla ormana dalmakta bir an bile tereddüt etmeyeceğine eminim.

Ama yine de onu bir kez daha ikna etmeye çalışmak için oturduğu sandalyenin yanına gidiyor, yere diz çöküp elini tutuyorum. “Krysia, lütfen benimle beraber gel,” diye adeta yalvarıyorum. Fakat o yine başını iki yana sallıyor ve ısrarın yararı olmayacağını bir kez daha anlıyorum. “Peki ama Łukasz?” diyorum. “Gestapo beni aramak için buraya geldiği zaman çocuk burada olmamalı.”

Krysia bana hemen cevap vermiyor ve söylediğimi düşündüğünü anlıyorum. Bu öyle kolayca yapılabilecek bir seçim değil. Çocuğun güvenliğini sağlamamız gerekiyor ve Krysia, onu evde tutup Gestapo geldiğinde sorulan soruların mı yoksa çocukla beraber ormanlara kaçarken yakalanmamızın mı daha riskli olacağını bilemiyor. Sonunda alçak sesle, “Çocuk yanında olursa senin hızını keser,” diyor. “Risk artar.”

“Ben durumu idare ederim,” diye ısrar ediyorum.

“Artık sadece kendini değil, karnındaki bebeğini de düşünmek zorundasın.”

Łukasz’ın da benim çocuğum olduğunu söylemek istiyor ve, “Fakat...” diyorum ama elini kaldırıp beni susturuyor.

“Şimdi tartışmayı bırakalım. Bu konuda hemen karar vermemiz gerekmiyor.”

“Pekâlâ,” diyerek kanepeye gidiyor ve katladığım havluyu alıyorum. Birkaç saniye sonra Krysia’ya baktığımda, pencereden dışarıya, karanlığa daldığını görüyorum. Önündeki çamaşırlara hiç dokunmamış. “Bir şey mi var?” diye soruyorum.

Bana dönüyor ve gözlerinde üzgün bir ifade olduğunu görüyorum. “Marcin öldükten sonra yalnızlık korkunç bir şey gibi gelmişti

Kumandanın Aşığı

bana,” diyor. “Bir süre sonra yalnızlığa alıştım ama aslında o beni hiç terk etmedi, garip bir acı olarak kaldı içimde. Bu yalnızlık sen gelene kadar böyle devam etti...” Durdu, gözleri dolmuştu. “Şu anda sen ve Łukasz’la beraber yaşadığım zaman içinde ne kadar mutlu olduğumu düşünüyorum. Sen gidince yine yalnız kalacağım ve seni çok özleyeceğim.”

“Kryisia, canım!” diyerek yanına gidiyor ve sarılıyorum ona. O ana kadar gidişimin onu ne kadar etkileyeceğini hiç düşünmemiştim. Ona hiçbir şeyin değişmeyeceğini, yine birbirimize yakın olacağımızı söylemek istedim. Ama bunu yapamadım. Üçümüzün bir arada yaşaması beklenmeyen bir olaydı, garip, çok güzel ve zorunlu bir yaşantıydı. Ve yine bir zorunluluk olarak son bulacaktı.

Ertesi sabah ofise girince Malgorzata manidar bir ses tonuyla, “Şimdiden iki kez nerede olduğunu sordu,” diyor. Şaşıyor ve geç kaldığımı sanarak onun masasındaki saate bakıyorum. Ama saat sekize çeyrek var, yani mesaimin başlamasına daha on beş dakika var. Kumandan’ın çok erken geldiğini anlıyor ve endişeleniyorum.

Acele adımlarla odama geçerken sakın olmaya çalışıyorum. Kumandan’ın çok işi olmalı ya da erkenden bir toplantıya katılmak zorundadır. Ama kendi kendime bunları söylerken bile yolunda olmayan bir şey olduğunu fark ediyorum. Aslında Kumandan her konuda olduğu gibi zaman konusunda da çok titiz bir adam, evinden her sabah tam sekizde çıkar ve trafik normalse sekizi çeyrek gece ofisinde olur. Onun erken gelmesi de geç gelmesi kadar olağanüstü bir hal.

Kalp atışlarım artarken mantomu çıkarıp masamdan not defterimi alıyorum. Kumandan’ın kapısı aralık duruyor, hafifçe vuruyor ve “Herr Kumandan?” diye sesleniyorum. Cevap gelmiyor ve biraz daha yüksek sesle yine sesleniyorum.

“Gel.”

Kapıyı biraz daha açıp içeriye giriyorum. Kumandan ofisin diğer ucunda, ayakta durmuş pencereden dışarıya bakıyor. “Malgorzata beni görmek istediğinizi söyledi,” derken kapıyı kapıyorum.

“Evet, otur.” Kanepenin kenarına oturup kalemi not defteri üzerinde tutuyorum. Kumandan bana dönmüyor, pencereden nehre bakıyor.

Derin bir nefes alıyor ve kalkıp odadan kaçmamak için kendimi zor tutuyorum. Odada iki dakika kadar derin bir sessizlik oluyor. Daha fazla dayanamıyor ve, “Bir şey mi var *Herr* Kumandan?” diye soruyorum.

Yumuşak bir sesle, “Bir şey mi var?” diye tekrarlıyor ve dönüp bana doğru geliyor, yüzünde gergin bir ifade var. İçini çekiyor, “Hiçbir şey yolunda gitmiyor,” diyor. “Militanlar kafeleri bombalayıp adamlarımızı öldürüyorlar. Savaşı kaybediyoruz.” Son ifadesi beni iyice şaşırtıyor; onun ya da bir başka Alman subayının böyle konuştuğuna ilk kez tanık oluyorum – onların savaşı kaybetmeye başladıkları söylentisi şimdiye kadar sadece Polonyalı çalışanların Wawel’in koridorlarında fısıldıkları ya da sokakta kulaktan kulağa yayılan bir şeydi. Kumandan bana yaklaşıyor ve öfkeli bir sesle, “Düşmanlarımız bombalamaların, hatta savaşı kaybetmemizin suçunu bile bana yüklemeye çalışıyor, benim kovulmam için ellerinden geleni yapıyorlar.” diye ekliyor.

Bunu duyunca rahatlıyorum. Kumandan’ın bu halinin nedeni siyasi konular ise benim için sorun yok demektir. Ona destek veriyormuş gibi görünmek için, “Zor günler yaşıyoruz,” diyorum.

Kanepenin yanındaki sandalyeye oturuyor ve yine yüzüme bakmadan, “Evet,” diyor. “Sonra bir de sen varsın.”

Şaşıyor ve, “B – ben mi?” diye kekeliyorum. Kalp atışlarım birden artıyor ve kulaklarım çınlamaya başlıyor, kendi sesimi bile zor duyabiliyorum.

Kumandanın Aşığı

“Evet Anna, sen,” derken bu kez dönüp yüzüme bakıyor. “Bana söylemek istediğin bir şey var mı?”

Onun bir şeyler öğrendiğini düşünüyorum, yüzümü ateş basıyor. Ne öğrenmiş olabilir acaba? Son birkaç haftadır hamileliğimi gizleme telaşı içindeyken daha büyük bir sırrım olduğunu unutmuş gibiydim. O anda gerçek kimliğimin ortaya çıkıp çıkmadığını düşünüyorum, ne yapacağımı bilemiyorum. Sonra gözlerimi yere indiriyor ve, “Hayır *Herr* Kumandan,” diyorum.

“Anna,” derken çenemi tutup başımı kaldırıyor ve gözlerimin içine bakıyor. “Bana Georg de.” Daha önce evinde yalnızken bana ilk adıyla hitap etmemi söylemişti ama ofiste bunu ilk kez yapıyor. Gözleri yumuşak, bana karşı öfkeli olduğunu gösteren en küçük bir belirti yok o gözlerde. Gerçek kimliğimi öğrenmiş olsaydı bana böyle bakması olanaksız olurdu. Birden onun hangi sırrımı öğrenmiş olabileceğini anlıyorum.

Tamam, hamile olduğumu öğrenmiş ve kızmışa da benzemiyor. Fakat hâlâ ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Ona, “Georg...” diyorum ama bu isim dilime yabancı geliyor. “Nasıl öğrendin bunu?” Vereceği cevabı biliyorum elbette ama ne söyleyeceğimi düşünmek için zaman kazanmaya çalışıyorum.

“Malgorzata söyledi.”

“Ya?” deyip içimi çekiyor, şaşırmış gibi görünüyorum.

“Evet, bunu bana söylerken sana kızıp öfkeleneneğimi, evlilik dışı hamile kaldığın için seni kovacağımı düşünüyordu tabii.” Onun yüzüne bakıyorum. “Merak etme, onun senin yerinde gözü olduğunu uzun zamandır biliyorum. Benden hamile kaldığını bilmesi olanaksız elbette.” Bir an durup ciddileşiyor. “Ama bu haberi senden almayı yeğlerdim tabii.”

Oturduğum yerde rahatsız olup hafifçe kıpırdanıyorum. “Özür dilerim.”

“Hayır Anna, ben özür dilerim.” Ellerimi kocaman ellerinin arasına alıyor. “Bu savaş konusu beni öylesine meşgul ediyordu ki senin haline dikkat edemedim ve bana söyleme fırsatı bile vermedim sana. Her neyse, bunu nasıl öğrendiğim önemli değil, artık biliyorum işte.” Yüzümü ellerinin arasına alıyor ve alnımdan öpüyor.

Bu kez gerçekten şaşıyor ve, “Kızmadın mı yani?” diye soruyorum.

“Kızmak mı?” diyerek gülüyor. “Bundan daha mutlu olamazdım Anna. Hep baba olmak istediğimi biliyorsun.” Başımı sallıyorum. “Margot ile asla tadamadım bu mutluluğu...” O anda, intihar etmiş, karnında bebeğiyle kanlar içinde yerde yatan Margot’nun hayali geliyor gözlerimin önüne. Birden midem bulanıyor ama kendimi çabuk toparlıyorum. “Her şeyin geleneklere göre, sırayla olmasını isterdim tabii, yani önce evlilik, sonra çocuk,” diye devam ediyor. “Ama hiç önemli değil.”

“Evet, ama insanlar ne düşünecek? Yani senin kariyerin...”

Sekreteriyle evlenmeden ondan bir çocuk sahibi olmanın düşmanlarının eline nasıl bir fırsat vereceğini ilk kez olarak düşünürken yüzüne bakıyorum. Yavaşça, “Evet,” diye devam ediyor. “Bu durumu başkaları öğrenmeden önce seni Kraków’dan uzaklaştırmalıyız.” *Ne müthiş bir ironi*, diye düşünüyorum, hamileliğimi öğrenince Krysia da aynı şeyi söylemişti. Kumandan birden ayağa kalkıyor ve sanki bana bir şeyler yazdırıyormuş gibi odanın içinde dolaşmaya başlıyor. Yüksek sesle düşünüyormuş gibi, “Seni Hamburg’daki evime göndermek isterdim,” diyor. “Ama bu durumda olanaksız bu. Düşman uçaklarının bombardımanları yüzünden bu çok tehlikeli olur. Ne yapacağımızı biliyorum...” Durup bana dönüyor. “Kız kardeşim Hannah, Salzburg yakınlarında, kırsal kesimde yaşıyor, seni oraya göndereceğim.”

Birden ürperiyorum. Avusturya buradan bile daha ciddi bir Nazi bölgesi. Oraya gidersem Jacob’u ve annemle babamı daha sonra nasıl bulabilirim? O ise yüzüme bakıp cevap vermemi bek-

liyor. Tereddüt içinde, yanlış bir şey söylememeye dikkat ederek, “*Herr Kumandan, yani Georg, çok nazıksın ama ben ailemi yalnız bırakamam,*” diyorum.

“Tabii bırakamazsın,” diye cevap veriyor. “Zaten yalnız başına seyahat edemezsin. Krysia ve Łukasz da seninle beraber gidecekler.” Bir sözüyle hepimizin hayatını nasıl kolayca ayarlayabildiğine şaşıyorum ama aslında o buna alışık tabii, bunu Yahudiler için yıllardan beri yapıyor. “Viyana’ya kadar Albay Diedrichson size refakat eder, kızkardeşimin şoförü de sizi oradan alır. Nasıl buluyorsun bu fikrimi?”

Bu fikir aslında bana bir ölüm fermanı gibi geliyor. Beni oralara göndermesine izin veremem. Bir kez daha, “Georg...” diyor ve susuyorum.

Gelip yanımdaki sandalyeye oturuyor ve, “Ne diyeceksin Anna?” diye sorarken sesindeki sabırsızlık ifadesini seziyorum.

Derin bir nefes alıyor ve, “Peki sana ne olacak?” diye soruyorum.

Gerçekleri görüyormuş gibi, bir an ciddileşiyor ama sonra yüzünde hafif bir gülümseme beliriyor. “Yani ikimize ne olacağımı mı soruyorsun?”

Onun önüme sürdüğü yalanı devam ettirip, “Evet,” diyorum. “Senden o kadar uzakta olmak bana ölüm gibi gelir.”

Yanağıma dokunarak, “Bana da öyle,” diyor.

“Belki Kraków’da kalıp bir yerlerde gözlerden uzak...”

Başını iki yana sallıyor. “Üzgünüm ama bu mümkün değil. Sırrımızı birinin öğrenmesi ihtimali çok büyük. Ve savaşın gidişatına bakılırsa...” Durup karşı duvara bakıyor. “Yani şehirde bir şeyler olabilmesi ihtimaline karşı senin ve bebeğin burada kalmanızı istemiyorum.” Ona ne demek istediğini sormak istiyorum; Müttefiklerin ilerlemesi sonucu Kraków sarılıp bir savaş alanı haline gelebilir mi demek istiyor acaba? Kumandan, “Her halükârda sağlık olanakları Avusturya’da daha iyidir,” diye devam ediyor. “Gitmen iyi olacak,

yarın gidebilirsiniz.” Elimi tekrar tutuyor. “Savaş biter bitmez en kısa zamanda yanına geleceğim ve evleneceğiz, tamam mı?”

Ona başka bir şekilde karşı çıkmak istiyorum ama vazgeçiyorum. Kumandan da Jacob gibi inatçı bir adam, bir konuda karar verdiği zaman fikrini değiştirmek mümkün değil. Sessiz kalışımı kabul olarak anlıyor ve, “Pekâlâ,” diyor. “O halde anlaştık. Gerekenleri ben yapacağım. Yarın sabah saat dokuzda yola çıkacaksın.”

Saate bakıyorum. Yirmi dört saat zamanım var. Buradan çıkıp eve gitmeli ve Krysia’ya olanları anlatmalıyım. Ayağa kalkıp, “Georg,” diyorum. “Özür dilerim ama kendimi yorgun hissediyorum. Acil bir iş yoksa eve gitmeme izin verir misin?”

Kalkıyor ve, “Elbette, elbette,” diyor. “Hamileliğin yüzünden olmalı. Eve git ve bugün dinlen. Yolculuk için güçlenmen gerekiyor.”

“Teşekkür ederim,” diyerek kapıya doğru yürürken arkamdan sesleniyor. “Anna, bir şey daha vardı.”

Dönüp tekrar yanına gidiyorum. “Evet?”

“Bu gece bana gelir misin?” derken başka tarafa bakıyor ve ellerini saçlarının arasından geçiriyor. “Yani uzun zamandır beraber olamadık ve yarın da gideceğine göre seni tekrar görmem...” Dönüp tekrar yüzüme bakıyor. “Ne diyorsun?”

Şaşkın gözlerle ona bakıyorum. Tüm bu olanlardan sonra hâlâ romantizm düşünebilmesine inanamıyorum. “Şey... bilemiyorum,” diyorum.

“Lütfen,” diye ısrar ediyor. “Kısa bir süre de kalsan olur.”

Bir an düşünüyorum, bu geceyi onunla geçirmek en son istediğim şey. Ama bu durumda onun bir şeylerden kuşkulanasını da istemiyorum. Benim tereddüt içinde olduğumu görünce, kapıda biri olup olmadığını kontrol etmek ister gibi bakışlarını o yöne çeviriyor, sonra beni kucaklayıp gözlerime bakıyor. Ona yakın olduğum her zaman olduğu gibi, kalbim yine hızlanıyor. Bunu hissedebilir mi acaba, diye düşünüyorum. Dudaklarımdan

tutkuyla öpüyor ve sonra bırakıyor beni. Geriye çekiliyor, yavaşça üstümü başımı düzeltiyorum. Öpüşüyle beni ikna etmiş gibi, “Ne diyorsun?” diye soruyor.

İçimi çekip, “Pekâlâ,” diyorum. Bir an önce buradan çıkıp eve gitmek için şu an her şeyi yaparım.

“Harika. Stanislaw saat sekizde gelip alır seni. Şimdi seni eve götürsün mü, ister misin?”

Başımı iki yana sallıyorum. “Hayır, teşekkür ederim, çarşıda biraz işim var.”

“Pekâlâ, o halde akşama görüşürüz,” diyerek masasına gidiyor ve omzunun üzerinden, “Malgorzata’yı buraya gönderiver,” diyor.

Aramızda özel bir konuşma geçmemiş ve her zamanki çalışma ortamı içindeymişiz gibi, “Başüstüne efendim,” diyorum. Fakat Kumandan’ın ses tonundan anladığım kadarıyla, bana ihanet etmek istediği ve çok şey bildiği için, bugün Malgorzata’nın Wawel’deki son günü olacak.

Odamda atkımı boynuma atıp mantomu giyiyor ve dışarıya çıkarken, Malgorzata’ya, “Kumandan seni görmek istiyor,” diyorum. Yüzüme bakmaktan çekinir gibi, yerinden fırlıyor ve koşar adım Kumandan’ın odasına gidiyor. Benim bu saatte mantomu giyip dışarıya çıktığı görünce, kovulduğumu ve yerimi almak üzere çağırıldığını düşündüğüne eminim. Ama şu anda ona acıyamayacak kadar bitkin hissediyorum kendimi. Nazi karargâhından son kez çıkarken, koşmamak için kendimi zor tutuyorum.

23. BÖLÜM

O gün öğleden sonra saat ikide Krysia, “Şafak vakti gidiyor-sun,” diyor.

Dört saat önce soluk soluğa eve girdim ve Kumandan’ın hamileliğini öğrendiğini ve hepimizi Avusturya’ya göndereceğini söyledim ona. Krysia beni dinledikten sonra, “Bunun olacağını biliyordum,” dedi. “Łukasz’ın yanında kal,” dedikten sonra mantosunu ve botlarını giyerek çıktı evden. Biraz önce geri döndü ve nereye gittiğini bile anlatmadan, derin bir nefes aldıktan sonra gideceğimi açıkladı.

Merdivenden yukarıya çıkarken bana kısaca planı açıklıyor. “Birisi buraya gelip seni Myślenice’ye kadar götürecektir.” Kraków’un otuz kilometre güneyinde olan bu küçük kasabayı bildiğimi belirtmek için başımı sallıyorum. “Yarın geceye kadar seni orada saklayacaklar, sonra karanlıkta bir arabayla sınırı geçip Çekoslovakya dağlarında güvenli bir eve götürüleceksin. Bir ay daha bekleme olanağımız olsaydı daha güvenli bir kaçış yolu ayarlayabilirdik ama şu anda başka seçeneğimiz yok.”

Arkasından mutfağa girip bir sandalyeye çökerken, “Özür dilerim,” diyorum.

Elini hafifçe sallıyor ve, “Değiştiremeyeceğimiz bir şey için üzölmeye hiç gerek yok,” diyor. “Şimdi seni bir an önce buradan kaçırmamız gerekiyor.” Boş çaydanlığı alıp su doldururken, “Łukasz uyuyor mu?” diye soruyor.

“Evet. Jacob’dan haber var mı? Yani o da benimle beraber gelecek mi?”

Krysia musluğu kapayıp çaresiz kalmış gibi bir ifadeyle yüzüne bakıyor. “Üzgünüm Emma ama sanmıyorum. Onun durumu ve şu anda nerede olduğu konusunda hâlâ bir haber alamadım. Ben de ikinizin beraber gidebileceğini düşünüyordum ama senin bu kadar acele bir şekilde kaçmak zorunda kalman her şeyi değiştirdi. Şu anda bu mümkün değil. Belki birkaç ay sonra o da senin yanına gelebilir.”

Jacob olmadan gideceğimi öğrenmek moralimi bozuyor, hatta bir an için kaçmaktan vazgeçmeyi bile düşünüyorum. Krysia ne düşündüğümü anlamış gibi, “Gitmek zorundasın,” diyor. Çaydanlığı ocağa koyuyor ve yine bana dönüyor. “Ben yeğenimi iyi tanırım, o şimdi her şeyden çok senin ve bebeğinin güvende olmasını isterdi.” Bunu duyunca belki yüzüncü kez içimden, *o halde neden örgütü bırakıp yanıma gelmiyor*, diye soruyorum. Ben onun için önemliysem beraber olmamız gerekir. Beni bırakıp gitmeseydi yaralanmaz ve karnımdaki bebeğin de onun olduğunu bilirdim. Fakat gerçeğin bu kadar basit olmadığının da bilincindeyim. Jacob örgüte katılmamış olsaydı, ben de gettoda asla kaçamayacaktım. Şimdi ikimiz de toplama kampında ya da daha kötü durumda olabilirdik. Krysia haklı tabii; Jacob da benim yaşamaya devam etmem için gerekeni yapmamı isterdi.

Krysia çay fincanlarını masaya koyarken, “Peki, sen ve Łukasz’a ne olacak?” diye soruyorum.

Başını iki yana sallayarak sandalyeye oturuyor. “Hepimiz beraber kaçamayız. Senin planlanandan önce, dağlarda hâlâ kar varken gitmen zaten yeterince riskli. Łukasz bu yolculuğu yapamaz ve seni de yavaşlatır. Ben onun durumunu da ayarladım, sen gittikten sonra örgüt onu alıp şehir dışında bir yerde saklayacak.”

Çocuğun yeniden yer değiştirmesi ve tanımadığı insanların arasında kalması düşüncesine dayanamıyorum. “Peki ama neden?”

“Emma, sen kaçtıktan sonra Gestapo mutlaka buraya gelecektir. Onlara senin Gdańsk’taki yakınlarını ziyarete gittiğini söyleyeceğim ve o zaman Łukasz da seninle beraber gitmiş gibi davranmam gerekecek. Onun için bu şekilde hareket etmemiz şart.”

Ona söyleyecek bir şey bulamıyorum. Uzun süre hiç konuşmadan çaylarımızı yudumluyor ve holdeki büyük sarkaçlı saatin tik taklarını dinliyoruz. Bir süre sonra hafifçe boğazımı temizliyor ve, “Kryisia, bir şey daha var...” diyorum. “Annem ile babam...”

Yüzüme bakmadan, eteğini düzeltiyor ve “Tabii ya,” diyor. “Senin kaçış planın ayarlanırken örgüttekileri onlar hakkında harabeleri olup olmadığını da sordum. Annenle baban iyilermiş, yani herkes gibi yaşamaya çalışıyorlarmış, başka bir şey öğrenemedim. Sana onlardan söz etmeden önce daha çok şey öğrenebilirim diye düşünmüştüm.” Kryisia konuşurken pek de huzurlu olmadığını ve öğrendiklerinin hepsini anlatmadığını anlıyorum.

“Kaçmadan önce onları görmem lazım Kryisia.”

Başını iki yana sallıyor. “Üzgünüm ama bu mümkün değil.”

“Lütfen,” diye yalvarıyorum. “Onlara veda etmeden nasıl giderim?”

Sabrı tükenmiş gibi içini çekiyor. “Emma, mantıklı ol biraz. Podgórze şu anda hiç güvenli değil. Kafe bombalanmasından beri güvenlik önlemleri iyice sıkılaştı, her yerde ve özellikle de getto çevresinde kontrol noktaları var. O bölgeye yaklaşırsan hayatını riske atmış olursun. Oraya yaklaşırsan bile ne yapacaksın, gettoya mı gireceksin yani?”

Tereddüt içinde, “Şey – bilemiyorum,” diye mırıldanıyorum. “Elbette oraya girmek istemem. Ama duvarda oradan kaçarken geçtiğime benzer bir yarık bulabilirim diye düşünüyordum, bilemiyorum. Onlarla duvarın dibinden konuşabilir ya da biriyle haber gönderebilirim.”

Krysia yumuşak bir sesle, “Çok tehlikeli,” diye tekrarlıyor. “Sen gittikten sonra örgütten, onların korunması için birini yollamalarını isteyeceğim.”

Bu sözler beni ikna etmeye yetmiyor. Krysia’nın samimiye-tine inanıyor ama daha önce inandığım insanların söylediklerini düşününce ona da fazla güvenemiyorum. Bu durumda hiç kimse, koşullar çok uygun ya da kendi çıkarı olmadıkça annemle babama göz kulak olmaz. Ailelerimiz şu ana kadar örgüt için ikincil dereceden kayıplar olarak görüldü. Örgüte fazla güvendiğim ve aylar önce annemle babamı oradan kaçırmak için bir şeyler yapmadığım için yine kızıyorum kendime.

Ama Krysia ile bu konuda tartışırsak kazanamayacağımı biliyorum. Bir an düşünüyor ve, “Ya Kumandan?” diye soruyorum.

“Nasıl yani? Onu neden soruyorsun?”

“Beni Avusturya’ya göndereceği gün ortadan kaybolmamı doğal karşılayacağını hiç sanmıyorum.”

Gözlerini kısıyor ve, “Bu konuda endişelenmeyi bana bırak sen,” diyor.

“Onun bunu yapmak istediğini duyunca şaşırmadın, değil mi?”

“Elbette şaşırmadım, adam âşık sana.”

Başımı çeviriyor ve, “Biliyorum,” diye mırıldanıyorum.

Mırıldanmama şaşırmış gibi yüzüme bakıyor. “Yanlış bir şey mi var?” diye soruyor.

“Bir şey yok.” Neler hissettiğimi bilmiyorum, acıma da olabilir, pişmanlık da.

Krysia hafifçe elime vuruyor. “Anlıyorum seni. Richwalder gibi bir adam da olsa, birinin kalbini kırmak hoş bir şey değil tabii.”

Hafifçe boğazımı temizliyor ve, “Herhalde öyle,” diyorum. “Bu gece beni görmek istediğini söylemişti.”

Eli elimin üstünde kaldı. “Yaa! Sen ne dedin peki?”

“Olur dedim, böyle söylemek zorundaydım.” Kendimi savunur tarzda konuşuyorum. “Onu reddetmek için bir bahane bulamadım.”

Krysia başını sallıyor. “Haklısın elbette. Fakat sabah erkenden gideceğine göre bu buluşma işleri zorlaştırabilir.”

“Sorun çıkacağını sanmıyorum. Kumandan’ın uykusu derin oluyor.” Bu mahrem ayrıntıyı söylerken yüzüm kızarıyor. “Birçok kez o uyanmadan ayrıldım evinden.”

“Evet ama yine de emin olmalıyız.” Krysia bunu söyledikten sonra mutfaktan çıkıyor ve birkaç dakika sonra geri dönüyor. “İşte,” diyerek içinde beyaz bir toz olan küçük bir şişeyi bana veriyor. “Uyku ilacı bu, konyasına bir parça atarsan, sen giderken uyanması mümkün olmaz.”

Şaşkın gözlerle ona bakıyorum. “Aman Tanrım! Nereden buldun?..”

“Bunu bana gettoden götürülmeden önce Pankiewicz vermişti. Küçük ameliyatlarda doktorların kullandığı bir ilaç bu. Ondan ben istemiştim bunu çünkü insanın başına neler geleceği hiç belli olmuyor.”

Kumandan’ın evinde belge aramak için derin uykuya dalmasını beklediğim geceleri hatırlıyorum. “Bunu neden daha önce vermedin bana?”

“Bunu düşündüm ama çok etkili bir toz bu. Adam bundan çok az alsa bile ertesi sabah, sanki gece çok fazla içmiş gibi baş ağrısıyla uyanacaktır. Oraya her zaman gideceğin için bunu kullanmanın riskli olabileceğini düşündüm. Kumandan bir şeylerden kuşkulandabilirdi. Ama şimdi...”

“Anlıyorum.” Bu gece Kumandan’ın evine son gidişim olacak. Endişe duyacak, kaybedecek bir şeyimiz yok artık. Küçük şişeyi eteğimin cebine koyup ayağa kalkıyorum. “Krysia, güvenli bu, değil mi?” Şaşkın gözlerle yüzüme bakıyor. “Yani bu gece Kumandan’a

gidince, bebek için demek istiyorum...” Daha fazla konuşamıyor, utanarak susuyorum.

Birden ne demek istediğimi anlıyor. “Elbette, endişelenme. Hamile olduğunu anladığından beri onunla birlikte olmadın, değil mi?” Başımı sallıyorum. “Telaşlanma, bu erken aşamada bir risk söz konusu değil.”

O sırada üst kattan, uyanıp söylenen Łukasz’ın sesi geliyor. Bu konudan bir an önce kaçmak için, “Ben alırım onu,” diyorum.

“Pekâlâ,” diyerek o da yukarıya çıkıyor. “Ben de seninle Łukasz için birkaç kışlık kıyafet hazırlayayım.”

Günün geriye kalan kısmını ertesi sabah başlayacağımız yolculuk için hazırlık yapmakla geçiriyoruz, iki küçük çantayı giysiler ve yola dayanacak kuru gıda maddeleriyle dolduruyoruz. Hazırlık yaparken çok az konuşuyoruz. O akşam yatırırken Łukasz, sanki son kez beraber olduğumuzu anlamış gibi bana sıkıca yapışıyor.

Saat sekize birkaç dakika kala Kumandan’ın arabasının evin önünde durduğunu duyuyorum. Krysia arkamdan alt kata inerken, “Tozu aldın mı?” diye soruyor.

Mantomu giyerken, “Evet,” diyorum. “Şafaktan önce döneceğim.”

“Güzel. Bu gece çok dikkatli olmalısın, sonuca çok yaklaştık. Her şey yolunda gitmeli.” Kurumuş dudaklarıyla yanağımı öpüyor. “Sabah gitmeden önce göreceğim seni.”

Kumandan’ın beni aşağıda, ön kapının yanında beklediğini görünce şaşıyorum. Kolumu tutarak, “Çok güzelsin, etrafa ışık saçıyorsun,” diyor. Üst kata çıkarken yeni sakal tıraşı olmuş ve kolonya sürmüş olduğunu görüyorum. Dairenin içinde de bir değişiklik var; masaların üstleri temizlenmiş ve havada hafif bir limon kokusu duyuluyor.

Şaşırp ona bakıyorum. “Evi mi temizledin sen?”

Mantomu çıkarmama yardım ederken, “Evet, temizledim, daha doğrusu temizlettim,” diyor. “Benim gibi bir bekâr dağınıklığa

aldırmayabilir ama pis bir yerde çocuk büyümmez, değil mi?” Ona bebeğimin burada doğmayacağını ve büyümeyeceğini söylemek istiyorum ama hemen vazgeçiyorum. O da herhalde bana iyi bir baba olacağını göstermeye çalışıyor.

Kanepeye doğru giderken şömine rafında duran Margot’nun fotoğrafının da ortadan kaybolduğunu görüyorum, onun yerinde şimdi içinde taze çiçekler olan bir vazo var. “Georg...” diyerek ona şömine rafını gösteriyorum.

Yanıma gelip elimi tutuyor ve, “Artık benim hayatım sensin,” diyor. “Geçmişi bırakmanın zamanı gelmişti.” Yüzüne bakıp bir pişmanlık ya da üzüntü ifadesi arıyor ama bulamıyorum. Tanıdığımından bu yana ilk kez bu kadar mutlu görüyorum onu. Birden her yanıma suçluluk duygusu sarmış gibi hissediyorum. Yarın ben gideceğim ve Anna oyunu da son bulacak. O zaman bu adama ne olacak peki?

“Aç mısın?” diye soruyor.

Başımı iki yana sallamak üzereyken cebimdeki tozu hatırlıyor ve, “Biraz,” diye yalan söylüyorum. “Belki hafif bir şeyler yiyebilirim. Sen mutfakta bir şeyler hazırlarken ben de kadehlere içecek bir şey koyayım.”

O mutfığa giderken ben de içki şişelerinin durduğu camlı dolabı açıyorum. İki kadeh alıyor ve omzumun üzerinden bakıp onun mutfakta meşgul olduğunu görünce, birinin içine beyaz tozdan biraz serpiyorum ama ne yaptığımdan emin değilim. Krysia tozdan ne kadar kullanmam gerektiğini söylememiştii. Garanti olsun diye bir tutam daha koyuyor ve kadehlere içki dolduruyorum. Bir süre sonra Kumandan iki büyük tabakla mutfaktan çıkıp gelirken, “İşte oldu,” diyor.

Sakin olmaya çalışarak hâlâ elimde duran küçük şişeyi eteğimin cebime sokuyor ve ona dönüyorum. Kadehleri kanepenin önündeki sehpa götürürken, “Nefis görünüyor bu tabaklar,” diyorum.

Kumandan, sanki her şey normalmiş, ben yarın sabah gitmiyormuşum gibi, havadan sudan konuşuyor. Konyak kadehini bitirirken onu dikkatle izliyor, tozun alkolde iyice erimiş olması ve kadehin dibinde iz bırakmaması için dua ediyorum. Birkaç dakika sonra yüzüne bakıyor, tozun etkisini arıyorum ama bir şey göremiyorum, gözleri parlıyor ve uykulu bir hali yok. Uyku ilacının etkisini daha geç gösterebileceğini düşünüp bekliyorum. Yemeğimizi yiyip kahvelerimizi içtikten sonra Kumandan yanıma doğru sokuluyor.

“Yatak odasına gidelim,” diyorum. Toz etkisini burada gösterir ve Kumandan kanepede uyuyup kalırsa, evden çıkıp gitmem biraz daha zor olabilir.

“Tamam,” diyor. Yatak odasında ilacın etkisinin başladığını fark ediyorum. Göz bebekleri büyüyor, öpücükleri ağırlaşıyor, elleri yavaşlıyor. Birkaç dakika sonra üzerimden kayıp yan tarafa uzanıyor ve gözleri kapanıyor. Çok geçmeden derin bir uykuya dalıyor, soluğu ağırlaşıyor. Dönüp ondan uzaklaşırken, toz çok etkili, umarım ilacı fazla kaçırmadım, diye düşünüyorum. Komodinin üzerindeki saat on biri birkaç dakika geçiyor. Yemek yerken bu kadar uzun süre konuştuğumuzun farkında değildim.

Tavana bakarak ne yapacağımı düşünüyorum. Kalkıp gitmek istiyorum ama tozun onu ne kadar uyutacağını bilemiyor, uyanıp benim gittiğimi hemen anlamasından korkuyorum. Biraz daha kalmam gerektiğine karar veriyorum. Ben kendi konyağımı içer gibi görünüp sadece birkaç küçük yudum almama rağmen başım dönüyor ve uyumamak için birkaç kez kendimi çimdiklemek zorunda kalıyorum.

Yatakta uzanıp annemle babamı düşünüyorum. Onları uzun zamandan beri görmedim ve şimdi de onlara veda etmeden gidiyorum. Krysia'nın söyledikleri bir türlü aklımdan çıkmıyor. Onun haklı olduğunu biliyorum; gettoya gidersem hem kendi hayatım hem de etrafımdaki herkesin hayatı tehlikeye girecek. Özellikle

de kurtuluşa yakın olduğumuz böyle bir zamanda bunu yapmak çılgınlık olacaktır. Oraya gitsem bile annemle babama ulaşacağımın bir garantisi yok. Fakat kafamda riskleri tartarken yine de denemem gerektiğini düşünüyorum. Birkaç saat sonra Kraków'u belki de bir daha geri dönmek üzere terk edeceğim. Gettodan kaçtığım gece onları bir kez terk ettim, bunu tekrar yapamam.

Bir süre sonra saate ve sonra da uyuyan Kumandan'a bakıyorum. Krysia sabahın dördüne kadar eve dönmem gerektiğini söylemişti. Kumandan'ın evi Podgórze Köprüsü'ne oldukça yakın, kısa bir yürüyüş mesafesinde bulunuyor. Biraz cesaret edersem gettoya gidip dönecek zamanım var. Kararımı verip yavaşça yataktan iniyorum, Kumandan horluyor ve diğer yanına dönüyor. Bir an için uyanacağını sanıyor, korkuyorum ama o yine eşit aralıklarla nefes alıp vererek ve gözlerini hiç açmadan uyumaya devam ediyor. Aceleyle giyinip yatak odasının kapısına dönüyorum.

Sonra birden durup Kumandan'a bakıyorum. Onu son görüşüm bu. Ayaklarımın ucuna basarak tekrar yatağa yanaşiyor, bir kez daha yanına uzanıp ona sarılmamak için kendimi güç tutuyorum. Üzülerek ona söyleyecek çok şeyim olduğunu düşünüyorum. Sevdiğini düşündüğü kadın olamadığım, onu aldattığım için üzüldüğümü söylemek, aramızda her şey farklı olsaydı keşke, demek istiyorum. Ama pişman olacak zaman kalmadı artık. Üzerine doğru eğiliyor, burnumu saçlarına değdiriyor, veda etmek için hafifçe alnından öpüyorum. Hiç kımıldamıyor.

Salona geçiyor ve bir sandalye üzerine bıraktığım mantomu giyerken bir an durup içinde hâlâ peynir ve et parçaları olan tabaklarımıza bakıyorum. Kalan et ve peynirlerin ziyan olmaması için onları alıp annemle babama götürmeyi düşünüyorum. Yine parmak uçlarıma basarak mutfağa giriyor, dolaptan bir kese kâğıdı alıp dönüyor ve tabaklardaki et ve peynirleri kalın kese kâğıdına koyuyorum. Sokak bomboş ve hava çok soğuk. Bina diplerine sığınarak köprüye doğru yürüyorum. Çok tedirginim, yakalanırsam

yanarım. Bir süre sonra nehir kenarına ulaşıyor ve demir yolu köprüsünden gizlice karşı kıyıya geçiyorum.

Podgórze sokakları sessiz ve karanlık. Fakat Gestapo'nun yoldan geçecek insanları yakalamak için saklanmış olabileceğinin farkındayım. Getto duvarına ulaşınca ona dayanıyor, gölgelere saklanmaya çalışıyorum. İki tarafa doğru, sonu yokmuş gibi uzanıp giden duvara bakıyorum. Bir an için dönüp kaçmayı düşünüyorum. Krysia belki de haklıydı. Duvara iyice dayanıyor, elimle taşları yoklayarak ağır adımlarla ilerliyor ve bir süre sonra bir ekmek somunu genişliğinde bir yarık buluyorum. Aralıktan bakıyorum, duvarın arkasında da sokaklar bomboş görünüyor. Bu bölgenin gettonun sanayi mahallesi olduğunu ve büyük mutfağın yakınında durduğumu anlıyorum. Gecenin bu saatinde buralarda insan olacağını hiç sanmıyorum. Derin nefesler alıyor ve duvar dibinde yürümeye devam ediyorum.

Birkaç metre ileride, duvarın içeriye doğru kıvrıldığı yerde, duvar taşları arasında daha geniş bir yarık buluyorum. Aralıktan içeriye bakınca, depolar değil de apartman binaları görünce seviyorum. Bu sokak annemle babamın yaşadığı sokağa yakın ama burası da bomboş. Omzumun üzerinden endişeyle arkamdaki boş sokağa bakıyor ve durumun umutsuz olduğunu düşünüyorum. Yakalanmadan önce buradan gitsem iyi olacak. Fakat buraya kadar gelmişken hiçbir şey yapmadan dönemem. Birkaç dakika sonra duvarın diğer tarafında hafif, gıcirtıya benzer bir ses duyuyorum. Başımı yarıktan içeriye uzatıp iki tarafa da bakıyor ama bir şey göremiyorum. Geriye çekiliyor ve muhtemelen bir fareydi diye düşünüyorum. Ama bir süre sonra aynı sesi tekrar duyuyorum ve ses bu kez daha kuvvetli geliyor. Delikten uzanıp tekrar bakınca, gettonun sokağında yaşlı bir adamın, başı öne eğik, ayaklarını sürüyerek bulunduğu noktaya doğru yürüdüğünü görüyorum. Küçük adımlarla ve neredeyse ikiye katlanmış olarak yürüyor. Duvardaki yarığa yaklaşıncı ona seslenip babamı sormak istiyorum

ama birden onun babam olduğunu görünce şaşkınlıktan ağzım açık kalıyor.

Biraz yüksek sesle, “Tata,” diye fısıldıyorum. Babam bana doğru bakıyor ama beni tanıması biraz zaman alıyor. Sonra ağır adımlarla bana yaklaşıyor.

Kemikli, zayıf elini deliğe doğru uzatarak Yiddişçe konuşuyor. “*Shana madela.*” Güzel kızım, diyor bana. Onu görmediğim on bir ay içinde tanınmayacak kadar yaşlanmış. Bir deri bir kemik kalmış, adeta bir kurukafaya dönmüş. Sakallarından sadece birkaç tutam kalmış. Bir zamanlar gülerken ortaya çıkan dişlerinden sadece birkaçı duruyor ağzında, dudakları içeriye çökmüş.

“Tata, ne oldu sana?..” deyip susuyorum. Kafamda o kadar çok soru var ki nereden başlayacağımı bilemiyorum.

Cümlesi sanki her şeyi açıklamaya yetiyormuş gibi, “Bazı geceler yürüyüş yapıyorum böyle,” diyor. Gettoda yaşarken, geceleri açlıktan mideme sancılar girdiğini, uyuyamadığımı hatırlıyorum.

Kumandan’ın evinden getirdiğim yiyeceklerle dolu kese kâğıdını duvardaki yarıktan ona uzatarak, “Şunu al baba,” diyorum. “Koşer değil ama...” Kese kâğıdını alıp elinde tutarak sanki elinde ne olduğunu anlamıyormuş gibi ona bakıyor. Kötü bir şey olduğunu düşünüyorum, midem sıkışıyor. Vereceği cevaptan korkarak, “Annem nasıl?” diye sorsam da aslında cevap vermesine gerek yok. Annem onu hiçbir zaman gece vakti tek başına sokağa çıkarmazdı. En kötü günlerde bile saçlarının böyle dağınık, kıyafetlerinin bu kadar pis olmasına izin vermezdi.

Babamın gözleri karanlık kuyular gibi, “On gün önce...” diyor.

Onun ne demek istediğini anlamak bile istemiyor, “Ne?..” diye soruyorum. Sonra gömleğinin ön tarafının Yahudilerin matem ayini gereğince yırtılmış olduğunu fark ediyorum. “Hayır...”

* (Leh.) Baba. (yay. n.)

Babam gözyaşlarını daha fazla tutamıyor ve ağzını zorla açarak, "O gitti kızını!" diye fısıldıyor.

Birilerinin duyabileceğini bile düşünemiyor, yüksek sesle, "Hayır!" diye bağırarak ağlamaya başlıyorum. Birden kendimi beş yaşındaymışım gibi hissediyor, Kazimierz'deki evimizde grip olup yatağında yattığım güne geri dönüyorum. Hasta olduğum zaman annem yanımda yatar, göğsüme merhem sürer, bana çorba yapar, şarkılar söylerdi. "Anne..." diye inliyorum.

Babam duvarın diğer tarafında durup yüzünde işkence görmüş gibi çaresiz bir ifadeyle aralıktan bana bakıyor. Çocukken de ağlamama hiç dayanamazdı o. Benim bir sorunumun olması ve bana yardım edemeyeceği fikri her zaman dayanılmaz acı vermişti ona. Şimdi de kendi acısından çok benim acılarımı düşündüğünden eminim. "Annen geçen sonbahar birden yüksek ateşle yattı ve çok hastalandı."

Hıçkırıklar arasında sarsılarak, "Biliyorum," diyorum. "Yardım edecek birini bulmaya çalıştım." Direniş örgütünün yardım etmekten kaçındığını söyleyemiyorum ona. "Kryisia da bir şeyler yapmaya çalıştı."

"Kryisia eczacı Pankiewicz'i gönderdi bize. Adam bize Tanrı'nın gönderdiği bir yardımcı gibiydi, annene yardım etmek için her şeyi denedi, elinde az kalmış değerli ilaçlarını bile kullandı. Ama hastalık daha önce hiç görmediği bir şeydi, ne olduğunu anlayamadı. Bir süre sonra annenin ateşi düştü, biraz iyileşir gibi oldu ama yine de çok zayıflamıştı. Ondan sonra bir daha eski sağlığına kavuşamadı ve kış aylarında... Şey, birkaç hafta önce yine ateşlendi ve bu kez kurtulamadı."

Hıçkırıklarım azaldı ve yutkundum. "Huzurlu muydu? Yani, sonunda demek istiyorum."

Babam bir an tereddüt ediyor ve sonra, dikkatli konuşmaya çalışarak, "Huzurluydu," diye cevap veriyor ama onun yüz ifadesin-

den, annemin çok acı çekmiş olduğunu anlıyorum. “Annen güçlü ve cesurdu kızım. Ben de onu hiç yalnız bırakmadım...”

Çatlak bir sesle, “Ben de orada olmalıydım baba,” diyorum.

Babam başını iki yana sallıyor. “Annen seni anlıyordu. Bütün isteği senin iyi ve güvende olduğunu öğrenmekti.” Ama bu beni teselli etmiyor. Kaçtığım gece babamın yanında uyuyan annemi hatırlıyorum. O gece, fırına ya da işe giderken yaptığım gibi, veda bile edemedim gitmiştim. Gecenin bir saatinde ortadan kaybolmuşum ve şimdi o da yoktu artık.

“Sizi bırakıp gittiğim için çok üzgünüm baba,” diyorum.

Babam hemen, “Hayır, hayır, böyle düşünme,” diye itiraz ediyor. “O sabah uyanıp seni bulamayınca endişelendik tabii. Ama çok geçmeden Jacob ve arkadaşlarının seni kaçırdığı ve iyi olduğun haberini alınca rahatladık. Annen sadece seninle vedalaşmadığına üzüldü biraz. Ama ikimiz de senin o şekilde kaçmak zorunda olduğunu anladık.”

Birden nerede olduğumu ve etrafımızdaki tehlikeyi unutup yine ağlamaya başladım. Babam da yine duvarın diğer tarafından çaresiz, üzgün bir ifadeyle bana bakıyor. Sonra, “*Yisgadal, v yiskadash shmay rabah...*” diye İbranice matem duası kadişi söylemeye başlıyor. Ben de hıçkırıklar arasında ona katılıyorum. Ölenler için edilen ama ölümden söz etmeyen, sadece Tanrı’ya övgüler yağdıran bir dua bu. Babamın bu duayı geceleri yalnız başına kaç kez ettiğini düşünüyorum.

Bir süre sonra kendimi toparlıyor ve içimi çekiyorum. Çılgınca bir tavırla, “Seni buradan çıkarmalıyız baba,” diyorum. “Bir saat sonra elimde kâğıtlarla geri döneceğim...” Babam başını iki yana sallıyor. İkimiz de bunun olanaksız olduğunu biliyoruz. Bugünlerde gettoya giriş ya da çıkış mümkün değil. Babamı bir haberci ya da Hristiyan gibi kapıdan geçirmek imkânsız, zaten ormanlarda yolculuk yapacak kadar sağlıklı da değil.

Onu buradan çıkaramayacağımı biliyorum. Bunu biliyorum ama en azından ben yanında olmasam da onun yanında kalacak bir şey vermek istiyorum ona. “Tata, anne olacağım,” diyorum. Yüzünde şaşkın bir ifade belirliyor. Hemen, “Jacob sonbaharda bir fırsatını bulup bizi ziyarete geldi,” diye ekliyorum. Ona başka bir erkekten hamile kalmış olabileceğimi söylemiyorum elbette. Şu anda bunun önemi de yok zaten.

Babam zorlanarak hafifçe gülümsüyor ve, “*Mazel tov*’ hayatım,” diyor. Fakat gözlerinde hüznü bir ifade görüyorum. Torununu asla kucağına alamayacağını, onun Bar Mitzva’sını göremeyeceğini düşünüyor olmalı. Ama ailesinin devam edeceğine seviniyor gibi. Söylediğim ona hem acı veriyor ve hem de bir hediye oluyor.

“Bebek kız olursa ona annemin adını vereceğim baba,” diyorum.

Babam, “Emmala,” deyince ürperiyorum. Babamın beni takma adımla çağırdığını uzun zamandan beri duymamıştım. Onun bana böyle seslenmesi içimi ısıtıyor. Gözlerinde çaresizlik görüyorum. Çocuğuna bir şeyler vermekten aciz bir babanın bakışı bu. Beni koruyamadığı için suçluluk duyar gibi bir hali var. Ama yüz ifadesi birden değişiyor ve, “Bekle,” diyor. “Burada bekle beni.” Ben ne olduğunu sormak isterken karanlıkta kayboluyor. Duvara yaslanıp annemin yüzünü hayal ediyorum. Krysia bunu öğrenmiş miydi acaba? Şaşkınım. Annemle babamın iyi olduklarını söylerken annemin öldüğünü öğrenirsem gitmeyeceğimi bildiği için yalan mı söylüyordu acaba bana? Ben bunu düşünürken bir süre sonra babamın ayak seslerini tekrar duyuyorum. “İşte,” diyerek elini yine yarıktan dışarıya uzatıyor ve avucuma üç küçük şey koyuyor. Verdiklerinin iki tanesi gettodayken yatağımın altına sakladığım nişan ve nikâh yüzüklerim. Üçüncüsü ise katlanmış bir kâğıt parçası. Onu açıp Jacob’la evlilik belgem olduğunu görünce içimi çekiyorum.

* (İbr.) Tebrikler. (yay. n.)

Elim havada kalıyor, şaşkınım. Bir Yahudi evlenme belgesi ve yüzüklerim. Bir zamanlar bunlar benim için çok değerliydi. Şimdi ise onlara baktığımda aklıma gelen tek şey onların ne kadar tehlikeli olduğu. Bunlar üzerimdeyken yakalanırsam gerçek kimliğim hemen meydana çıkar. Babama bakıyor ve bunları bana verdiği için gözlerinin parladığını görüyorum. Başka seçeneğimin olmadığını anlıyorum.

“Teşekkür ederim baba.” Yüzükleri kâğıdın içine sarıp cebime koyuyorum.

Babam başını sallıyor ve bana hiç olmazsa bunları verebildiği için mutlu görünüyor. “Jacob’u gördüğün zaman seni bir daha terk etmemesini ve bunu benim istediğimi söyle o çocuğa.”

“Söylerim baba, söz veriyorum sana.”

Babam memnun bir ifadeyle başını sallıyor. “Politika saçmalığına artık bir son vermesini söyle ona. Artık oğlunu yetiştirmeyi düşünsün.” Bunu söylerken babamın çatlak dudaklarında hafif bir gülümseme görünce şaşıyorum. Babam en üzgün zamanında bile mutlu olacak, neşelenecek bir şey bulabiliyor kendine.

Onun keyfini kaçırmamak için, “Oğlu mu?” diyorum. “Bir erkek çocuk istediğini biliyordum.”

Birden ciddileşip başını iki yana sallıyor. “Ben hep seni istedim. Sen benim her şeyimsin.”

Bunu duyunca ağlamamak için zor tutuyorum kendimi. “Sen de benim her şeyimsin,” diye mırıldanıyorum. “Fakat *Tata*, getto...”

“Evet...” derken gülümsemiyor artık. O da katliam söylentilerini duymuş olmalı. Daha önce iki korkunç *akcja*’ya tanık olduğu için yakında yaşanacak felaketleri biliyor. Ama gözlerinde korku ifadesi yok. Birden, “Rab benim çobanımdır,” diye mırıldanıyor. Zayıf yüzünde garip bir ışıltı var sanki. O anda tam anlamıyla inançlı bir adamın yüzüne baktığımı anlıyorum. Onun Szeroka Caddesi’nde küçük Remuh Sinagogu’nda dua ederek geçirdiği sa-

atleri hatırlıyorum. Yakılan mumlar, kutsanan şaraplar geliyor gözlerimin önüne. Onun gettoda bile uzun geceler boyunca yirmi üçüncü mezmuru defalarca okuduğunu biliyorum. Yine de nasıl bu kadar sakın kalabildiğine şaşıyorum. Belki de çok uzun zamandır Tanrı'nın yolunda yürüdüğü için başkaları gibi gitmesi gereken yolu arayıp korkmuyor. Ya da belki çok şey kaybettiği için, artık kaybedecek bir şeyi kalmadığını düşünüyor. Büyük olasılıkla da annemin onu bu yolun sonunda beklediğini biliyor.

Babam birden, "Git artık," diyor.

"Seni tekrar terk edemem," diye itiraz ediyorum. "Gitmeyeceğim."

Başını iki yana sallıyor. "Gitmelisin." Ona cevap vermiyorum ama haklı olduğunu biliyorum. Onu buradan kurtarmam mümkün değil ve burada kalmam ikimizin de ölümü demek. Yine de ayrılmak istemiyorum oradan, sonsuza kadar kapanmak üzere olan çocukluk kitabımın son sayfasına bir süre daha tutunmak istiyorum. Başımı duvardaki çatlaktan diğer tarafa doğru uzatıyorum, taşlar yanaklarımı ve alnımı çiziyor. Babam gettodaki mikropların bana ve karnımdaki bebeğime zarar vermemesi için beni engellemeye çalışıyor. Ama ben kolumu da diğer tarafa uzatıp onu yakalıyor, yüzüme doğru çekiyorum. Sonunda dudaklarımı onun kuru yanağına değdirmeyi başarıyorum.

"Seni çok seviyorum *Tata*."

"Tanrı seninle olsun yavrum!" Onun kuru parmaklarını birkaç saniye tutuyorum ama elini çekip biraz geriliyor. Babam dönüp giderken arkasından bakıyor ve benden önce gittiği için ona minnettar oluyorum çünkü ben onu orada bırakıp gidemeyecektim. Karanlıkta gittikçe uzaklaşıp küçüldüğünü ve sonra getto sokaklarında kaybolduğunu görüyorum. Duvardaki yarıktan kolumu bir kez daha uzatıyorum ama babam orada yok artık. Daha fazla dayanamıyorum, getto duvarına sırtımı dönüyor ve koşarak oradan uzaklaşıyorum.

24. BÖLÜM

Gettodan ayıldıktan sonra Krysia'nın evine yakalanmadan varabilmek için dikkatle yürümeye başlıyorum. Önce ormandan geçmeyi düşünüyorum ama Wawel'deki söylentilerden öğrendiğime göre, Naziler şehirden potansiyel bir kaçış yolu olarak gördükleri Podgórze civarındaki ormanı gözetliyorlarmış. Kafe bombalandığından beri ormanda çok sayıda Nazi keskin nişancısı varmış ve kımıldayan her şeye ateş ediyorlarmış. Bunu hatırlayınca, şansımı deneyip şehirden geçmeye karar veriyorum.

Demir yolu köprüsüne gelip merdiveni çıkarken ayak seslerim bana oldukça yüksek geliyor. Merdiveni çıkınca duruyor ve gözlerimle köprüyü baştan aşağıya tarıyorum. Köprü bomboş gibi görünüyor ama kış mehtabı her yeri gündüz gibi aydınlatıyor. Diğer uç sanki başka bir ülkeymiş gibi uzak görünüyor ve aralarında büyük mesafe olan sütunların gölgelerinden başka gizlenecek yer yok. Şalımını başıma çekiyor, kuvvetli esen, buz gibi rüzgâra karşı yürümeye başlıyorum. Şalımın rüzgârda uçmaması için uçlarından tutuyor, öne doğru iyice eğilerek iki büklüm yürümeye çalışıyorum. Dikkatle yürürken gözlerim yerde, kaygan yerlere basmamak ya da demir çıkıntılara takılıp düşmemek için çabalıyorum.

Bir süre sonra uzaktan gelen bir araç sesi duyuyorum. Birileri bana doğru geliyor. Köprünün neredeyse yarısını katettim ve artık geriye dönemem. Köprünün çelik sütunlarından birinin arkasına gizleniyorum. Çok geçmeden içinde sadece şoförü olan bir

Nazi kamyonu geçip getto yönünde uzaklaşıyor. Direğe yaslanıp gölgesinde saklanarak bekliyorum. Kamyonet yavaşça yanımdan geçerken, *lütfeñ şimdi durma*, diye yalvarıyorum. Çok geçmeden köprünün diğeri ucunda kaybolunca rahatlıyorum.

Derin bir nefes alıyorum, en azından şimdilik güvende sayılırım. Köprü direğinin gölgesinden çıkmadan ellerimi ceplerime sokuyorum. Parmaklarım evlilik belgeme dokunuyor. Onu avucuma alıyor ve içine koyduğum nişan ve nikâh yüzüklerimi hissediyorum. Bunları üzerimde taşımamam gerektiğini düşünüyorum. Yolda durdurulmam ihtimaline karşı onlardan kurtulmalıyım. Bir an için, onları köprüden aşağıya attığımı, yüzüklerin nehrin sularına gömülüşünü ve kâğıdın da onların arkasından suya düştüğünü hayal ediyorum. Jacob beni anlayacak, hatta iyi yaptığımı söyleyecektir. Gitmeden önce, son gecemizde, bana evlilik belgemizden kurtulmamı söylemişti. Ama ben onları yok etme cesaretini kendimde bulamadım. Onlar benim Jacob'la olan son bağlantılarım, tekrar birlikte olacağımızın bir belirtisi benim için.

Köprünün parmaklığından nehre bakıyorum. Bunu yapabilirsem bile şu anda pek de mantıklı bir hareket olmaz. Nehrin suları donmuş ve attıklarım buzun üzerinde kalacak. Kâğıt rüzgârla kim bilir nerelere uçacak ve yüzükler de bulunabilir. Onları atarken biri görebilir diye de korkuyorum. Hayır, bunları bana babam verdi ve cebimde kalacaklar.

Saklandığım yerden çıktığımda birine yakalanacağımdan korkarak birkaç dakika daha demir direğin dibinde bekliyorum. Bir süre sonra, artık yoluma devam etmem gerektiğini anlıyorum. Krysia uyanıp beni göremezse nerede olduğumu merak eder. Etrafı dinliyor, hiçbir ses duyamıyor ve başımı direğin arkasından çıkarıp iki tarafa da bakıyorum. Etrafta kimse yok, köprü temiz, derin bir nefes alıp direğin arkasından çıkıyorum. Küçük ve hızlı adımlarla köprünün diğeri ucuna doğru yürürken bacaklarım titriyor. Bir

ara başımı kaldırıp bakıyor, köprünün ucuna iyice yaklaştığımı görünce seviniyorum.

Birkaç adım daha atıyorum ama birden arkamda bir gürültü duyup korkuyla sıçıyorum. Köprünün diğer ucundan bir motor sesi geliyor. Biraz önce geçen kamyonet olabilir bu. Belki de şoför beni gördüğünü sonradan idrak etti ve köprüyü geçip diğer uçtan geriye döndü, diye düşünüyorum. Yine bir direğin arkasına saklanmak istiyorum ama bu kez geç kalıyorum. Kamyonet hızla yaklaşmış duruyor, motor susuyor ve araçtan inen bir erkeğin, “Dur!” diye bağırdığını duyuyorum. “Dur!”

Kanım donuyor sanki. Bu sesi tanıyorum; Kumandan’ın sesi bu.

Köprü üzerinde ağır ayak sesleri bana doğru yaklaşırken, Kumandan, “Ellerini kaldır!” diye bağılıyor. Dediğini yapıyorum ama şoktayım; onun burada ne işi var ki? Şu anda yatağında uyuyor olmalıydı. Demek ki uyku ilacını yeterince vermedim ve etkisi kısa sürdü. Fakat burada olduğumu nasıl bildi? Yoksa gettoya kadar beni takip mi etti? Çok geçmeden arkama yaklaşıyor ve, “Geriye dön!” diyor.

O anda, yakaladığı kişinin ben olduğumu anlamadığı belli. Sokağa çıkma yasağını ihlal etmiş herhangi bir Polonyalı sanıyor beni. Ne yapacağımı bilemiyorum, ona neden gecenin bu saatinde sokaklarda dolaştığımı açıklayacak bir bahane arıyor ama bulamıyorum. O her zamanki sabırsızlığıyla, “Bana dön!” diye emreliyor. Derin bir nefes alıp dönüyorum ama başımı açmıyor, yere bakıyorum. Karanlıkta beni tanımaması için sessizce dualar edip duruyorum. Şalın altından hemen önümde durduğunu ve elinde tabanca olduğunu görüyorum.

Kumandan bir an tereddüt ediyor ve karşısındakinin bir kadın olduğunu anlayınca, daha yumuşak bir sesle, “Gecenin bu saatinde yalnız başına sokaklarda ne yapıyorsunuz hanımefendi?” diye soruyor. “Gece sokağa çıkma yasağı olduğunu bilmiyor musunuz?”

Konuşursam sesimi tanıyacağını bildiğim için, cevap vermiyor, başımı hafifçe iki yana sallıyorum. Silahını indiriyor ve, “Kimliğiniz lütfen,” diyor.

İçimden, *aman Tanrım*, diyorum. Artık kurtulamayacağımı anlıyorum. Kumandan sabırsız bir ses tonuyla bir kez daha, “Kimliğiniz?” diyor. Vakit kazanmak için elimi cebime sokuyor, kimliğimi arar gibi yapıyorum. Doğal olarak, yine babamın verdiği evlilik belgesinin içindeki yüzüklerim geliyor elime. Kimliğimi gösteremezsem tutuklanacağım, üzerimi arayacak ve onları bulacaklar. Cebimi karıştırırken bir an, Anna Lipowski adına çıkarılmış kimlik kartı geliyor elime. Kim olduğumu açıklayıp açıklamama arasında bocalıyorum. Gecenin bu saatinde burada bulunmama mantıklı bir bahane bulabilirsem ve bunu Kumandan’a açıklarken doğru şekilde gülümseyip ona dokunursam, diye düşünüyorum.

Başımı hafifçe kaldırıp onun yüzündeki ifadeyi görmeye çalışıyorum. Bunu yaparken şalım hafifçe açılıyor ve Kumandan’ın verdiği kolyenin ucundaki mavi taş mehtabın ışığında bir an için parlıyor.

Kumandan birden şaşıyor, taşı tanıyıp içini çekiyor ve, “Anna!” diye mırıldanıyor.

Ona ilk adıyla hitap edemeyecek kadar şaşkın ve korku içinde olduğum için, “Evet *Herr* Kumandan, benim,” diyorum.

Silahı iyice indirip yüzümü örten şalın ucunu kaldırıyor. “Sen olduğunu neden hemen söylemedin bana? Burada ne arıyorsun?”

“Bunu açıklayabilirim,” diyorum ve o cevabımı beklerken, “Şey... ben...” diye kekeliyorum.

“Neden gittin?” diye soruyor. “Uyanıp seni yanımda göremeyince endişelendim.”

“Özür dilerim, son gecemi Krysia ile geçirmek istedim,” derken yüzüne bakıyorum ama bana inanıp inanmadığını bilemiyorum. “Ayrıca Łukasz’ı da özledim.”

“Bunu bana söylemeliydin Anna. Seni anlardım ve Stanislaw seni eve götürürdü. Gece vakti sokaklarda dolaşmamalısın böyle. Tutuklanabilirdin ya da başına daha kötü şeyler gelebilirdi. Bu yaptığın çok tehlikeli Anna!”

“Biliyorum,” diyorum. “Özür dilerim.”

Karanlıkta köprüden aşağıya bakıyor ve, “Ama hepsi bu kadar değil, yoksa yanılıyor muyum?” diye soruyor.

Mideme yine bir şeyler oluyor. “Şey... ben anlamıyorum...”

“Yani burada bulunmanın nedeni sadece bana söylediğin şey değil, değil mi?” *Biliyor*, diye düşünüyorum ve ona cevap vermeyecek kadar perişanım. *Her şeyi biliyor*. Kumandan yüzüme bakıyor ve, “Kaçıyordun sen,” diyor.

Hiç düşünmeden, “Hayır,” diye cevap veriyorum. “Yani...”

“Sorun değil,” deyince şaşkın bir halde ona bakıyorum. “Anlıyorum seni.”

“Anlıyor musun?”

Hiç kızmadan, “Evet,” diyor. “Hamile kalmak ve Kraków’dan ayrılmak zorunda olmak korkuttu seni. Bunları düşünerek paniğe kapılman çok doğal bir şey!”

Gerçeği bilmediğini anlayınca rahat bir nefes alıyorum. “Gerçekten korktum,” diyerek başımı sallıyorum. “Dehşete düştüm.”

“Demek kaçıyordun...” derken karanlıkların içine, nehre bakıyor. “Peki ama nereye gidecektin?”

“Bilmiyorum.” Söylediklerime inanıp inanmamak arasında bocalar gibi bir hali var. Yüzüne bakıyor, “Kızdın mı bana?” diye soruyorum.

Uzanıp elimi tutarken, “Hayır,” diye cevap veriyor. “Sorun yok. Uyanıp seni göremeyince ne kadar korkmuş olduğunu anladım. Bunun için seni arayıp bulmak istedim ve geldim. Seni bulup her şeyin yoluna gireceğini söylemek istedim.”

“Öyle mi?” Ona ne diyeceğimi bilemiyorum.

“Anna...” derken uzanıp çenemi yavaşça kaldırıyor. “Artık korkmanı istemiyorum. Seni rahat ettirmek için gereken her şeyi yapacağım. İstiyorsan, gerekiyorsa görevimi bile hemen bırakabilirim ve buralardan birlikte kaçarsınız.”

“Georg...” Söyledikleri beni şaşkına çeviriyor.

“Yani demek istiyorum ki benim için en önemli şey senin mutluluğun.”

Ona cevap veremiyorum, olanlardan sonra kafam karmakarışık. Sırrımın açığa çıktığını düşünür ve korku içinde beklerken, Kumandan bana karşı duyduğu sonsuz bağlılığını itiraf ediyor. Şaşkın bir ifadeyle onun yüzüne bakıyorum. Birçok masum insan öldürmüş olan bu canavar ruhlu adam bana ölümsüz aşkını sunuyor. Ama kendime bunun ölümsüz olmadığını hatırlatıyorum. Eğer gerçek kimliğimi öğrenirse bu aşk anında ölebilir. Aslında onun var olmayan, hayali Anna’yı sevdiğini biliyorum. Ama gerçekten öyle mi acaba? Bir erkeğin belki de bana karşı olan gerçek duygularını açığa çıkaran şeyler benim yüzüm, sesim, konuşmam, dokunuşlarım mı yoksa?

Birden kendimi tutamıyor ve hıçkırarak ağlamaya başlıyorum. Kumandan hemen atılıp beni kolları arasına alıyor. “Ah Anna,” diye mırıldanıyor. “Üzülme.”

Gözyaşlarım akarken, “Özür dilerim,” diyor ve bu kez içten söylüyorum bunu.

Saçlarımı okşarken, “Hayır,” diye fısıldıyor. “İkimiz de özür dilemeyi bırakıyoruz artık. Gözyaşı da yok. Beraber yaşayacağımız geleceğimize bakalım artık, tamam mı?”

Bir adım geriye çekilip başımı sallıyor ve elimi kaldırıp gözlerimi silerek, “Tamam,” diyorum. Elim cebime sokup mendilimi çıkarıyorum ama bunu yaparken babamın verdikleri, cepten dışarıya fırlıyor. Onları tutmak istiyorum ama artık çok geç. Yüzükler köprünün metal zeminine vurup çınlarken, evlilik belgesi de onların arkasından yere doğru süzülüyor. Şaşkın bir halde içimi çekiyorum.

Kumandan yerden onları almak üzere eğilirken, “Bir şeyler düşürdün,” diyor.

Durumumu unutmuş gibi birden, “Hayır!” diye bağırıp yüzükleri ve kâğıdı ondan önce almak için eğiliyorum.

Fakat çok geç artık; Kumandan yüzükleri ve kâğıdı sağ eliyle yerden alarak doğruluyor. Onları havaya kaldırıp ay ışığında incelerken, “Nedir bunlar?” diye soruyor. Ona cevap vermiyorum.

“Evlilik yüzüğü mü bunlar?”

Kumandan evlilik belgesine bakarken, umutsuz bir halde, İbrance yazılı kâğıdın ne olduğunu anlamaması için dua ediyorum ama kâğıdın kenarındaki süsler ne olduğunu belli ediyor. “Bir Yahudi evlilik belgesi mi? Ne demek bu? Bir şey anlamıyorum.”

Şu anda öfkeli olmaktan ziyade şaşkın ama parçaları bir araya getiremediği için olanları böyle karşıladığını biliyorum. Bağlantıyı hâlâ anlamadığımı ya da anlamak istemediğini idrak ediyorum. Belki de bir şansım olabilir.

Bir hikâye uydurmaya çalışarak, “Şey...” diye kekeliyorum. Paraya ihtiyacımız olduğu için Krysia’nın bu yüzükleri rehine vermem için bana verdiğini söylemek istiyorum. Fakat mantıksız bir hikâye bu ve belgenin neden bende olduğunu da açıklamıyor. Sonunda kendimi toparlıyor ve, “Bir arkadaş,” demeyi başarıyorum.

Kumandanın Âşığı

Kumandan dilini şaklatıyor ve evlenme belgesini kaldırıp ay ışığında okumaya çalışıyor. “Bu tür arkadaşların olmamalı Anna. Krysia’nın savaştan önce Yahudi sanatçılara sempati beslediğini biliyordum ama gerçekten...” Birden korktuğum gibi gerçekleri anlıyor. “Krysia bir Yahudi ile evliydi...” Kâğıt ıslak bir kumaş gibi parmaklarının arasından sarkarken kolu düşüyor. “Sen Yahudisin!”

“Şey... bunu...” diye konuşmak istiyorum ama susturuyor beni.

“Yahudi misin? Bana evet ya da hayır de?”

Derin bir nefes alıyor ve, “Evet,” diyorum.

Yumruk yemiş gibi sendeleyerek bir adım geriliyor. “*Herr* Kumandan... Georg... lütfen, bırak da açıklayayım...”

Gözleri yanıyormuş gibi başını başka tarafa çevirirken, “Açıklanacak bir şey yok. Sen bir Yahudisin,” diye mırıldanıyor. O anda onun, *yine aynı şey, Margot gibi*, diye düşündüğünü duyar gibiyim. Hâlâ elinden tuttuğu ve namlusu yere doğru olan tabancaya bakıyorum. Onun bu şaşkın halinden yararlanıp silahı elinden alabilirim, diye düşünüyorum ama bunu yapmıyorum. Tekrar bana bakıyor. “Anlamıyorum, nasıl...”

Tereddüt içindeyim. Konuşmamam gerektiğinin bilincindeyim ama bir yandan da, olanları açıklarsam belki biraz yumuşar, diye düşünüyorum. “Gerçek adım Emma...” diye başlıyor ama babamın ve Jacob’un güvenliğini düşünerek genç kızlık ya da şimdiki soyadımı söylemiyorum. “Savaşın başından beri Krysia’nın evinde sahte bir isimle yaşıyordum.”

“Yani Gdańsklı bir öğretmen olman ve anne babanın bir yanında ölmüş olmaları hep uydurma mı?” diye soruyor. İçimi çekerek başımı sallıyorum. “Ya Łukasz?”

“O benim kardeşim değil, Krysia’nın yeğeni,” diyor ve çocuğu korumak için, “onun Katolik akrabaları tarafından yeğeni,” diye ekleme yaparak yalanıma devam ediyorum. Ama yüzündeki ifa-

deye bakınca Kumandan'ın artık bana inanmadığını anlıyorum. "Bütün hikâye bu işte!" deyip susuyorum ama bu da yalan tabii. Jacob, Alek ya da direniş örgütü hakkında tek kelime etmiyorum.

Kumandan susuyor. Birkaç dakika bekliyor ve sonunda, "Evet? Şimdi ne olacak?" diye soruyorum. Yalvarır gibi bir ifadeyle yüzüne bakıyor, bana olan duygularının devam edip etmediğini anlamaya çalışıyorum.

Sanki bu ifade bana vereceği tüm yanıtları kapsıyormuş gibi, "Sen bir Yahudisin," diye tekrarlıyor.

Umutsuz bir ses tonuyla, "Bunun önemi var mı?" diye sorarken uzanıp koluna dokunuyorum. "Beş dakika öncesine kadar sevdiğini söylediğin aynı kadını ben."

Sert bir hareketle kolunu geri çekiyor. "Hayır, beş dakika öncesine kadar sen Anna idin. Ama o yok artık. Aramızdaki her şey bir yalandı."

"Hayır," diye itiraz ediyorum. "Sana karşı hissettiklerim gerçektir, hâlâ gerçek," diye düzeltiyorum. Başını hafifçe eğerek bana bakıyor ve bir tarafının bana inanmak istediğini anlıyorum. Karşıma dokunuyorum. "Ve bir bebeğimiz olacak..."

"O çocuk da Yahudi," diyerek susturuyor beni. Sesi buz gibi, gözleri karanlık, boş çukurlar gibi duruyor. Dönüp bir adım geri geliyor. "Bana yalan söyledin Anna. Yani Emma." Gerçek adımı tükürür gibi söylüyor. "Bana ihanet ettin. Ve sayamayacağım kadar çok sayıda *Reich* yasasını ihlal ettin." Silahını yeniden kaldırıyor ve, "Seni tutuklayıp bir kampa göndermek yerine şuracıkta hemen vurmalıyım. İnan bana, sana iyilik yapmış olurdum."

Derin bir nefes alıyor ve, "Yani şimdi öldürecek misin beni?" diye fısıldıyor. "Yani... yani Margot'ya yaptığın gibi?"

Sanki onu tokatlamışım gibi bakıyor bana. "Ben karımı öldürmedim," derken boğuk, çatlak bir sesle konuşuyor. "O intihar etti."

Bunları nereden öğrendiğimi merak edip şaşıracağını biliyorum ama artık hiçbir şeye aldırıyor, büyük bir cesaretle, “Evet çünkü babasını kurtarmadın,” diye devam ediyorum. Hiç sesi çıkmıyor. “Tetiği çekmişsin ya da çekmemişsin, ne fark eder ki? Onu sen öldürdün işte!” Artık kendi sesimi bile tanıyamıyor, nasıl bu kadar cesurca konuştuğumu bilemiyorum. “Tıpkı babasını öldürdüğün gibi! Tıpkı...” Birden hiçbir şeye aldırmadan geriye dönüyor, kollarımı Yahudi mahallesi ve gettoya doğru uzatıyorum. “Tıpkı o insanları öldürdüğün gibi!”

“Onları ben öldürmedim!”

Üzerime geliyor ama ben yana doğru çekiliyorum. Boş olan eliyle bileklerimi yakalayıp beni köprünün çelik direğine dayıyor. Yüzü yüzüme birkaç santim mesafede, gözlerinde vahşi bir ifade var. Gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibi bakarken beni sarsıyor ve, “Margot’yu kim anlattı sana?” diye soruyor.

Yüzüne karşı, “Öldürdüğün kahraman *Alek! Alek Landesberg!*” diye haykırmak istiyorum ama bunu yapmıyorum, örgüte ihanet etmektense ölmeyi yeğlerim. “Orası önemli değil!” diyorum. “Gerçek bu!”

Çıldırılmış gibi, “Hayır!” diye bağıyor. “Gerçek bu değil. Ben bunu bizim için yaptım. Bana inanmalısın Margot! Ben bizi korumak için gerekeni yaptım.”

Şaşkın gözlerle yüzüne bakıyorum. Kumandan yüzüme bakıyor ama ölen karısıyla konuştuğunu düşünüyor. Onu fazla zorladığımı anlıyorum. O, savaş sürecinde yaşantısını, yaptıklarıyla bunların sonuçlarını birbirinden ayıran, hassas bir şekilde inşa edilmiş bir hayal dünyasında sürdürmeyi başarmış. Benimle ilgili gerçeği öğrenmek o dünyanın ve kendisinin yıkılmasına neden oldu.

Oyuna devam ederek yumuşak bir sesle, “Tamam canım,” diyorum. Beni Margot olarak görmeye devam ederse belki beni bırakır ve kaçabilirim. “Seni anlıyorum sevgilim. Ve affediyorum seni.”

Cevap vermiyor, kımıldamıyor, sadece anılara dalmış gibi, benim omzumun üstünden karanlıklara bakıyor. Şimdi sırtım köprü parmaklığına dayalı ve onun ağırlığını üzerimde hissederken zaman geçmek bilmiyor.

Birden beni bırakıp geriye çekiliyor. Derin bir nefes alıp doğruluyorum. Yine kiminle konuştuğunu idrak ederek, “Ben karımı öldürmedim,” diye tekrarlıyor. Sesi garip şekilde sakın şimdi. Bir an durup destek almak ister gibi köprü direğine dayanıyor. “Ben Margot’yu sevdim. Onu hiçbir zaman incitmedim.” Şimdi o benden kendisini anlamamı ister gibi konuşuyor. Ama konuşmasında sanki kendini de ikna etmek ister gibi bir ifade var. “Ben karımı sevdim. Babasını da korumak istedim. Fakat o konuda seçeneğim yoktu.”

Seçenek kelimesini duyunca, uzun zamandır unutulmuş bir rüya gibi, Krysia’nın sözünü hatırladım. Kumandan’la ilişki yaşamaya başladığım zaman bana, *her zaman bir seçenek vardır*, demişti. *Yaptıklarımızın sorumluluğunu almak zorundayız. Kurban olmaktan kaçınmanın ve onurumuzu korumanın tek yolu budur.* Bir an için bunu Kumandan’a söylemeyi düşünüyorum. Ama onun yüzüne bakınca, içimden başımı iki yana sallıyorum. Bunun yeri değil şimdi. Karşımda yenilmiş bir adam var, eskiden olduğu o güçlü adamla arasında hiçbir bağ kalmamış. Korkaklığı onu bir kurbana dönüştürdü. Beni anlamayacağının farkına varıyorum.

Birden yüzüme bakıyor ve, “Bir zamanlar iyi bir adamdım Anna,” diyor. Dalgın bir ifadeyle nehrin diğer yakasına, gettonun ötesine bakıyor. Ofisinin penceresinden baktığı zamanlar gördüğüm o uzaklara dalmış ifade var yüzünde. Savaştan önce, Margot ile mutlu olduğu günleri düşündüğünü anlıyorum. “İçimde bir

şeyler zamanla değişti ve o kadar yavaş oldu ki bu, ben bile farkına varamadım.” Hatalarından söz ettiğini ilk kez duyuyorum.

Ona sokuluyor ve elini tutarak, “Sen hâlâ iyi bir adamsın,” diyorum. Onun bu hassas anından yararlanarak belki kurtulabilirim. “Hâlâ da iyi bir adam olmaya devam edebilirsin.”

Başını iki yana sallıyor, elini elimden çekiyor ve, “Artık çok geç,” diyor.

Uzanıp kolunu tutuyor ve, “Çok geç değil, Georg, lütfen,” diyorum. Ona yaklaşmam gerekiyor. Saçlarımın kokusunu alabileceği kadar yaklaşmalıyım ona. Beni hatırlayabileceği kadar yakın olmalıyım. “Hâlâ bebeğimizle birlikte gidebiliriz buralardan.”

Geri çekiliyor ve acı bir sesle, “Bebeğimiz mi?” diye tekrarlıyor. “Onun benden olduğunu nereden bileceğim” Bunu söylerken silahın kabzası ile birlikte tuttuğu yüzükleri ve evlilik belgesini işaret ediyor. “Sen evlisin Anna. Bu çocuk da kocandan olabilir.”

Evli olan kadın Emma, Anna değil, diye düşünüyorum. “Ben kocamı üç yıldan beri görmüyorum,” diye yalan söylüyorum. “Savaşın başından beri görmedim onu, sağ olup olmadığını bile bilmiyorum.” Tekrar yaklaşıyorum ona. “Bu senin çocuğun Georg.” Bunu duyunca düşünüyor, yüzünde inanmak ister gibi bir ifade beliriyor.

Söylediğimi değerlendirir gibi dalıyor ve sonra, “Belki...” diyor.

Sesimdeki umutsuzluğu gizlemeye çalışarak, “Bir aile kurmak, baba olmak istediğini söylüyordun,” diye devam ediyorum. “Bizim için bir fırsat bu. Buralardan gidebilir, yeni bir hayata başlayabiliriz. Lütfen.” Cevap vermiyor ama bu fikri değerlendirdiğini anlayabiliyorum. İleri geri adımlar atarken yüzünü buruşturuyor, çelişkili duygularla mücadele ettiği belli. Onu ilk kez bu kadar kararsız görüyorum. “Kimse gerçeği bilmek zorunda değil,” diye ekliyorum.

Birden içinde sanki bir şeyler değişmiş gibi beni iterek geriye çekiliyor ve soğuk bir ifadeyle, “Gerçeği ben bileceğim ama, sen

bana yalan söyledin Anna,” diyor. Buz gibi bakışlarını görünce kalbini bana kapadığını anlıyorum. O anda dayanamayacağı şeyin inancımdan ziyade ona söylediğim yalanlar ve onu kandırmam olduğunu anlıyorum. Söyleyebileceğim ya da yapabileceğim bir şey yok artık. Kumandan öfkeden titreyerek silahını bana doğrultuyor.

Bir an için ona yalvarmak, af dilemek istiyorum ama hemen bundan vazgeçiyorum. Çocuk ve yeni bir hayat bile onun kalbini yumuşatmadıysa, yalvarmak hiçbir işe yaramaz ve benden daha da çok nefret eder, diye düşünüyorum. Başımı kaldırıp köprünün ucuna bakıyorum ama orası sonsuzluk kadar uzak görünüyor, koşarak kaçmak olanaksız. Elimi karnımın üstüne koyuyor ve içimden, henüz kız mı erkek mi olduğunu bile bilmediğim ve hayatı tanımadan ölecek olan bebeğimden özür diliyorum. Gözlerimi kapıyorum ve sevdiklerimi, anne babamı, Krysia’yı ve Łukasz’ı, hatta Alek’i ve onların cesurca mücadelelerini düşünüyorum. Jacob’un, elimi tutup, “Korkma!” diye fısıldadığını duyar gibi oluyorum.

Kumandan silahının horozunu kaldırırken çıkan çınlama sesini duyuyorum. Gözlerimi açıyor ve son bir kez hayata bakmak istiyorum. Kumandan silahını kalbime doğrultmuş, tam karşımda duruyor. Gözyaşları yanaklarına süzülürken, “Güle güle Anna,” diyor ve gözlerimi tekrar kapıyorum.

İki el silah sesi duyuyorum. Ölmüş olmalıyım, diye düşünüyorum çünkü hiçbir şey hissetmiyorum. O anda karanlıklar içinden tanıdığım bir sesin, “Emma!” diye bana seslendiğini duyuyorum. Gözlerimi açıyor ve vurulmadığımı anlıyorum. Kumandan aniden arkasına dönmüş, çılgınlar gibi karanlığın içine rasgele ateş ediyor. Sonra donmuş gibi olduğu yerde hareketsiz duruyor, kolları bir kukla gibi havaya kalkıyor ve yüzünde acı bir gülümseme görüyorum. Üniformasının ön tarafı koyu renge bulanmış ve ıslak. Birden yere düşüyor.

“Georg!” diye bağıırıp yanına koşuyor, yere diz çöküyorum. Bana değil de kendisine ateş edip intihar mı etti yoksa? Uzanıp elimi tutuyor. Umutsuz gözlerle etrafa bakınarak, “Kımıldama,” diyorum. “Yardım çağıracağım!” Ama söylediğim şeyi yapamayacağımın da bilincindeyim. Polis çağırırsam tutuklanacağım, onu kurtarmak için kendi hayatımı riske atamam.

Kumandan oyunuma sonuna kadar inanmak ister gibi, hâlâ sahte adımı kullanarak, “Bunun için çok geç, yanımda kal Anna,” diye mırıldanıyor. “Böylesi daha iyi oldu.”

Kolumu başının altına sokup hafifçe kaldırarak, “Böyle konuşma,” diyorum. Yüzü bembeyaz. “İyileşeceksin, seni hemen hastaneye götürmemiz gerekiyor.”

“Hayır, hayatın bu şekilde devam etmesini istemiyorum. Beraber olamayacaksak...”

“Olabiliriz,” diye ısrar ediyorum. Göğsündeki yaranın kanaması artıyor, kanı yerdeki karların üzerine akıyor.

Elimi sıkıyor ve, “Özür dilerim, seni seviyorum,” diye fısıldıyor. “Seni asla incitemezdim.”

Fısıldayarak, “Biliyorum,” diyorum ama aslında bilemiyorum. Margot’yu da sevmişti ama sevgisi onu ölümden kurtaramamıştı.

“Seni seviyorum Anna,” diye tekrarlıyor.

“Ben de seni seviyorum,” diyor ve bunu ilk kez söylüyorum. Ve aslında bir parçamın onu gerçekten sevdiğini anlıyorum. Terli alnına düşmüş saçlarını kenara itiyorum.

Tekrar, “Anna!” diyor ve sonra göz kapakları titreyip gözleri yavaşça donuklaşıyor.

Üzerine kapanıyor, alnımı onun alnına koyarak, “Hayır!” diye bağıırıyorum. Orada donmuş gibi, yanağımda sıcak bir nefes duyma umuduyla öylece kalıyorum. Dudaklarımı göz kapaklarına bastırıyor, kapanan gözlerini öpüyorum. Yüzü sakın, tüm gerginliklerden arınmış gibi duruyor ve Kumandan’ın öldüğünü anlıyorum.

25. BÖLÜM

Kumandan'ın cansız bedeninin yanında donmuş gibi, diz çöküp kalıyorum, kımıldayamayacak kadar şaşkınım. O anda arkamdan birinin, “Emma!” diye seslendiğini duyuyorum. Silah sesleri arasında duyduğum adımlı bağıran ses hayal ürünü değildi demek. Buralarda birisi daha var. Demek Kumandan yalnız değildi, diye düşünerek ayağa fırlıyor, bir başka Nazi görmekten korkarak sesin geldiği tarafa bakıyorum. “Emma!” diye sesleneni yine duyuyorum. Bir Nazi benim gerçek adımlı bilemez, diye düşünüp karanlığın içine dikkatle bakıyorum. Bir direğin dibinde, tabancasından hâlâ duman çıkarak duran kişi Marta.

“Marta!” diye bağırarak ona doğru koşuyorum. “Tanrım! Sen ne arıyorsun buralarda?”

“Seni takip ettim,” diyor. “Şafak vakti gelip seni Jacob’a götürmem gerekiyordu,” deyince refakatçinin o olduğunu anlıyorum. “Annenle babanı görmeden gitmek istemeyeceğini biliyordum ve endişeliydim, annenin öldüğünü duyunca...” Birden susup uzaklara bakıyor.

İnanamıyormuş gibi bakıyorum ona. “Yani sen biliyor muydun?”

Başını sallıyor. “Birkaç hafta önce öğrendim. Gelip sana haber vermek istedim ama Marek engelledi beni.” İçimden, *lanet olsun*, diye söylendim. “Özür dilerim Emma. Seni gettoya kadar ve sonra da buraya kadar takip ettim. Sonra onu da gördüm...” Durdu ve

Kumandan'ın cansız bedenini gösterdi. "Seni vuracaktı, ondan önce davrandım ve vurdum onu."

"Tanrı'ya şükürler olsun! Gelmemiş olsaydın..." Ürperiyorum. Marta'ya olan öfkem birden minnettarlığa dönüşüyor. O yetişmeseydi köprü üzerinde ölü olarak yatan kişi ben olabilirdim. "Ah Marta, çok teşekkür ederim," diyerek ona sarılmak istiyorum ama beni itiyor.

"Kucaklaşmanın zamanı değil," diyerek Kumandan'ın cansız olarak yattığı yere koşuyor. Arkasından giderken, onu vurduktan sonra benim davranışlarımı gördüğünü anlıyorum. Kumandan ölürken başını tuttuğum ve ağladığım için beni suçlayacağını sanıyorum ama bir şey söylemiyor. Yere diz çöküyor ve Kumandan'ın katılaşmaya başlayan elinden yüzükleri ve evlenme belgesini alıp bana veriyor, "Al şunları." Onları hemen alıp cebime koyuyorum. "Polisler biraz sonra gelir buraya. Bu cesetten kurtulmamız gerekiyor. Hadi, onu kenardan itip nehre atalım."

Kumandan'ın cesedine bakınca mideme yine sancılar giriyor. Bir an için onu karanlıkta üzerime gelirken görür gibi oluyorum. Kusmamak için kendimi zorlayarak başka tarafa bakıyor ve köprü'nün parmaklığına gidiyorum. "Bunu yapamayız, nehir donmuş. Onu böylece bırakalım Marta. Buradan hemen uzaklaşmalıyız, hadi gel!" Ama o hâlâ yerde diz çökmüş duruyor. "Marta?"

Başını iki kere sallarken yere çöküyor. "Yapamayacağım." Koşarak yanına gidiyorum. Beline yakın bir nokta kan içinde kalmış.

"Aman Tanrım, Marta, vurulmuşsun sen!"

Acıyla gülümsüyor. "Ondan hızlıydım ama yeterince değilmişim demek."

Yanına diz çöküyorum. "Canın çok yanıyor mu?"

"O kadar da kötü sayılmaz canım!" Ama onun güçlü görünmeye çalıştığını anlıyorum. Yüzü sararmış ve alnı terliyor.

“Seni Krysia’ya götürmeliyim. O hemen bir doktor bulabilir...”

Başını iki yana sallıyor. “Bu olanaksız, yürüyemem.”

Kolumu onun beline sarıp kaldırmaya çalışırken, “İşte, sana yardım edeceğim,” diyorum, ama o beni itip tekrar yere düşüyor.

Derin soluklar alırken, “Bunun yararı yok,” diyor. “Beni taşıyamazsın, hayır, tek başına kaçmak zorundasın.”

Etrafa bakınıyor ve, “Yardım arayacağım,” diyorum.

“Bırak yardımı, kaç buradan. Planlanan kaçış yolunu söyleyeceğim sana.”

İnanamıyormuş gibi ona bakıyorum. “Fakat burada kalamazsın. Polis biraz sonra gelip bulacaktır seni.”

İşıldayan gözlerle bana bakıyor. “Aynen öyle canım! Beni yakaladıkları zaman başkasını aramayacaklar ve sen de rahatça kaçabileceksin.”

“Seni burada bırakmayacağım,” diyerek itiraz ediyorum.

“Bırakmak zorundasın.”

“Hayır...” diyorum ama onun fikir değiştirmeyeceğinin bilincindeyim. Alek ve Jacob’un seslerinde duyduğum cesaret ve inatçılığı Marta’nın sesinde de duyuyorum. Ama her şeye rağmen, “Benim için yaptıklarından sonra seni burada yalnız bırakıp gitmem mümkün değil Marta!” diye ısrar ediyorum.

Marta kalan gücünü kullanarak uzanıp kolumu yakalıyor. “Dinle beni. Direniş örgütünün amacı yaşatmak, halkımızın hayatta kalmasını sağlamaktır. Şimdiye kadar bunun için mücadele ettik. Bunu başarabilenler yaşama devam edecekler. Alek ve Jacob da bunu iyi biliyorlardı. Yaşayabilen yaşayacak, bu konuda duygusallığa yer yok. Anlıyor musun beni?”

İçimi çekiyor ve, “Evet,” diyorum.

“Güzel.” Elimi bırakıp Kumandan’ın cesedine uzanıyor ve onun silahını alıp bana veriyor. “İşte, şimdi al şu silahı bakalım.”

Birkaç dakika önce namlusu göğsüme doğrultulmuş olan tabancaya bakıyor ve geriye çekilerek, “Ha... hayır... Alamam!” diye kekeliyorum.

“Al şunu!” diye ısrar ediyor. “Kaçışın sırasında ihtiyacın olabilir.” İsteksiz bir tavırla alıyorum silahı. Soğuk metal elime garip ve ağır geliyor. Marta kendini yere bırakıyor.

Silahı belime sokuyor ve sadece onun bileceğini düşünerek, “Jacob nerede?” diye soruyorum.

“Czernichów’da.”

“Fakat...” diyerek şaşkın gözlerle ona bakıyorum. Czernichów ormanının hemen diğer tarafında, Krysia’nın evine yaklaşık on kilometre mesafede küçük bir köy. Tüm bu sürede beni, onun dağlarda uzak bir yerde iyileşmekte olduğuna inandırdılar ama o bize çok yakındı demek.

Marta derin bir nefes alarak, “Herkes onun dağlarda olduğuna inanıyordu Emma,” diyor. “Herkesi kandırmak zorundaydık. Alek öldürüldükten sonra örgütte bilgi sızdıranlar da arttı. Güvendiğimiz insanlar bile tutuklandığı zaman onun yerini polise söyleyebilirdi.” Başımı sallıyorum. Ortaya çıkabilecek çok fazla sır var. Marta, “Czernichów’un dışında, ahırın hemen arkasında terk edilmiş bir kulübe var,” diye devam ediyor. “Jacob orada. Kulübenin altındaki mahzende saklanıyor olabilir. O arazi ve mülk Kowalczyk adında bir çiftçiye ait, adam güvenilir biri, ihtiyacın olursa ondan yardım alabilirsin...” Duruyor ve soluklanıp konuşmasını kısa ve kesik nefesler alarak sürdürüyor. “Krysia’nın evinden orman yoluna gir. Kowalczyk’in evini mavi çatısından tanıyabilirsin.” O sırada uzaktan siren sesleri duyuluyor. “Haydi, git artık buradan! Git ve Jacob’u bul.” Dizlerini karnına çekip cenin pozisyonunda acıyla kıvranıyor.

Kaçmak için doğrulurken elimi tutuyor. “Emma, son bir şey... Jacob hakkında...” Bir an tereddüt ediyor. “Özür dilerim.” Aramızda

konusulmadan kalan konudan, kocama olan duygularından söz ettiğini anlıyorum. Marta benimle tanışmadan önce de Jacob'a âşıktı.

Onun elini sıkıyor ve, "Sorun değil, üzülme," diyorum. Gerçekten de bu konuyu sorun etmiyorum. İnsan kimi isterse sevebilir. Ben Kumandan'a olan duygularıma nasıl engel olamadıysam, o da aynı şekilde Jacob'a karşı olan duygularını engelleyememişti. Siren sesleri yaklaşırken, "Haydi, gir artık" diyor.

Eğilip yanağından öpüyor, "Tanrı seni kutsasın Marta," diyorum. Elini bırakıp doğruluyor ve köprü'nün ucuna doğru koşuyorum. Köprü bitince durup arkama bakıyorum. Marta elinde tabancasıyla Kumandan'ın cesedinin yanında oturmuş, uzaklara bakıyor.

Köprü'nün merdiveninden aşağıya inerken donup kalıyorum. Aşağıda, kaldırım kenarında büyük, siyah bir araba duruyor. Kumandan'ın arabası bu! O anda onun, geçen kamyonette olmadığını anlıyorum. Koyu renkli camdan Stanislaw'ın saçsız başını görebiliyorum. Geriye dönüp merdivenden çıkmak istiyorum ama bir basamak bile çıkamadan arabanın sol ön kapısı açılıyor ve Stanislaw arabadan iniyor. Bir süre konuşmadan bakışıyoruz. Sonra o, sanki bu durumda karşılaşmamız doğalmış gibi, "*Dobry wieczór,*" diyerek iyi akşamlar diliyor bana.

Ne diyeceğimi bilemiyor, otomatik olarak, "*Dobry wieczór, Stanislaw,*" diye cevap veriyorum. Silah seslerini duydu mu, Kumandan'ın nerede olduğunu merak ediyor mu acaba? Mantomdaki kan lekelelerini gizlemek için ellerimi göğsümde çapraz olarak tutarak onları görmemesi için dua ediyorum. Yine konuşmadan bakışıyoruz ve siren sesleri geliyor. Polislerin buraya geldiğini o da biraz sonra anlayacak. Bir an için koşarak kaçmayı düşünüyorum ama o anda birden, Kumandan'ın evinden kâğıtları aldığım gün Stanislaw'a rastladığımı hatırlıyorum. O gün ne yaptığımı bildiği halde beni rahat bırakmıştı bu adam. Belki de direniş örgütüne sempati duyuy-

yordu. Ama sonuçta Kumandan'ın şoförüydü ve Malgorzata gibi ona sadık biri olabilirdi. Ona fazla güvenip kendimi riske atamazdım.

Ben bunları düşünürken Stanislaw, "Arabayla gitmek ister misiniz?" diye soruyor. Yüzüne bakıyorum, ifadesiz bir yüzü var ama gözlerindeki parıltıdan neler olduğunu bildiğini ve beni anladığını sanıyorum.

O halde Stanislaw bizim tarafımızda, diye düşünüyorum. Ama bu bir tuzak da olabilir ve adam beni Gestapo'ya da verebilir. Krysia'nın evine gecikmeden gitmeliyim ve yürüyerek gitmeye kalkarsam bir saat yürümem gerekecek ki o kadar zamanım yok. Bu riske girmeliyim. "Evet Stanislaw, hemen Krysia'nın evine götür beni," diyorum. Stanislaw başını sallıyor, hemen arabanın arka kapısını açıp beni bindiriyor ve kapıyı kapıyor. Sirenler iyice yakından geliyor şimdi, polisler köprüye yaklaşmış olmalılar. Araba hızla yerinden fırlıyor, sokaklardan yıldırım gibi geçiyor, virajları neredeyse iki tekerlek üzerinde, yana savrularak alıyoruz. Ön koltuğun arkasına yapışıyor ve adam bu gidişle polislerin dikkatini çekecek diye korkuyorum. Ama üst düzey bir Nazi yetkilisinin arabasında olduğumuzu ve bizi kimsenin durduramayacağını hatırlayınca rahatlıyorum.

Arkama yaslanıyorum ve o anda yaşadıklarımın ağırlığı üzerine çöküyor. Kumandan'ın yüzü gözlerimin önüne geliyor. Olayı yeniden yaşamak istemiyorum ama elimde değil bu. Yeniden gözümün önüne elindeki silahı bana doğrultmuş, acı bir ifadeyle bakan Kumandan geliyor. Bir Yahudi'yi sevdiğini, kaderin aynı zalim oyunu ona ikinci kez oynadığını anlayınca gözlerinde büyük bir umutsuzluk ifadesi belirmişti. Benimle ilgili gerçeği öğrenmek Magot'yu bir kez daha kaybetmek gibi gelmişti ona. O acıyı bir kez daha yaşamaya dayanamayacaktı.

Kafamın içinde silah seslerini tekrar duyuyor, sanki gerçekmiş gibi kendimi korumaya çalışıyorum. Acaba beni gerçekten vurabilecek miydi? Beni çok sevdiğine ve vurmaya kıyamayacağına inanmak

istiyorum. Ama Margot'yu da çok sevmişti ve Marta gelmeseydi neler olurdu bilemiyorum.

Birden Marta'yı hatırlıyor ve onu orada terk ettiğim için kendimi suçlu hissediyorum. O benim hayatımı kurtardı ama ben onu orada ölüme terk ettim. Fakat bana söyledikleri doğrudu; direniş örgütünün, hepimizin yaptıkları halkımızın hayatım kurtarmak içindi. Hayattaydım ve yaşamaya devam etmeliydim.

Olanları unutup olabilecekleri düşünüyorum. Gestapo çok geçmeden Kumandan'a ne olduğunu anlayıp araştırma yapacak ve elbette ilişkimizi de öğrenecekti. Kraków'dan mümkün olduğuunca çabuk kaçmalıydım. Bir an için Krysia'ya uğramadan doğrudan ormana girip Czernichów'a gitmeyi, Jacob'u bulmayı düşünüyorum. Fakat eve uğrayıp Krysia'nın yolculuk için hazırladığı yiyecek ve giyecekleri almak, olanları da ona anlatmak zorundayım. Ona ve Łukasz'a veda etmeliyim.

Arabanın penceresinden dışarıya bakıyorum. Krysia'nın sokakğının başındaki yuvarlak kavşağa yaklaşırken öne eğilip, "Stanislaw, lütfen burada duralım," diyorum. Duruyor ve dönüp şaşkın bir ifadeyle bana bakıyor. "Gecenin bu saatinde arabanın sesi sokakta dikkat çeker. Ben burada ineyim, daha iyi." Başını sallayıp arabadan inmek ve arka kapıyı açarak inme yardım etmek istiyor. Ama ben, "Hayır, hiç inme, ben kendim inerim," diyorum.

İtiraz etmek için ağzını açıyor ama susuyor. Anladığım kadarıyla, o gece olanlardan sonra bile onu en çok rahatsız eden şey arabanın kapısını yolcusuna açmak gibi basit bir görevden alıkonması. Sonra yüz ifadesi değişiyor ve, "Nasıl isterseniz," diyor.

"Teşekkür ederim." Arabanın kapısını açıyor ve tekrar ona dönerek, "Bu gece olanlardan sonra sorular sorulacaktır," diyorum. "Buraları senin için de güvenli olmayabilir."

Başını iki yana sallıyor ve gözlerinde kararlı bir ifade görüyorum. “Merak etmeyin, bana bir şey olmaz.”

Onun iyi bir direnişçi olabileceğini düşünüyorum. Birden Alek’in, Wawel’de başka örgüt casusları olduğunu söylediği geliyor aklıma. Acaba Stanislaw da... Ona bunu sormak istiyorum ama elini uzatıyor ve, “Şansınız açık olsun,” diyor.

Adam haklı tabii; bazı şeylerin konuşulmaması daha iyi. Onunla tokalaşıyor ve sonra ön koltuğa doğru eğilip onu etli yanağından öpüyorum. “Tanrı yardımcın olsun!” Arabadan iniyor ve kapıyı arkamdan yavaşça kapatıyorum.

Sessiz ve hızlı adımlarla köşeden dönüp ıssız sokağa giriyorum ve Krysia’nın evini görünce şaşırıp duruyorum. Sanki o gece evde kimse yatmamış gibi, içeride bütün ışıklar yanıyor. Krysia uyanmış olsa bile, ben gizlice kaçacağım için evin karanlık olması gerekirdi. Bir gariplik olduğunu seziyor ve eve doğru koşuyorum.

Eve biraz daha yaklaşınca tekrar duruyorum, evin önünde askerî bir araç bekliyor. Gestapo tekrar gelmiş diye düşünüyorum ve kanım donuyor.

Ne yapacağımı bilemiyor, orada tereddüt içinde bir süre duruyorum. Krysia ve Łukasz’a yardım etmeliyim ama nasıl yapacağım bunu? Mantomdaki kan lekeleriyle gecenin bir saatinde hiçbir şey olmamış gibi eve giremem herhalde. Bu çok fazla soru doğurur. Bir an dönüp kaçmayı düşünüyorum. Marta, “Hayatını kurtarabilenler yaşamaya devam etmeli,” demişti. Fakat Krysia ve Łukasz’ı terk edemem, bir şeyler yapmalıyım. Çaresiz bir halde dönüp evin yan tarafındaki çalıların arkasına saklanıyorum.

Bir süre sonra, Jozef’in beni buraya getirdiği gece yaptığım gibi, eğilerek evin arka bahçesine geçiyorum. Holün penceresinden içeriye bakıyorum ama kimse yok orada. Üst kata çıkmış olmalılar. Biraz geriye çekilip üst kat penceresine bakıyorum. Salon perdelerinin

aralığından en az iki adamın başlarını seçiyor ama ne yaptıklarını göremiyor, konuşmaları duyamıyorum. Tekrar çalıların arasına saklanıyor ve adamların burada ne arayabileceklerini düşünüyorum. Bir an için, Kumandan'ın ölümünü öğrenip beni aramak amacıyla gelmiş olabilecekleri geliyor aklıma. Ama bunu öğrenip benden önce buraya gelmiş olmaları mümkün değil, Stanislaw çok hızlı ve kısa zamanda getirdi beni buraya. Belki de daha önce gelen iki Gestapo subayı tekrar gelip yeni sorular sormak istediler. Onlardan birinin kontrol etmek istediği kulübeye bakıyorum ama kapısı hâlâ kapalı duruyor. Belki de örgütte bir muhbir benim kaçış planımı onlara söyledi ve beni yakalamaya geldiler.

Yardım edecek birini bulmalıyım, diye düşünüyör, sonra da kendi kendime bu fikre gülüyörüm. Yardım edecek kimse kalmadı ortada, örgüt çöktü. Gestapo'yu evimizden çıkarabilecek tek kişi olan Kumandan Richwalder de öldü. Elinde tabancasıyla çatışmaya hazır bekleyen Marta geliyor gözlerimin önüne. Şimdi yanımda olsaydı bir çıkar yol bulurdu o.

Birden silahı hatırlıyorum ve elim belimdeki tabancaya gidiyor. Kumandan'ın belime sokulu tabancası o ana kadar hiç aklıma gelmemişti. Onu belimden çekip alıyorum ama hayatımda hiç silah kullanmadım. Bunu becerebilir miyim acaba? Kumandan iki el ateş etmişti ve bu durumda silahta dört mermi daha olmalı. Silahı elimde evirip çevirerek düşünüyörüm. O anda ikinci katın penceresinden birden yüksek bir gürültü geliyor. Yerimden sıçııyorum. Bir şeyler oluyor ve içeriye girmeliyim. Namluya bir mermi sürüp parmağım tetikte evin ön tarafına geçiyor ve kapıya yaklaşırken içeride ayak sesleri duyuyörüm. Birileri merdivenden aşağıya iniyor. Hemen yan tarafa kaçıp gizleniyörüm.

Pencereden bakınca holde üç Gestapo polisi görüyörüm. Buraya daha önce gelen adamlar değil bunlar. Evin kapısı açılıyor ve adamlar bahçeye çıkarken, içlerinden biri, "Yaşlı kadın yalan

söyledi,” diyor. *Tanrım, Krysia'yı sorguya çektiler*, diye düşünüyor ve Łukasz'ı görüp görmediklerini merak ediyorum.

Diğer bir adam, “Başka bir şey bildiğini sanmıyorum,” diyor. Sesler uzaklaşır gibi ve benden uzağa, bahçe kapısına doğru yürüdüklerini anlıyorum.

İlk konuşan adam, “Artık önemi yok zaten,” diyor. Birden paniğe kapılır gibi oluyorum. Ne yaptılar acaba? Onlar çıkıp gitmeden önce koşup eve girmemek için kendimi zor tutuyorum. Biraz daha bekliyor ve araba kapılarının kapandığını ve arabanın uzaklaştığını duyunca eve koşuyorum.

Merdivenden yukarıya koşar adım çıkarken, “Krysia!” diye bağıriyorum. Cevap alamıyor ve tekrar sesleniyorum. “Krysia!”

Birinci katın sahanlığına çıkınca her yerin dağıtılmış olduğunu görüyorum. Mutfakta kırık bardaklar ve porselen tabaklar yerlere dağılmış. Salonda kanepenin minderleri yırtılıp parçalanmış, tüyleri her yana uçuşmuş. Şöminenin önünde, çerçeveli fotoğraflardan biri yere düşmüş, camı kırılmış. Eğilip onu yerden alıyorum. İlk geldiğim gece Krysia'nın sakladığı düğün fotoğrafım bu. Gestapo Krysia'nın sakladığı yeri bulmuş olmalı. O halde sırrım Kumandan'la beraber ölmeyecek. Bir yıl boyunca saklanan sırrım bir günde iki kez açığa çıktı.

Burnuma keskin bir duman kokusu geliyor. Bazen komşu bahçelerde yakılan yaprak ve çalı çırpıların pencerelerden içeriye sızan duman kokusu değil bu. Daha yoğun ve evin içinden geliyor. Etrafa bakınıyor, yananın ne olduğunu anlamaya çalışıyorum. Koku üst kattan geliyor. Çılgın gibi, “Krysia! Łukasz!” diye bağırarak merdivenden yukarıya koşuyorum.

Basamakları ikişer ikişer atlayarak üst kata çıkıyor ve sahanlıkta, “Ah, hayır!” diye haykırıyorum. Krysia yerde hareketsiz yatıyor, gözleri kapalı. Kolları başının üstüne doğru kalkmış ve bacakları

eteğinin altında garip bir şekilde kıvrılmış duruyor. Yanına çöküp başını kaldırıyorum. “Krysia!” diyerek hafifçe sarsıyorum onu ama bana cevap vermiyor. Düşerken başını vurmuş ya da bir darbe yemiş gibi, şakağında büyük bir kızarıklık var. Teni mum gibi, yumuşak ve serin. Yüzümü onunkine yaklaştıırıp nefesini kontrol ediyorum ama nefes almıyor. “Bırakma beni Krysia!” diye fısıldıyorum. “Ne yapacağımı senin söylemen gerek, beni yalnız bırakma!” Ağzını açıyor ve dudaklarımı onunkilere dayayarak ona suni teneffüs yapmaya çalışıyorum. Bir süre sonra başımı kaldırıp boynunda nabız arıyor ama bulamıyorum. Onun öldüğünü anlıyor, “Ah Krysia!” diye haykırıyorum. Teselli etmek istediği zamanlar bana yaptığı gibi, onu kaldırıp göğsüme bastırıyor, ağır ağır sallıyorum.

Birden arkamda bir çıtırtı duyuyor, yangın olabileceğini hatırlayıp etrafa bakınıyorum. Krysia’nın başını yavaşça yere bırakıp doğrulup kalkıyorum. Her yerden duman geliyor gibi ama alevlerin nerede olduğunu anlamıyorum. Yangım söndürmeyi düşünüyorum ama bunu başarsam bile dumanlar dikkat çekecek. Çocuğu bulmalı ve buradan kaçmalıyım.

Łukasz’ın odasına koşuyorum ama burası duman içinde, hiçbir şey göremiyorum. Yere diz çöküp, “Łukasz!” diye bağılıyor ve elimle ağzımı kapıyorum. Çocuk yatağında ya da yerde değil. Ona tekrar seslenerek önce Krysia’nın odasına, sonra kendi odama koşuyorum. Dumana rağmen Gestapo’nun her yeri aradığını, odaların darmadağınık edilmiş, dolaplardaki eşyaların yerlere atılmış, aynaların kırılmış olduğunu görüyorum. Fakat Łukasz’ı bulamıyor ve adamların ona bir şey yapıp yapmadıklarını merak ediyorum.

Çocuğun dışarıya kaçmış olabileceğini düşünerek merdivene giderken yukarıdan bir ses duyuyorum. Birden aklıma tavan arası geliyor. Krysia bana, Łukasz’ın annesi öldürölünce, akrabalarının çocuğu günlerce tavan arasında sakladıklarını anlatmıştı. Łukasz

belki de Gestapo'nun geldiğini duyunca korktu ve tavan arasına saklandı.

Krysia'nın odasına girip gardırobun kapağını kırar gibi açıyor, elbiseleri bir kenara itip merdivenden yukarıya tırmanıyor, kapaktan içeriye doğru, "Łukasz!" diye bağıyorum. Tavan arası çok karanlık, bir şey göremiyor, "Łukasz, ben Anna. Korkma, gel bana!" diye sesleniyorum.

Çok geçmeden karanlıkla sürünen minik ayakların sesini duyuyorum. Küçük ve sıcacık elini uzatıp elimi tutuyor. Onun, "Na," dediğini duyuyorum. Kolunu tutuyor ve titreyen küçücük bedenini kendime çekiyorum. Onu kucaklayıp merdivenden aşağıya inerken, "Korkma," diyorum. Duman daha da yoğunlaşıyor ve bir an önce evden çıkmamız gerekiyor. Krysia'nın dolabında bir kumaş parçası bulup Łukasz'ın ağzım örtüyorum. Odadan çıkarken mavi bir parıltı çarpıyor gözüme. Krysia'nın Łukasz için ördüğü süveter bu. Hemen alıyorum onu.

Krysia'nın yattığı holden geçerken onu görmemesi için Łukasz'ın gözlerini kapıyorum. Çocuk yeterince ölüm gördü. Krysia'nın yanından geçip merdivenden inerken bir kez daha dönüp ona bakıyorum. Midem acılar içinde kasılıyor. O kadın bizim her şeyimizdi. Bizi kurtardı, kendi çocuklarıymışız gibi baktı bize. İçimden ona, *sonunda anne olabildin*, diyorum. Onu da bizimle birlikte götürebilmek istedim. Bu kadın güzel bir cenaze törenini hak ediyordu. Onu seven, ona hayran olan yüzlerce insan cenazesine gelir, saygısını sunardı ona. Fakat bunu yapacak zamanımız yok. Ona son kez bakıp, "Teşekkür ederim!" diye fısıldıyorum. Ona bir öpücük gönderiyorum ve Łukasz'la birlikte buz gibi sabah havasına çıkıyoruz.

26. BÖLÜM

Şafak sökmek üzere ve Chełmska'nın çiftçileri yeni bir güne başlıyorlar. Her sabah yaptıkları gibi hayvanlarının yemlerini veriyor, verandalarını süpürüp temizliyorlar. Ormana giden yolda yürürken bazıları bize bakıp başıyla selam veriyor, bazıları ise hiç aldırıyorlar. Benim her sabah yaptığım gibi, işe gitmek üzere otobüs durağına doğru yürüyecek yerde, üstü başı isten kararmış küçük bir çocukla ormana doğru gitmem garip görünse de onlar bunu garip bulduklarını belli etmiyorlar. Kısa bir süre sonra Krysia'nın evinden yükselecek alevleri ve dumanları henüz görmediler tabii.

Ormana giden yokuşu çıkarken, bir süre sonra evler gittikçe azalıyor ve aralarındaki mesafeler artıyor. İleride ağaçlar sıklaşıyor ve karanlık ormanda saklanmamız kolay olacak. Bir süre sonra yol son buluyor ve dar bir orman patikasına dönüşüyor. Durup aşağıda kalan komşu evlere bakıyorum. Evlerin çatıları sakın, uykuda görünüyor. *Yeter bu kadar*, diyorum kendi kendime. Arkada kalanları düşünmenin ne yararı olacak ki bize? Gözlerimi indirip yere bakınca, daha önce farkına varmadığım ince bir kırağı tabakası olduğunu görüyorum. Birden içinde bulunduğum koşulları kavriyorum; hava çok soğuk, çocuk çok ağır ve önümde yürümek zorunda olduğum uzun bir yol var. Ama bizim hiçbir şeyimiz yok.

Birden telaşlanıyorum. Yolumuza devam etmeliyiz. Łukasz'ı sol koluma geçirip tekrar yürümeye başlıyorum. Ormanda, ağaçların arasında güvende ve civarda yaşayanların bakışlarından uzaktayız. Adımlarımı hızlandırıyorum, koşar adım yürümeye başlıyorum

ama karnımdaki bebekle ve kucağımdaki çocukla kolay değil bu. Keçi yolu bozuk ve yokuş oldukça dik. Bacaklarım ağrımaya ve ayakkabılarım ıslak ilkbahar çamuruna batmaya başlıyor. Bir süre sonra ayağım bir taşla takılıyor, öne doğru sendeliyor ve düşerken çocuğa iyice sarılıyor, düştükten sonra onun yere çarpmasını hafifletmek için yuvarlanıyorum. Ama omzumda berbat bir acı hissediyorum.

Bir süre korku ve şaşkınlık içinde, nefes almaya çalışarak bekliyorum. “Łukasz...” diyerek doğrulup oturuyor ve onu kucağıma alıyorum. Onu kontrol ediyor ve yaralanmadığını görüyorum, sadece isten kararmış alnı çamurlanmış biraz, o kadar. “İyi misin?” Sessizce başını sallıyor ve yüzünün ifadesinden acıktığını anlıyorum. İçim burkuluyor, bu saatte onun Krysia’nın sıcak ve güvenli evinde kahvaltı ediyor olması gerekiyordu. Krysia’nın yolculuğumuz için hazırladığı yiyecekleri almayı unutmamalıydım. Haham’ın sitem dolu yüzü geliyor aklıma. Krysia olmadan bu çocuğa nasıl bakacağım ben? Bebeğimi doğurduktan sonra ona bakabilecek miyim? Elimi cebime sokup Kumandan’ın birkaç gün önce verdiği çikolata parçasını çıkarıyor, kâğıdını açıp ona veriyorum. “İşte, al bunu.” Łukasz çikolata parçasını alıyor ve sanki kaybetmekten korkuyormuş gibi, hemen ağzına atıyor. Yüzünde mutlu bir gülümseme beliriyor. Kahvaltı yerine çikolata yemek hoşuna gidiyor tabii.

Soluğumu kontrol etmeye çalışırken Łukasz’ın çikolatayı yiyişini seyrederim. Gestapo, yangın korkusu ve evden kaçışımızın üzerinden henüz bir saat bile geçmedi ama çocuk sakin ve gözleri parlıyor. Sonunda benimle geliyorsun işte, diye düşünüyorum. Sonra ayağa kalkıyor ve, “Hadi, gel bakalım yavrum,” diyor. Onun mavi süveterini hatırlıyor, mantomun içinden çıkarıp giydiriyorum. Son bir yılda oldukça büyüdüğü için süveter ona biraz dar gibi geliyor. Yaşadığımız trajedilere ve gergin hayata rağmen haberimiz bile olmadan büyüdü. Łukasz’ı kendi çocuğum gibi görüyorum ama yine de günün birinde Haham’ın ya da bir akrabasının gelip onu

isteyebileceğini düşünüyorum. En azından şimdi benim yanımda. Bundan emin olmak ister gibi onun küçük, narin parmaklarını tutuyorum. O da sanki beni her şeyin yolunda gideceğine inandırmak ister gibi gülümsüyor.

Yüksek sesle, "Güvendeyiz," diyorum ama aslında bunun doğru olmadığını farkındayım. Güvende olmanın yüzlerce kilometre uzağındayız ve yolumuz tehlikelerle dolu. Güvende değiliz ama özgürüz. Nereye ve nasıl gideceğimiz konusunda hiçbir fikrim yok ve oraya varabilecek miyiz, bilemiyorum. Ama "Özgürüm," derken bu kelime inkâr kabul etmez bir şekilde kulaklarımda çınlıyor sanki. Yeniden başka biri olmak zorunda değilim artık.

Łukasz da "Özür?" diyerek söylediğim kelimeyi tekrar etmeye çalışarak yüzüme bakıyor. Ben de ona bakıyorum, parmaklarına çikolata bulaşmış. Parmaklarını silecek bir mendil bulmak için elimi cebime sokuyorum. Parmaklarım sert bir şeylere değiyor. Yüzüklerim ve evlilik belgesi, diye düşünüyorum. Marta'nın onları köprüde bana verdiğini hatırlıyorum. Bir kez daha bunlardan kurtulmayı, onları toprağa gömmeyi düşünüyorum. Ama sonra, sonucu ne olursa olsun sahnelediğimiz bu maskaralığın sona erdiğinin farkına varıyorum. Yüzükleri cebimden çıkarıyor ve yeniden parmaklarıma takıyorum.

Ormanda yürürken arkada bıraktıklarımı düşünüyorum. Krysia, Alek ve annem öldüler. Onların her birini, farklı şekilde de olsa, hayatımın sonuna kadar anacağım. Birden Kumandan'ın yüzü geliyor gözlerimin önüne ve durup içimi çekiyorum. Kendi kendime yüksek sesle, "Yapma!" diyorum ama bunun hiçbir yararı olmayacağını da biliyorum. Zihnimdeki yüz, Wawel'deki yüksek makamından şehri acımasızca yöneten ya da köprüde göğsüne silah doğrultan Nazi'nin yüzü değil. Hayır, o yok artık. Ben şimdi Krysia'nın yemek davetine gelen, gözleriyle beni esir alan ve bir daha bırakmayan, vücudumda hiç kimsenin bulmadığı yerlere dokunan ve sonrasında uyurken bana sarılan adamın yüzünü hayal ediyorum.

Köprüde ölmek üzereyken benden af dileyen adam o. Birden o anda ölenin sadece o olmadığını idrak ediyorum. Kumandan, Anna'ya hayat vermişti ve o gidince Anna da yok oldu. "Anna Lipowski," diye mırıldanıyorum. Kumandan'ın âşığı. O anda Anna'yı özleyip özlemeyeceğimi merak ediyorum.

Birden, "Yeter!" diyorum ve sesim ağaçlar arasında yankılanıyor. Daha sonra yaşadıklarımı düşünüp anlam vermeye çalışacak çok zamanım olacak. Yola devam etmeliyim. Łukasz'ı yere bırakıyor ve onunla beraber tekrar yürümeye başlıyorum.

Kumandan'ı düşünmekten vazgeçip sevdiğim ve arkada bıraktığım diğer insanları hatırlıyorum. Babam hâlâ yaşıyor ya da birkaç saat öncesine kadar yaşıyordu. Onun getto duvarındaki yarığın arkasında parlayan gözleri geliyor gözümün önüne. Belki de her şeye rağmen yaşamayı başaracak babam.

Marta da yaşıyordu, diyorum kendi kendime. Onu köprüde ağır yaralı ama elinde silahı ile korkusuzca beklerken bıraktığımı hatırlıyorum. O benim hayatımı kurtardı. Kendi kendime, keşke daha önceki konuşmamız da sakin, birbirimize sinirlenmeden geçseydi, keşke Kumandan'la yattığım için benim hakkımda kötü düşünmemiş olsaydı, diyorum. Özellikle de arkadaşlığımızın, onun kocama duyduğu hisler yüzünden bozulmamış olmasını dilerdim. O anda onun elinde silahla köprüde ortaya çıkışı geliyor gözlerimin önüne. İsteseydi orada beni öldürüp Jacob'la birlikte olabilirdi ama yapmadı bunu. Demek ki arkadaşlığımıza Jacob'a olan duygularından daha çok önem veriyordu.

Marta'nın, yaralı olmasına rağmen, mucizevi bir şekilde Naziler gelmeden önce köprüden kaçmayı başarmış olmasını diliyorum. Belki de Marta ve babam savaştan sağ olarak çıkmayı başarabilirler. Bir süre sonra ben, Jacob, babam, Marta ve Łukasz bir arada olabiliriz, diye hayal kuruyorum.

Elimi karnıma götürüyor ve henüz doğmamış ama ileride, seçilip bir araya getirilmiş bu ailenin bir bireyi olacak olan bebe-

ğimi düşünüyorum. Kimsenin olmadığı sessiz ormanda etrafıma bakınırken birden umutsuzluğa düşer gibi oluyorum; bebeğimi böyle bir dünyaya nasıl getirebilirim? Jacob'u bulsam ve birlikte kaçmayı başarsak bile, çocuğumuza verebileceğimiz hiçbir şeyimiz, bir yuvamız bile olmayacak. O anda serin bir esinti hissediyor ve sabahın ilk ışıklarında, tomurcuklanmaya başlayan ağaçların dallarına bakıyorum. İçimden bir ses, her şeyin iyi olacağını fısıldıyor. Çocuk güçlü olacak. O anda bebeğimin erkek olacağını ve ona Alek adını vereceğimizi biliyorum.

Bir saat sonra ormandan çıkıyor ve aşağıda Czernichów'un uzayıp giden tarlalarını görüyoruz. Durup Łukasz'ın elini gevşetiyor ve altımızdaki manzaraya bakıyorum. Sağ tarafta, bir kilometreden az bir mesafede Kowalczyj'in çiftliğinin mavi çatısını görüyorum. Gözlerimi kısarak bakınca çiftlik evinin arkasındaki küçük kulübeyi seçebiliyorum. Jacob'un verandada durmuş, bizim geldiğimizi görüp gülümsediğini hayal ediyorum. Sonra yüksek sesle gülüyorum. O kadar çok hayal kurdum, birleşmemizi o kadar çok düşündüm ki hayal kurmak bende neredeyse bir dürtü haline geldi. Şu anda beni durduran hiçbir şey yok artık ama ben yine de burada duruyor, ona koşacağım o anı düşünüyorum. Sonra derin bir nefes alıyor ve tekrar yürümeye başlıyorum.

Ağaçların altından çıkınca güneş de bizi ısıtarak parlamaya başlıyor, sonunda kış bitiyor ve bahar geliyor. Kuşlar tarlaların üzerinde uçuşurken, neşeyle öterek birbirlerine sesleniyorlar. Yavaşça Łukasz'ın kolunu tutup, "Gel, *kochana*," diyorum. Jacob bizi bekliyor. Ormanın kenarından yokuş aşağı inerken küçük, güçlü bacakları benim adımlarıma yetişmek için hızlanıyor. Önümüzde uzun, zor bir yolculuk var ama en azından birinci kısmını bitirdik. Krysia'nın evine nasıl geldiysek yine aynı şekilde, sadece üzerimizdeki kıyafetlerde ayrıldık oradan. Ama bu kez beraberiz, kimsenin rehberliğine ihtiyaç duymadan yolumuzu bulabiliyoruz.